

Europeiska unionens officiella tidning

C 256

femtionde årgången

Svensk utgåva

Meddelanden och upplysningar

27 oktober 2007

<u>Informationsnummer</u>	Innehållsförteckning	Sida
	I <i>Resolutioner, rekommendationer och yttranden</i>	
	RESOLUTIONER	
	Europeiska ekonomiska och sociala kommittén	
	436:e plenarsession den 30-31 maj 2007	
2007/C 256/01	Resolution från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Bidrag till Europeiska rådets möte den 21-22 juni 2007 – Färdplanen för den konstitutionella processen"	1
<hr/>		
	III <i>Förberedande rättsakter</i>	
	EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN	
	437:e plenarsession den 11-12 juli 2007	
2007/C 256/02	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om straffrättsliga åtgärder till skydd för immateriella rättigheter" KOM(2005) 276 slutlig – 2005/0127 (COD)	3
2007/C 256/03	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Företagens potential, särskilt när det gäller små och medelstora företag" (Lissabonstrategin)	8
2007/C 256/04	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Investeringar i kunskap och innovation (Lissabonstrategin)"	17
2007/C 256/05	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Grönbok om översynen av konsumentregelverket" KOM(2006) 744 slutlig	27

Pris: 26 EUR

(Fortsättning på nästa sida.)

<u>Informationsnummer</u>	Innehållsförteckning (fortsättning)	Sida
2007/C 256/06	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om backspeglar på jordbruks- eller skogsbrukstraktorer med hjul" (Kodifierad version) KOM(2007) 236 slutlig – 2007/0081 (COD)	31
2007/C 256/07	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Fastställande av en energipolitik för Europa (Lissabonstrategin)"	31
2007/C 256/08	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om — "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om driftskompatibiliteten hos gemenskapens järnvägssystem (kodifierad version)" — "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av förordning (EG) nr 881/2004 om inrättande av en europeisk järnvägsbyrå" — "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av direktiv 2004/49/EG om säkerhet på gemenskapens järnvägar" KOM(2006) 783 slutlig – 2006/0273 (COD) – KOM(2006) 785 slutlig – 2006/0274 (COD) – KOM(2006) 784 slutlig – 2006/0272 (COD)	39
2007/C 256/09	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om transport av farligt gods på väg, järnväg och inre vattenvägar" KOM(2006) 852 – 2006/0278 (COD)	44
2007/C 256/10	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Grönbok om satellitnavigations-tillämpningar" KOM(2006) 769 slutlig	47
2007/C 256/11	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Meddelande från kommissionen till rådet och Europaparlamentet: Vägledande program om kärnenergi – Framlagt enligt artikel 40 i Euratomfördraget för yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén" KOM(2006) 844 slutlig	51
2007/C 256/12	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Linjekonferenser – Förenta nationernas konvention" KOM(2006) 869 slutlig – 2006/0308 (COD)	62
2007/C 256/13	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Radiofrekvensidentifiering (RFID-teknik)"	66
2007/C 256/14	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Kommissionens meddelande till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén "Galileo vid skiljevägen: Genomförandet av de europeiska programmen för globala system för satellitnavigering (GNSS)" KOM(2007) 261 slutlig	73
2007/C 256/15	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Tvåårsrapporten om EU:s strategi för hållbar utveckling"	76
2007/C 256/16	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om statistik om växtskyddsmedel" KOM(2006) 778 slutlig – 2006/0258 (COD)	86
2007/C 256/17	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Innovation: betydelse för industriell omvandling och EIB:s roll"	88
2007/C 256/18	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Sysselsättning för prioriterade kategorier – Lissabonstrategin"	93
2007/C 256/19	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Arbetsmarknadsparternas roll när det gäller att förena arbets-, familje- och privatliv"	102

2007/C 256/20	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Flexicurity (den interna flexibilitetsdimensionen – kollektiva förhandlingar och den sociala dialogens roll som instrument för reglering och reform av arbetsmarknaden)"	108
2007/C 256/21	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Anställbarhet och företaganda – Ett genusperspektiv på den roll som spelas av det civila samhället och lokala och regionala organ"	114
2007/C 256/22	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Hälsa och migration"	123
2007/C 256/23	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Euroregioner"	131
2007/C 256/24	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förbindelserna mellan EU och Centralamerika"	138
2007/C 256/25	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Främjande av kvinnors företagande i Euromed-regionen"	144

I

(Resolutioner, rekommendationer och yttranden)

RESOLUTIONER

EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN

436:e PLENARSESSION DEN 30-31 MAJ 2007

Resolution från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Bidrag till Europeiska rådets möte den 21-22 juni 2007 – Färdplanen för den konstitutionella processen"

(2007/C 256/01)

Vid sitt sammanträde den 29 maj 2007 beslutade Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs presidium att för plenarförsamlingen lägga fram ett utkast till resolution om färdplanen för den konstitutionella processen, som ett bidrag till Europeiska rådets möte den 21-22 juni 2007.

Vid sin plenarsession den 30-31 maj 2007 (sammanträdet den 30 maj 2007) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 171 röster för, 18 röster emot och 16 nedlagda röster:

1. EESK står fast vid innehållet i sina yttranden om det konstitutionella fördraget av den 24 september 2003 ⁽¹⁾, den 28 oktober 2004 ⁽²⁾ respektive den 17 maj 2006 ⁽³⁾ samt resolutionen av den 14 mars 2007 om "50-årsdagen av Romfördragets undertecknande" ⁽⁴⁾. I alla dessa yttranden har EESK gett sitt förbehållslösa stöd till den konventionella metoden och denna metods resultat.

2. EESK stöder fortfarande det konstitutionella fördraget, som på ett grundläggande och positivt sätt skiljer sig från alla institutionella texter som hittills antagits till följd av översyn av Romfördragen vid olika regeringskonferenser. Skillnaderna består i följande: Fördraget har kommit till genom en fri och offentlig debatt med deltagande av nationella parlamentsledamöter och Europaparlamentsledamöter. Fördraget innefattar i en enda text alla politiska och institutionella texter som har utarbetats sedan EG:s grundande. Vidare innehåller det bestämmelser för nödvändiga reformer av institutioner och förfaranden i EU:s beslutssystem, en beskrivning av unionens mål och de värden som den gemensamma politiken skall grunda sig på samt en kodifiering av de grundläggande rättigheter som skall respekteras och skyddas inom EU.

3. Allt detta gjorde det motiverat att kalla konventets utkast för "Fördraget om upprättande av en konstitution för Europa". På grund av åtskilliga missförstånd i vissa medlemsstater har benämningen "författning" dock stött på motstånd. Kommittén motsätter sig inte att ett nytt fördrag får ett annat namn. Innehållet är viktigare än namnet.

4. I sin egenskap av organ som företräder det organiserade civila samhället har kommittén följande avgörande motiv för att stödja det konstitutionella fördraget, motiv som bidrar till att stärka EU:s demokratiska legitimitet:

— Europaparlamentet får större befogenheter genom att medbeslutandeförfarandet utökas till flera områden.

— De nationella parlamenten blir i högre grad involverade i EU:s arbete i och med att de får rätt att kontrollera att subsidiaritetsprincipen följs.

— Insynen i Europeiska rådets överläggningar ökar.

— Den fristående sociala dialogen får en viktigare roll och arbetsmarknadsparterna erkänns som aktörer i uppbyggnaden av unionen.

⁽¹⁾ Yttrande riktat till regeringskonferensen (CESE 1171/2003) (EUT C 10, 14.1.2004).

⁽²⁾ Yttrande om "Fördrag om upprättande av en konstitution för Europa" (EUT C 120, 20.5.2005).

⁽³⁾ Yttrande av den 17 maj 2006 om "Bidrag till Europeiska rådet den 15-16 juni 2006 – Perioden för eftertanke" (EUT C 195, 18.8.2006).

⁽⁴⁾ EUT C 161, 13.7.2007.

- Deltagardemokratin betydelse erkänns, bland annat genom att EU-institutionerna blir skyldiga att föra en öppen och regelbunden dialog med det civila samhällets organisationer och EU-medborgarna.
- I samma anda införs en initiativrätt för EU-medborgarna.
5. EESK erinrar om att alla medlemsstaters stats- eller regeringschefer godkände och högtidligt undertecknade det konstitutionella fördraget när de var församlade i Europeiska rådet i Rom den 29 oktober 2004. Sedan dess har också två tredjedelar av medlemsstaterna, med en befolkning som utgör en klar majoritet av Europeiska unionens medborgare, ratificerat det konstitutionella fördraget. Kommittén insisterar därför på att det konstitutionella fördraget skall utgöra grunden för vidare förhandlingar om en lösning på den nuvarande krisen.
6. EESK stöder det tyska ordförandeskapets avsikt att i anslutning till Europeiska rådets möte den 21-22 juni i år lägga fram en färdplan för framtida insatser för att lösa krisen, och ser positivt på att man i den så kallade Berlinförklaringen av den 25 mars 2007 anger Europavalet 2009 som tidsfrist för det nya fördragets ikraftträdande.
7. En kort regeringskonferens måste därför hållas före utgången av 2007, så att man kan besluta om de ändringar i det nuvarande förslaget som är nödvändiga för att återupprätta samförståndet. Mandatet för denna regeringskonferens blir därför just att noga ange de få bestämmelser som kan godtas för nya överläggningar. Slutresultatet måste ratificeras av alla medlemsstater under 2008.
8. De nya förhandlingarna om fördraget måste leda till att man bevarar det väsentliga innehållet i det som Europeiska konventet beslutat och stats- och regeringscheferna sedan enhälligt godkänt. Hit hör först och främst de institutionella och förfaranderelaterade nyheterna och det faktum att stadgan om

grundläggande rättigheter är bindande. Det innebär att del I (mål, institutioner och EU:s struktur), del II (stadgan om de grundläggande rättigheterna) och del IV (allmänna bestämmelser och slutbestämmelser) måste bestå. Del III innehåller i stort sett de bestämmelser i gällande fördrag som rör EU:s politik, och de behöver inte nödvändigtvis ingå i det nya fördraget. De institutionella och förfaranderelaterade bestämmelserna i del III bör införlivas i del I i den mån de går utöver lagstiftning som fortfarande är i kraft.

9. Kommittén kommer att stödja regeringskonferensen på ett konstruktivt sätt. EESK insisterar dock på att organisationerna i det civila samhället skall få möjlighet att delta i en rådgivande roll, trots att regeringskonferensen blir kort och mandatet begränsat. Kommittén är beredd att i samarbete med rådets ordförandeskap anordna eventuella informations- och samrådsmöten. I detta sammanhang kan den stödja sig på sina goda erfarenheter av samarbetet med det Europeiska konventets presidium och Europaparlamentet under konventets arbete.

10. Det är ytterst viktigt att den nuvarande krisen åtgärdas snabbt genom att man antar ett fördrag som motsvarar kraven från en union med 27 medlemsstater. De nya utmaningarna gör det nödvändigt för Europeiska unionen att utarbeta en ny politik och fatta omfattande beslut, framför allt när det gäller att vidareutveckla den europeiska samhällsmodellen, i vilken tjänster av allmänt intresse är ett grundläggande inslag, och stärka den europeiska integrationens sociala dimension, att bemästra de negativa effekter som globaliseringen av alla ekonomiska, sociala och kulturella kontakter leder till, att främja ekonomisk tillväxt och stärka konkurrenskraften, att bemästra klimatförändringarna, att trygga energiförsörjningen, att hantera de problem som sammanhänger med invandringen och att bekämpa fattigdom och social marginalisering.

Bryssel den 30 maj 2007

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Dimitris DIMITRIADIS

III

(Förberedande rättsakter)

EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN

437:e PLENARSESSION DEN 11-12 JULI 2007

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om straffrättsliga åtgärder till skydd för immateriella rättigheter"

KOM(2005) 276 slutlig – 2005/0127 (COD)

(2007/C 256/02)

Den 21 september 2005 beslutade rådet att i enlighet med artikel 95 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om ovan nämnda yttrande.

Facksektionen för inre marknaden, produktion och konsumtion, som ansvarat för det förberedande arbetet, antog sitt yttrande den 4 juni 2007. Föredragande var **Daniel Retureau**.

Vid sin 437:e plenarsession den 11-12 juli 2007 (sammanträdet den 12 juli) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 76 röster för och 3 röster emot:

1. Sammanfattning

1.1 Europeiska ekonomiska och sociala kommittén kommer att fortsätta att övervaka det samordnade genomförandet av direktivet från 2004, det föreliggande ändrade förslaget till direktiv och relevanta kompletterande rambeslut i syfte att på lång sikt kunna utvärdera hur effektiv bekämpningen av varumärkesförfalskning och dess utbredning är på det internationella planet, även utanför EU.

1.2 Kommittén stöder de övergripande bestämmelser som föreslås, men vill uppmana kommissionen att ta hänsyn till de synpunkter som förs fram i föreliggande yttrande, bland annat att i huvudsak fokusera de straffrättsliga åtgärderna och samarbetet på det straffrättsliga området och tullområdet på företag som sysslar med omfattande varumärkesförfalskning och på kriminella organisationers varumärkesförfalskning eller på brott som innebär en risk för människors hälsa eller säkerhet.

1.3 Kommittén vill framför allt att direktivet skall omfatta all industriell äganderätt, och därmed även patenträtten, som är av största betydelse för den europeiska industrin.

1.4 EESK understryker den oklarhet som råder angående vissa rättsliga begrepp, såsom "kommersiell omfattning" och "kommersiellt syfte" i de brott som nämns i förslaget till direktiv, vilket strider mot straffrättens grundläggande principer om tydliga och exakta samt objektiva brottsdefinitioner. EESK motsätter sig även det sätt som fastställandet av straff sker på i artikel 2 i förslaget till direktiv, eftersom kommittén anser att man endast bör föreskriva en allmän ram för straff och påföljder (fängelse, bötesstraff eller böter) och att fastställandet av konkreta straff även fortsättningsvis uteslutande skall åligga den nationella lagstiftningen.

2. Inledning

2.1 I MEMO/05/437 av den 23 november 2005, som sammanfattar meddelandet av samma datum, välkomnar kommissionen den dom där EG-domstolen tillerkänner Europeiska gemenskapen befogenheter att anta avskräckande och proportionella straffrättsliga åtgärder för att säkerställa att de bestämmelser på gemenskapspolitikens område som omfattas av EG-fördraget tillämpas.

2.2 I meddelandet redogör kommissionen för sin tolkning av domen av den 13 september 2005 enligt vilken EG-domstolen upphäver ett rambeslut om straffrättsligt skydd av miljön. Enligt kommissionens ansåg EG-domstolen att gemenskapen hade befogenheter att vidta de straffrättsliga åtgärder som krävs för att säkerställa en effektiv gemenskapslagstiftning. Domen får enligt kommissionen konsekvenser inte bara på miljöområdet utan omfattar all gemenskapspolitik och de grundläggande rättigheter som erkänns i fördraget. Om straffrättsliga sanktioner skall införas i gemenskapsrätten måste de vederbörligen motiveras, och den allmänna strukturen i EU:s strafflagstiftning måste också respekteras.

2.3 Denna vida tolkning av en dom på miljöområdet har inte fått enhälligt stöd bland medlemsstaterna eller vunnit gehör i den rättsliga doktrinen. Många hänvisar till subsidiaritetsprincipen när det gäller åtalsgrunderna och de straffrättsliga sanktionerna, och anser att en eventuell harmonisering på EU-nivå bör ske inom ramen för det mellanstatliga rättsliga samarbetet i enlighet med EG-fördraget.

2.4 Det bör noteras att denna tolkning i stor utsträckning delas av Europaparlamentet, eftersom de frågor som tillhör gemenskapens behörighetsområde inte längre kräver enhällighet bland medlemsstaterna i rådet utan en kvalificerad majoritet i ett medbeslutandeförfarande där Europaparlamentet deltar och har utvidgade befogenheter som medlagstiftare ⁽¹⁾.

2.5 Det rör sig emellertid om en omfattande utvidgning av gemenskapsbefogenheterna till följd av ett rättsligt beslut, och riskerna för tolkningsskillnader i de olika institutionerna kan bland annat försena antagandet av lagstiftning med straffrättsliga bestämmelser eller i efterhand begränsa deras räckvidd, exempelvis till följd av nya rättsliga förfaranden eller kompromisser. När det gäller föreliggande förslag till direktiv står frågan om huruvida man skall låta patenträtten omfattas av det straffrättsliga skyddet eller inte öppen, eftersom Europaparlamentet anser att endast gemenskapslagstiftningen omfattas av EG-domstolens beslut medan kommissionen menar att all immaterialrätt omfattas, i både gemenskapsrätten och den nationella lagstiftningen.

3. Kommissionens förslag

3.1 Det ändrade förslaget till direktiv (KOM(2006) 168 slutlig) syftar till att fastställa en horisontell och harmoniserad straffrättslig ram för att säkerställa respekten för industriella, litterära och konstnärliga rättigheter samt andra jämförbara

⁽¹⁾ Storbritanniens och Irlands opt in-alternativ och undantaget avseende Danmark skulle inte längre strida mot lagstiftningen, vilket är fallet när det gäller initiativ under den tredje pelaren.

immateriella rättigheter (samlade under benämningen "immateriella rättigheter"). Det avser inre marknaden och motiveras av att det finns ett stort behov av europeiska åtgärder – som respekterar subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen – på detta område. Den rättsliga grunden utgörs av artikel 95 i EG-fördraget.

3.2 I förslaget fastställs en övergripande rättslig ram där man definierar skydd för immateriella rättigheter, brott mot dessa rättigheter och maximala straffrättsliga åtgärder som skall tillämpas med hänsyn till en harmonisering på inre marknaden av repressiva straffrättsliga åtgärder mot förfälskning av materiella varor, tjänster samt intellektuella och konstnärliga produkter som skyddas av den europeiska materialrätten och den nationella lagstiftningen samt av relevanta internationella konventioner, framför allt "Tripsavtalet" ⁽²⁾, som slöts av WTO 1994 och som innehåller bestämmelser om straffrättsliga åtgärder ⁽³⁾ vid brott mot vissa skyddade rättigheter.

3.3 I ett direktiv som antogs 2004 fastställs redan en ram för skydd mot kopiering, pirattillverkning och förfälskning ⁽⁴⁾ i kommersiellt syfte. En detaljerad förteckning över de rättigheter som skyddas av artikel 2 i detta direktiv finns i ett uttalande från kommissionen ⁽⁵⁾. Det rör sig om industriell äganderätt (patentträtt och tilläggsskydd, nyttighetsmodeller, varumärken, ursprungsbezeichnungar, mönster och modeller, växtskydd), upphovsrätt och närstående rättigheter samt rätt av sitt eget slag som fastställs i gemenskapsrätten avseende elektroniska kretsar och databaser. Det rör sig om ensamrätt som juridiskt sett betraktas som en del av immaterialrätten. En del av dessa rättigheter omfattas av gemenskapens regelverk eller omfattas av ett materiellt skydd på gemenskapsnivå (mönster och modeller, varumärken och växtskydd) ⁽⁶⁾. Andra rättigheter, som patenträtten, faller helt och hållet under den nationella lagstiftningen i avvaktan på ett gemenskapspatent, som efterlyses av samtliga sektorer inom industrin. De handlar alltså om ett mycket brokigt område av immateriella rättigheter vars art och rättsliga status skiljer sig kraftigt åt.

3.4 Medlemsstaterna måste följa bestämmelserna i Tripsavtalet, som innebär krav på en adekvat nationell lagstiftning när det gäller straffrättsliga förfaranden och sanktioner med avseende på förfälskning i kommersiellt syfte. De har emellertid viss tolkningsfrihet, och dessutom har vissa länder – däribland även medlemsstater i EU – ännu inte fastställt några skärpta proportionella sanktioner vid brott mot skyddade immateriella rättigheter som begås på deras territorium. Direktivet från 2004 gör det möjligt för dem vars rättigheter kränks att erhålla skadestånd, eftersom medlemsstaternas åläggs krav på utredning, förfarande, beslag ⁽⁷⁾ och skadestånd i syfte att harmonisera den

⁽²⁾ Avtal om handelsrelaterade aspekter av immaterialrätter.

⁽³⁾ Artikel 61 i Tripsavtalet.

⁽⁴⁾ Direktiv 2004/48/EG om skydd av immaterialrätter.

⁽⁵⁾ Kommissionens uttalande 2005/295/EG om tolkningen av artikel 2 i ovannämnda direktiv.

⁽⁶⁾ Med det viktiga undantaget för gemenskapspatentet, som fortfarande befinner sig i ett gränsområde (författarens anmärkning).

⁽⁷⁾ Rådets rambeslut 2005/212/RIF om förverkande av vinning, hjälpmedel och egendom som härrör från brott (förfälskning och pirattillverkning) (EUT L 68, 15.3.2005).

tillämpliga rätten och bekämpa den organiserade brottsligheten⁽⁸⁾, där varumärkesförfalskningen är mycket utbredd. Detta direktiv rör emellertid endast civilrättsliga, kommersiella och administrativa förfaranden och sanktioner, och fokuserar främst på att uppnå skadestånd till dem vars materialrättigheter har blivit kränkta och som har väckt åtal mot varumärkesförfalskning. Vissa medlemsstater har ännu inte införlivat det!

3.5 Skyddet av immateriella rättigheter finns inskrivet i den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna och i EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna som antogs i Nice i december 2000. Ett internationellt skydd säkerställs av avtal som slutits inom ramen för FN:s specialiserade och behöriga organisationer (WIPO och Unesco) eller på regional nivå (Münchenkonventionen från 1973 om in rättande av det europeiska patentverket och gemenskapspatentet). Endast Tripsavtalet innehåller för närvarande minimala straffrättsliga åtgärder. Kommissionens förslag syftar till en viss harmonisering inom gemenskapen, eftersom den tvingar medlemsstaterna att införa straffrättsliga sanktioner i sin nationella lagstiftning med gemensamma definitioner av överträdelser samt gemensamma standarder för sanktioner.

3.6 Det ändrade förslaget till direktiv syftar alltså till en tillnärmning av straffnivåerna för brott mot de skyddade immateriella rättigheterna med avseende på fängelsestraff, bötesstraff och förverkande. Målsättningen är att fastställa bestämmelser om rättslig behörighet för att om möjligt samla alla åtal i en enda medlemsstat ifall brottet rör flera medlemsstater samt underlätta utredningarna. Det föreslås att offren eller deras företrädare skall kunna medverka aktivt vid utredningarna.

3.7 Den viktigaste ändringen i förhållande till tidigare förslag består i att fastställa nivåerna för och arten av de straffrättsliga sanktioner som skall användas vid överträdelser av de immateriella rättigheterna, som också definieras i förslaget.

3.8 Fysiska personer som är ansvariga för sådana brott som avses i artikel 3 i direktivet skall kunna bestraffas med en högsta straffsats på minst fyra års fängelse när brotten har begåtts inom ramen för en kriminell organisation eller om brottet innebär en risk för människors hälsa eller säkerhet (artikel 2 första stycket).

3.9 Fysiska och juridiska personer som är ansvariga för sådana brott som avses i artikel 3 i direktivet skall kunna ådömas effektiva, proportionerliga och avskräckande påföljder med högsta bötes- eller vitesnivåer på minst 100 000 euro (300 000 euro i de allvarligaste fallen (artikel 2 första stycket), vilket inte utgör något hinder för strängare straffsats, särskilt om det finns en risk för dödsfall eller funktionshinder).

3.10 Den nationella lagstiftningen skall föreskriva förverkande av vinning, hjälpmedel och egendom som härrör från brott, åtminstone i de allvarligaste fallen (organiserad brottslighet, hot mot hälsa och säkerhet (artikel 3).

⁽⁸⁾ Förslag till rådets rambeslut om bekämpning av den organiserade brottsligheten. Förfalskning kan också bidra till finansieringen av terroristverksamhet. Tvättning av pengar som härrör från varumärkesförfalskning är också en form av kriminell verksamhet som bör bekämpas med alla medel.

3.11 Det ändrade förslaget gör det möjligt för medlemsstaterna att gå längre än de fastställda nivåerna.

3.12 Till följd av att man drog tillbaka rådets förslag till rambeslut som åtföljde det ursprungliga förslaget, har kommissionen för avsikt att använda sig av den övergripande metod inom ramen för de straffrättsliga förfarandena som antogs den 23 december 2005. Målsättningen är att stärka det rättsliga samarbetet och att harmonisera de olika ländernas straffsats för att kunna använda sig av Eurojust⁽⁹⁾.

3.13 Det är medlemsstaternas ansvar att inleda utredningar och förfaranden och det bör inte enbart ske efter anmälan från offren.

4. Kommitténs allmänna kommentarer

4.1 Kommittén kan konstatera att användningen av det vaga begreppet "immateriella rättigheter" blir alltmer utbredd. Det rymmer mycket olika rättsliga begrepp och olika skydds- och användningssätt. Icke desto mindre används det i europeisk och internationell rätt. De immateriella rättigheterna skiljer sig kraftigt åt med avseende på art, varaktighet och räckvidd, och de har olika territoriell giltighet och är kopplade till särskilda registrerings- och skyddsinstanser. Dessutom kan kränkningar av dessa rättigheter tolkas olika i de olika länderna, och i vissa fall sker en snabb utveckling på detta område.

4.2 Analyser av läkemedels sammansättning (utan att utnyttja eller publicera resultatet), eller bakåtkompilering av programvara eller elektroniska komponenter i syfte att öka kompatibiliteten, eller utövandet av en laglig rätt, exempelvis rätten att göra privata kopior genom att kringgå ett (i allmänhet ganska svagt) kopieringsskydd kan bedömas som varumärkesförfalskning eller piratkopiering i många medlemsstater, och straffen kan vara mycket stränga, även om syftet inte är kommersiellt eller kriminellt.

4.2.1 Kommittén har redan uttalat sig till förmån för en samordnad kamp på gemenskapsnivå mot olika former av varumärkesförfalskning i affärsmässig omfattning som påverkar den europeiska ekonomin och mot olika brott som skadar den industriella äganderätten och upphovsmannarätten⁽¹⁰⁾, och som innebär stora negativa konsekvenser för den europeiska ekonomin. Förfalskning i stor skala utförs ofta av kriminella organisationer eller i organiserad form, och kan medföra skador på människors hälsa, säkerhet eller liv. I dessa fall bör det betraktas som försvärande omständigheter när straffsatsen fastställs. I utkastet till direktiv bör man behålla principen om hårdare straff vid alla slags försvärande omständigheter.

⁽⁹⁾ KOM(2005) 696 slutlig.

⁽¹⁰⁾ Se yttrande i EGT C 221, 7.8.2001, föredragande: Malosse.

4.2.2 Kommittén ser, precis som i samband med direktivet från 2004, positivt på att den planerade harmoniseringen endast berör brott i kommersiell skala, alltså brott som kan påverka inre marknaden i hög grad. Det vore lämpligt att ge en bättre definition av begreppet "kommersiell", exempelvis genom att ange att de förfalskade produkterna eller tjänsterna är avsedda att säljas i stort antal och därmed kan medföra en avsevärd negativ ekonomisk påverkan, eller att de är farliga för folkhälsan, oberoende av den mängd som säljs, eller i varje fall att brottsförövarna agerar för att göra illegala förtjänster. Införandet av straffrättsliga påföljder förutsätter en tydlig påverkan på allmän ordning, en påverkan som kan variera i intensitet och svårighet: Straffskalan bör vara proportionell mot brottet, men man kan också diskutera distinktionen mellan "intrång i immateriella rättigheter i kommersiell omfattning" och "allvarliga intrång" och om den föreslagna straffskalan på ett korrekt sätt motsvarar proportionalitetsprincipen i straffrätten. Privat utbyte av filer via Internet eller reproduktion (eller "remix" av musik) eller presentation av materiella eller intellektuella verk i hemmet eller i privata sammanhang eller i studie- eller experimentsyfte ingår för övrigt underförstått inte i lagstiftningsförslaget tillämpningsområde. Det vore lämpligt att uttryckligen fastställa dessa undantag.

4.2.3 Kommittén vill påminna om att de immateriella rättigheter som berörs av varumärkesförfalskning inte är några absoluta rättigheter. Var och en av de berörda rättigheterna har sin särart och ger i princip ensamrätt eller tillfälligt monopol på utnyttjandet vars varaktighet och omfattning varierar geografiskt. Skyddet är alltså begränsat i tiden (i stället för offentliggörande av uppfinningar i fråga om patent, eller av ett verk i fråga om upphovsmannarätt). Tillståndsinnehavare och personer som använder produkterna, tjänsterna eller det konstnärliga verket lagligt eller i god tro har emellertid också rättigheter, ibland mycket vidsträckta sådana inom ramen för vissa tillstånd⁽¹⁾. Men den nationella rätten är i flera stater inte enhetlig, utan gynnar ofta ensidigt producenternas, distributörernas och industrins rättigheter framför konsumentens. Detta visas bland annat av att man i många länder vill införa hårda straff i den nationella rätten. Vi kan hamna i den paradoxala situationen att maximistrafte för intrång i kommersiellt syfte enligt direktivförslaget är detsamma som eller lägre än straffet för enskilda personers intrång!

4.2.4 Kommittén skulle gärna se en verklig genomgång av den nationella rätten i förhållande till gemenskapens straffrätt, t. ex. genom en ingående jämförande studie, på initiativ från kommissionen, över den nationella rätten i olika stater efter införlivandet, i syfte att åstadkomma verklig europeisk harmonisering, i synnerhet på området upphovsmannarätt och närstående rättigheter för vilka straffskalan ibland skulle drivas upp så att straffet inte står i proportion till brottet utan att det egentligen finns någon anledning till det. Faktum är att de kommersiella metoderna för att sprida verk är i full utveckling (snart kommer kopieringsskyddet DRM att försvinna) och att det ofta

är så att beskattning av digitala media i stor utsträckning kompenserar rättighetsinnehavarna för piratkopiering.

4.3 Särskilda kommentarer

4.3.1 Kommittén efterlyser en tydligare definition av brottet anstiftan till varu- eller tjänsteförfalskning vad avser immateriella rättigheter. Ett intrång förutsätter att det finns ett uppsåt hos gärningsmannen eller dennes medbrottslingar. I Trips-avtalet talas därför om "uppsåtlig förfalskning" och i direktivförslaget talas om en uppsåtlig, avsiktlig handling. Intrånget innehåller också en materiell beståndsdel – genomförandet av den straffbara handlingen, eller åtminstone ett försök till genomförande som kan likställas med att man börjat utföra brottet. De två beståndsdelarna är kumulativa, vilket innebär att det inte räcker med uppsåtet för att intrånget skall vara ett faktum (om man inte inrättar en tankepolis). Man kan anse att det föreligger anstiftan till brott endast om anstiftaren tillhandahåller instrument (i allmänhet olagliga) i syfte att brottet ifråga skall begås. Kommittén anser därför inte att ett enkelt tillhandahållande av allmänt använt material eller programvara eller Internettillgång kan jämföras med medbrottslighet eller anstiftan (som normalt sett i straffrätten förekommer endast i mycket avgränsade situationer och som för övrigt är svårbevisad) om dessa medel används av förfalskare. Det bör räcka att tala om *medverkan* i gemenskapslagstiftningen och sedan låta frågan regleras i detalj i den nationella rätten. Resultatet kan annars bli anklagelser utan att beståndsdelarna uppsåt finns med, vilket skulle skapa stor rättsosäkerhet för många tillhandahållare av material eller tjänster.

4.3.2 Olaglig kopiering av verk, modeller, förfaranden eller uppfinningar som skyddas av ett tillfälligt monopol kallas varumärkesförfalskning. Man bör behålla denna definition och inte utvidga den till piratintrång (som i allmänhet består i bedrägligt intrång i datasystem för att ta kontrollen över det, stjäla uppgifter eller använda bandbredden, i allmänhet i olagliga syften). Piratintrång skiljer sig från förfalskning och brotten bör ha en strikt tolkning. Olovligt intrång i datasystem, stöld av uppgifter eller bandbredd och intrång i privatlivet bör vara straffrättsligt olagligt men bör inte kopplas samman med varumärkesförfalskning. Kampen mot piratintrång bör behandlas för sig även om begreppen används på ett otydligt sätt i många politiska uttalanden där man har en tendens att blanda samman dem och upprätthålla en viss förvirring. Dataintrång används i samband med terrorverksamhet och bör behandlas med särskild uppmärksamhet och med stöd av lämpligt internationellt samarbete.

4.3.3 Begreppet "kriminell organisation" eller organiserad brottslighet som förekommer i motiveringsdelen bör kompletteras med begreppet "i organiserad form" som redan används som försvärande omständighet i vissa länders straffrätt. Varumärkesförfalskning i kommersiell omfattning i organiserade form inom ramen för en kriminell organisation bör utgöra en försvärande omständighet som leder till hårdare straff och högre böter.

⁽¹⁾ Tillstånd som "Creative Commons", "General Public Licence", "BSD", BBC:s fria audio-visuella licens, etc.

4.3.4 Enligt kommissionen kan medlemsstaterna själva fastställa hårdare straff eller påföljder för andra handlingar. Detta kan tolkas som en uppmaning att straffbelägga handlingar som inte har något kommersiellt syfte eller att utvidga begreppet förfalskning till handlingar som inte i egentlig mening utgör återgivande eller kopiering av en produkt, ett förfarande eller ett konstnärligt verk.

4.3.5 Kommittén ställer sig undrande till att man i gemenskapsrätten och i vissa länder likställer kopieringsprogram som kan kringgå eller upphäva DRM⁽¹²⁾ (kopieringsskydd, hårdvara eller mjukvara, ofta svagt och icke-krypterat) med en förfalskning av DRM-system då det som på detta sätt betraktas som förfalskning inte utgör en kopia eller en återgivning av originalföreteelsen. Dessutom är DRM-instrumenten inte standard utan avhängiga en plattform eller en leverantör och filformatet kan vara eget, vilket bidrar till att förhindra kompatibiliteten eller syftar till att skapa en företagsintern marknad genom att avlägsna konkurrensen. Att skapa och använda kopieringsmöjligheter så att konsumenter eller företag med tillstånd kan utöva sina rättigheter (privat kopia, säkerhetskopior, användning i olika hårdvarumiljöer) bör inte bestraffas i sig, utan endast om uppsåt finns och brottet utförs i kommersiell skala.

4.3.6 Kommittén stöder principen om att straffrättsliga förfaranden skall vara beroende av offrets eventuella civilrättsliga eller straffrättsliga anmälan. I maffiasammanhang kan offren tveka innan de inleder ett förfarande för att skydda sina rättigheter. Dessutom påverkar kommersiell varumärkesförfalskning, i synnerhet när den bedrivs av gäng eller organisationer som har anknytning till organiserad brottslighet eller till och med terrorism, ekonomin och den sociala välfärden, och det är statens ansvar att bekämpa den.

Bryssel den 12 juli 2007

4.3.7 Kommittén hoppas att ett effektivt samarbete mellan medlemsstaterna skall göra det möjligt att verksamt bekämpa internationella förfalskningsnätverk, i synnerhet sådana med kopplingar till kriminella organisationer och penningtvätt. Kommittén vill emellertid påminna om att många av dessa nätverk har sin bas i tredje land och att det är nödvändigt att utvidga kampen bortom unionens gränser och använda de medel som den internationella rätten erbjuder.

4.3.8 På gemenskapsnivå anser kommittén att gemensamma polisiära utredningsgrupper bör samarbeta även med tullen liksom med offer för förfalskning eller sakkunniga som har utsetts av dem. Kommittén ser positivt på att offren får delta i utredningsförfarandena, men föreslår att deras roll begränsas till att lämna information till de offentliga myndigheterna. Det vore överdrivet om ett företag efter en anmälan om förfalskning i kommersiell omfattning exempelvis kunde delta i kontroller och beslag hos en konkurrent, som ju skall betraktas som oskyldig ända tills motsatsen har fastställts i domstol. Kommittén menar att det är viktigt att undvika missbruk som privat rättskipning eller inblandning eller intrång från personer som inte företräder de offentliga myndigheterna i de rättsliga förfarandena.

4.3.9 Slutligen hyser kommittén farhågor för den ökade tendensen att kommersiell verksamhet tar över Internetnätverk och kraven på att de straffrättsliga förfarandena som fastställs i Trips-avtalet skall utsträckas till denna sektor, något som uttrycks tydligt i rapporten från 2006 från USA:s handelsministerium om kapitlen 301 och Super 301⁽¹³⁾, genom tillämpning av konventionerna om immaterialrätt (WIPO) på Internet, som skall vara ett fritt instrument för allmänheten och gemensamt allmängods.

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹²⁾ Digital Rights Management ("hantering av digitala rättigheter", dvs. kopieringsskydd).

⁽¹³⁾ 2006 special 301 report USA.

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Företagens potential, särskilt när det gäller små och medelstora företag" (Lissabonstrategin)

(2007/C 256/03)

Den 14 september 2006 beslutade Europeiska ekonomiska och sociala kommittén i enlighet med artikel 31 i sin arbetsordning att ge facksektionen för inre marknaden, produktion och konsumtion i uppdrag att utarbeta en informationsrapport om "Företagens potential, särskilt när det gäller små och medelstora företag" (Lissabonstrategin).

Vid plenarsessionen den 14-15 mars 2007 beslutades att informationsrapporten skulle omvandlas till ett yttrande på eget initiativ (artikel 29.2 i arbetsordningen).

Facksektionen för inre marknaden, produktion och konsumtion, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 3 maj 2007. Föredragande var **Christine Faes**.

Vid sin 437:e plenarsession den 11-12 juli 2007 (sammanträdet den 12 juli 2007) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 123 röster för, 1 emot och 3 nedlagda röster:

1. Förord

1.1 I ordförandeskapets slutsatser från Europeiska rådets möte den 23-24 mars 2006 efterlyser man sammanfattande rapporter från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén till stöd för partnerskapet för tillväxt och sysselsättning till början av 2008.

1.2 Europeiska rådet har dessutom föreslagit följande särskilda områden för prioriterade åtgärder under perioden 2005-2008:

- i. Investeringar i kunskap och innovation.
- ii. Företagens potential, särskilt när det gäller små och medelstora företag.
- iii. Sysselsättningstillfällen för prioriterade kategorier (...).
- iv. Fastställande av en energipolitik för Europa (...).
- v. Övergripande åtgärder för att behålla dynamiken inom samtliga pelare i partnerskapet för tillväxt och sysselsättning (...).

2. Sammanfattning och rekommendationer

2.1 Trots att Lissabonstrategin har gett positiva resultat har den hittills inte gett fullt utslag, framför allt inte när det gäller att uppnå ekonomisk och industriell tillväxt samt fler och bättre arbetstillfällen. När det gäller den globala konkurrensen står EU inför utmaningar från både traditionella och mer nytillkomna konkurrenter som man har svårt att hantera på rätt sätt.

2.2 Europas företag måste fungera på en inre marknad som inte är fullbordad. Problemen rör framför allt harmoniseringen av skattebestämmelserna, medlemsstaternas alltför långsamma genomförande av olika direktiv, de kvarstående administrativa hindren och avsaknaden av rörlighet bland arbetskraften. I synnerhet små och medelstora företag har svårt att komma över dessa hinder.

2.3 Andra hinder som måste övervinnas är bristen på företagande, den åldrande befolkningen och dess effekter på företagandet, tillgången till arbetskraft samt behovet av att i större

utsträckning uppmärksamma företagsöverlåtelser, tillgång till finansiering i nyetablerings- och tillväxtfasen samt tillgång till forskningsresultat och därmed även till innovationsmöjligheter.

2.4 Små och medelstora företag spelar en central roll om man vill uppnå Lissabonmålsättningarna. Ändå har man under de första årens genomförande förbisett värdet av deras bidrag. Det är viktigt att ytterligare utveckla framför allt de små och medelstora företagsorganisationernas medverkan vid utvärderingen av vilka framsteg som gjorts, liksom deras roll för att främja de små och medelstora företagen på samtliga politiska nivåer. I samband med nästa översyn av de integrerade riktlinjerna för tillväxt och sysselsättning 2008-2010 efterlyser EESK mer fokuserade och samordnade riktlinjer för de små och medelstora företagen, framför allt när det gäller kapitlet om mikroekonomiska reformer. För att på ett mer övergripande sätt integrera dem i processen anser EESK att rådet – i enlighet med Europaparlamentets begäran – bör ge stadgan för småföretag en rättslig grund i syfte att stärka basen för fler åtgärder. Följande politiska linjer och åtgärder är avgörande för att man skall kunna utveckla de små och medelstora företagens potential:

2.4.1 EESK anser att det är viktigt att kommissionen och rådet vidtar omfattande insatser för att bidra till att göra principen om att "först tänka smått" vägledande i all relevant lagstiftning.

2.4.2 EESK efterlyser ett "företagarår" 2009, både för att understryka den nyckelroll som entreprenörerna spelar för tillväxt och välfärd och i syfte att uppmuntra ungdomarna att överväga eget företagande som en karriärmöjlighet.

2.4.3 EESK efterlyser också insatser för att säkerställa ett effektivt konkurrens- och innovationsprogram som ger ett effektivt stöd och är lättillgängligt för de små och medelstora företagen, ett sjunde ramprogram för forskning och utveckling samt strukturfonder som underlättar tillgången för de små och medelstora företagen. Man bör noga övervaka hur effektiva och tillgängliga dessa program liksom programmet Jeremie är.

2.4.4 Ett företags viktigaste tillgång är dess humankapital. Lämpliga stödstrukturer, skräddarsydda utbildningserbjudanden och välutformade finansiella stimulansåtgärder skulle hjälpa de små och medelstora företagen att öka både arbetstagarnas och entreprenörernas kompetens genom ytterligare investeringar i fortbildning.

2.4.5 EESK uppmanar kommissionen att analysera de små och medelstora företagens medverkan i gemenskapsprogrammen. Om deras medverkan inte betraktas som tillräcklig, bör en minsta procentandel bli obligatorisk.

2.4.6 Offentlig upphandling är ett viktigt instrument för att bidra till att de små och medelstora företagen utvecklar sin verksamhet. De små och medelstora företagens deltagande bör noggrant övervakas, och åtgärder för att underlätta deras tillträde till offentlig upphandling bör utvecklas. Utbyte av bästa praxis bör uppmuntras.

2.4.7 Inom kommissionen bör det inrättas en samordnande struktur för en konkret och effektiv politik för små och medelstora företag inom samtliga program, åtgärder och lagstiftningsinsatser.

2.4.8 Det behövs skräddarsydda åtgärder för att främja och tillämpa god praxis när det gäller små och medelstora företag samt ökad konkurrenskraft, särskilt i regioner som är eftersatta i ett europeiskt perspektiv. Detta slags initiativ bör genomföras med stöd av organisationerna för små och medelstora företag.

3. Allmänt

3.1 Lissabonstrategin är mest känd i snäv bemärkelse som ett åtagande att fram till år 2010 göra EU till världens mest konkurrenskraftiga och dynamiska kunskapsbaserade ekonomi. Förutom de allmänna riktlinjerna antog rådet en stadga för småföretag i juni 2000 i Santa Maria da Feira.

3.2 Kommittén erinrar om att man i strategins mandat från den 24 mars 2000

- betonade behovet av att i arbetet med strategin aktivt engagera arbetsmarknadens parter och det civila samhället genom olika former av partnerskap,
- specificerade att strategins framgång främst är beroende av privata och offentlig-privata partnerskap och av deltagande av såväl medlemsstaterna som unionen,
- syftade till en balanserad utveckling av de tre åtgärdsområdena, dvs. ekonomisk tillväxt, social sammanhållning och hållbar miljö, genom att främja den europeiska konkurrenskraften och skapa nya kvalificerade arbetstillfällen samtidigt som man hela tiden verkar för en lämplig miljöpolitik.

3.3 Vid Europeiska rådets vårtoppmöte i mars 2005 inledde rådet halvtidsöversynen av Lissabonstrategin och beslutade att återlansera processen genom att på nytt fästa fokus på tillväxt och sysselsättning som EU:s viktigaste politiska prioriteringar.

Man nådde en överenskommelse om de integrerade riktlinjerna för tillväxt och sysselsättning⁽¹⁾. Denna skall främja enhetliga reformåtgärder och leda fram till en färdplan för utformningen av de nationella reformprogrammen.

3.4 I samband med utvecklingen av Lissabonstrategin är strävan efter konkurrenskraft och tillväxt en nyckelfaktor när det gäller att skapa ökad ekonomisk välfärd och sysselsättning, samt att värna om livskvaliteten och att höja den. Bättre livskvalitet, sociala förbättringar och miljömässig hållbarhet kan i sin tur också generera tillväxt. De områden där Lissabonstrategin hittills inte har uppnått resultat är just när det gäller att skapa ekonomisk och industriell tillväxt samt fler och bättre arbetstillfällen. Mot bakgrund av den globala konkurrensen står EU inför ett antal svårigheter. Sedan Lissabonstrategin lanserades har EU genomgått en omfattande utvidgning, och antalet medlemsstater har ökat från 15 till först 25 och sedan 27.

3.5 Kommittén vill dock först och främst påpeka att Lissabonstrategin redan har möjliggjort ett antal positiva utvecklingar. Till dessa hör följande:

- Medvetenhet om behovet av reformer som sträcker sig över de traditionella skiljelinjerna.
- Ökad utbredning av informationsteknik och innovationsprocesser.
- Ökat stöd till företagsetableringar och finansiering av små och medelstora företag.
- Ökat intresse för hållbar utveckling inriktad på att sänka det offentliga underskottet, återställa stabiliteten i budgeten för den sociala tryggheten och skydda miljön.
- Initiativ till sociala reformer från arbetsmarknadens parter.
- Åtgärder för att förenkla rättsliga och administrativa förfaranden, om än med hittills begränsade effekter.

3.6 Trots dessa positiva effekter kan man främst konstatera att EU står inför allt större konkurrensutmaningar. Unionen har hamnat i kläm mellan de stora industrialiserade konkurrenterna och framväxande ekonomier med låga tillverkningskostnader som i allt större utsträckning använder sig av ny teknik. Flera indikatorer ger anledning till oro, däribland följande:

- En svagare inhemsk efterfrågan, samt lägre investerings-, produktivitets- och tillväxtnivåer i Europeiska unionen, som gör att man förlorar mot de största konkurrenterna och de nya marknaderna.

⁽¹⁾ Rådets beslut av den 12 juli 2005 om riktlinjer för medlemsstaternas sysselsättningspolitik (2005/600/EG), EUT L 205, 6.8.2005, s. 21.

- Globalisering som leder till att nya länder integreras i det internationella ekonomiska systemet.
- Oförmåga att nå sysselsättningsmålen.
- Fortsatta offentliga underskott i flera medlemsstater – dock inte alltid desamma.
- Mycket varierande beskattningsregler och skattesatser för företag.
- Kvarstående administrativa hinder för företagen och ett långsamt genomförande av olika direktiv i medlemsstaterna.
- En åldrande befolkning i EU, vilket kommer att medföra enorma påfrestningar på de offentliga finanserna och tillgången på arbetskraft.
- Risker för tilltagande resursknapphet, stora och snabba prisförändringar, klimatförändringar och förlust av biologisk mångfald.
- Bristande rörlighet bland arbetskraften, vilket är en mycket viktig faktor för inre marknadens genomförande.
- Utlokalisering av EU-företag till framväxande marknader med hög tillväxt.
- Ett minskande intresse för EU bland medborgarna.
- De höga arbetslöshetsciffrorna, framför allt för vissa målgrupper.
- Det stora antalet förtidspensioneringar, trots åtagandena.
- Avsaknaden av tillräckligt anpassade utbildningssystem, särskilt med avseende på kunskaper i företagande och IT.
- Otillräckliga möjligheter till ett livslångt lärande.
- Forskningsinsatser som ofta har minskat ytterligare i stället för att öka så att Lissabonmålsättningen om 3 % av BNP kan uppnås.
- Bristande innovation, trots att den senaste resultattavlan för innovation visar bättre resultat.
- Bristande tillgång till finansiering för de små och medelstora företagen, kombinerat med bristande kunskap om möjligheterna – även på EU-nivå.
- Fortsatta budgetunderskott – om än inte alltid i samma medlemsstater.

3.7 Samtidigt släpar Lissabonreformerna efter:

3.7.1 På EU-nivå har medlemsstaterna förbundit sig att fullborda den inre marknaden på flera områden (energi, tjänster, offentlig upphandling, transeuropeiska nätverk, anpassning av offentliga tjänster), men försummar att genomföra nödvändiga åtgärder inom den fastställda tidsgränsen.

3.7.1.1 Kommissionen har sedan 1990-talet vidtagit ett stort antal initiativ på EU-nivå, i första hand för att bättre förstå de små och medelstora företagens behov och sätt att fungera, och för det andra för att stödja deras utveckling och bättre ta tillvara deras möjligheter att skapa arbetstillfällen. Dessa insatser har under de senaste åren stärkts: En företrädare för de små och medelstora företagen har utnämnts, en handlingsplan för entreprenörskap antogs 2004 och ansträngningar har gjorts för bättre lagstiftning, tillgången till finansiering (Europeiska investeringsfonden och Europeiska investeringsbanken) har förbättrats och ett program för konkurrenskraft och innovation har inrättats.

3.7.2 På nationell nivå varierar resultaten. Bristerna avser främst följande områden:

- Bestämmelsernas och de administrativa förfarandenas komplicerade strukturella beskaffenhet.

3.7.3 De nya medlemsstaterna har dessutom ofta ytterligare handikapp att brottas med som beror på att de ligger efter i utvecklingen, t.ex. vad gäller sysselsättning, teknik och miljö. Dessa handikapp uppvägs dock ibland av olika förändringsåtgärder som är mer radikala än de som krävs i länderna i EU-15.

3.8 Vi vill hänvisa till den rapport som EESK utarbetade efter en begäran av Europeiska rådet i mars 2005. I denna beskrivs resultaten av EESK:s samråd med sina samarbetspartner – både i medlemsstaterna och på EU-nivå, Lissabonstrategins genomförande och den roll som arbetsmarknadens parter och andra aktörer i det organiserade civila samhället spelar⁽²⁾. Kommittén har de senaste åren publicerat flera rapporter om Lissabonstrategin och vissa av dess aspekter⁽³⁾.

4. Att förbättra företagens potential, särskilt hos små och medelstora företag

4.1 De små och medelstora företagens betydelse i Europas ekonomi

4.1.1 En mycket stor majoritet av företagen (99,8 %) inom EU är små eller medelstora företag. Det typiska europeiska företaget är ett mikroföretag (91 %) medan 7 % är småföretag. Europeiska företag är inte bara oftast små, utan står också för en mycket stor del av den europeiska sysselsättningen (2/3 av sysselsättningen i den privata sektorn) och den ekonomiska verksamheten (57 % av BNP)⁽⁴⁾.

⁽²⁾ Genomförandet av Lissabonstrategin Sammanfattande rapport till Europeiska rådet.

⁽³⁾ EUT C 185, 8.8.2006 + CCMI/032.

⁽⁴⁾ Uppgifter från 2003. Eurostat's Pocket book 2006.

4.1.2 I syfte att förbättra styrningen av små och medelstora företags ekonomiska resultat uppmanar EESK Europeiska kommissionen att nylansera verksamheten inom den europeiska observationsgruppen för små och medelstora företag (Observatory of European SMEs).

4.1.3 Det är främst inom små och medelstora företag som nya arbetstillfällen uppstår. De utgör en av de viktigaste inkomstkällorna i statsbudgeten (skatter, moms osv.) och erbjuder möjligheter till yrkesmässigt och socialt förverkligande för en betydande del av befolkningen, särskilt den mest aktiva och innovativa grupp som driver ekonomin framåt. De utgör den främsta beståndsdelen i förutsättningarna för en marknadsekonomi som karakteriseras av flexibilitet, innovation och dynamik. Vidare utgör de grunden för framtida storföretag, särskilt på ekonomins nya områden som stöder sig på komplicerad teknik.

4.2 Konkurrenskraft

4.2.1 Betoningen av konkurrenskraften innebär ett erkännande av behovet att uppnå långsiktig konkurrenskraft i en öppen och global ekonomi genom förbättrad användning av ny teknik och effektivare yrkesutbildning, för att säkerställa att de anställda är väl kvalificerade och för att förbättra produktiviteten. Kvalitetsbegreppet (kvalitet i fråga om varor, tjänster, reglering, styresskick, sysselsättning, miljö och förhållandet mellan arbetsmarknadens parter) är centralt för strategin.

4.2.2 För att säkerställa ekonomisk stabilitet bör medlemsstaterna bibehålla sina medelfristiga budgetmål över hela konjunkturcykeln eller vidta alla nödvändiga korrigerande åtgärder. I anslutning till detta bör de undvika en konjunkturförstärkande finanspolitik. Medlemsstater vars bytesbalansunderskott riskerar att bli ohållbara bör sträva efter att åtgärda dem genom strukturreformer som främjar konkurrenskraften gentemot omvärlden och genom finanspolitiska åtgärder. Dessa åtgärder är ett minimikrav med hänsyn till Europas åldrande befolkning.

4.2.3 EESK anser att det endast genom att förändra den grundläggande inriktningen i den ekonomiska politiken och i synnerhet den makroekonomiska politiken är möjligt att inom Europa eliminera de hinder som står i vägen för en hållbar och långsiktig ekonomisk återhämtning. EU måste agera inifrån om den europeiska ekonomin åter skall kunna styras in på vägen mot tillväxt och full sysselsättning. Detta kommer att kräva en balanserad makroekonomisk politik med det uttalade syftet att uppnå Lissabonstrategins mål, i synnerhet full sysselsättning, stärkt konkurrenskraft och hållbar utveckling i linje med slutsatserna från toppmötet i Göteborg.

4.2.4 EESK påminner om att målet med penningpolitiken bör vara att finna en jämvikt mellan prisstabilitet, ekonomisk tillväxt och sysselsättning. Det finns skäl att uppmana ECB att

arbeta för stabilitet i vidare bemärkelse, dvs. inte bara prisstabilitet utan också stabilitet i fråga om tillväxt, full sysselsättning och social sammanhållning⁽⁵⁾. Om man skall uppnå resultat är det viktigt att de nationella budgetarna ligger i linje med ECB:s politik och respekterar stabilitets- och tillväxtpakten.

4.2.5 Kommittén vill också peka på den särskilda betydelsen av företagsrelaterade tjänster från småföretag som bidrar till Lissabonprocessens framgång och EU:s konkurrenskraft. Mot bakgrund av kommissionens meddelande på området⁽⁶⁾ vill EESK understryka behovet av att skapa en regelram som gör det möjligt för de berörda småföretagen att uppfylla de samhällskrav som ställs inför.

4.2.6 EESK ställer sig också bakom den breda analys av nödvändiga stödåtgärder inom 27 sektorer av tillverkningsindustrin som finns i kommissionens dokument om en integrerad industripolitik, men menar att det verkliga genomförandet av politiken bör ske i samarbete med medlemsstaterna⁽⁷⁾.

4.3 Bättre lagstiftning⁽⁸⁾

4.3.1 EESK ger sitt fulla stöd till det förslag som kommissionen nyligen lade fram om att minska den administrativa bördan för företagen med 25 % senast 2012⁽⁹⁾. Detta kan leda till att EU:s BNP ökar med 1,5 %. EESK uppmanar kommissionen att lägga fram en tydlig strategi för förenkling av lagstiftningen för att undvika ett misslyckande på området⁽¹⁰⁾.

4.3.2 Lättnader vad avser den administrativa bördan kan driva på den ekonomiska dynamiken. Att minska bördan från lagar och bestämmelser kräver ett övergripande arbetssätt med deltagande av lokala, regionala och nationella myndigheter samt av EU. Det är nödvändigt att lagstiftningen är väl utformad och proportionerlig.

⁽⁵⁾ EESK har vid flera tillfällen begärt att finanspolitiken också bör arbeta för att uppnå mål i fråga om full sysselsättning och tillväxt.

⁽⁶⁾ "De företagsrelaterade tjänsternas konkurrenskraft och inverkan på företagsprestanda i EU" (KOM(2003) 747 slutlig, 4.12.2003).

⁽⁷⁾ Meddelande från kommissionen: Genomförandet av gemenskapens Lissabonprogram: En politik till stöd för EU:s tillverkningsindustri – mot en mer integrerad industripolitik KOM(2005) 474 slutlig: En modern industripolitik.

⁽⁸⁾ EESK har nyligen offentliggjort flera yttranden om enklare och bättre lagstiftning:

EUT C 24, 31.1.2006: Förberedande yttrande på begäran av det brittiska ordförandeskapet om Bättre lagstiftning, föredragande: Daniel Retureau.

EUT C 24, 31.1.2006: Yttrande på eget initiativ om Bättre tillämpning av EU:s lagstiftning, föredragande: Joost van Iersel.

EUT C 112, 30.4.2004: Yttrande om Uppdatera och förenkla gemenskapens lagstiftning, KOM(2003) 71 slutlig, föredragande: Daniel Retureau.

⁽⁹⁾ KOM(2006) 689, 690 och 691 av den 14 november 2006.

⁽¹⁰⁾ Åtgärdsprogram för minskning av administrativa bördor i Europeiska unionen. KOM(2007) 23 slutlig, 24.1.2007.

4.3.3 Kommissionen aviserade inrättandet av en konsekvensbedömningsnämnd för företagen i sin strategiska översikt om bättre lagstiftning ⁽¹¹⁾ med inriktning på att stärka kvaliteten och effektiviteten i konsekvensanalyserna, något som EESK ställer sig bakom. Dess handlingsutrymme behöver emellertid inte enbart begränsas till samordning, utan kan också omfatta arbetets kvalitet i med avseende på småföretagen och en analys av de ekonomiska och sociala konsekvenserna av lagstiftningsförslag. Ny lagstiftning på nationell nivå och gemenskapsnivå bör utvärderas för att bedöma dess inverkan på små och medelstora företag.

4.3.4 De ekonomiska, sociala och miljömässiga konsekvenserna av ny eller reviderad lagstiftning i syfte att identifiera eventuella avvägningar, som kan behöva göras, och synergier mellan olika policymål måste noggrant utvärderas. Dessutom undersöks om den befintliga lagstiftningen kan förenklas, och dess inverkan på konkurrenskraften bedöms. Särskild uppmärksamhet bör riktas mot oberoende konsekvensbedömningar för företag, inklusive ev. särskild inriktning mot småföretag, av alla lagstiftningsförslag från kommissionen. Slutligen håller ett gemensamt tillvägagångssätt för bedömning av de administrativa kostnaderna för ny respektive befintlig lagstiftning på att utvecklas. Principen om att "först tänka smått" bör vara vägledande i all befintlig lagstiftning och i arbetet med ny lagstiftning. Detta innebär att lagstiftningen bör ta hänsyn till småföretagens särskilda situation.

4.3.5 EESK vill påpeka att förbättringar är särskilt viktiga för små och medelstora företag, som vanligtvis har endast begränsade resurser till sitt förfogande för det administrativa arbete som de åläggs genom både gemenskapslagstiftningen och den nationella lagstiftningen.

4.3.6 Nödvändiga åtgärder bör vidtas för att säkerställa att alla medlemsstater genomför alla direktiv i tid och på ett sätt som håller hög nivå för att övertyga de nationella och regionala regeringarna och lagstiftarna att de bör inleda egna projekt för enklare lagstiftning i de fall då EU-lagstiftningen har inneburit ett överdrivet regelverk på nationell nivå ("gold plating").

4.3.7 De flesta politiska aktörer på regional, nationell och europeisk nivå har inte tillräckliga kunskaper om småföretagen och deras behov. Större deltagande från representativa sammanslutningar ⁽¹²⁾ för små och medelstora företag på alla nivåer är en förutsättning för att kunna förbättra kvaliteten på politiken för småföretagen i Europa. Stärkandet av småföretagens sammanslutningar är också en central beståndsdel i Europeiska stadgan för småföretag (2000). Representativa sammanslutningar för små och medelstora företag bör få delta som viktiga aktörer i beslutsprocessen på alla nivåer.

⁽¹¹⁾ Europeiska kommissionens meddelande av den 14 november 2006.
⁽¹²⁾ Sammanslutningar för småföretag innebär här organisationer som företräder små och medelstora företag (EU:s definition) inom olika sektorer: hantverk, industri, tjänster, handel och fria yrken. Detta inbegriper såväl sektorsinriktade som mer sektors-övergripande organisationer.

4.3.8 EESK ställer sig helt och hållet bakom den europeiska stadgan för småföretag, vilken har visat sig vara ett lämpligt instrument för uppföljning av uppnådda resultat och för identifiering av små och medelstora företags problem samt för att förmå medlemsstaterna att vidta åtgärder för en bättre samordning av företagspolitiken i hela Europa. Det är viktigt att hålla en oförminskad takt inom den process som skall infoga rapporterna om genomförandet av stadgan i årsrapporterna om Lissabonstrategin. Det är också viktigt att stadgan ses över och kompletteras utgående från den reviderade Lissabonstrategin och med hänsyn till EU:s större utvidgningar.

4.4 En företagervänlig kultur och nyföretagande ⁽¹³⁾

4.4.1 Entreprenörskap är en komplex företeelse som innehåller faktorer som initiativförmåga, risktagande och innovation. Små och nya företag skapar innovation, hittar marknadsnischer, skapar sysselsättning och ökar konkurrensen, vilket främjar den ekonomiska effektiviteten.

4.4.2 Som helhet lider EU brist på tidig entreprenörssamhet. Enligt den senaste GEM-rapporten (Global Entrepreneurship Monitor) finns ingen EU-medlemsstat bland de tio främsta länderna ⁽¹⁴⁾. Däremot återfinns åtta medlemsstater bland de tio som har den lägsta nivån av deltagande ⁽¹⁵⁾.

4.4.3 Entreprenörskap är viktigt för samhället som helhet. För att främja och öka medvetenheten om entreprenörstänkandets kultur och för att öka förståelsen för hur viktigt entreprenörskapet är i ett lands allmänna utveckling föreslår kommittén att år 2009 utropas till Europeiska året för företagande. Kommittén noterar att en halvtidsöversyn kommer att ske av flera relevanta gemenskapsprogram under 2010. En positiv allmän inställning till företagande måste skapas. Ett sådant år skulle dessutom ge möjlighet att befästa och förstärka det befintliga utbytet av goda metoder.

4.4.4 Inom EU finns ett stort behov av att ändra läroplanerna – i synnerhet inom den högre utbildningen – så att större tonvikt läggs på avancerad utbildning i företagande, det strategiska värdet av informationshantering, IKT och arbete i nätverk. Skolor och universitet spelar en avgörande roll för att främja företagandets kultur hos de unga. Aktivt deltagande från företrädare för företag i utbildningen rekommenderas, liksom engagemang från näringslivsorganisationer. Mediernas verksamhet och den bild av näringslivet som förmedlas via media är av stor betydelse.

⁽¹³⁾ EUT C 309, 12.12.2006: Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Meddelande från kommissionen – Genomförande av gemenskapens Lissabonprogram: Främja entreprenörstänkande genom utbildning och lärande, KOM(2006) 33 slutlig.

⁽¹⁴⁾ Irland ligger på 11:e plats.

⁽¹⁵⁾ Ungern, Belgien, Sverige, Slovenien, Nederländerna, Danmark, Italien och Finland.

4.4.5 Politiken till stöd för att starta och utveckla företag bör stärkas, inbegripet möjligheter att starta eget snabbare och billigare, åtgärder för att förbättra tillgången till riskkapital, fler entreprenörsutbildningsprogram, förenklad tillgång till nätverk och allmännyttiga tjänster samt ett tätare nätverk för stödtjänster till småföretag. Dessutom krävs politiska beslut som syftar till att reformera skattesystemet, reglering, marknadstillgång, förfaranden för undsättning och omstrukturering av företag samt arvsskatter. Det krävs också kulturell förändring i fråga om synen på konkurs.

4.4.6 Tillgången till finansiering i ett tidigt skede är en central fråga. I Belgien har regeringen vidtagit åtgärder som syftar till att avhjälpa bristen på eget kapital. Ett exempel är Arkimedes-fonden som har samlat in 110 miljoner euro i form av aktier och obligationer med Flanderns regionala regering som garant.

4.4.7 Det är också viktigt att tillhandahålla information och stödtjänster för företagen, särskilt för unga företagare. Mentorprogram i Flandern (Belgien) har visat sig värdefulla.

4.4.8 Rädslan för misslyckande har stor avskräckande effekt på potentiella nyföretagare. En lämplig social ram måste skapas för egenföretagare. Det bör också bli lättare för egenföretagare att få en andra chans.

4.5 Inre marknaden ⁽¹⁶⁾

4.5.1 Inre marknads potential bör utnyttjas fullt ut. EU borde nu kunna dra fördel av en inre marknad som är större än USA:s eller Kinas, men

- alltför många direktiv har inte införlivats fullständigt i den nationella lagstiftningen,
- otillräckliga framsteg har gjorts för att säkerställa standardisering och ömsesidigt erkännande inom tjänstesektorn,
- avregleringen av olika marknader har gått långsamt, bland annat när det gäller den offentliga sektorn,
- det har varit svårt att komma överens om fungerande europeiska bestämmelser för den intellektuella äganderätten,
- skattemässiga olikheter snedvrider konkurrensen.

⁽¹⁶⁾ Förberedande yttrande om "Översyn av inre marknaden", EUT C 93, 27.4.2007.

4.5.2 Europeiska unionens förmåga att locka till sig investeringar är beroende bland annat av hur stora och öppna dess marknader är, hur dess lagstiftning är utformad och vilken kvalitet dess infrastruktur har. Med ökade investeringar blir Europa mera produktivt, eftersom arbetsproduktiviteten är beroende av att det investeras både i fysiskt kapital och human kapital och i kunskap och infrastruktur.

4.5.3 Europeiska tillverkarens förmåga att konkurrera och överleva på den inre marknaden är av avgörande betydelse för deras konkurrenskraft på världsmarknaden. Även om den inre marknaden för varor är relativt väl integrerad, är marknaderna för tjänster fortfarande, rättsligt sett eller i praktiken, ganska fragmenterade. För att tillväxt och sysselsättning skall kunna främjas och konkurrenskraften ökas måste den inre marknaden för tjänster vara fullt fungerande, samtidigt som den europeiska sociala modellen måste bevaras. Undanröjande av skattehinder för gränsöverskridande verksamhet och avlägsnande av de återstående hindren för arbetstagares rörlighet skulle också medföra betydande effektivitetsvinster. En fullständig integrering av finansmarknaderna slutligen skulle öka produktionen och sysselsättningen genom att möjliggöra en effektivare fördelning av kapitalet och skapa bättre förutsättningar för finansiering av företag.

4.5.4 För små och medelstora företag, särskilt inom tjänstesektorn, är inre marknaden fortfarande inte fullbordad. Stora administrativa kostnader för gränsöverskridande verksamhet och EU-normer som inte antagits hindrar småföretagen från att dra nytta av en större marknad.

4.5.5 Standarder spelar en stor roll när det gäller tillgången till marknaden. De nuvarande standardiseringsförfarandena tar inte tillräcklig hänsyn till hantverksföretagens och småföretagens särart. Småföretagen måste delta i större utsträckning i utarbetandet av europeiska och internationella standarder. Trots att kommissionen har ställt sig bakom strukturer som Normapme ⁽¹⁷⁾ krävs ytterligare satsningar för att främja småföretagen, i synnerhet i fråga om produktion av små serier och skraddarsydda produkter, lägre kostnader för standarderna, en mer balanserad representation i tekniska kommittéer och förenkling av tillståndssystem.

4.5.6 Metoderna för offentlig upphandling skulle t.ex. kunna förbättras betydligt, vilket skulle leda till att antalet offentligt tillkännagivna upphandlingar ökade. Inriktningen bör ligga på småföretagens möjligheter att delta i förfaranden för offentlig upphandling. Kommittén skulle se positivt på att kommissionen sammanställer ett kompendium med goda metoder på området som konstaterats i EU:s medlemsstater, men även i Förenta staterna och Japan, när det gäller småföretags möjligheter att delta i offentlig upphandling.

⁽¹⁷⁾ Normapme: *European Office for Crafts, Trades and SMEs for Standardisation* – www.normapme.com.

4.5.7 Europas småföretag måste hantera 27 olika skattesystem, vilket kan orsaka oöverkomliga kostnader för efterlevnaden och resa allvarliga hinder på inre marknaden. Småföretagens kostnader för att efterleva bestämmelserna är betydligt högre än de stora företagens⁽¹⁸⁾. Vi ser fram emot en förenkling som i synnerhet skulle gynna småföretag.

4.6 Humankapital, kompetensutveckling och social dialog

4.6.1 I en globaliserad och kunskapsbaserad ekonomi måste företagen ständigt anpassa sig till förändringar. Framgångsrika företagare behöver mer än någonsin en solid bas av kunskap och kvalifikationer för att möta den ökande konkurrensen och kunna vinna innovationskapplöpningen. Den tekniska utvecklingen kräver dessutom ständigt ny kompetens, särskilt inom IKT, och uppdaterade färdigheter bland såväl företagare som arbetstagare⁽¹⁹⁾.

4.6.2 I och med Lissabonstrategin har man sedan år 2000 i allt högre grad stärkt utbildningsmålen och strategierna för livslångt lärande. De behöver dock förbättras ytterligare, vilket framgår av utvärderingsrapporten från 2006 "Framework of actions for the lifelong development of competencies and qualifications", som arbetsmarknadens parter i EU (EFS, BusinessEurope, CEEP och UEAPME) antog år 2002. Gemenskapens integrerade handlingsprogram inom livslångt lärande bör också fullt ut ingå i denna strävan eftersom dess officiella mål är att bidra till genomförandet av Lissabonmålen. "för att genom livslångt lärande bidra till utvecklingen av Europeiska unionen som ett avancerat kunskapsområde med hållbar ekonomisk utveckling, fler och bättre arbetstillfällen samt större social sammanhållning".

4.6.3 Som EESK så riktigt påpekade⁽²⁰⁾ är "EU:s utbildningsprogram hittills (...) några av mycket få åtgärder som vänder sig direkt till unionens medborgare. Det nya programmet bör ha som syfte dels att främja en demokratisk utveckling grundad på deltagardemokratiska ideal och aktiva medborgare, dels att främja sysselsättning och en allsidig arbetsmarknad". Eftersom det också omfattar de stora europeiska mobilitetsprogrammen, nämligen Leonardo da Vinci för lärlingar och ungdomar i grundläggande yrkesutbildning och unga arbetstagare, samt Erasmus för studerande, bör också individens mobilitet underlättas. Att studera och arbeta utomlands under en begränsad tid ger inte bara ökade färdigheter och kunskaper, utan ökar också förståelsen för Europa och unionsmedborgarskapet. Det hjälper också den enskilde individen att bli mer proaktiv och mer benägen att ta ansvar för sin egen anställbarhet.

4.6.4 EESK betonade vidare att det är "särskilt viktigt att små och medelstora företag får tillgång till de olika programmen"

⁽¹⁸⁾ Syftar på kostnaderna för att efterleva skattebestämmelserna vid gränsöverskridande verksamhet.

⁽¹⁹⁾ Också traditionella yrken som rörmokare och snickare måste använda sig av energibesparande teknik.

⁽²⁰⁾ EUT C 221, 8.9.2005.

och "föreslår därför att ett särskilt förfarande tillämpas för små och medelstora företag, med förenklade rutiner som gör att dessa företags deltagande i programmen blir både möjligt och effektivt". I ett serviceorienterat företag är den viktigaste tillgången dess humankapital. För att företag, särskilt små och medelstora företag, skall kunna bedriva en strategi för kompetensutveckling måste särskilt anpassade stödinitiativ utformas för att hjälpa dem att investera i fortlöpande utbildning, exempelvis skräddarsydda utbildningserbjudanden, finansiellt stöd och skatteincitament.

4.6.5 Den sociala dialogen är ett viktigt verktyg för att tackla ekonomiska och sociala utmaningar. En av dess största landvinningar är en bättre fungerande arbetsmarknad och föregripande av förändringar. Den sociala dialogen bidrar dessutom till att skapa ett klimat av förtroende i företagen. Den kan också ge skräddarsydda svar till små företag i så måtto att den tar hänsyn till arbetsmiljöns och arbetsrelationernas specifika egenskaper och kvalitet liksom till de särskilda förhållanden som kännetecknar verksamheten och utvecklingen inom hantverksföretag och små företag.

4.7 Innovation

4.7.1 Lissabonagendans mål var att satsa 3 % av BNP på FoU, av vilket två tredjedelar måste komma från den privata sektorn. För närvarande bidrar den endast med 56 %. Man måste tyvärr konstatera att EU anslår en mycket mindre andel av sin BNP till FoU än USA och Japan (1,93 % jämfört med 2,59 % i USA och 3,15 % i Japan). Dessutom är Kina på väg att fram till 2010 nå EU:s forskningsintensitet. År 2002 anslög den privata sektorn i USA 100 miljarder mer på forskning och utveckling än den i EU.

4.7.2 Det framtida Europeiska tekniska institutet (ETI), vars mål är att nå högsta möjliga integration av utbildning, forskning och innovation på toppnivå, bör med eftertryck erkänna och lyfta fram de små och medelstora företagens potential. Samarbetet mellan universitet och forskningscentrum och företag, särskilt små företag, bör stärkas. Forskare bör uppmuntras att upprätta kontakter med företag. Vikten av att främja tekniköverföring via teknikcentrum och företagskuvöser kan inte underskattas. Åtgärder för främjande av innovationsstödjtjänster, kluster och nätverk bör ingå i det nya ramverket för statligt stöd till forskning, utveckling och innovation (FoUI). Europeiska forskare bör få ökade möjligheter i var och en av de 27 EU-medlemsstaterna. Forskningsresultaten måste uppmärksammas och spridas på ett bättre sätt för att näringslivet lättare skall komma åt dem och för att de skall få större ekonomiska återverkningar.

4.7.3 EU bör sörja för harmoniserade innovationsfrämjande bestämmelser i hela Europa. Det krävs nya initiativ för ett europeiskt gemenskapspatent för att skydda innovation och värna om de europeiska företagens behov. Detta system bör omfatta sänkta avgifter för små och medelstora företag och en lämplig struktur för en rättsskyddsförsäkring avseende patenttvister.

4.7.4 Kommissionen har i sina senaste meddelanden insett behovet av att utvidga definitionen av innovation för att uppmärksamma små och medelstora företag och beakta icke-teknisk innovation i samtliga ekonomiska sektorer. Detta nya angreppssätt måste nu införas på alla politikområden för att bli till nytta för småföretagen.

4.7.5 Det är direkt avgörande för småföretagen att utveckla sitt humankapital och föra in akademisk arbetskraft i produktionen och innovationsarbetet. Det 7:e ramprogrammet bör stödja småföretagen i strävan att införa avancerad teknisk forskning och avancerade produktionsmetoder, men också främja andra former av innovation som är viktiga för små och medelstora företag.

4.7.6 De resurser som krävs på EU-nivå skall hämtas från ramprogrammet för konkurrenskraft och innovation, ramprogrammet för forskning, strukturfonderna och utbildningsprogrammen, för att bara nämna de viktigaste. Att samordna politiken, bland annat med avseende på resurserna, kommer att bli en svår och känslig uppgift, särskilt som EU:s finansiella resurser är relativt begränsade i förhållande till behoven och önskemålen. I syfte att säkerställa användningen av finansiella medel från strukturfonderna för att medfinansiera programmen till förmån för innovativa små och medelstora företag, nya företag och företagsöverlåtelser (via den europeiska investeringsfonden – Jeremie), bör man anta adekvata åtgärder på medlemsstatsnivå och noga övervaka effektiviteten och tillgängligheten.

4.7.7 När det gäller att införa nya avancerade produktionsmetoder och maskiner är det mycket viktigt med fördelaktiga lån, särskilt för små och medelstora företag. EIB och EIF bör vara starkt engagerade i arbetet i planeringsgrupperna på sektors- och flersektorsnivå.

4.7.8 Små och medelstora företag bör styras mer mot IKT-applikationer, som kan sänka deras kostnader, öka deras produktivitet och stärka deras konkurrenskraft.

4.8 Företagsöverlåtelser ⁽²¹⁾

4.8.1 Av europeiska studier framgår att ca en tredjedel av företagen i EU, främst ägare till familjeföretag, kommer att

⁽²¹⁾ Genomförande av gemenskapens Lissabonprogram för tillväxt och sysselsättning. Företagsöverlåtelser – Kontinuitet genom en ny start. KOM(2006) 117 slutlig, 14.3.2006.

lämna sin verksamhet under de kommande tio åren. Man beräknar att detta kommer att påverka cirka 690 000 företag, som omfattar 2,8 miljoner arbetstillfällen. Överlåtelser bör främjas som ett värdefullt alternativ till nyetablering av företag.

4.8.2 I motsats till tidigare sker allt fler företagsöverlåtelser utanför familjen, alltså till tredje part. Man noterar också ett ökande intresse för att ta över en etablerad rörelse, snarare än att bygga upp ett företag från grunden. Forskning visar att 96 % av företagsöverlåtelser överlever de första fem åren, vilket skall jämföras med 75 % för de nystartade företagen.

4.8.3 Den första utmaningen innebär alltså att upprätta en plattform och att göra det lättare för potentiella företagsköpare och -säljare att mötas. Denna träffpunkt bör präglas av öppenhet för att öka kontaktmöjligheterna och säkerställa kontinuiteten i befintliga livskraftiga företag. Högkvalitativa tjänster som omfattar kontaktskapande, rådgivning och konfidentialitet är ytterst viktiga. I de flesta EU-länderna finns det marknader för företagsöverlåtelser som är offentliga eller har statligt stöd ⁽²²⁾. Det är nödvändigt att utveckla dessa initiativ i alla EU-medlemsstater.

4.9 Tillgång till finansiering

4.9.1 Små och medelstora företag, och i synnerhet nyetablerade företag, företagsöverlåtelser och innovativa företag bör få ökad tillgång till finansiering för att fullt ut kunna utnyttja sin kapacitet och skapa ekonomisk tillväxt och högre sysselsättning i Europa. Riskdelningsmodeller som ömsesidiga och offentliga garantiordningar har visat sig vara mycket ändamålsenliga instrument och måste främjas ytterligare såväl på EU-nivå som på medlemsstatsnivå.

4.9.2 Tillgången till kapital till rimliga kostnader för nya företag, små och medelstora företag och snabbväxande företag kräver att räntesatser och riskpremier hålls på en rimlig nivå samt en effektivisering av statliga stödprogram.

4.9.3 Rådgivning till små och medelstora företag via deras sammanslutningar bör stärkas och stödjas. Det är också nödvändigt att upprätta finansiella instrument som är anpassade till småföretagens behov och resurser. EESK uppmanar kommissionen och EIB att finansiera innovation i små företag i form av riskkapital och garantisystem.

4.9.4 Riskkapitalister och affärsänglar är viktiga för småföretagens finansiering. Att stimulera arbete i nätverk mellan riskkapitalister och affärsänglar å ena sidan och (ny)företagare å andra sidan är viktigt om man vill minska bristen på eget kapital.

⁽²²⁾ Frankrike, Italien, Luxemburg, Nederländerna, Österrike, Finland och Belgien (som har en separat databas för varje region). Antalet lyckade överlåtelser i dessa länder uppgår till ca 25 %, dvs. ett av fyra företag i databasen har hittat en efterföljare.

4.9.5 Garantisystem har visat sig vara mycket effektiva och resurssnåla sätt att stödja småföretagen. *Caisse Mutuelle de Garantie de la Mécanique* (CMGM) i Frankrike har mer än 45 års erfarenhet på området. Detta organ erbjuder bankgarantier i fråga om nästan alla krediter (investeringskrediter, överlåtelse av företag, säkerhet och kontantlån) som de ger företagen. Företagen tecknar sig för kapital och garantifonder. Detta system gör det möjligt att minska de krav på privata säkerheter som annars ställs på företagen. Det gör det också möjligt att erbjuda större krediter och utgör ett skydds nät för företagare i förhållande till banken. Man bör uppmuntra utbyte av bästa praxis mellan medlemsstaterna och EU när det gäller möjligheter till finansiering och garantifonder för små och medelstora företag.

4.10 Internationalisering

4.10.1 EU måste utnyttja de möjligheter som öppnandet av de snabbt växande marknaderna i Asien (t.ex. Kina och Indien) medför. Samtidigt måste EU ta itu med den nya internationella arbetsuppdelning som detta leder till, i synnerhet med tanke på att Kina nu i högre grad börjar specialisera sig på varor med högt mervärde och att Indien håller på att utvecklas till ett

globalt centrum för utkontraktering (outsourcing). Kommittén vill betona att en gemensam strategi för förbindelserna med tredjeländ är nödvändig för att förutsättningarna för marknads-tillträde skall kunna förbättras för företag i EU.

4.10.2 Även om inre marknaden har funnits i 14 år är många företag fortfarande verksamma enbart i det egna landet. Språksvårigheter, kvarvarande skillnader i lagstiftning och bestämmelser samt bristande kunskaper om andra marknader är de huvudsakliga hindren. EESK ser positivt på inrättandet av stödtjänster nära företagen, liknande det brittiska *Passport to export*-programmet⁽²³⁾. Småföretagens tillgång till offentlig upphandling bör också främjas.

4.10.3 Lämpliga stödsystem bör utvecklas för att stimulera gränsöverskridande verksamhet både inom EU och på andra marknader.

4.10.4 Kommittén betonar att särskild tonvikt bör läggas vid de små och medelstora företagen i kommissionens dokument om handelspolitik (strategi för marknadstillträde, skydd av handeln, Europa i världen).

Bryssel den 12 juli 2007

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs

ordförande

Dimitris DIMITRIADIS

⁽²³⁾ Fler uppgifter om inre marknaden finns i Flash Barometer 180 – TNS Sofres/EOS Gallup Group Europe, Internal Market Opinions and Experiences of Businesses in EU-15, offentliggjord i juni 2006. Fler detaljer om *Passport to Export*, ett program från UK Trade and Investment som syftar till att stödja brittiska exportörer och hjälpa dem att komma tillrätta med sina svagheter i den internationella handeln, finns i *Stadgan för småföretag*, exempel på goda metoder 2006, s. 9.

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Investeringar i kunskap och innovation (Lissabonstrategin)"

(2007/C 256/04)

Den 14 september 2006 beslutade Europeiska ekonomiska och sociala kommittén att i enlighet med artikel 31 i arbetsordningen ge facksektionen för inre marknaden, produktion och konsumtion i uppdrag att utarbeta en informationsrapport om "Investeringar i kunskap och innovation".

Vid plenarsessionen den 14-15 mars 2007 beslutade kommittén att omvandla informationsrapporten till ett initiativyttrande (artikel 29.2 i arbetsordningen).

Facksektionen för inre marknaden, produktion och konsumtion, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 3 maj 2007. Föredragande var Gerd Wolf.

Vid sin 437:e plenarsession den 11-12 juli 2007 (sammanträdet den 12 juli 2007) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 120 röster för och 1 nedlagd röst:

INNEHÅLL

1. Inledning

2. Sammanfattning och rekommendationer

3. Allmänna kommentarer

4. Utbildning, yrkesutbildning och fortbildning

5. Finansiella frågor och förfaranden

6. Strukturella aspekter och ramvillkor

7. Den mänskliga faktorn – forskare, ingenjörer och företagare

1. Inledning

1.1 Under rubriken "Den förnyade Lissabonstrategin för tillväxt och sysselsättning" välkomnade Europeiska rådet i slutsatserna från mötet den 23-24 mars 2006 (punkt 12) Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs initiativ för att på gemenskapsnivå stärka egenansvaret för Lissabonstrategin. Kommittén uppmanades att fortsätta sitt arbete, och ombads att utarbeta en sammanfattande rapport som stöd för partnerskapet för tillväxt och sysselsättning till början av år 2008.

1.2 Till att börja med antog kommittén redan den 15 februari 2007 en resolution inför rådets vårtoppmöte 2007 om genomförandet av den reviderade Lissabonstrategin.

1.3 Som bakgrundsdokument till den sammanfattande rapport som Europeiska rådet har bett om kommer fyra informationsrapporter om följande ämnen att användas:

- "Investeringar i kunskap och innovation"
- "Företagens potential, särskilt de små och medelstora företagen"
- "Sysselsättningstillfällen för prioriterade kategorier" och
- "Fastställande av en energipolitik för Europa"

Dessa informationsrapporter skall bilda grunden för den sammanfattande rapporten.

1.4 Följande text som tagits fram i samarbete med företrädare för nationella ekonomiska och sociala råd i ett antal medlemsstater behandlar uteslutande ämnet "Investeringar i kunskap och innovation".

2. Sammanfattning och rekommendationer

2.1 Europas styrka ligger i medborgarnas kapacitet.

2.2 Den fria växelverkan mellan hantverksmässig uppfinnande och företagariinitiativ å ena sidan och vetenskapliga metoder och system å andra sidan, samt den teknik och de industriella processer som utvecklats ur detta har utgjort det europeiska framgångsreceptet för de framsteg som lett till vår nuvarande levnadsstandard. Samtidigt har den historiska samhällspolitiska utvecklingen gått i riktning mot fria medborgare i en modern stat med maktodelning, demokrati och grundläggande rättigheter.

2.3 En avgörande faktor var utvecklingen och användningen av energiintensiva industriella processer, maskiner och transportmedel: Energin har befriat människan från fysiskt betungande arbete och mångfaldigt hennes produktivitet, alstrat värme och ljus och gett tidigare oanade möjligheter till rörlighet och kommunikation. Energin har blivit näring och drivkraft för de moderna samhällsekonomierna.

2.3.1 Mot bakgrund av de ändliga tillgångarna av fossila bränslen, det starkt ökande globala energibehovet samt de förväntade konsekvenserna av energiförbrukningen på den framtida klimatutvecklingen, stiger kraven på att säkra en hållbar energiförsörjning som är skonsam för klimatet fram i förgrunden i den politiska debatten. En viktig förutsättning för att klara denna mycket svåra uppgift är ett starkt, omfattande och effektivt forsknings- och utvecklingsprogram på energiområdet.

2.4 Dessutom finns det emellertid många andra problem och uppgifter som endast kan lösas genom forskning, utveckling och innovation. Det kan handla om att bekämpa fysiska och mentala sjukdomar, underlätta livet för funktionshindrade och göra dem mer delaktiga i samhället, bemöta effekterna av de demografiska förändringarna (inbegripet forskning om äldre), skydda miljön och rent allmänt säkra och vidareutveckla våra levnadsvillkor, vårt europeiska värdesystem och vår sociala modell. Slutligen har forskning och utveckling emellertid också det grundläggande målet att öka vårt vetande och ta fram nya kunskaper. Ökade kunskaper bidrar inte bara till att lösa problem utan vidgar också vår världsbild, ökar inriktningen på sakfrågor i konfliktsituationer och berikar vår kultur.

2.5 Den europeiska gemenskapen står inför de utmaningar som en ökad global konkurrens innebär, en situation där det handlar om att bibehålla europeiska arbetsplatser, inkomstnivåer samt sociala normer och miljönormer. Detta gäller inte bara mot bakgrund av den ekonomiska styrkan i USA och Japan, utan framför allt den allt starkare industri- och forskningskompetens som utvecklas i länder som Kina, Indien och Brasilien, där lönenivåerna och de sociala normerna och miljönormerna är betydligt lägre.

2.6 Europa kan därför möta framtiden bara om vi fortsätter att ligga steget före på områdena forskning, teknisk utveckling och ständig innovation inom ramen för en sociokulturell miljö som präglas av demokrati, rättstatsprincipen, politisk stabilitet, fri företagsamhet, planeringssäkerhet, motivation, erkänsla för framstående insatser och social säkerhet.

2.7 Vetenskapliga och tekniska topprestationer och företagens omsättning av dessa i en konkurrenskraftig ekonomi är avgörande förutsättningar för att vi skall kunna trygga vår framtid – t.ex. när det gäller energi- och klimatproblematiken – och behålla och förbättra vår nuvarande position i den globala miljön och inte äventyra utan bygga ut den europeiska sociala modellen.

2.8 Den viktigaste förutsättningen är ett samhällsklimat som står öppet för framsteg och innovation, där denna insikt växer fram och får full verkan, så att man på alla politiska nivåer kan skapa de ramvillkor som krävs och fatta beslut som fungerar som vägledning och inom näringslivet bygga upp tillräckligt med förtroende och optimism för att de nödvändiga investeringarna skall göras och nya arbetsplatser skapas i Europa. Till detta hör emellertid också en ökad medvetenhet om den fundamentala betydelsen av grundforskning, som är det som skapar basen för framtida innovation. I synnerhet behövs en företagarganda som inte väjer för innovation och risker, samt politiskt ledarskap, tillförlitlighet och pragmatism.

2.9 För att det i Lissabonstrategin formulerade Barcelona-målet skall kunna förverkligas krävs framför allt att alla de

aktörer som omnämns där tar det på allvar, om inte Europa skall släpa efter ytterligare i den globala konkurrensen om FoU-investeringar. Enligt detta mål skall de sammanlagda FoU-utgifterna i EU öka, så att de 2010 uppnår en nivå motsvarande nästan 3 % av BNP. De investeringar som krävs för detta skall till två tredjedelar finansieras av det privata näringslivet.

2.10 I december 2006 fastställde rådet budgeten för det sjunde FoU-ramprogrammet 2007-2013 till ca 50 miljarder euro, en betydande ökning i förhållande till det föregående programmet. Det är en stor framgång för den europeiska politik som kommittén stått bakom. Detta innebär emellertid att gemenskapen via det sjunde ramprogrammet för forskning och utveckling (RP7) bara skulle bidra med sammanlagt runt 2 % (alltså bara en femtiondel!) av de investeringar i forskning och utveckling som eftersträvas enligt Barcelonamålet. Kommittén har flera gånger påpekat att detta inte räcker för att gemenskapens stöd till fullo skall få den avsedda hävstångseffekten och integrerande effekten på medlemsstaternas stödpolitik och på näringslivets investeringsvilja.

2.11 Därför vill kommittén upprepa sin tidigare rekommendation att höja gemenskapsstödet andel vid 2008 års översyn av EU:s budget i ett första steg med hälften, alltså till runt 3 % av de investeringar som eftersträvas enligt Barcelonamålet. Detta gäller särskilt med tanke på det planerade inrättandet av Europeiska tekniska institutet samt det akuta behovet av ytterligare forskning och utveckling för att ta fram en hållbar energiförsörjning som skonar miljön.

2.12 På samma sätt måste man med hjälp av lämpliga rättsliga (även ansvarsrättsliga), administrativa, skattemässiga och finansiella ramvillkor främja näringslivets, framför allt också de små och medelstora företagens, beredskap att investera i forskning och utveckling och göra detta mer lockande och löande. En viktig roll i detta sammanhang spelar gemenskapens stödbestämmelser: De bör utformas på ett sådant sätt att de mer effektivt och mindre byråkratiskt än hittills gör det möjligt att främja universitetens, forskningsorganisationernas och näringslivets forsknings- och utvecklingsprojekt och skapar de band som krävs dem emellan. Man bör härvid noga kontrollera att "Gemenskapens rambestämmelser för statligt stöd till forskning, utveckling och innovation" verkligen stöder dessa målsättningar.

2.13 Kunskap grundar sig på två lika viktiga pelare, som står i ett ömsesidigt beroendeförhållande till varandra: utbildning och forskning. Nya kunskaper kan endast erhållas genom forskning och utveckling. Befintliga kunskaper måste ligga till grund för detta. Dessa måste föras vidare och förankras genom utbildning, yrkesutbildning och fortbildning. Både metoder och innehåll måste granskas så att de tjänar de fastställda målen. Båda pelarna behöver för detta kraftigt ökade ekonomiska investeringar och lämpliga ramvillkor.

2.14 Europas styrka ligger i dess medborgares kapacitet. Det är därför en prioriterad fråga att stärka denna ytterligare och få den att utvecklas. Därför uppmanar kommittén medlemsstaterna att stärka och förbättra utbildningsväsendet och att göra de avsevärda investeringar som krävs för detta. Det är lika viktigt att man ger de breda befolkningslagren en solid utbildning som att man utbildar en vetenskaplig elit. Därför krävs ett brett, tillräckligt stort utbud av gedigna och högkvalificerade utbildningsinrättningar, från grundskolor till universitet. Endast på så sätt kan ett samhälle som befrämjar utbildning och vetenskap uppnås.

2.15 Kommittén bekräftar sin rekommendation att man genom ett mer omfattande samarbete över gränserna inom lärande, innovation och forskning bör utveckla ett gemensamt europeiskt kunskapsområde som kompletterar det europeiska forskningsområdet och gör det fullständigt. Incitament och åtgärder för livslångt lärande har här en viktig roll att spela: Livslångt lärande är nyckeln till kunskapssamhället. Hindren för den inre marknaden, som står i vägen för övergången till det europeiska kunskapssamhället, måste därför undanröjas så snabbt som möjligt.

2.16 Till detta kommer att medlemsstaterna i ännu större utsträckning bör främja rörligheten hos enskilda personer och stärka de verksamma gemenskapsprogrammen för detta (Erasmus, Marie Curie). Rörlighet bidrar till förvärvande och överföring av kompetens. Arbetstagarnas, forskarnas och studenternas fria rörlighet inom EU måste tryggas och stimuleras. Den måste gå hand i hand med godtagbara inkomster, arbetsförhållanden och stöd till familjerna. Därför måste man också förbättra tillgången i hela Europa till information om lediga platser i alla medlemsstater.

2.17 När det gäller betydelsen och främjandet av innovation hänvisar kommittén inte bara till sina utförliga rekommendationer nedan utan framför allt till den utmärkta Aho-rapporten, som kommittén stöder. Denna behandlar i synnerhet de rättsliga och samhällseliga ramvillkoren för att skapa innovationsvänliga företag och en innovationsvänlig marknad. Kommittén hänvisar dessutom till sitt utförliga yttrande om "Att frigöra och stärka Europas potential avseende forskning, utveckling och innovation".

2.18 Framsteg och innovation grundar sig på att nya rön omsätts i nya, bättre processer och produkter (inbegripet den redan befintliga permanenta innovationen), i innovativa affärsmodeller och lämpliga ledningsmetoder. Det handlar alltså om innovativ företagarganda och företagariinitiativ. Framgång och innovation grundar sig emellertid också på innovativa tjänster, på att hälso- och sjukvårdsväsendet utvecklas vidare och, rent allmänt, på en bättre lösning av sociala frågor i förhållande till de ekonomiska kraven.

2.19 Innovation handlar alltså om att tänka ut och förverkliga nya teknikformer, förfaranden, organisationssätt, affärsmodeller, utbildningsmodeller osv. som inte tidigare övervägts eller kunnat övervägas. Av denna anledning är det viktigt att de bestämmelser som är relevanta på området ger tillräckligt med spel- och svängrum för att också nya idéer skall få en chans att

förverkligas och inte på förhand vissna för att de inte passar in i den mall som alltför detaljerade bestämmelser utgör. Ett övermått av inskränkande bestämmelser lägger en hämsko på innovationen. Kommittén stöder därför alla ansträngningar för att förenkla bestämmelserna och granska dem för att ta bort överflödiga, alltför detaljerade eller onödigt inskränkande föreskrifter.

2.20 Innovation betyder också att man måste acceptera en viss risk för misslyckande eller till och med skada. Som regel ser man inte prestationsförmågan hos, nackdelarna med och bieffekterna av en ny strategi förrän denna visat vad den går för i praktiken och i konkurrensen med de alternativa förfarandena. Ett misslyckande innebär också att man vinner insikt. Möjlighet och risk är två sidor av samma mynt. I princip borde den förväntade nyttan av en innovation överstiga de möjliga riskerna. Eventuella risker för samhället måste dock beaktas särskilt. Dessutom kan man ställa sig frågan om man inte borde inrätta en riskfond, åtminstone för små och medelstora företag – t.ex. hos Europeiska investeringsbanken – som skulle göra det lättare att täcka skador eller förluster.

2.21 Kommittén har redan tidigare flera gånger påpekat att humankapitalet är den känsligaste och värdefullaste resursen för kunskaper och innovation. Mot bakgrund av ovanstående är därför de nödvändiga utbildningsanstalterna, som skall vara tillräckligt många, välutrustade och av hög kvalitet, en avgörande förutsättning för att kunna fylla behovet av kompetenta forskare, ingenjörer och lärare.

2.22 Med de investeringar som gjorts av samhället och samtidigt av varje enskild forskare och ingenjör för att bygga upp det breda och komplicerade baskunnande och de högt specialiserade kunskaper som eftersträvas, övertar samhället – genom sin politik – ansvaret för att dessa investeringar utnyttjas på bästa sätt. Detta ansvar måste visa sig genom att man sörjer för lämpliga yrkes- och utvecklingsmöjligheter för de kvalificerade forskarna och ingenjörerna, för möjligheter att bilda familj samt för adekvata karriärvägar med attraktiva vägval i olika riktningar utan yrkesmässiga återvändsgränder. Arbetslöshet, underbetalda arbeten eller arbeten inom fel områden (inklusive överdrivet betungande administration och arbete inom olika förvaltningsorgan) för kvalificerade vetenskapsmän och ingenjörer utgör ett slöseri med ekonomiska investeringar och verkar avskräckande på nästa generations kunskapselit, vilket i sin tur resulterar i minskat intresse för vetenskapliga och tekniska yrken eller i en kompetensflykt från Europa!

2.23 Det ligger inte en motsägelse i kravet på att erfarna sakkunniga och vetenskapligt-tekniskt högpresterande forskare mer än tidigare deltar i forskningspolitiska, företagsinriktade och innovationspolitiska beslutsprocesser och förvaltningsåtgärder. Inrättandet av Europeiska forskningsrådet (EFR) är här ett mycket uppmanande första steg. Men också för gemenskapens (inberäknat kommissionens!) och medlemsstaternas forsknings- och innovationsstöd måste man tillföra och bibehålla tillräckligt med sakkunskaper på olika fackområden. Endast administration räcker inte.

2.24 Omsättningen av forskning och innovation i industriella produkter och processer är ett särskilt problem. Det är inte för inte som Lissabonmålet kräver att 2/3 av FoU-investeringarna skall komma från näringslivet. Framför allt handlar det därför också om att öka företagens anseende och förankra detta bättre i deras avgörande betydelse för innovation, vetenskapliga framsteg och samhällets allmänna välbefinnande. Kommittén har därför i sin egenskap av bro till det organiserade civila samhället satt temat "Entreprenörskap med ett mänskligt ansikte" i centrum för sitt kommande arbetsprogram. Endast genom ett ansvarsfullt och handlingskraftigt och idérikt entreprenörskap som får utvecklas under bästa möjliga förhållanden kommer vi till slut att lyckas uppnå Lissabonmålen.

2.25 I fråga om ytterligare synpunkter och detaljer hänvisas till de följande utförligare kommentarerna och dessutom särskilt till kommitténs yttranden "Vägen till det europeiska kunskapsbaserade samhället – det organiserade civila samhällets bidrag till Lissabonstrategin" ⁽¹⁾ samt "Att frigöra och stärka Europas potential avseende forskning, utveckling och innovation" ⁽²⁾.

3. Allmänna kommentarer

3.1 *Utveckling av vetenskap och teknik.* Europa är vaggan för den moderna vetenskapen och forskningen som kontinuerligt utvecklas. Detta gäller också vetenskapen i allmänhet, inbegripet den grekisk-egyptiska kulturen och tidvis också korsbefrukning med den indisk-arabiska ⁽³⁾ kulturen. Vetenskap och forskning har trots tillfälliga fluktuationer och avbrott till följd av krig präglats av kontakter över nationsgränserna i hela Europa. Vetenskapens och forskningens metodik och tankesätt har varit en avgörande banbrytare för dagens europeiska samhälle. De värderingar, den livsstil och den levnadsstandard som växt fram därigenom har varit ett kännetecken för det europeiska kulturområdet ⁽⁴⁾. Framgångsreceptet för de innovationer som detta resulterat i har varit en fri växelverkan mellan å ena sidan hantverksmässig uppfinnaranda och ett tänkande inriktat på företagsamhet och initiativ, och å andra sidan vetenskapliga metoder och system samt den teknik och de industriella processer som utvecklats därur.

3.2 *Samhällets utveckling.* Nästan hand i hand med de vetenskapliga och tekniska framstegen gick den viktiga samhällspolitiska utvecklingen i riktning mot fria medborgare i en modern stat med maktindelning, demokrati, grundläggande rättigheter och sociala lagar.

3.3 *Utveckling av levnadsförhållandena.* En följd av dessa gemensamma processer är att levnadsvillkoren för de människor och de stater och regioner som berörs av denna utveckling har

förändrats och förbättrats mer än någonsin förr i mänsklighetens historia. Under de senaste 135 åren har befolkningens förväntade medellivslängd ⁽⁵⁾ mer än fördubblats ⁽⁶⁾. Under de senaste 50 åren har jordbruksproduktionen per hektar nästan tredubblats. I de framgångsrika industriländerna diskuteras i dag övervikt i stället för undernäring, informationsöverskott i stället för informationsbrist, och en åldrande befolkning i stället för barnadödlighet. De färdigheter och den kapacitet som vi uppnått genom forskning, utveckling och innovation inom det moderna industrisamhället omfattar alla områden som rör människans utveckling och livskvalitet.

3.4 *Energianvändning.* En avgörande förutsättning för de framsteg som uppnåtts var utvecklingen och användningen av energiintensiva industriella processer, maskiner och transportmedel: Energin har befriat människan från fysiskt betungande arbete och mångfaldigt hennes produktivitet, alstrat värme och ljus och gett tidigare oanade möjligheter till rörlighet, kommunikation och kulturell utveckling. Energin har blivit näring och drivkraft för de moderna samhällsekonomierna.

3.5 *Klimatproblem och energiförsörjning.* Denna betydande utveckling har emellertid medfört nya problem och utmaningar. Den globala uppvärmningen, dess eventuella konsekvenser och strategin för att avvärja dem står i centrum för omfattande politiska beslut ⁽⁷⁾ och talrika undersökningar ⁽⁸⁾. Frågorna är delvis kontroversiella. Dessutom konstaterar man i Stern-rapporten ⁽⁹⁾ – "The Economics of Climate Change" – som kom ut i slutet av oktober 2006, att man bara för att hejda den globala uppvärmning som beror på växthusgaser behöver resurser motsvarande cirka 1 % av BNP, vilket också kräver andra FoU-satsningar. Men även utan klimatproblem är frågan om en trygg, hållbar energiförsörjning för Europa (och världen!) en av de centrala politiska utmaningarna, och det krävs intensiv forskning och utveckling för att kunna möta den ⁽¹⁰⁾.

3.6 *Andra problem och utmaningar* ⁽¹¹⁾. Klimatförändringarna och energiförsörjningen är emellertid inte de enda problemen. Även kampen mot fysiska och mentala sjukdomar, åtgärder för att underlätta livet för funktionshindrade eller andra

⁽³⁾ I Tyskland.

⁽⁶⁾ I synnerhet genom minskad barnadödlighet.

⁽⁷⁾ Europeiska rådet (23-24 mars 2007), ordförandeskapets slutsatser: Hållbar energi.

⁽⁸⁾ T.ex.:

1) WMO/UNEP IPCC (Mellanstatliga panelen för klimatförändringar) – "Climate Change 2007: The Physical Science Basis – Summary for Policy Makers"

2) Öppet brev från 60 forskare till Kanadas premiärminister (<http://www.lavoisier.com.au/papers/articles/canadianPMLetter06.html>)

⁽⁹⁾ http://www.hm-treasury.gov.uk/independent_reviews/stern_review_economics_climate_change/sternreview_index.cfm.

⁽¹⁰⁾ EUT C 241, 7.10.2002: "Forskningsbehov för en säker och tillförlitlig energiförsörjning". Se även den nyligen publicerade ISBN 92-79-02688-7 "Transition to a sustainable energy system for Europe – The R&D perspective" samt "Nature" Vol 444, nr. 7119, s. 519 (nov. 2006) "Our emperors have no clothes".

⁽¹¹⁾ Se även (EUT C 185, 8.8.2006).

⁽¹⁾ EUT C 65, 17.3.2006.

⁽²⁾ EUT C 325, 30.12.2006.

⁽³⁾ Eventuellt även med den kinesiska kulturen.

⁽⁴⁾ Kommitténs Initiativyttrande "Vetenskap, samhälle och medborgare i Europa" (EUT C 221, 7.8.2001) innehåller en mycket utförlig och differentierad framställning av dessa processer.

missgynnade grupper och göra dem mer delaktiga i yrkeslivet och kunskapssamhället, konsekvenserna av de demografiska förändringarna (inbegripet forskning om äldre), bättre förståelse för komplexa ekonomiska, sociala och kulturella sammanhang och orsaksmekanismer, miljöskydd och rent allmänt arbete för att säkra och vidareutveckla våra levnadsvillkor, vårt europeiska värdesystem och vår sociala modell – allt detta är exempel på viktiga forskningsområden som kommittén har lämnat utförliga rekommendationer om i tidigare yttranden, t.ex. det om det sjunde FoU-ramprogrammet ⁽¹²⁾ och de däri ingående specifika programmen ⁽¹³⁾.

3.7 *Den globala konkurrensen.* Europeiska gemenskapen står inför de mycket svåra utmaningar som en ökad global konkurrens innebär, en situation där det i synnerhet handlar om att bibehålla europeiska arbetsplatser, inkomstnivåer och sociala och miljömässiga normer. Detta gäller inte bara mot bakgrund av den ekonomiska styrkan i USA och Japan, utan framför allt den avsevärda och allt starkare industri- och forskningskompetens som utvecklas i länder som Kina (vars mål är att år 2050 ha övertagit USA:s plats som världsledande nation inom teknologi ⁽¹⁴⁾) samt Indien och Brasilien, där lönenivåerna och de sociala normerna och miljönormerna är betydligt lägre. Det är mot bakgrund av just detta, dvs. den globala konkurrensen och den därmed förbundna globala kapplöpningen om ökade investeringar i forskning och utveckling, inbegripet en global konkurrens om de bästa vetenskapsmännen och ingenjörerna, som den europeiska gemenskapen måste optimera sin politik på dessa områden. Det handlar alltså i första hand om den globala konkurrensen, inte om den inomeuropeiska!

3.8 *Försprång inom forskning, utveckling och innovation.* Europas konkurrenskraftiga ställning kan därför bara bibehållas i framtiden om vi fortsätter att ligga steget före i forskning, teknisk utveckling och ständig innovation inom ramen för en sociokulturell miljö med demokrati, rättstat, politisk stabilitet och tillförlitlighet, fri företagsamhet, planeringssäkerhet, motivation och erkänsla för framstående insatser som grund. Det europeiska forskningsområdet måste stärkas och utökas. Detta är visserligen något som i allmänhet erkänns i politiska avsiktsförklaringar i dag, men när det gäller genomförandet av detta i praktiken, att omsätta det i prioriteringar (t.ex. forskningsbudgeten) och relevanta regelverk, (t.ex. löneavtal ⁽¹⁵⁾ och skatterätt ⁽¹⁶⁾) föreligger tyvärr fortfarande stora brister både på gemenskapsnivå och i medlemsstaterna. Dramatiken i denna situation bör inte underskattas, även om vissa tendenser till upphämtning glädjande nog kan observeras i några medlemsstater ⁽¹⁷⁾.

⁽¹²⁾ EUT C 65, 17.3.2006.

⁽¹³⁾ EUT C 185, 8.8.2006.

⁽¹⁴⁾ Bild der Wissenschaft, nr 9/2006, s. 109.

⁽¹⁵⁾ Detta gäller framför allt inkomst- och avtalssituationen för unga vetenskapsmän och ingenjörer.

⁽¹⁶⁾ Se kommissionens meddelande KOM(2006) 728 slutlig: "I riktning mot en effektivare användning av skattelättnader till förmån för forskning och utveckling".

⁽¹⁷⁾ FAZ (Frankfurter Allgemeine Zeitung) s. 17, februari 2007: "Zwischen Fortschritt und Stillstand".

3.9 *Vetenskapliga och tekniska toppprestationer.* Vetenskapliga och tekniska toppprestationer och företagens omsättning av dessa i innovationer och en konkurrenskraftig ekonomi är avgörande förutsättningar för att vi skall kunna trygga vår framtid – t.ex. när det gäller energi- och klimatproblematiken – och behålla och förbättra vår nuvarande position i den globala miljön och inte äventyra utan bygga ut den europeiska sociala modellen. Slutligen har forskning och utveckling emellertid också det grundläggande målet att öka vårt vetande och ta fram nya kunskaper. Ökade kunskaper bidrar emellertid inte bara till att lösa problem utan vidgar också vår världsbild, ökar inriktningen på sakfrågor i konfliktsituationer och berikar vår kultur.

3.10 *Att blåsa nytt liv i traditionen.* Europa måste nu alltså bli medvetet om sin tradition som ledande område för forskning och innovation och blåsa liv i denna igen. Europas styrka ligger i dess medborgares kapacitet. Det är därför nödvändigt att främja denna mer än tidigare. En förutsättning för detta är att man investerar betydligt mer i forskning och utveckling, ökar effektiviteten på detta område, stärker näringslivets, handelns och förvaltningens vilja och förmåga till innovation, stimulerar och belönar prestationer, och avvecklar de hinder som står i vägen.

3.11 *Att öka investeringarna.* Detta innebär att både gemenskapen och medlemsstaterna måste investera betydligt mer i FoU, i utbildning av medborgarna på dessa områden samt i utbildning av de forskare och ingenjörer (av båda könen!) som behövs. Det betyder emellertid framför allt att man med hjälp av lämpliga rättsliga, administrativa, skattemässiga ⁽¹⁸⁾ och finansiella ramvillkor måste främja näringslivets, framför allt också de små och medelstora företagens, beredskap att investera i forskning och utveckling och göra detta mer lockande och lönsamt.

3.12 *Ett framstegsvänligt samhällsklimat.* Den viktigaste förutsättningen är ett samhällsklimat som står öppet för framsteg, innovation och entreprenörskap, där denna insikt växer fram och får full verkan, så att man på alla politiska nivåer kan skapa de ramvillkor som krävs och fatta beslut som fungerar som vägledning och skapar arbetsplatser, och inom näringslivet bygga upp tillräckligt med förtroende och optimism för de investeringar som krävs. Till detta hör att man i högre grad än tidigare bör göra medborgarna förtrogna med vetenskapens och teknikens landvinningar och betydelse liksom med företagens pionjärbete. Till detta hör emellertid också en ökad medvetenhet om att särskilt grundforskning ⁽¹⁹⁾ skapar basen för framtida innovation.

⁽¹⁸⁾ Se kommissionens meddelande KOM(2006) 728 slutlig: "I riktning mot en effektivare användning av skattelättnader till förmån för forskning och utveckling". Kommittén skall utarbeta ett separat yttrande om detta.

⁽¹⁹⁾ Se särskilt (EUT C 110, 30.4.2004). Historiskt sett var det just inom grundforskningen de första initiativen till vetenskapligt samarbete i (Väst-)Europa uppstod. De tillkom eftersom det var nödvändigt att inrätta centrum för större apparatur och för att man behövde skapa en kritisk massa, vilket medförde kostnader de enskilda staterna inte kunde eller ville finansiera ensamma.

3.13 *Erkännande av landvinningarna.* Den avgörande roll som dessa landvinningar har för vårt dagliga liv, förutsättningarna för att de skall komma till stånd, liksom de vetenskapliga, tekniska och kulturella prestationer som hänger samman därmed, måste få erkännande av samhället, finnas i skolornas läroplaner och värderas för sin existentiella betydelse.

3.14 *Övriga förutsättningar.* Framsteg och permanent innovation grundar sig dock inte bara på vetenskap och teknik utan också på motivationen, prestationsförmågan och prestationsberedskapen hos dem som deltar, på innovativa affärsmodeller, på att man tillämpar rätt ledningsmetoder och på lämpliga rättsliga ramvillkor.

3.15 *Risktolerans.* För att utveckla nya forskningsstrategier, innovativ teknik, processer eller affärsmodeller måste man acceptera en viss risk för misslyckande eller till och med skada. Som regel ser man nämligen inte fördelarna med en ny strategi och vad den kan åstadkomma, lika lite som nackdelarna, de risker den medför och bieffekterna av den förrän den visat vad den går för i praktiken i konkurrensen med alternativa förfaranden. Ett misslyckande leder också till insikt. Möjlighet och risk är två sidor av samma mynt. I princip borde den förväntade nyttan av en innovation överträffa de möjliga riskerna. Eventuella risker för samhället måste dock beaktas särskilt. Dessutom skulle man kunna överväga om man inte borde inrätta en riskfond, åtminstone för små och medelstora företag – t.ex. hos Europeiska investeringsbanken – som skulle göra det lättare för företagen att täcka skador eller förluster.

4. Utbildning, yrkesutbildning och fortbildning

4.1 *Kunskapsbas.* Kunskap grundar sig på två lika viktiga pelare: utbildning och forskning. Nya kunskaper kan endast erhållas genom forskning och utveckling. För detta behövs de befintliga kunskaperna, som måste föras vidare och förankras genom utbildning, yrkesutbildning och fortbildning. Det handlar här om följande mål:

4.1.1 *Grundkunskaper.* Å ena sidan handlar det om att ge alla medborgare gedigna grundkunskaper om vetenskap, teknik och ekonomi, hur de fungerar och viktiga grundprinciper. Endast härigenom kommer medborgarna att kunna ta ställning till de ofta inte så enkla samband som man måste känna till även för att kunna bilda sig en kvalificerad politisk uppfattning. Läroplanerna och den undervisningstid som finns att tillgå i skolan på alla nivåer måste därför utformas på ett sådant sätt att de stegvis gör våra barn och ungdomar bekanta med vetenskapliga, tekniska och ekonomiska tänkesätt och med befintliga kunskapsresurser genom åskådliga och intressanta förklaringar

och läromedel⁽²⁰⁾. Man måste också göra dem medvetna om den avgörande betydelse som det vetenskapliga arbetet, den tekniska utvecklingen av innovativa ekonomiska och sociala handlingsätt och kunskapssamhället rent allmänt har för deras framtid och möjligheter i livet. Denna del av läroplanerna måste därför tillmätas klart större vikt. Kommittén välkomnar och stöder rekommendationerna i Rochardrapporten⁽²¹⁾, som behandlar denna fråga.

4.1.2 *Incitament för yrkesval.* De som har en viss begåvning bör å andra sidan uppmuntras att välja ett lämpligt yrke och stimuleras till vad man vet är tunga studier och till att skaffa sig solida grundkunskaper för detta. Detta är också en anledning till att skolornas, framför allt gymnasier, läroplaner måste utökas och ges ett mer kvalificerat innehåll.

4.1.3 *Eftersläpning på bredden och på djupet.* Det finns alltså mycket att ta igen i utbildningen inom naturvetenskap och teknik. Oavsett detta måste naturligtvis alla begåvningar erhålla ett brett stöd, alltså också inom samhällsvetenskap, ekonomi och humaniora. Det är lika viktigt att ge de breda befolkningslagren en solid utbildning – vilket också kräver beredskap att satsa och disciplin från elevernas sida – som att utbilda en kunskapselit. För att kunna skapa ett samhälle som i sin helhet befrämjar utbildning och vetenskap krävs det utbildningsanstalter av hög kvalitet, från grundskola till universitet.

4.1.4 *Det europeiska kunskapsområdet.* Kommittén förnyar sin rekommendation att man genom ett mer omfattande gränsöverskridande samarbete inom lärande, innovation och forskning bör utveckla ett gemensamt europeiskt kunskapsområde som kompletterar Europeiska forskningsområdet och gör det fullständigt. De hinder för inre marknaden som står i vägen för övergången till det europeiska kunskapssamhället måste därför undanröjas så snabbt som möjligt. Kommittén vill i samband med detta också hänvisa till sitt yttrande "Vägen till det europeiska kunskapsbaserade samhället – det organiserade civila samhällets bidrag till Lissabonstrategin"⁽²²⁾.

4.1.5 *Livslångt lärande och rörlighet.* Incitament och insatser för livslångt lärande har här en viktig roll att spela: Livslångt lärande är nyckeln till kunskapssamhället. Medlemsstaterna bör dessutom i ännu större utsträckning främja enskilda personers rörlighet och stärka de gemenskapsprogram som lämpar sig för detta (Erasmus, Marie Curie). Rörligheten leder till att det skapas nätverk i Europa, och uppmuntrar förvärvande och

⁽²⁰⁾ Det handlar därvid inte om att lära sig och behärska ett så stort antal formler som möjligt, utan om att skaffa sig baskunskaper i teknik och de grundläggande naturlagarna. Förståelse för betydelsen av kvantitativa samband och nyttan av matematiken är viktig i detta sammanhang.

⁽²¹⁾ **A Renewed Pedagogy for the Future of Europe**, GD Forskning 2007 Science, EUR 22845, Högnivågrupp om vetenskaplig utbildning, Michel Rocard (ordförande), Peter Csermely, Doris Jorde, Dieter Lenzen, Harriet Walberg-Henriksson, Valerie Hemmo (föredragande).

⁽²²⁾ EUT C 65, 17.3.2006.

överföring av färdigheter. Arbetstagarnas, forskarnas och studenternas fria rörlighet måste tryggas och gå hand i hand med godtagbara inkomster, arbetsförhållanden och stöd till familjerna. Man måste därför också förbättra tillgången i hela Europa till information om lediga platser i alla medlemsstater.

4.2 *Norm för yrkesutbildning.* Vid universitet och tekniska högskolor måste man dessutom tillhandahålla en teknisk yrkesutbildning som befinner sig på åtminstone bästa internationella nivå: Det viktigaste kapitalet för forskning och innovation är motiverade vetenskapsmän och ingenjörer med bästa möjliga utbildning och av båda könen, som erhåller och utvecklar sin yrkeskompetens genom livslångt lärande under hela sitt yrkesverksamma liv och där ett tillräckligt antal kan ta på sig ledande roller och utföra pionjärsatser inom svåra områden.

4.3 *Chanser för alla.* Framsteg och framgång kommer i framtiden mer än någonsin att vara följden av ett strukturerat lagarbete med arbetsdelning, där alla som deltar måste få bästa möjliga chanser till utveckling och egna initiativ i enlighet med sin begåvning, prestationsförmåga och kreativitet. Detta förutsätter också att skolorna är så beskaffade att de slussar igenom tillräckligt många elever, så att alla begåvade, t. ex. också sent utvecklade barn, får möjlighet till en optimal utbildning. Dessutom kommer vi inte att klara oss utan lärosäten av hög kvalitet som täcker in hela den bredd av specialister och kvalificerad arbetskraft som kommer att behövas för det omfattande spektrumet av uppgifter inom teknik, vetenskap och ekonomi nu och i framtiden.

4.4 *Samarbete i nätverk.* Det krävs ännu starkare band mellan utbildning, forskning och industriell tillämpning framför allt för utbildning och fortbildning, och här finns det en tydlig koppling till livslångt lärande och rörlighet (se 4.1.5). Det krävs också starkare gränsöverskridande band mellan universiteten och de tekniska universitet/högskolorna. Detta är också en anledning till att kommittén ställer sig positiv till planerna på ett europeiskt tekniskt institut⁽²³⁾ (ETI), som skall bidra till att vidareutveckla gemenskapens och medlemsstaternas innovationsförmåga genom att knyta samman utbildnings-, forsknings- och innovationsaktiviteter på högsta nivå. Det senare gäller dock – utöver utbildningen – också industriföretagens gemensamma forskning och utveckling "före konkurrensstadiet"⁽²⁴⁾, som t.ex. den gemensamma utvecklingen av förbättrad motorteknik inom bilindustrin.

5. Finansiella frågor och förfaranden

5.1 *Att investera är en uppgift för alla aktörer.* Gemenskapen, medlemsstaterna och det privata näringslivet måste efter bästa förmåga, dvs. klart mer än vad som nu är fallet, göra de investeringar i utbildning, forskning och utveckling som krävs.

⁽²³⁾ EUT C 93, 27.4.2007.

⁽²⁴⁾ Se även kapitel 7 i (EGT C 204, 18.7.2000).

5.2 *Barcelonamålet.* För att Barcelonamålet i Lissabonstrategin skall kunna förverkligas krävs det framför allt att alla de aktörer som omnämns där tar det på största allvar och med full styrka verkar för att uppfylla det, för att Europa inte skall hamna sist i den globala konkurrensen om FoU-investeringar. Enligt detta mål skall de sammanlagda FoU-utgifterna i EU öka så att de 2010 når upp till en nivå motsvarande nästan 3 % av BNP. De investeringar som krävs för detta skall till två tredjedelar finansieras av det privata näringslivet.

5.3 *Sjunde FoU-ramprogrammets hävstångseffekt.* I december 2006 fastställde rådet budgeten för det sjunde FoU-ramprogrammet 2007-2013 till ca 50 miljarder euro, en betydande ökning jämfört med det förra programmet. Detta är ännu en mycket stor framgång för europeisk politik, en framgång som kommittén i hög grad bidragit till. Detta innebär dock att gemenskapen med sin planerade budget på cirka 50 miljarder euro fortfarande bara bidrar med en andel på runt 2 %, alltså bara en femtiondel (!) av de investeringar i forskning och utveckling som bör eftersträvas enligt Barcelonamålet. Som kommittén flera gånger framhållit är detta dock inte tillräckligt för att gemenskapens stöd till fullo skall få den avsedda hävstångseffekten och integrerande effekten på medlemsstaternas stödpolitik och på näringslivets investeringsvilja och utlösa den stora tillväxt som krävs för att Barcelonamålet skall kunna uppnås.

5.4 *Förnyad rekommendation.* Kommittén förnyar därför, framför allt också med tanke på det europeiska tekniska institut (ETI) som skall inrättas och det akuta behovet av mer FoU-arbeten om en hållbar energiförsörjning som är förenlig med ett stabilt klimat, sin rekommendation⁽²⁵⁾ att vid den översyn av EU:s budget som planeras till 2008 i ett första steg öka andelen gemenskapsstöd med hälften, dvs. till runt 3 % av de totala investeringar som eftersträvas enligt Barcelonamålet. Från gemenskapens sida vore detta en mycket verksam åtgärd för att snabbare än nu uppnå de allt viktigare Lissabon- och Barcelonamålen och för att lösa ovan nämnda problem snabbare och effektivare.

5.4.1 *Konkurrensen med Kina.* Forskningsansträngningarna i bl.a. Kina ökar snabbt, och Europa måste göra allt för att inte förlora marknadsandelar i den internationella konkurrensen inom viktig och nödvändig teknik. Så länge gemenskapen och medlemsstaterna inte ens bidragit med sin andel i finansieringen av Barcelonamålet, som de själva formulerat, har de dock knappast den politiska trovärdigheten att kräva att det privata näringslivet skall göra de investeringar som krävs av dem.

5.4.2 *Medlemsstaternas grundfinansiering.* Medlemsstaterna bör åtminstone se till att deras universitet och forskningsinrättningar har tillgång till en tillräcklig grundfinansiering för att i förväntad utsträckning kunna dra fördel av en medfinansiering genom det sjunde FoU-ramprogrammet.

⁽²⁵⁾ EUT C 325, 13.12.2006.

5.5 *Gemenskapens riktlinjer för statliga stöd.* Gemenskapens stödbestämmelser bör utformas på ett sådant sätt att de uppmuntrar medlemsstaterna och ger dem det svängrum som krävs för att de i större utsträckning, mer effektivt och mindre byråkratiskt än hittills skall kunna stödja universitetens, forskningsorganisationernas och näringslivets forsknings- och utvecklingsprojekt och skapa de band som krävs dem emellan. I samband med detta bör man noga kontrollera att "Gemenskapens rambestämmelser för statligt stöd till forskning, utveckling och innovation" ⁽²⁶⁾ verkligen stöder dessa målsättningar.

5.6 *Medlemsstaternas budgetbestämmelser.* Då stöd ges till FoU-åtgärder bör budgetbestämmelserna i de enskilda medlemsstaterna möjliggöra mer flexibla uttag/tilldelningar av medel som är anpassade till projektet i fråga, t.ex. genom att tilldelade medel kan föras över till nästa kalender- eller budgetår.

5.7 *Utbyggnad av forskningsinfrastruktur.* Dessutom har kommittén vid flera tillfällen rekommendera ⁽²⁷⁾ att en betydligt större del av de medel som beviljas inom ramen för gemenskapens strukturfonder skall användas för utbyggnad av forskningsinfrastruktur. På detta område skulle också finansiella medel från Europeiska investeringsbanken kunna vara till stor nytta.

5.8 *Små och medelstora företags potential.* Det gäller också att ytterligare stärka den potential som små och medelstora företag har, särskilt nystartade företag i fråga om innovation och, mer generellt, att skapa starkare incitament för näringslivet att göra investeringar på detta område. Kommittén vill dessutom hänvisa till sina rekommendationer ⁽²⁸⁾ rörande EU-programmet "Flerårigt program för företag och företagare, särskilt för små och medelstora företag" och till stöd på den kunskapsbaserade ekonomins område, som är särskilt viktigt i detta sammanhang. Det faktum att 98 % av alla företag i EU är små och medelstora företag visar mycket tydligt hur viktigt det är att stärka innovationsförmågan hos företagen inom denna kategori (kommittén ställer sig därför positiv till att man inom det sjunde ramprogrammet satt av 1,3 miljarder euro för forskning och utveckling inom och för små och medelstora företag). De betungande bestämmelser för små och medelstora företag som finns i dag bör ses över och om möjligt "avbyråkratiseras". Dessutom skulle myndigheterna genom affärsänglar kunna hjälpa dem att få tillgång till stöd. Europa kan också hämta inspiration från andra länders stödpolitik på detta område.

6. Strukturella aspekter och ramvillkor

6.1 *Hänvisning till andra och tidigare rapporter.* Kommittén vill först hänvisa till de båda meddelanden om innovation ⁽²⁹⁾ som kommissionen nyligen offentliggjorde och till

⁽²⁶⁾ EUT C 323, 30.12.2006, sid 1.

⁽²⁷⁾ Bl.a. i (EUT C 65, 17.3.2006).

⁽²⁸⁾ EUT C 234, 22.9.2005.

⁽²⁹⁾ KOM(2006) 502 slutlig, 13.9.2006, "Kunskap i praktiken: en brett upplagd innovationsstrategi för EU"; KOM(2006) 589 slutlig, 12.10.2006, "Ett innovationsvänligt, modernt Europa".

den utmärkta Aho-rapporten ⁽³⁰⁾. Kommittén vill dessutom hänvisa till sitt eget yttrande ⁽³¹⁾ "Att frigöra och stärka Europas potential avseende forskning, utveckling och innovation", som uppvisar flera likheter med denna text men samtidigt också behandlar flera av de teman som tas upp här mer utförligt.

6.2 *Innovation är mer.* Kommittén bekräftar och kompletterar det som sagts i ovan nämnda rapporter och upprepar: Framsteg och innovation grundar sig inte bara på vetenskap och teknik utan också på att rön omsätts i nya, bättre processer och produkter, i innovativa affärsmodeller och rätt ledningsmetoder. Det handlar alltså också om innovativ företagare och innovativa företagareinitiativ. Framgång och innovation grundar sig också på innovativa tjänster, på att hälso- och sjukvårdsväsendet utvecklas vidare och, rent allmänt, på en bättre lösning av de sociala frågeställningarna – ett exempel är "flexicurity"-begreppet, som kommittén behandlat ⁽³²⁾.

6.3 *Innovation, steget in i ett nytt land.* Innovation handlar alltså om att tänka ut och förverkliga nya teknikformer, förfaranden, organisationssätt, affärsmodeller, utbildningsmodeller osv. som inte övervägts tidigare. Vad dessa kan åstadkomma visar sig därför för det mesta inte förrän i efterhand, när de visat var de gått för i praktiken i konkurrens med andra.

6.4 *Öppen utformning av bestämmelser.* Bestämmelser utarbetas däremot på grundval av befintliga kunskaper. Det är därför mycket viktigt att dessa bestämmelser ger tillräckligt spel- och svängrum, att det alltså finns tillräckligt utrymme för mångfald och variation för att också nya idéer skall få en chans att förverkligas och inte på förhand kvävs i sin linda eller långsamt vissnar bort för att de inte passar in i de befintliga bestämmelsernas mall. I alla bestämmelser bör man alltså se till att de grundläggande frågorna tas upp och reds ut men undvika alla alltför detaljerade föreskrifter. Varje form av överreglering, alla överflödiga begränsningar, oavsett hur goda avsikterna än var när de infördes, lägger hämsko på och sätter käppar i hjulet för innovation. Kommittén stöder därför alla ansträngningar för att förenkla bestämmelserna och granska dem för att ta bort överflödiga eller onödigt inskränkande föreskrifter. Detta bidrar dessutom till att specialister befrias (se nedan) från onödig byråkrati. Enstaka personers fel får dessutom inte leda till en överreglering för alla.

6.5 *Forskningsfrihet.* Än en gång: Innovation förutsätter att det finns tillräckligt med svängrum för företagande. Frihet inom forskningen – också friheten från irrelevanta, inskränkande ⁽³³⁾ eller ideologiska riktlinjer – är en grundläggande förutsättning för kreativ vetenskap och nya upptäckter och uppfinningar,

⁽³⁰⁾ EUR 22005 "Creating an Innovative Europe" ISBN 92-79-00964-8.

⁽³¹⁾ EUT C 325, 30.12.2006.

⁽³²⁾ T.ex. "Flexicurity – den danska modellen" (EUT C 195, 18.8.2006).

⁽³³⁾ Se även (EUT C 65, 17.3.2006), punkt 4.1.3.2 om en stadga samt fotnoten.

bortsett från gränser i form av rättsliga bestämmelser rörande etiska spörsmål och kravet på relevant användning av tilldelade stödmedel.

6.6 *Hänvisning till CESE 1566/2006.* För ytterligare ett antal viktiga synpunkter vill vi hänvisa till det yttrande som nämns ovan under punkt 5.1 ⁽³⁴⁾. Vi vill uttryckligen framhålla att vi står fast vid vad som sägs i detta. Under punkterna 4.7-4.11 i detta ges rekommendationer angående följande i sammanhanget relevanta teman: *Från naturvetenskap till innovativa produkter, innovativa förfaranden och innovativa tjänster; Rörligheten mellan den akademiska världen och näringslivet. Informationssystem; Nära grannskap ("kluster"); "Start-ups"; Grundforskning; Den innovativa produkten; Offentliga upphandlingar; Immateriell egendom och ett nödvändigt gemenskapspatent; Tidsfrist för förhandsoffentliggörande som inte skadar nyhetsvärdet; Språkproblem; De nya medlemsstaternas särskilda situation.*

6.6.1 *Skydd av immateriell egendom.* I samband med detta betonas återigen att immateriell egendom ⁽³⁵⁾ måste ges tillräckligt skydd: Företagens investeringar i forskning, utveckling och innovation måste löna sig, och både de finansiella och de rättsliga/administrativa kostnaderna för att erhålla skydd får – i jämförelse med de globala konkurrenterna – inte belasta Europas ekonomiska styrka. Detta visar också på det akuta behovet av ett europeiskt gemenskapspatent (med en respittid för nyhetsvärdet).

7. Den mänskliga faktorn – forskare, ingenjörer och företagare

7.1 *Den mest värdefulla resursen.* Kommittén vill först hänvisa till det yttrande som vi ägnat just dessa frågor ⁽³⁶⁾. Kommittén står fast vid och framhåller våra slutsatser. I detta yttrande påpekar vi, vilket vi också gjort tidigare, att humankapitalet är den känsligaste och värdefullaste resursen för kunskap och innovation. Den viktigaste uppgiften i detta sammanhang är alltså att motivera begåvade unga människor att välja en vetenskaplig eller teknisk utbildning och att därför också ställa bästa möjliga utbildningar till deras förfogande.

7.2 *Utbildningsanstaltens kvalitet (se avsnitt 4).* En avgörande förutsättning för att man skall kunna fylla behovet av kompetenta vetenskapsmän, ingenjörer och företagare är därför att det finns tillräckligt antal utbildningsanstalter som är välutrustade och av hög kvalitet. Man måste alltså etablera och bevara ett tillräckligt stort antal universitet av hög kvalitet, framför allt tekniska universitet, och se till att dessa är så attraktiva som möjligt, har framstående lärare och att det vid dessa universitet finns en nära koppling mellan forskning och utbildning ⁽³⁷⁾. Dessa universitet måste kunna klara sig i konkurrensen

med de bästa universiteten i USA och andra utomeuropeiska länder och vara tillräckligt attraktiva för de bästa studenterna i länder utanför Europa.

7.3 *Samhällets ansvar.* Med de investeringar som samhället och även enskilda forskare gjort för att bygga upp det breda och komplicerade baskunnande och de högt specialiserade kunskaper som eftersträvas övertar samhället – genom sin politik – ansvaret för att dessa investeringar utnyttjas på bästa sätt. Detta ansvar måste också visa sig genom att man sörjer för lämpliga yrkesmöjligheter och utvecklingsmöjligheter och en lämplig karriärväg för de utbildade forskarna med attraktiva vägval i olika riktningar utan återvändsgränder. Om kvalificerade vetenskapsmän och ingenjörer är arbetslösa, underbetalda eller arbetar inom fel områden är detta ett slöseri med samhälls-ekonomiska investeringar och verkar avskräckande på nästa generations kunskapselit, vilket i sin tur resulterar i att intresset för vetenskapliga och tekniska yrken minskar eller i en kompetensflykt från Europa! Alltför mycket byråkrati (se punkt 7.7) är också en form av felsysselsättning.

7.4 *Utveckling av talanger.* Det handlar om att ge människor – och det gäller alla medarbetare inom företag, universitet och forskningsinstitut bästa möjliga chanser att utveckla sina talanger och egna initiativ i enlighet med deras begåvning, prestationsförmåga och kreativitet, samt att skapa en social miljö som gör det möjligt att bilda familj och som stimulerar deras kreativitet. Detta innebär å andra sidan också att de ungdomar som får åtnjuta denna utbildning och detta stöd själva måste göra allt de kan för att använda sina färdigheter och talanger med plikt känsla och engagemang. Detta är mycket viktiga frågor inom socialpolitiken, familjepolitiken, företagsekonomi och, rent allmänt, inom managementkulturen. Inom denna har man också kommit att erkänna vikten av en meningsfull balans mellan arbetsliv och privatliv (*work-life balance*) för kreativitet och produktivitet ⁽³⁸⁾.

7.5 *Identifiering och bedömning av dem som presterar bäst ⁽³⁹⁾.* Framstående färdigheter och prestationer låter sig knappast fångas i formella bedömningsscheman – dessa kan dessutom missbrukas. Ett problem är t.ex. vetenskapliga författare som föredrar att i sina publikationer citera varandra och på så sätt skapar ett slags citatkarteller och därmed skaffar sig fördelar i samband med formella kvalifikationsbedömningar. Varken antalet publikationer eller antalet citat, patent eller andra sådana indikatorer är i sig tillräckliga eller hållbara som bedömningskriterier. Det är viktigare med kvalitet, nyhetsvärde och betydelse. Dessutom har det ibland hänt att just de banbrytande vetenskapliga upptäckterna eller uppfinningarna först med en viss fördröjning blivit kända, erkänts, använts eller citerats. För att kunna bedöma personlighet och prestation i alla deras former och aspekter behövs därför de samlade erfarenheterna och den personliga bedömningsförmågan hos viktiga företrädare för respektive fackområde där insatserna har gjorts eller förväntas (inte ens detta utesluter dock felbedömningar).

⁽³⁴⁾ EUT C 325, 30.12.2006.

⁽³⁵⁾ Se även: Kommissionsledamot Günther Verheugen tal, SPEECH/07/236 "Geistiges Eigentum – Antrieb für Innovation in Europa." (Immateriell egendom drivkraft för innovation i Europa) 19 april 2007.

⁽³⁶⁾ "Forskare inom det europeiska området för forskningsverksamhet: ett yrke med många karriärmöjligheter" (EUT C 110, 30.4.2004).

⁽³⁷⁾ Bättre nätverk mellan universiteten och utomeuropeiska forskningsinstitut skulle vara till hjälp i detta sammanhang, särskilt för att utnyttja deras teknisk utrustning och infrastruktur i samverkan mellan forskning och utbildning men också för att de senaste rönen skall vinna ingång i undervisningen.

⁽³⁸⁾ Se Frankfurter Allgemeine Zeitung nr 257, 4 november 2005, C1.

⁽³⁹⁾ Se även (EUT C 110, 30.4.2004).

7.6 *Medverkan i beslutsprocesserna.* Erfarna sakkunniga och framstående vetenskapligt-tekniska forskare måste dessutom mer än tidigare göras delaktiga i viktiga beslutsprocesser och förvaltningsåtgärder inom forskningspolitik, näringsliv och innovationspolitik. Inrättandet av Europeiska forskningsrådet (EFR) är här ett mycket uppmuntrande första steg som kommittén uttryckligen stött⁽⁴⁰⁾. Men också för förvaltningen av gemenskapens (dvs. framför allt kommissionens!) och medlemsstaternas forsknings- och innovationsstöd är det viktigt att man tillför och bibehåller tillräckligt med sakkunskaper på olika fackområden. I samband med detta bör man framför allt involvera framgångsrika unga ingenjörer och forskare. Forsknings- och innovationsstödet måste sträcka sig längre än till ren förvaltning.

7.7 *Befrielse från överflödiga, irrelevanta arbetsuppgifter.* Forskning, utveckling och innovation och även bearbetning och överföring av kunskap är tidskrävande intellektuellt arbete och laboratoriearbete och kräver tidvis ostörd koncentration och eftertanke. Kommittén har sedan år 2000 flera gånger pekat på⁽⁴¹⁾ att många experter numera måste ägna större delen av sin arbetstid åt det alltmer omfattande arbetet i olika organ, med ansökningar, utvärderingar och rapportskrivande, dvs. den allt större byråkratin, och därför inte kan ägna sig så mycket åt sin egentliga uppgift. Detta hämmar innovationskraften och prestationsförmågan just hos dessa framträdande företrädare för fackområdena. Denna utveckling åt fel håll kritiseras nu alltmer också i media⁽⁴²⁾. Kommittén välkomnar kommissionens förklaring att den tänker ta sig an detta problem och tillsammans med medlemsstaterna söka efter möjligheter att minska denna börda. Kravet på att sakkunniga skall medverka i forskningspolitiska beslutsprocesser behöver dock inte stå i strid med behovet av att minska de byråkratiska bördorna. Det kan till och med tjäna detta syfte. Ett konkret mål borde vara att göra de många ansöknings-, rapporterings- och övervakningsförfarandena för

de olika bidragsgivarna, partnerinstitutionerna, nätverken och kontroll- och remissorganen enhetliga och slå ihop dem. Detta skulle dessutom leda till betydligt större öppenhet.

7.8 *Kompetensflykt och rörlighet.* En ingenjör eller forskares yrke kräver på goda grunder (se även 4.1.5) rörlighet och flexibilitet. Detta får dock inte gå ut över individernas och familjernas levnadsförhållanden eller den sociala tryggheten⁽⁴³⁾. Det får inte heller leda till en nettoutvandring av de bästa förmågorna från Europa. Arbetsförhållandena i Europa måste alltså vara tillräckligt attraktiva för att förhindra detta och på det hela taget åtminstone leda till en jämn balans i den globala rörligheten hos högkvalificerade och högpresterande personer. I vissa medlemsstater finns det dock också en oro för en ensidig kompetensflykt inom EU. Som kommittén redan rekommenderat vid flera tillfällen (se även 5.7) bör man därför använda en klart större del av medlen från den gemensamma strukturfonden för att bygga upp forskningsinfrastruktur och skapa attraktiva forskningsanläggningar i alla medlemsstater, som sedan kan fungera som magneter för forskare som vill återvända och samtidigt som partner i olika nätverk.

7.9 *Företagarnas anseende.* Omsättningen av forskning och utveckling i innovativa produkter och processer är ett särskilt problem. Det är inte för inte som man i Lissabonmålet kräver att 2/3 av det finansiella bidraget till forskningen skall komma från näringslivet. Det handlar därför framför allt också om att öka företagarnas anseende och bättre framhäva deras avgörande betydelse för innovation, vetenskapliga framsteg och samhällets allmänna välbefinnande. Kommittén har därför i sin egenskap av bro till det organiserade civila samhället satt temat "Entreprenörskap med ett mänskligt ansikte" i centrum för sitt kommande arbetsprogram. Endast genom ett ansvarsfullt och handlingskraftigt entreprenörskap som får utvecklas under bästa möjliga förhållanden kommer vi till slut att lyckas uppnå Lissabonmålen.

Bryssel den 12 juli 2007

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Dimitris DIMITRIADIS

⁽⁴⁰⁾ Se även (EUT C 110, 30.4.2004).

⁽⁴¹⁾ Se framför allt punkt 9.8 i (EGT C 204, 18.7.2000). Där står t.ex. under punkt 9.8.2 "En framgångsrik forskare har därför begränsade möjligheter – och en bråkdel av sin tid till – att knyta och underhålla värdefulla kontakter med andra personer, grupper, organ, kommittéer osv. utan att det inkräktar på hans eller hennes vetenskapliga produktivitet. För många och för krävande ansöknings- och utvärderingsförfaranden – som kanske dessutom är fruktlösa – stjälar kraft från forskningen, som verkligen behöver den. Och det gäller särskilt när det för ett givet projekt finns många stödinstrument och utvärderingsförfaranden som ofta överlappar varandra."

⁽⁴²⁾ Se t.ex. FAZ (Frankfurter Allgemeine Zeitung) nr 60, 12 mars 2007 "Ein Forscher geht", samt FAZ nr 67, 20.3.2007, intervju med Harald Uhlig.

⁽⁴³⁾ Se även (EUT C 110, 30.4.2004).

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Grönbok om översynen av konsumentregelverket"

KOM(2006) 744 slutlig

(2007/C 256/05)

Den 8 februari 2007 beslutade kommissionen att i enlighet med artikel 262 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Grönbok om översynen av konsumentregelverket".

Facksektionen för inre marknaden, produktion och konsumtion, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 4 juni 2007. Föredragande var **Richard Adams**.

Vid sin 437:e plenarsession den 11-12 juli 2007 (sammanträdet den 12 juli) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 55 röster för och 2 nedlagda röster:

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 EESK har tagit del av grönboken, men ställer sig tveksam till om den metod som föreslås kan leda till ett starkt och enhetligt konsumentskydd inom unionen. EESK har i sina yttranden om konsumentskydd upprepat att ett sådant skydd bör säkerställas med hjälp av ett förenklat, enhetligt och genomfört konsumentregelverk, men i denna översyn finns det antydningar om att detta kan vara svårt att uppnå. Översynen av regelverket innebär i själva verket ett reellt försök att genomföra initiativet "Bättre lagstiftning". Grunderna och målsättningarna för detta bör vara klara, och beslut bör ha fattats på ett tidigt stadium med deltagande av de berörda parterna.

1.2 Det krävs en äkta, demokratisk legitimitet och en tydlig rättslig och begreppsmässig grund för ett reviderat konsumentregelverk.

1.3 EESK skulle särskilt välkomna att regelverkets principer tillämpades på den snabbt växande och föga kontrollerade digitala miljön.

1.4 Enligt EESK:s uppfattning är konsumentpolitiken inte bara en integrerad del av EU:s interna strategi för inre marknaden, utan även en viktig och grundläggande del av medborgarskapet. EESK stöder genomförandet av bättre regleringsprinciper i konsumentlagstiftningen. En ingående konsekvensanalys bör ligga till grund för alla förslag till harmoniserade regler på detta område, och de nuvarande reglerna bör förenklas och förtydligas.

1.5 Som en viktig prioritering bör bättre genomförandeåtgärder och förstärkta eller nya, tydliga och enkla förfaranden för gottgörelse framhållas.

1.6 Vi uppmanar kommissionen att beakta vårt yttrande från april 2006 om *Rättslig ram för konsumentpolitiken* ⁽¹⁾ där vi föreslog att det skulle vara möjligt att på ett fristående sätt vidta

(1) EUT C 185, 8.8.2006.

konsumentpolitiska åtgärder och inte bara som en biprodukt av upprättandet av inre marknaden.

1.7 Vid en harmonisering av konsumentlagstiftningen inom EU måste man utgå ifrån att det är den bästa och högsta konsumentskyddsnivå som tillämpas i någon av medlemsstaterna som skall antas. Alla "horisontella instrument" bör bygga på de strängaste normerna, medan nödvändig "vertikal integration" bör koncentreras på att förtydliga tekniska frågor. Ett horisontellt instrument skulle emellertid kunna innehålla helt harmoniserade regler på specifika områden, till exempel ångerrätten och definitionen av en konsument liksom oskäligen klausuler, leverans eller konsumentens rätt till gottgörelse, medan ett minimum av harmonisering skulle tillämpas i övriga fall. Man kan hoppas att detta är den metod som såväl kommissionen som samtliga medlemsstater skulle föredra.

2. Inledning

2.1 Kommissionen antog sin sedan länge efterfrågade **Grönbok om översynen av konsumentregelverket** (konsumentlagstiftningen) i början av februari 2007. Detta avslutade vad som betecknas som den "diagnostiska fasen" av översynen. I denna fas vill kommissionen fastställa vilka alternativa möjligheter det finns att förenkla, modernisera och harmonisera den nuvarande gemenskapslagstiftningen beträffande konsumentskydd. Man hävdar att såväl konsumenterna som näringslivet kan dra nytta av att man gör en analys av den styrka och de svagheter som finns i den nuvarande lagstiftningen, följd av en lämplig översyn. Kommissionen anser också att översynen innebär en möjlighet att skapa enhetlighet mellan medlemsstaterna och att rent generellt förbättra EU:s konsumentskyddslagstiftning, som i vissa fall är mer än tjugo år gammal, framför allt genom att fastställa var lagstiftningen skiljer sig åt och om detta leder till hinder för konsumenter och näringsliv på inre marknaden – samtidigt som man respekterar subsidiaritetsprincipen. I detta yttrande koncentrerar vi oss därför på hur de grundläggande aspekterna av konsumentregelverket uppfattas och presenteras. Hittills har man endast presenterat möjliga förändringar.

2.2 Konsumenternas utgifter utgör 58 % av EU:s BNP, men de är fortfarande i stor utsträckning fördelade på 27 nationella marknader. Inre marknaden skulle kunna vara störst i världen, och kommissionen har beskrivit sin strategi som att väcka "en sovande jätte, detaljhandeln på inre marknaden" ⁽²⁾ Kommissionen anger att dess konsumentpolitik syftar till att "säkerställa en hög skyddsnivå för alla konsumenter inom unionen, oavsett var de bor, vart de reser eller varifrån de handlar inom EU, att skydda dem från risker och hot mot deras säkerhet och ekonomiska intressen, samt att förbättra konsumenternas förmåga att tillvarata sina egna intressen" ⁽³⁾.

2.3 Målet att säkerställa en enhetlig tillämpning av en gemensam ram för konsumenternas rättigheter inom EU får ett brett stöd. Ett sådant ramverk skulle medföra tydliga och rättvisa rättigheter och skyddssystem för alla konsumenter, samtidigt som det skapar lika konkurrensvillkor för leverantörer av varor och tjänster. Grönboken om konsumenternas rättigheter medger uttryckligen att de framsteg som gjorts mot detta mål har varit långsamma och inkonsekventa och har stött på en lång rad hinder i form av varierande nationella prioriteringar och undantag. Det välkomna införlivandet av nya medlemsstater har medfört ytterligare svårigheter vad gäller en gemensam syn på konsumentskyddet. I denna översyn av konsumentregelverket presenteras kommissionens syn på en process som skulle kunna medföra förbättrad tydlighet, enhetlighet och tillämpning av befintliga direktiv. Många konsumentorganisationer hävdar emellertid att översynen också väcker frågor om inriktningen av konsumentpolitiken i sin helhet.

2.4 De direktiv som omfattas av denna översyn täcker ett brett fält av avtalsrättsliga frågor på konsumentområdet, inklusive dörrförsäljning, försäljning av nyttjanderätt till fast egendom på tidsdelningsbasis, paketresor, distanshandel, försäljning av konsumentvaror och oskäligen avtalsvillkor. Alla direktiv som berör konsumentskyddet beaktas emellertid inte i översynen, eftersom vissa anses vara alltför nya för att tas upp, eller också behandlar kommissionen dem i ett annat sammanhang. Det anses i grönboken att direktivet om nyttjanderätt till fast egendom på tidsdelningsbasis kräver omedelbar översyn, och ett reviderat direktiv väntas inom kort. Ett viktigt, nytt område som bör inkluderas i regelverkets principer är den digitala miljön, som innefattar den elektroniska handelns globala utmaningar.

2.5 Kommissionens översyn av direktiven innefattar följande:

- En jämförande analys av hur de genomförs i nationell lagstiftning.
- Undersökning av konsumenternas och näringslivets uppfattningar.
- Seminarier med sakkunniga från medlemsstaterna och personer som berörs av avtalsrätten.

⁽²⁾ <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/07/320&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>.

⁽³⁾ http://ec.europa.eu/consumers/overview/cons_policy/index_sv.htm.

2.6 Det finns risk för att den väletablerade terminologi som används av dem som är involverade i konsumentskyddsfrågor kan skapa förvirring, och därför ges här en förklaring av några av nyckelbegreppen. Minimiharmonisering innebär att direktivet anger ett antal minimikrav som medlemsstaterna skall genomföra. Detta lämnar utrymme för att strängare krav än de som anges i direktivet kan införas av medlemsstaterna. "Maximal (eller 'full') harmonisering" innebär att medlemsstaterna måste tillämpa bestämmelserna i direktivet och att de inte får gå längre ("golv- och takharmonisering"). Därigenom har många konsumentorganisationer kommit att betrakta full harmonisering som synonymt med en miniminivå av konsumentskydd och minimiharmonisering som en möjlighet till en mycket högre skyddsnivå.

2.7 Offentliggörandet av grönboken markerar slutet på kommissionens undersökande fas av översynen. Kommissionen önskade få in synpunkter på grönboken senast den 15 maj 2007. Kommissionen håller nu på att analysera de svar som samrådsprocessen har lett till och kommer därefter att upprätta en sammanfattning av synpunkterna samt besluta om huruvida det finns ett behov av lagstiftning. Detta kommer emellertid att ta några månader. Eventuella lagförslag kommer att åtföljas av en konsekvensbedömning. *Översynen bör helst leda till att det blir möjligt att säga till EU:s konsumenter att "var du än befinner dig och varifrån du än gör dina inköp inom EU, så är dina grundläggande rättigheter desamma"* ⁽⁴⁾.

3. Sammanfattning av grönboken

3.1 Grönboken syftar till att skapa förutsättning för insamling av synpunkter från berörda parter om möjliga handlingsstrategier när det gäller konsumentregelverket och om ett antal andra konkreta frågor. Huvudfrågorna definieras på följande sätt:

- Ny utveckling på marknaderna: De flesta direktiv som ingår i konsumentregelverket uppfyller inte "kraven på dagens föränderliga marknader". Nedladdning av musik från Internet och online-auktioner anförs som exempel på att programvara och data inte omfattas av konsumentköpsdirektivet.
- Fragmenteringen av reglerna: Medlemsstaterna får enligt de nuvarande direktiven anta strängare regler i syfte att ge konsumenterna ett bättre skydd. Inom ett flertal frågor, t.ex. ångerfristens längd, saknas samstämmighet mellan de olika nationella reglerna.
- Brist på förtroende: Majoriteten av konsumenterna anser att det är större risk att företaget i andra medlemsstater inte respekterar konsumentskyddsåtgärder.

⁽⁴⁾ http://ec.europa.eu/consumers/cons_int/safe_shop/acquis/greenpaper_cons_acquis_sv.pdf.

3.2 På grundval av tidigare arbeten redovisar kommissionen två positiva strategier för översynen av konsumentregelverket:

— Alternativ I: ett vertikalt tillvägagångssätt, som innebär att de befintliga direktiven ändras vart och ett för sig och att de med tiden bringas i överensstämmelse med varandra.

— Alternativ II: det blandade tillvägagångssättet, som innebär att man identifierar och skiljer ut gemensamma frågeställningar i direktiven och reglerar dem på ett systematiskt sätt i ett horisontellt instrument. Det skulle också krävas vissa specifika "vertikala" justeringar i några direktiv.

3.3 En tredje strategi – nämligen "inga lagstiftningsåtgärder" – nämns som hastigast, men man påpekar att de nuvarande problemen inte skulle lösas och att den bristande överensstämmelsen medlemsstaterna emellan skulle kunna öka.

3.4 I grönboken diskuteras därefter frågan om vilken omfattning ett horisontellt instrument skulle kunna ha. Tre alternativ föreslås:

I Ett raminstrument som kan tillämpas på både inhemska och gränsöverskridande transaktioner men som inte ersätter befintliga sektorspecifika regler, vilka skulle fortsätta att gälla. Finansiella tjänster och försäkringar nämns som exempel.

II Ett instrument som bara omfattar gränsöverskridande avtal. Detta skulle ge konsumenter som köper varor och tjänster utanför sitt eget land större säkerhet och ökat förtroende men skulle kunna leda till olika nivåer när det gäller nationellt respektive gränsöverskridande skydd.

III Ett horisontellt instrument som endast tillämpas på distanshandel – gränsöverskridande eller nationellt. Detta skulle ersätta direktivet om distansförsäljning men skulle också kunna leda till fragmentering av skyddet mellan distansförsäljning och direkta transaktioner.

3.5 Nästa ämne i grönboken framstår för många som den centrala punkten i översynen av konsumentregelverket – **graden av harmonisering**. I nuläget kan medlemsstaterna föreskriva ett mer omfattande skydd än det som anges i direktiven. Detta brukar kallas "minimiharmonisering". Det föreligger avsevärda skillnader mellan medlemsstaterna när det gäller var fokus ligger i konsumentskyddsfrågorna och vilka frågor som är prioriterade. Detta medför ibland att konsumenterna förvirras och att företagen avstår från gränsöverskridande handel. Två alternativ läggs fram för diskussion.

1. Översyn av lagstiftningen och fullständig harmonisering av den. På områden där fullständig harmonisering inte är möjlig skulle en klausul om ömsesidigt erkännande tillämpas "i fråga om vissa aspekter som omfattas av den föreslagna lagstiftningen men som inte är fullständigt harmoniserade".

2. Den ändrade lagstiftningen skulle grundas på minimiharmonisering i kombination med en bestämmelse om ömsesidigt erkännande eller med ursprungslandsprincipen ⁽⁵⁾.

3.6 Bilaga I: Samråd

Större delen av grönboken innehåller en redogörelse för det ingående och mycket strukturerade samrådet, där de svarande uppmanades att ge uttryck för sina åsikter i en låg rad frågor, t.ex. allmänna policyfrågor, definitionsfrågor, avtalsrättsliga frågor, principfrågor och frågor om omfattning och detaljinhåll. Samrådet inleds med de tre "policyområden" som beskrivs ovan:

— Den allmänna lagstiftningsmetoden.

— Räckvidden för ett horisontellt instrument.

— Graden av harmonisering.

För vart och ett av dessa ställer kommissionen nyckelfrågor och skisserar tre eller fyra olika sätt som de kan besvaras på. Därefter följer 27 specifika frågor om de aktuella direktiven. Upplägget är även här att ge en kortfattad introduktion i ärendet och ställa centrala frågor, t.ex.: "I vilken utsträckning bör reglerna om oskäligen avtalsvillkor även omfatta villkor som varit föremål för individuell förhandling?" eller "Bör ångerfristens längd harmoniseras i hela konsumentregelverket?" samt därefter ange fyra möjliga alternativ för att besvara dessa frågor.

4. Allmänna kommentarer

4.1 Under många år har EESK i sitt arbete och sina yttranden givit sitt stöd till det främsta målet för EU:s konsumentpolitik – att alla ges en hög, enhetlig och konsekvent skyddsnivå. Kommittén stöder också det sekundära målet om välinformerade konsumenter som har möjlighet att göra ett upplyst val på en avreglerad marknad. Grönbokens utformning tvingar upp de underliggande spänningarna mellan dessa två mål till ytan.

⁽⁵⁾ Ömsesidigt erkännande skulle innebära att medlemsstaterna behåller möjligheten att införa strängare konsumentskyddsregler i sin nationella lagstiftning, men inte har rätt att tillämpa dessa strängare krav på företag etablerade i andra medlemsstater på ett sätt som skapar oberättigade begränsningar av varors fria rörlighet eller friheten att tillhandahålla tjänster. Tillämpning av ursprungslandsprincipen skulle innebära att en medlemsstat behåller möjligheten att införa strängare konsumentskyddsregler i nationell lagstiftning, men att företag som är etablerade i andra länder bara behöver följa gällande bestämmelser i sina hemländer.

4.2 Det står redan klart att konsumentregelverket i dess nuvarande utformning inte kan betraktas som ett långsiktigt alternativ. Variationerna mellan olika medlemsstaters lagstiftning, bristande konsekvens i definitionerna, den avsevärda diskrepansen mellan hur den gällande konsumentlagstiftningen tillämpas och verkställs och bristen på klarhet i (eller rentav avsaknad av) förfaranden för klagomål och rättelse – allt detta medför i olika grad att hinder skapas på den inre marknaden.

4.3 Det är också tydligt att kommissionen uppfattar översynen som en möjlighet att titta närmare på vissa aspekter av konsumentpolitiken som hittills ansetts som grundläggande, och att undersöka om dessa är förenliga med en livskraftig inre marknad, särskilt om denna marknad dessutom skall vara konkurrenskraftig i en globaliserad värld. I detta avseende finns likheter med översynen på andra områden som inletts i linje med Lissabonagendan. En hög, enhetlig konsumentskyddsnivå betraktas av många som en central del av den europeiska sociala modellen, och att i stället lägga tonvikten på att *"omdefiniera EU:s konsumentpolitik så att den så effektivt som möjligt bidrar till två centrala EU-mål – att skapa ekonomisk tillväxt och sysselsättning samt att föra Europa närmare medborgarna"* skulle kunna betraktas som en utmaning mot denna princip ⁽⁶⁾.

4.4 Även om uppgiften är svår välkomnar EESK översynen av konsumentregelverket och stöder kommissionens uttalade avsikt att minska hindren på den inre marknaden samtidigt som en hög konsumentskyddsnivå bibehålls. Detta initiativ bör dock inte begränsas till endast de åtta direktiv som nu behandlas, utan borde åtminstone omfatta de 22 direktiv som står på kommissionens förteckning från maj 2003.

4.5 EESK skulle aktivt vilja delta i debatten i syfte att stärka den inre marknaden till förmån för samtliga berörda parter – konsumenter, yrkesfolk, företag och medborgare.

5. Särskilda kommentarer

5.1 Komplicerade policy-, princip- och lagstiftningsfrågor behandlas i grönboken. Medlemsstaterna har själva utformat en konsumentlagstiftning som även om den ofta överensstämmer länderna emellan i sina övergripande principer skiljer sig åt i detaljinhåll och tillämpning. Det systematiska och omfattande samrådet i bilagan till kommissionsdokumentet är en återspeglning av denna komplexitet. Denna finmaskiga väv av bestäm-

melser framkallar svar från hundratals intresseorganisationer som vill göra sin röst hörd. I detta yttrande begränsar EESK dock sina kommentarer till de grundläggande politiska huvudfrågorna, med tanke på att kommittén allteftersom kommer att få yttra sig över varje enskilt direktiv som skall ses över, något som redan har inletts i och med yttrandet om direktivet om distansförsäljning (yttrande INT/334 om kommissionens meddelande KOM(2006) 514 slutlig av den 21 september 2006).

5.2 Det viktigaste bör vara att åtgärda de brister som finns i de befintliga direktiven och att samordna direktiven med varandra.

5.3 "Minimiharmonisering" i kombination med en positiv hållning från medlemsstaternas sida när det gäller att på ett systematiskt sätt införa ett mer omfattande konsumentskydd kan sannolikt utgöra grundvalen för större delen av konsumentregelverket under överskådlig framtid. Av olika (och varierande) sociala och ekonomiska skäl kommer medlemsstaterna antingen att vilja bibehålla den konsumentskyddsnivå de redan har eller göra måttfulla förändringar i egen takt i riktning mot en annan skyddsnivå. Denna ståndpunkt respekterar subsidiaritetsprincipen och är mycket lättare att förena med denna princip. Den lyfter dock även fram insikten att olika konsumentgrupper i EU är missgynnade på nuvarande skyddsnivå eller när det gäller möjligheter att få rättelse, och åtgärder behövs både på EU-nivå och i medlemsstaterna.

5.3.1 Detta betyder inte att en eventuell maximal harmonisering inte skulle kunna övervägas, kanske även i form av en förordning. Detta skulle ske utifrån en bedömning från fall till fall inom väl avgränsade områden där intresset av en fungerande inre marknad överväger, och under förutsättning att en högre konsumentskyddsnivå garanteras.

5.4 Det uttalade målet att ge konsumenterna initiativet – när det gäller kunskap om konsumenternas rättigheter, deras möjligheter att vidta åtgärder mot leverantörer och att erhålla rättelse – får inte ses som ett alternativ till ett tydligt och proaktivt genomfört skydd via en kombination av EU-lagstiftning och nationell lagstiftning. Information är något helt annat än skydd. Maktbalansen i de flesta marknadstransaktioner är normalt till leverantörernas fördel, och större delen av konsumentlagstiftningen syftar till att skydda köparens rättigheter.

Bryssel den 12 juli 2007

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Dimitris DIMITRIADIS

⁽⁶⁾ Meglena Kuneva, Commissioner for consumer protection policy:
<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/07/256&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>.

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om backspeglar på jordbruks- eller skogsbrukstraktorer med hjul" (Kodifierad version)

KOM(2007) 236 slutlig – 2007/0081 (COD)

(2007/C 256/06)

Den 29 maj 2007 beslutade rådet att i enlighet med artikel 95 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om ovannämnda yttrande.

Eftersom kommittén anser att förslaget är helt och hållet tillfredsställande och inte behöver kommenteras beslutade kommittén vid sin 437:e plenarsession den 11-12 juli 2007 (sammanträdet den 11 juli) med 145 röster för, 2 emot och 4 nedlagda röster att genom sitt yttrande stödja förslaget.

Bryssel den 11 juli 2007

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs

ordförande

Dimitris DIMITRIADIS

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Fastställande av en energipolitik för Europa (Lissabonstrategin)"

(2007/C 256/07)

Den 14 september 2006 (vilket bekräftades den 26 oktober 2006) beslutade Europeiska ekonomiska och sociala kommittén att i enlighet med artikel 31 i arbetsordningen utarbeta en informationsrapport om "Fastställande av en energipolitik för Europa".

Vid plenarsessionen den 14-15 mars 2007 beslutades att informationsrapporten skulle omvandlas till ett yttrande på eget initiativ (artikel 29.2 i arbetsordningen).

Facksektionen för transporter, energi, infrastruktur och informationssamhället, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 19 juni 2007. Föredragande var Ulla Sirkeinen.

Vid sin 437:e plenarsession den 11-12 juli 2007 (sammanträdet den 12 juli 2007) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 126 röster för och 4 nedlagda röster:

1. Rekommendationer

agerande i externa förbindelser rörande energi samt andra eventuella åtgärder.

1.1 Energi har blivit en politisk huvudfråga med starka band till Lissabonstrategin för tillväxt och sysselsättning.

— Energi är en tillväxtsektor i den europeiska ekonomin. Om vi skall kunna hantera utmaningarna inom energipolitiken – klimatförändringar, försörjningstrygghet och konkurrenskraft – så måste EU omvandlas till en högeffektiv energiekonomi med låga koldioxidutsläpp.

— Av denna anledning bör man anlägga ett globalt synsätt och på EU-nivå överväga hur EU:s energiefterfrågan skall hanteras och hur försörjningen skall säkras, med hjälp av källor som är mycket olika, tillgång till nätverk, samordnat

— Att skapa och börja använda innovationer som gör denna omvandling möjlig, kräver att vissa villkor uppfylls och att en del särskilda åtgärder vidtas på EU-nivå och medlemsstatsnivå samt på regional och lokal nivå.

1.2 Fler och bättre arbetstillfällen är själva kärnan i Lissabonstrategin. När marknadsvillkoren förändras går en del arbetstillfällen inom energisektorn förlorade. Samtidigt kan nya energilösningar vara starkt pådrivande för att skapa högkvalitativa arbetstillfällen. Detta underlättas framför allt genom utbildning.

1.2.1 Förutom sysselsättning är även andra sociala aspekter av energiproblematiken centrala i Lissabonsammanhanget. Detta inbegriper i synnerhet högkvalitativa offentliga tjänster till överkomliga priser. Det civila samhället, inklusive arbetsmarknadens parter, måste delta aktivt i utvecklingen av energipolitiken.

1.3 EESK och de nationella ekonomiska och sociala råden lägger fram följande rekommendationer om energipolitiken inom ramen för Lissabonstrategin, "Energipolitik för informationsamhället":

- Noga granska energipolitiken och andra relevanta ramvillkor och väga dem mot EU:s mål om att skapa en effektiv ekonomi med låga koldioxidutsläpp.
 - Erbjud en kunnig och välmotiverad arbetskraft genom att se till att det finns ett högkvalitativt utbildningssystem.
 - Erbjud tillräckligt med offentlig FoU, som ligger på samma nivå som huvudkonkurrenternas, och stimulera ökad privat finansiering av FoU.
 - Utveckla det internationella samarbetet på energiteknikområdet, i synnerhet med andra stora aktörer; systematiskt övervaka huvudkonkurrenters och samarbetspartners strategier och åtgärder inom energitekniken.
 - Se till att riskkapital finns att tillgå under små och medelstora företags utvecklings- och igångsättningsstadier samt för investeringar i ny teknik.
 - Se till att det finns öppen och sund konkurrens på energimarknaderna i syfte att tvinga företagen att tänka i nya banor. När det gäller förnybar energi kan det vara avgörande med tillgång till nätverk om innovationerna skall bli framgångsrika.
 - Undanröja hinder för investeringar som behövs för att börja använda ny teknik. Krav på planering och godkännanden fördröjer eller till och med förhindrar investeringar; för att minska riskerna med investeringar måste lagstiftningsramen vara förutsägbar och stabil.
 - Se till att ny teknik kommer ut på EU-marknaden och den internationella marknaden.
 - Se till att samma villkor gäller över hela världen, till exempel att det finns ett enda pris på koldioxidutsläpp, samtidigt som man måste se till att koldioxid inte blir vilken handelsvara som helst eftersom en verklig minskning av denna växthusgas är förutsättningen för vår planets överlevnad.
 - Ambitiösa mål kan bidra till att EU på sikt får en stark ställning på världsmarknaden när det gäller teknik för energieffektivitet och förnybar energi. Målen och tidsfristerna för dem måste dock fastställas med stor omsorg, så att det finns realistiska möjligheter att uppfylla dem.
- Om resultaten skall bli kostnadseffektiva måste de åtgärder som aktivt skall stödja innovation efter noggrant övervägande väljas bland följande:
 - Finansiering av FoU
 - Utbildning
 - Allmänhetens medvetenhet
 - Prismekanismer, beskattning
 - Subventioner
 - Bindande mål och åtaganden
 - Lagstiftning och bindande standarder
 - Frivilliga standarder, frivilliga avtal
 - Offentlig upphandling
- 1.4 För att driva igenom den akuta omvandling av energisektorn som behövs måste innovationstempot öka. Kommittén yrkar på att man ägnar särskild uppmärksamhet åt
- åtgärder för att fastställa ett riktigt globalt ekonomiskt pris för kolodioxidutsläpp,
 - ökad forskning och utveckling inom den offentliga och privata sektorn i syfte att stödja nya former av energi och energieffektivitet,
 - lagstiftning (eller andra åtgärder om de är mer kostnadseffektiva) för att driva på snabbare framsteg i syfte att förbättra energieffektiviteten hos produkter av alla slag,
 - en mer proaktiv användning av de offentliga upphandlingarna för att driva på högre energieffektivitetsnormer, framför allt vid anläggningsarbeten.

2. Inledning

2.1 EESK skall i samarbete med nationella ekonomiska och sociala råd lägga fram en "sammanfattande rapport" om Lissabonstrategin när det gäller tillväxt- och sysselsättningsprioriteringar i början av 2008. Detta yttrande om energipolitiken är en del av den sammanfattande rapporten. Det har utarbetats i samarbete med nationella ekonomiska och sociala råd, med aktivt deltagande framför allt av de franska, italienska och maltesiska råden.

2.2 Detta yttrande har också betydelse för Avsnitt B – Mikroekonomiska reformer i syfte att öka Europas tillväxtpotential i Integrerade riktlinjer för tillväxt och sysselsättning (2005-2008). Det hör särskilt ihop med riktlinjerna 8 om stärkt konkurrenskraft, 12 om forskning och utveckling, 13 om innovation och informations- och kommunikationsteknik (IKT) och 14 om hållbar resursanvändning ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ KOM(2005) 141 slutlig, Integrerade riktlinjer för tillväxt och sysselsättning.

Europeiska rådets möte i mars 2006

2.3 I slutsatserna från Europeiska rådets möte i Bryssel den 23-24 mars 2006 välkomnades "Europaparlamentets, Regionkommitténs och Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs initiativ för att öka egenansvaret [i den nylanserade Lissabonstrategin för sysselsättning och tillväxt] på gemenskapsnivå. Det uppmanar Europeiska ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén att fortsätta arbetet och begär att få sammanfattande rapporter till stöd för partnerskapet för tillväxt och sysselsättning i början av 2008" (punkt 12 i ordförandeskapets slutsatser).

2.4 Europeiska rådet noterade att "Situationen i Europa karakteriseras av ökad konkurrens från utlandet, en åldrande befolkning, högre energipriser och behovet av en tryggad energiförsörjning" (punkt 7 i ordförandeskapets slutsatser). Det bekräftar dessutom att "de integrerade riktlinjerna 2005-2008 för sysselsättning och tillväxt fortfarande gäller". Inom denna ram enas Europeiska rådet om specifika områden för prioriterade åtgärder som rör investeringar i kunskap och innovation, företagens potential, särskilt när det gäller små och medelstora företag, och sysselsättningstillfällen för prioriterade kategorier samt fastställande av en energipolitik för Europa (punkt 16).

2.5 När det gäller energin noterade Europeiska rådet att "Europa står inför ett antal utmaningar på energiområdet: den fortsatt svåra situationen på olje- och gasmarknaderna, det ökande importberoendet och den begränsade diversifiering som hittills uppnåtts, höga och instabila energipriser, växande global energiefterfrågan, säkerhetsrisker som påverkar producent- och transitländer liksom transportvägar, de ökande hot som klimatförändringarna innebär, långsamma framsteg avseende energiefektivitet och användning av förnybar energi, behovet av större öppenhet på energimarknaderna och ytterligare integrering och sammankoppling av nationella energimarknader med liberaliseringen av energimarknaden som är nära att slutföras (juli 2007), den begränsade samordningen mellan energiaktörerna samtidigt som stora investeringar behövs i infrastrukturen för energi" (punkt 43).

2.6 För att möta dessa utmaningar och med utgångspunkt i kommissionens grönbok "En europeisk strategi för en hållbar, konkurrenskraftig och trygg energiförsörjning" efterlyste Europeiska rådet "en energipolitik för Europa som syftade till en effektiv gemenskapspolitik, enhetlighet mellan medlemsstaterna och konsekvens mellan åtgärder på olika politikområden och till att på ett balanserat sätt fullgöra de tre målen försörjningstrygghet, konkurrenskraft och miljöhållbarhet" (punkt 44).

2.7 Europeiska rådet betonade att om man skall nå "konsekvens mellan EU:s interna och externa politik, måste energipolitiken tillgodose kraven från många politikområden. Som en del

av en tillväxtstrategi och genom öppna och konkurrenskraftiga marknader ger den upphov till investeringar, teknisk utveckling samt inrikes- och utrikeshandel. Den är starkt kopplad till miljöpolitiken och har ett nära samband med sysselsättning, regionalpolitik och i synnerhet transportpolitik. Dessutom får utrikes- och utvecklingspolitiken allt större betydelse för att främja de energipolitiska målen tillsammans med andra länder" (punkt 45).

2.8 Energipolitiken för Europa bör därför grundas på gemensamma perspektiv om långsiktig tillgång och efterfrågan och en objektiv, öppen bedömning av fördelarna och nackdelarna med alla energikällor samt på ett väl avvägt sätt bidra till de tre huvudsakliga målen (punkterna 46 och 47):

— Öka försörjningstryggheten.

— Säkerställa de europeiska ekonomiernas konkurrenskraft och garantera att energi tillhandahålls till rimliga priser i ett stabilt regelverk till fördel för både företag och konsumenter.

— Främja miljöhållbarhet.

2.9 För att uppnå dessa huvudmål bör energipolitiken för Europa

— säkerställa öppenhet och icke-diskriminering på marknaderna,

— vara konsekvent med konkurrensreglerna,

— vara konsekvent med förpliktelserna om allmännyttiga tjänster,

— till fullo respektera medlemsstaternas suveränitet över primära energikällor och val av energimix.

"Energipaketet" 2007

2.10 Kommissionens skall regelbundet och med början 2007 göra en strategisk energiöversyn. Den 10 januari 2007 lade kommissionen fram sin första översyn och meddelandet till rådet och Europaparlamentet om en energipolitik för EU – "Energipaketet".

2.11 Kommissionens utgångspunkt för en europeisk energipolitik består av tre delar: bekämpa klimatförändringarna, främja sysselsättning och tillväxt samt begränsa EU:s sårbarhet utåt när det gäller gas- och oljeimport.

2.12 Kommissionen anser att huvudmålet för energipolitiken i Europa är att EU skall ha minskat utsläppen av växthusgaser med 20 % senast 2020. Detta EU-mål skall ses i relation till behovet av internationella åtgärder från industriländernas sida när det gäller klimatförändringarna. När ett sådant åtagande väl finns kommer EU att behöva göra mer. Syftet bör därför vara att öka målet till en minskning med 30 % senast 2020 och 60-80 % senast 2050.

2.13 Oron handlar inte bara om klimatförändringarna, utan också om tryggad energiförsörjning för EU, ekonomi och medborgarnas välfärd. Kommissionen anser att om man uppnår målet så kan detta även begränsa EU:s växande exponering för ökade fluktuationer och prisvariationer när det gäller olja och gas, vilket skulle leda till en mer konkurrenskraftig EU-energi-marknad, stimulera teknikutvecklingen och skapa fler arbetstillfällen.

2.14 I energispecifika termer innebär detta övergripande mål för växtgasutsläpp att EU skall minska andelen koldioxid i energianvändningen med minst 20 %, antagligen mer, under de kommande 13 åren. Detta skulle innebära att EU går i spetsen för att inleda en ny industriell revolution i världen.

2.15 För att uppnå detta mål föreslår kommissionen även att man skall koncentrera sig på ett antal energirelaterade åtgärder: öka andelen förnybar energi i energimixen kombinerat med nya åtgärder för att se till att nyttan med den inre energimarknaden når alla, stärka solidariteten mellan medlemsstaterna, med en mer långsiktig vision för utvecklingen av energiteknik, ett förnyat fokus på kärnkraftssäkerhet och beslutsamma insatser för att EU skall "tala samstämmigt" med sina internationella partner, inklusive energiproducenter, energiimportörer och utvecklingsländer.

2.16 Översynen innehåller en handlingsplan i tio punkter med en tidsplan för åtgärderna. Ett första paket med konkreta åtgärder ingår i handlingsplanen. Detta skulle bland annat omfatta

- en rapport om medlemsstaternas genomförande av den inre marknaden för gas och elektricitet samt resultaten från en enkät om konkurrenssituationen inom dessa två sektorer,
- en plan över prioriterade sammankopplingar i el- och gasnätverken i medlemsstaterna så att ett europeiskt nät blir verklighet,
- förslag på att främja hållbar energiproduktion från fossila bränslen,
- en färdplan och andra initiativ för att främja förnybara energikällor för transporter, i synnerhet biobränsle,
- en lägesanalys för kärnkraften i Europa,
- ett arbetsunderlag för en framtida europeisk strategisk plan för energiteknik.

2.17 Den handlingsplan för energieffektivitet som kommissionen antog den 19 oktober 2006 ingår också i översynens handlingsplan. Kommissionens meddelande "Att begränsa den

globala klimatförändringen till 2 grader Celsius – Vägen framåt mot 2020 och därefter" och den strategiska översynen kompletterar och förstärker varandra.

2.18 Europeiska rådet stödde till fullo kommissionens förslag vid sitt vårtoppmöte den 8-9 mars 2007. Kommissionen skall nu gå vidare och utarbeta detaljerade förslag till lagstiftning och andra relevanta förslag i linje med slutsatserna från toppmötet. I en andra strategisk energiöversyn om två år skall kommissionen rapportera om vilka framsteg som gjorts med anledning av att stats- och regeringscheferna har åtagit sig att regelbundet diskutera energifrågor.

EESK:s tidigare yttranden om energipolitiken

2.19 EESK utarbetade under mandatperioden 2002-2006 ett flertal yttranden om energipolitikfrågor, i synnerhet om olika energikällors och energiteknikers egenskaper och roller. Vid plenarsessionen i september 2006 antog EESK ett förberedande yttrande om "EU:s energitillgång: en strategi för en optimal energimix", som till största delen grundade sig på dessa tidigare yttranden. (?) Yttrandet omfattade många av de frågor som togs upp vid Europeiska rådets möte i mars 2006. Huvudslutsatserna i yttrandet var följande:

2.20 EESK bedömde att EU behöver ställa upp ett strategiskt mål för en diversifierad energimix för att på bästa sätt klara målsättningarna med avseende på ekonomi, försörjningssäkerhet och klimatpolitik. Alla energikällor och all energiteknik har fördelar och nackdelar i fråga om dessa mål som man måste ta hänsyn till på ett öppet och välvägd sätt.

2.21 Ökat utnyttjande av förnybara energislag har en potential som behöver exploateras. Men även om målet med 20 % förnybar energi fram till 2020 skulle uppfyllas ansågs det inte som troligt att den förnybara energin kan ersätta traditionella energikällor helt och hållet under en överskådlig framtid.

2.22 Alla handlingsalternativ måste hållas öppna. De scenarier för EU-25 som framförs i yttrandet är ett tydligt stöd för denna slutsats. Även det scenario som byggde på antaganden om den starkaste utvecklingen för energieffektiviteten och ökningen av förnybara energislag förutsatte att ingen energiteknik blev avvecklingsbar utan några negativa effekter på miljön eller ekonomin.

2.23 Dagens mix bör genom politiska strategier utvecklas mot mindre beroende av externa källor och fler utsläppsfria källor inom EU, med tanke på att marknadsaktörerna fattar beslut om investeringar på olika teknikområden.

(?) EUT C 318, 23.12.2006, s. 185.

2.24 EESK rekommenderade att en strategi för en optimal energimix utvecklas. I detta sammanhang är det viktigt att klarlägga vilka roller som spelas av EU, medlemsstaterna, oberoende myndigheter och marknadsaktörer.

Strategin för en optimal energimix föreslogs innefatta följande element:

- Energieffektivitet, inklusive kombinerad produktion av värme och kraft.
- Förnybara energikällor, inklusive användning av biobränsle för transporter.
- Energieffektivitet vid transporter.
- Ännu bättre kärnkraftssäkerhet och en lösning på problemet med utbränt kärnbränsle.
- Ren kolteknik och förberedelse för förnyat utnyttjande av EU:s egna kolreserver.
- Uppmuntran till investeringar i terminaler för flytande naturgas.
- Ett lämpligt ramverk för tillräckliga investeringar i energiproduktion och energiöverföring.
- Som en av de starkaste aktörerna på den internationella scenen bör EU tala samstämigt.
- Bedömning av nuvarande och framtida klimat- och miljöpolitikutgårders påverkan på de andra energipolitikmålen.
- En världsomfattande lösning på strategierna efter Kyoto, som bör omfatta åtminstone alla de största utsläpparna.
- Ökade insatser inom FoU och EU-stöd till FoU på energiområdet, både på kort och lång sikt.

3. EESK:s kommentarer om en energipolitik för Europa i relation till Lissabonstrategin

3.1 Energi behövs i ett modernt samhälle. För att tillgodose våra behov av livsmedel, uppvärmning i kallt klimat, belysning, transporter, produkter och konsumentvaror samt – i ökande grad – av telekommunikation och informationsbehandling, behöver vi en tryggad energiförsörjning. Men vårt sätt att fylla dessa behov kan och måste förändras. Med tanke på nuvarande utmaningar, i synnerhet klimatförändringarna, finns det ett akut behov av ett paradigmskifte till en högeffektiv energiekonomi med låga koldioxidutsläpp.

3.2 Energi hör nära samman med Lissabonstrategin för tillväxt och sysselsättning. För att uppnå Lissabonmålen behöver vi tillräckligt mycket energi till överkomliga och konkurrenskraftiga priser. Samtidigt kan nya energilösningar – i synnerhet om de blir framgångsrika på världsmarknaden – bli starka pådrivare för konkurrenskraften och skapandet av högkvalitativa arbetstillfällen i EU.

3.3 De allmänna målen för energipolitiken – konkurrenskraft, försörjningstrygghet och hållbarhet – gäller och skall fort-

sätta att gälla. Den allvarliga utmaning som klimatförändringarna innebär kräver att vi bromsar den växande energiefterfrågan genom mycket bättre energieffektivitet och väsentligt ökad andel förnybara energikällor och andra energiteknikformer med låga koldioxidutsläpp, till exempel i framtiden avskiljning och lagring av koldioxid. En trygg energiförsörjning uppnås även genom bättre energieffektivitet och diversifiering av energikällorna samt genom att EU uttalar sig samstämigt i de externa förbindelserna. Konkurrensen måste stärkas genom en öppen marknad med välfungerande och rättvis konkurrens, inklusive tillgång till nätverk, samtidigt som högkvalitativa offentliga tjänster skall garanteras.

3.4 Att skapa fler och bättre arbetstillfällen är huvudsyftet med Lissabonstrategin. Eftersom marknadskonkurrens i allmänhet kräver bättre produktivitet så måste även företagen på energimarknaden bli effektivare. När arbetstillfällen går förlorade inom energisektorn så måste berörda arbetstagare få lämpligt stöd. Samtidigt kan arbetstillfällena i energianvändande sektorer öka. I synnerhet kommer strävan mot bättre energieffektivitet, förnybar energi och annan teknisk utveckling att skapa en mängd – främst högkvalitativa – arbetstillfällen.

3.4.1 Den sociala dimensionen av energipolitiken måste uppmärksammas i samband med Lissabonramverket. Det innefattar frågor om sysselsättning och arbetstillfällen samt tillgång på energi för alla till överkomliga priser, dvs. högkvalitativa offentliga tjänster. Det civila samhället, inklusive arbetsmarknadens parter, måste delta aktivt i utvecklingen av energipolitiken.

3.5 EESK har på senare tid framfört detaljerade synpunkter på ovan nämnda huvudfrågor inom energipolitiken i olika yttranden och skall i sinom tid utarbeta yttranden om de lagstiftningsförslag och andra detaljerade förslag som kommissionen kommer att lägga fram på grundval av Europeiska rådets slutsatser om energipaketet.

3.6 För att undvika dubbelarbete och erbjuda optimalt mervärde för energidebatten, inriktar sig EESK i detta yttrande på sambandet mellan energipolitiken och Lissabonstrategins underliggande vision om Europa som ett kunskapssamhälle. I detta yttrande kommenterar vi de frågeställningar som tas upp i energipaketet i relation till innovationer.

Den roll teknik och innovation kan spela för att möta detta sekels klimatutmaningar

3.7 Politiska mål och åtgärder utgör ramen, men teknik och annan innovation, inklusive förändringar av beteendet, är vägen till verkliga framsteg. Detta gäller för bättre energieffektivitet, både i omvandling och användning. Genom att möjliggöra en diversifiering av energimixen kan innovation spela en viktig roll för att minska beroendet av externa energikällor. Innovation behövs definitivt för att minska utsläppen av växthusgaser genom att ta fram och använda förnybara energikällor, rent kol och andra fossila bränslen samt säker kärnkraft.

3.8 Innovation innebär förnyelse i bred mening. Det handlar om att utveckla nya idéer och använda dem i bred omfattning, genom att omvandla dem till ekonomiskt värde. Det omfattar såväl teknisk innovation som ny förvaltning och andra organisatoriska lösningar. Innovation sker inom näringslivet, men även inom tjänstesektorn och den offentliga sektorn. Forskning är ofta källan till innovation, men absolut inte alltid. Kommittén vill här också hänvisa till sitt yttrande om "Forskningsbehov för en säker och tillförlitlig energiförsörjning" (3).

3.8.1 Energiteknik står, precis som effektivare förbränning, vindkraftverk och solfångare eller framtida bränsleceller, väte-teknik och fusionsteknik, i centrum för intresset. Lika viktigt är det med kompletterande teknik, till exempel materialutveckling eller meteorologi, som erbjuder effektiv optimering genom bättre prognoser.

3.8.2 Listan över relevant teknik för mer effektiv energianvändning är nästan oändlig: bättre isolering, apparater med lägre elförbrukning, lättare material, bättre industriprodukter och processplanering, effektivare maskiner. I detta sammanhang spelar den energiintensiva industrin en viktig roll – om dessa industriföretag inte stimuleras efterfrågan genom att tillhandahålla investeringar och sakkunskap så kommer innovation inom stora delar av den energieffektiva tekniken för industrin att hämmas i EU.

3.8.3 Informations- och kommunikationsteknik har en stor potential. Om IKT tillämpas i produktion, omvandling och distribution av energi kan detta precis som i alla andra processer leda till högre effektivitet och produktivitet. Samma sak gäller för trygg och säker verksamhet, särskilt inbegripet transmissionsnäten. IKT hjälper användare och konsumenterna att kontrollera sin energianvändning. Ett exempel med många positiva effekter skulle kunna vara att minska toppbelastningstillfällena genom att underlätta för användarna att reagera omedelbart på prissignaler. I ett vidare sammanhang skulle användning av IKT kunna ersätta transportbehov, till exempel genom distansarbete och videokonferenser.

3.8.4 Vi behöver också nya sätt – innovationer – när det gäller verksamhet och förvaltning av energi och energirelaterade system. Målet här är att se till att det finns högkvalitativa tjänster till ett överkomligt pris. Exempel på detta är förvaltning av säker verksamhet i produktions- och transmissionssystem, underhåll, marknadsoperationer (utbyten), toppbelastningshantering och dagsljusanpassning. Och sist, men inte minst, kan effektiv logistik i hög grad påverka energiefterfrågan och leda till bättre bränsleförvaltning.

3.8.5 Det behövs också nya beteendemönster. Konsumenten är huvudpersonen – ett mer intelligent sätt att använda energi är upp till var och en av oss och detta kräver nya idéer och större kunskaper. Att skapa bättre medvetenhet och utforma lämplig konsumentinformation som stöd i valsituationer är en stor utmaning. Regional planering och stadsplanering samt arkitektoniska lösningar och byggnadskrav kan göra mycket för att bistå

medborgarna i deras energival. Det är därför viktigt att främja offentliga informationskampanjer om effektiv energianvändning och energisparande.

3.9 Vi behöver finna radikalt nya lösningar på problem och förändringarna måste ske snabbt. Radikala förändringar tar tid och det är därför viktigt att omgående börja fördela resurserna. Under tiden bör den befintliga bästa tekniken användas i bred omfattning, till exempel för att minska energianvändningen i hushållen.

3.10 För att leda innovation och investeringar i kostnadseffektiv riktning bör kostnadseffektiviteten i "uppströmsteknik" utvärderas på ett kvantitativt sätt. Ett viktigt exempel är hur mycket olika teknikformer kostar om man skall undvika ett ton koldioxidutsläpp – till exempel kostar vindkraftverk mycket mer än att isolera hus.

Förutsättningar och politiska åtgärder för ökad innovation

3.11 Skapande och användande av innovationer kräver vissa förutsättningar och vissa särskilda politiska åtgärder, både på lokal, regional och nationell nivå samt på EU-nivå. Eftersom EU har ambitionen att bli världsledande när det gäller energieffektivitet och teknik för låga koldioxidutsläpp är det av avgörande betydelse att ingående granska energipolitiken och andra relevanta ramvillkor i relation till detta mål.

3.12 Den främsta förutsättningen för lyckosam innovation är en kunnig och välmotiverad arbetskraft, stödd på ett högkvalitativt utbildningssystem. Utveckling av ny teknik kräver tillräcklig FoU samt riskkapital för finansiering under små och medelstora företags utvecklings- och startfaser. Sund och öppen konkurrens tvingar företagen till innovationer. Tillgång till marknaden är nödvändigt, även globalt. När det gäller förnybar energi kan det vara avgörande med tillgång till nätverk om innovationerna skall bli framgångsrika. Den reglerande ramen måste utformas så att den uppmuntrar till innovation, till exempel genom att särskilt belöna innovatörer (till exempel belöna inte gemenskapens system för utsläppshandel dem som på ett tidigt stadium vidtog åtgärder för att minska utsläppen). Överreglering hämmar innovation.

3.12.1 Investeringar behövs för att ta ny teknik i bruk. Företag måste gå med vinst om de skall kunna investera. Detta gäller även för investeringar i bättre energieffektivitet, även om återbetalningstiden kan bli kort. Energiföretagen har gått med stora vinster under de senaste åren, men investeringarna är ändå begränsade. Det är väl bekant att krav på planering och godkännanden samt tillståndsförfaranden fördröjer eller till och med förhindrar investeringar. För att minska riskerna med investeringar måste lagstiftningsramen vara förutsägbar och stabil. Eftersom det ofta dröjer länge innan investeringar i energiinfrastruktur ger någon avkastning så vore det önskvärt om man kunde använda någon form av långsiktiga kontrakt.

(3) EGT C 241, 7.10.2002, s. 13.

3.12.2 För att ett företag skall investera i utveckling eller användning av ny teknik så behöver det kunna få avkastning på investeringen från tillräckligt stora marknader. I de flesta fall är nationella marknader inte tillräckligt stora för detta – ökad tillgång till världsmarknaden är en förutsättning för att göra investeringen. Lika viktigt är global efterfrågan och att lika villkor gäller för alla. Ensidiga EU-åtgärder skapar ingen efterfrågan någon annanstans, även om det kan ske med tiden. Till exempel kan priset på koldioxidutsläpp vara en viktig stimulansåtgärd, men det måste i så fall gälla över hela världen.

3.12.3 EU:s starka ställning på världsmarknaden när det gäller energieffektiv och förnybar energiteknik bör utvecklas ytterligare och stärkas. EU:s ambitioner att vara en föregångare i klimatpolitiken genom att fastställa ambitiösa mål och i energieffektivitet och användning av förnybar energi kan stödja detta mål. Men detta sker dock inte automatiskt. Mål och tidsfrister för dem måste fastställas omsorgsfullt så att det finns realistiska möjligheter att uppfylla dem, annars blir resultatet kanske bara extra kostnader och eventuellt förlorade arbetstillfällen. Till exempel måste relevant teknik vara så pass färdigutvecklad att den kan bli klar i tid för att klara tidsfristerna för målen. Man måste även beakta investeringscyklerna i olika sektorer.

3.12.4 EU verkar lägga tonvikten på marknadsingripanden som ett sätt att främja innovation, vilket kanske inte är tillräckligt effektivt. USA och vissa andra länder litat mer till offentlig finansiering av FoU. EU behöver öka både den offentliga och den privata finansieringen av energi-FoU. Tekniskt samarbete med de andra stora aktörerna bör utvecklas, och deras strategier och åtgärder bör systematiskt övervakas. Vi behöver även mer samordning mellan medlemsstaterna, och dessutom måste de nationella insatserna och EU:s insatser vara bättre samordnade, utan att konkurrensen elimineras. Närmare samarbete mellan den offentliga forskningen och företagen måste uppmuntras, både vid planering och genomförande av forskningsprojekt, i syfte att se till att forskningsinsatserna leder till innovation. Det föreslagna Europeiska tekniska institutet (ETI) skulle kunna spela en roll i detta sammanhang.

3.13 För att aktivt stödja innovation behövs det vanligen en kombination av olika verktyg. Olika utvecklingsfaser och olika marknadssituationer kräver olika åtgärder om de skall kunna bli effektiva. När det gäller åtgärder som syftar till att göra dem till framgångsrika innovationer på marknaden, kan tekniken till exempel grupperas i tre kategorier:

- 1) Långt före marknadsintroduktionen, under FoU-fasen: Riktat stöd till FoU och demonstration krävs. Prissignaler, till exempel ett pris på koldioxidutsläpp, är inte tillräckligt.
- 2) Strax före marknadsintroduktionen, med fungerande teknik som ännu är för dyr för marknaden: Ett pris på koldioxidut-

släpp kan vara rätt stimulansåtgärd, precis som ett särskilt stöd för att se till att efterfrågan snabbt växer och att stora produktionsvolymerna därigenom garanteras.

- 3) En bra produkt på marknaden, men låg efterfrågan (exempel återfinns inom energieffektiv teknik): Huvudmålet är att öka medvetenheten, vilket kan stödjas av energibesiktningssystem och liknande.

3.14 Ett brett urval av åtgärder och verktyg finns på EU-nivå samt på nationell och regional nivå. Urvalet av åtgärder för givna mål måste ske omsorgsfullt om resultaten skall bli kostnadseffektiva. Man bör göra en kritisk utvärdering av hur snabbt insatserna görs i syfte att undvika resursslöseri och oavsedda konsekvenser. Åtgärder som tydligt tjänar både direkta och indirekta mål – ”no-regrets-åtgärder” – bör genomföras så snart som möjligt. Mer komplicerade, ofta nya former av åtgärder, till exempel hur man kan sätta ett marknadspris på koldioxid, bör först utredas noga. För att undvika komplikationer, oönskade sidoeffekter och icke-optimala lösningar bör man undvika för många åtgärder som syftar till att uppnå ett och samma mål. När man väljer ut vilka åtgärder som skall användas är det också viktigt att beakta att inre marknaden skall fungera på ett effektivt sätt – detta har hittills långt ifrån alltid varit fallet.

3.14.1 Finansiering av FoU: Kommittén vill här framför allt hänvisa till sitt yttrande ”Investeringar i kunskap och innovation (Lissabonstrategin)” INT/325. EU som helhet ligger helt klart på efterkälken i jämförelse med USA och vissa andra stora konkurrenter. Via det sjunde ramprogrammet för FoU fördelas totalt runt 4 miljarder euro under sju år till energi (undantaget byggandet av ITER), samtidigt som man i USA:s energiproposition föreslår att 4,4 miljarder dollar avsätts bara för 2007, och att beloppet senare skall öka. Förutom ökade offentliga medel till FoU bör det även finnas stimulansåtgärder för att uppmuntra till fler privata investeringar i energi-FoU och till samarbete mellan EU-länderna.

3.14.2 Utbildning: Förutom insatserna för att förbättra kvaliteten på utbildningen i Europa, så bör energisektorn göras mer attraktiv för ungdomar som ett yrkesval med positiva framtidsutsikter. Eftersom tekniken förändras allt fortare så är livslångt lärande nödvändigt.

3.14.3 Allmänhetens medvetenhet: Det är en stor utmaning att ändra beteendet hos var och en av oss i riktning mot en intelligentare energianvändning. Skolor och kampanjer spelar sin roll här. Utbildning av framtidens medborgare i frågan skulle kunna börja redan på låg- och mellanstadiet eftersom barn är mycket intresserade av jordens framtid och gärna vill göra något för den. På arbetsplatser och inom företag har energibesiktning som till exempel baserar sig på frivilliga överenskommelser gett goda resultat.

3.14.4 Prismekanismer, beskattning: Om de är väl utformade kan prissignaler på ett effektivt sätt stödja innovation genom att styra användarnas val. Allmänt höga priser som ett verktyg för att minska energianvändningen är inte särskilt effektivt – det är väl bekant att priselasticiteten när det gäller energi vanligen är svag.

3.14.5 Subventioner: Väl utformade subventioner kan på ett effektivt sätt styra val. På ett tidigt stadium i inlärningskurvorna krävs ofta subventioner för att uppväga alltför höga risker. För att inte snedvrیدا konkurrensen kan de endast användas inom ramen för befintliga EU-bestämmelser, dvs. för att hantera brister i marknadens funktion. Subventioner måste vara tidsbegränsade och successivt fasas ut. För att ge en extra puff åt energieffektiviteten bör lämpliga stimulansåtgärder tas fram i syfte att övervinna de initiala första extra kostnaderna för energieffektiva apparater, som ofta har kort återbetalningstid.

3.14.6 Politiskt fastställda mål och åtaganden: Dessa ger en signal om vilken riktning man vill att utvecklingen skall gå i. Lika viktiga för investeringsbesluten är de faktiska politiska instrument som används för att nå målen. När man fastställer målen måste man komma ihåg att vissa delar av ekonomin vanligen vinner på det medan andra förlorar, och att överambitiösa mål kan göra mer skada än nytta. För närvarande verkar det finnas en tendens till att fastställa övergripande mål och delmål som syftar till samma resultat, till exempel mål om att sänka koldioxidutsläppen, och i syfte att nå dessa mål ställa upp mål om att öka användningen av förnybar energi. Detta kan leda till lösningar som inte är optimala för att nå det övergripande målet. Både målen och de särskilt utvalda verktygen kräver noggranna konsekvensanalyser, i likhet med avtalen med industrin i Tyskland och Finland.

3.14.7 Utsläppshandel, miljöcertifikat/vita certifikat: Dessa är effektiva verktyg som leder till de fastställda målen om de utformas på rätt sätt. Det är dock svårt att bedöma kostnaderna på förhand och de kan variera väldigt mycket. Ju större marknad och antal marknadsaktörer när det gäller utsläppsrättigheter eller certifikat desto bättre. Om systemet skall tillämpas på företag som konkurrerar på världsmarknaden så måste det vara världsomfattande för att inte snedvrیدا konkurrensen.

3.14.8 Lagstiftning och bindande standarder: Noggrant planerad reglering kan främja innovation. Reglering kan i synnerhet vara ett effektivt sätt att bli av med föråldrad teknik, och även uppmuntra innovation genom att man uppställer ambitiösa mål på medellång sikt för höjda effektivitetsnormer och därmed tvingar fram energieffektivitet i produkter. Risken för att hämma innovation finns dock alltid. I vilket fall som helst måste det säkerställas att regleringarna inte skapar marknadshinder.

3.14.9 Frivilliga standarder, frivilliga överenskommelser, certifiering: Dessa är innovationsvänliga policyinstrument. De kanske inte alltid leder till att exakta mål uppnås, men de underlättar stora steg framåt inom innovation, praktiskt taget utan risk för negativa sidoeffekter.

3.14.10 Offentlig upphandling: Offentlig upphandling kan spela en viktig roll när det gäller att främja energiinnovation. Metoder som verkar för detta syfte bör tas fram och spridas i stor omfattning. Normalt kräver "grönare" offentlig upphandling att man använder sig av livscykelanalys, och för denna och andra nya metoder behöver förvaltningarna ofta ytterligare utbildning. EU:s regler för offentlig upphandling, som måste respekteras, erbjuder möjligheter att göra upphandlingen "grönare" genom krav på användning av de senaste lösningarna.

3.14.11 För att driva igenom den akuta omvandling av energisektorn som behövs måste innovationstempot öka. Kommittén yrkar på att man ägnar särskild uppmärksamhet åt

- åtgärder för att fastställa ett riktigt globalt ekonomiskt pris för koldioxidutsläpp,
- ökad forskning och utveckling inom den offentliga och privata sektorn i syfte att stödja nya former av energi och energieffektivitet,
- lagstiftning (eller andra åtgärder om de är mer kostnadseffektiva) för att driva på snabbare framsteg i syfte att förbättra energieffektiviteten hos produkter av alla slag,
- en mer proaktiv användning av de offentliga upphandlingarna för att driva på högre energieffektivitetsnormer, framför allt vid anläggningsarbeten.

Bryssel den 12 juli 2007

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs

ordförande

Dimitris DIMITRIADIS

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

- "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om driftskompatibiliteten hos gemenskapens järnvägssystem (kodifierad version)"
- "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av förordning (EG) nr 881/2004 om inrättande av en europeisk järnvägsbyrå"
- "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av direktiv 2004/49/EG om säkerhet på gemenskapens järnvägar"

KOM(2006) 783 slutlig – 2006/0273 (COD)

KOM(2006) 785 slutlig – 2006/0274 (COD)

KOM(2006) 784 slutlig – 2006/0272 (COD)

(2007/C 256/08)

Den 16 januari 2007 beslutade rådet att i enlighet med artiklarna 71 och 156 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om ovanstående yttrande

Facksektionen för transporter, energi, infrastruktur och informationssamhället, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 19 juni 2007. Föredragande var **Roberto Confalonieri**.

Vid sin 437:e plenarsession den 11-12 juli (sammanträdet den 11 juli 2007) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 137 röster för och 2 nedlagda röster:

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 Förslagen

- till ändring av förordning (EG) nr 881/2004 om inrättande av en europeisk järnvägsbyrå,
- till ändring av direktiv 49/2004 om säkerhet på gemenskapens järnvägar,
- till Europaparlamentets och rådets direktiv om driftskompatibiliteten hos gemenskapens järnvägssystem,

tycks överensstämma med avsikten att underlätta operatörernas tillträde till det europeiska järnvägssystemet.

De syftar till att

- förenkla certifieringsförfarandena för rullande materiel i driftskompatibilitetssystemet,
- harmonisera merparten av de kontroller som på nationell nivå utförs av rullande materiel underhållsrutiner, trafik- och underhållsoperatörer,
- skapa ett system för övergripande jämförelser mellan de nationella certifieringsreglerna däribland för de element som inte ingår i TSD (tekniska specifikationerna för driftskompatibilitet).

1.2 EESK stöder målet att förenkla förfarandet för ibruktagande.

1.3 EESK anser att dessa förenklingar kommer att öka användningen av gemenskapens järnvägssystem och innebära att en del av belastningen på andra transportmedel överförs till järnvägen. Detta kommer att bidra till en miljöförbättring tack vare användningen av energikällor som förordas i EU:s energi-program.

1.4 EESK hoppas att en utökad tillämpning av de europeiska normerna för driftskompatibilitet och en uppdelning av certifieringskontrollerna på nationella organ och gemenskapsorgan inte skall medföra några säkerhetsrisker.

1.5 EESK förordar särskilt att behörighetsgränserna mellan de organ som införs i och med det nya systemet skall hanteras omsorgsfullt.

1.6 EESK anser att det för vagnar och personvagnar som tas i bruk efter ikraftträdandet av det aktuella direktivet bör räcka med ett enda tillstånd för ibruktagande som utfärdas av en medlemsstat i gemenskapen. Den nya förordningen om den europeiska byrån kommer att göra det möjligt för järnvägsföretag, infrastrukturförvaltare, fordonsinnehavare och framför allt för nationella certifieringsorgan att

- göra certifieringen snabbare,
- minska antalet kontroller genom att avskaffa dubbelarbete i medlemsstaterna i fråga om gemensamma normer,
- fungera i ett enhetligt regelverk med möjlighet att använda byråns tekniska specifikationer.

1.7 Kommittén noterar att byrån med sina framtida uppgifter kommer att bli styrorganet för upprättandet av det europeiska järnvägssystemet (bestående av höghastighetstågen, TEN-korridorerna och i framtiden av alla de övriga nationella näten), genom samordning och utvidgning av ERTMS-systemet (European Railway Traffic Management System), offentliggörande av systemet för jämförelse mellan de nationella bestämmelserna och med tekniskt stöd till nationella certifieringsorgan.

1.8 Den europeiska byråns gradvis utökade roll som styr- och kontrollorgan för järnvägssystemets driftskompatibilitet och den tekniska utvecklingen kommer samtidigt att innebära att de nationella certifieringsorganens funktion delvis förändras.

1.9 I syfte att skapa en kunskapsbas för att fastställa gemensamma parametrar vill vi uppmana kommissionen att undersöka möjligheten att inrätta ett europeiskt register över trafikrisker i vilket samtliga medlemsstater deltar.

1.10 Målet är att inrätta en europeisk marknad för den rullande materielen, för underhållet av systemen och den rullande materielen och den personal som skall sköta transporttjänsterna.

1.11 Detta skulle innebära ett enastående tillfälle för de europeiska tillverkarna av rullande materiel, framför allt om det i samband med de tekniska valen vad gäller SDI skapar en möjlighet att bevara ett lämpligt antal tillverkare för att säkerställa en konkurrenskraftig europeisk marknad för rullande material (och för dess underhåll).

1.12 EESK vill inskräpa att järnvägsoperatörerna inte får drabbas av ökad byråkrati vid tillämpningen av direktivet om järnvägssäkerheten om den rullande materielen tas i bruk innan direktivet träder i kraft och inte är försedd med EG-kontrollförklaring.

1.13 EESK anser att det bör inrättas nationella certifieringsorgan i länderna inom det europeiska statistiksystemet.

1.14 I analysen över undantagen från TSD bör man med avseende på den ekonomiska balansen i projektet särskilt undersöka den effekt som gemenskapens medfinansiering har på projektets ekonomiska genomförbarhet.

1.15 Kommittén anser att analysen av undantagen inte skall göras för varje enskild TSD utan för hela TSD-systemet.

1.16 De nuvarande språkreglerna bör tillämpas när byrån offentliggör TSD.

EESK anser att man bör begära byråns bedömningar och utlåtanden i samband med samtliga byggnads- och moderniseringsarbeten, även om de inte finansieras av Europeiska gemenskapen, för att rikta in såväl nationella som europeiska åtgärder mot det europeiska säkerhetssystemet.

1.17 Kommittén anser att alla berörda aktörer bör få möjlighet att begära ett utlåtande från den europeiska byrån även om ett sådant skulle strida mot de nationella certifieringsorganens bedömning. Detta är särskilt viktigt när det gäller järnvägsföretagen inom gemenskapen och arbetstagarorganisationerna inom den berörda sektorn.

2. Argument och kommentarer

2.1 De viktigaste faktorerna och huvudinnehållet i förslaget

2.1.1 För att man successivt skall kunna inrätta ett europeiskt järnvägsområde utan gränser krävs tekniska bestämmelser rörande de rättsliga aspekterna på säkerhet, drift och förfaranden för tillgång till systemet.

2.1.2 I rådets direktiv 91/440/EEG av den 29 juli 1991 och 95/18/EG av den 19 juni 1995 samt rådets och Europaparlamentets direktiv 2001/14/EG av den 26 februari 2001 om utvecklingen av gemenskapens järnvägar föreskrivs att alla järnvägsföretag inom gemenskapen som har fått licens utfärdad av en medlemsstat och som vill tillhandahålla godstransporter successivt skall få tillgång till gemenskapens infrastruktur med hjälp av ett nytt regelverk.

2.1.3 En förutsättning för att säkerhet och driftskompatibilitet skall kunna uppnås samtidigt är en teknisk arbetsinsats som bör ske under ledning av ett särskilt organ. Därför har det inrättats en europeisk järnvägsbyrå för säkerhet och driftskompatibilitet.

2.1.4 Byråns viktigaste verksamhetsområden omfattar följande:

- Främja inrättandet av ett europeiskt järnvägsområde, bidra till sektorns återhämtning och öka säkerheten.
- Utveckla gemensamma indikatorer, mål och metoder för säkerheten.
- Förenkla förfarandena för beviljandet av säkerhetsintyg till järnvägsföretag.
- Garantera största möjliga öppenhet och effektiv spridning av information.
- Se till att den verksamhet som rör de tekniska specifikationerna för driftskompatibilitet (TSD) blir kontinuerlig och får en bestående teknisk ram, och att specifikationerna utvecklas inom lämpliga tidsfrister.
- Öka det transeuropeiska nätets driftskompatibilitet genom antagande av nya investeringsprojekt som stöds av gemenskapen och uppfyller driftskompatibilitetsmålen.

- Stödja inrättandet av ett system för certifiering av verkstäder.
- Tillhandahålla det tekniska stöd som är nödvändigt för att kraven på tågpersonalens yrkeskompetens skall uppfyllas i tillräcklig grad på europeisk nivå.
- Tillhandahålla tekniskt stöd för ett system med register för godkännande av rullande materiel för trafik under angivna förhållanden.
- Garantera största möjliga öppenhet och lika tillgång till lämplig information för alla berörda parter.
- Uppmuntra främjande av innovation på järnvägssäkerhetens och driftskompatibilitetens områden.

2.1.5 De nationella förfarandena för godkännande av lok betraktas för närvarande som ett av de största hindren för att starta nya järnvägsföretag inom godstransportsektorn, och de utgör även ett stort hinder för det europeiska järnvägssystemets driftskompatibilitet.

2.1.6 Eftersom ingen medlemsstat på egen hand kan bestämma att ett tillstånd för ibruktagande som den utfärdar skall vara giltigt på andra medlemsstaters territorier, behövs ett gemenskapsinitiativ för att harmonisera nationella förfaranden, förenkla dem och få till stånd en systematisk tillämpning av principen om ömsesidigt erkännande.

2.1.7 Dessutom har kommissionen för avsikt att konsolidera och slå samman direktiven om järnvägssystemets driftskompatibilitet inom ramen för programmet för förenkling av lagstiftningen i syfte att skapa ett enhetligt regelverk för det europeiska järnvägssystemet.

2.1.8 De nuvarande initiativen gör det möjligt att göra transporterna mer konkurrenskraftiga genom att minska kostnaderna för järnvägssektorn.

2.2 Europeiska järnvägsbyrån

2.2.1 Byrån skall underlätta förfarandet för certifiering av befintlig rullande materiel, med hjälp av ett referensdokument som gör det möjligt att jämföra de olika nationella bestämmelserna.

2.2.2 Byrån skall bedöma driftskompatibiliteten i ansökningar om gemenskapsfinansiering av projekt rörande infrastruktur och rullande materiel.

2.2.3 Byrån skall bedöma förhållandet mellan fordonsinnehavare och järnvägsföretag (t.ex. RIV-avtalet; avtalet mellan järnvägsföretagen rörande utbyte och utnyttjande av vagnar), särskilt

i fråga om underhåll, och lägga fram rekommendationer för kommissionen om hur detta skall regleras.

2.2.4 Byrån skall utarbeta rekommendationer för fastställandet av gemensamma kriterier för fastställande av yrkeskunskaper och bedömning av den personal som deltar i driften och underhållet.

2.2.5 Byrån skall fungera som behörig myndighet för ERTMS-projektet (det europeiska trafikstyrningssystemet).

2.3 Driftskompatibiliteten

2.3.1 Syftet med förslaget är att förenkla och modernisera det europeiska regelverket. Det är i detta sammanhang som förslaget om en kodifiering och sammanslagning av de aktuella direktiven om driftskompatibilitet åter läggs fram.

2.3.2 Mot bakgrund av tio års erfarenhet av genomförandet av direktiven om driftskompatibilitet föreslår kommissionen även en rad förbättringar i den tekniska delen av regelverket.

2.4 Säkerhet på gemenskapens järnvägar

2.4.1 Ändringen av artikel 14 i järnvägssäkerhetsdirektivet gör det möjligt att precisera vilken del av ett tillstånd som skall erkännas ömsesidigt och vilken del som är direkt knuten till fordonets kompatibilitet med infrastrukturen i fråga.

2.4.2 Ändringarna av regelverket innebär följande:

- Varje gång ett fordon tas i drift skall en underhållsansvarig tydligt anges.
- Järnvägsföretaget måste visa att de vagnar som företaget använder utnyttjas och underhålls i enlighet med gällande föreskrifter.
- Järnvägsföretagen skall förtydliga vilket system och vilka förfaranden de tillämpar för att se till att ett utnyttjande av vagnar från olika innehavare inte utgör någon risk för järnvägssäkerheten.
- Järnvägsbyrån skall utvärdera de förfaranden som järnvägsföretagen inför för att administrera sina förbindelser med innehavarna.

3. Allmänna kommentarer

3.1 Europeiska järnvägsbyrån

3.1.1 Järnvägssystemet är till sin natur sådant att alla delar bidrar till systemets säkerhet.

3.1.2 Om byråns verksamhetsområde utökas från driftskompatibilitetssystemet till säkerhetssystemet kommer dess befogenheter med tiden att omfatta systemets alla delar.

3.1.3 Det är tänkbart att det i slutet av processen endast finns ett gemensamt system och en enda järnvägsbyrå.

3.1.4 Jämförelser mellan regelverken bör betraktas som ett nödvändigt steg i denna riktning.

3.1.5 Det är nödvändigt att bedöma de olika följder som valet av TSD och de nya certifieringsförfarandena får för de olika medlemsländerna, infrastrukturförvaltarna, järnvägsföretagen, fordonsinnehavarna och slutkonsumenterna.

3.1.6 Framför allt i samband med harmonisering av de tekniska normerna och certifieringsförfarandena bör man se till att den ekonomiska balansen mellan de olika nationella näten och aktörerna på marknaden upprätthålls.

3.1.7 Byrån bör få i uppgift att styra de tekniska valen mot ett nät som är öppet för driftskompatibilitet nu och i framtiden, inte bara med hjälp av ekonomiska incitament.

3.1.8 Man bör beakta att byråns befogenheter kommer att utvidgas till att omfatta hela gemenskapens järnvägsnät, i enlighet med förslaget till direktiv om driftskompatibilitet.

3.2 Driftskompatibiliteten

3.2.1 I förslaget till direktiv föreskrivs en förenkling av de tekniska specifikationerna för systemet för höghastighetståg och det traditionella järnvägssystemet när dessa är jämförbara.

3.2.2 I förslaget till direktiv föreskrivs att TSD skall utvidgas till att omfatta inte bara höghastighetstågen och TEN-korridorerna (transeuropeiska vägnätet) utan även alla nationella nät, med förbehåll för vissa undantag.

3.2.3 Denna utvidgning innebär en vändpunkt i politiken för teknisk utveckling av det europeiska järnvägssystemet, mot ett enda europeiskt nät. Utökningens ekonomiska och strategiska effekter är större än vad som anges i inledningen till förslaget.

3.2.4 Besluten om vilka TSD som skall tillämpas på nya projekt och större modifieringar av befintlig infrastruktur kommer till stor del att vara gemenskapens ansvarsområde.

3.2.5 Gemenskapsbesluten om fastställande och utveckling av TSD i förhållande till den nuvarande situationen i medlemsländerna får stora ekonomiska följdverkningar för de olika

medlemsländernas planering av investeringar i teknik och infrastruktur.

3.2.6 Kommittén anser att det krävs en ekonomisk bedömning av effekterna av nya TSD i varje medlemsstat som underlag för att bedöma om ett antagande är lämpligt.

3.2.7 Denna bedömning bör utformas på olika sätt för TSD med effekter på medlemsstaternas offentliga investeringar och TSD med effekter på järnvägsföretagens och de privata aktörernas investeringar.

3.2.8 I och med att tillämpningsområdet för TSD utsträcks till hela det europeiska järnvägnätet, med vissa undantag, kan man även tänka sig ett nytt system för relationerna mellan Europeiska järnvägsbyrån och certifieringsorganen i de olika medlemsstaterna.

3.2.9 Det är sannolikt att de sistnämnda organen kommer att koncentrera sin verksamhet på certifiering av företag och aktörer i stället för på utvecklingen av tekniska standarder.

3.2.10 Ändringen av säkerhetsdirektivet är en av de tekniska ändringarna för att uppnå målet att underlätta rörligheten för driftskompatibel rullande materiel.

3.2.11 Samtidigt införs det nya begreppet "innehavare" av järnvägsvagnar.

3.2.12 Certifieringsprocessen för rullande materiel organiseras på så sätt att materielen bedöms av olika organ beroende på vilken teknisk aspekt det gäller.

3.2.13 De aspekter som ingår i TSD skall kunna kontrolleras av vilket nationellt certifieringsföretag som helst.

3.2.14 Ytterligare nationella aspekter skall kontrolleras av det nationella certifieringsorganet för nätet i fråga. Det nationella certifieringsorganet skall ta del av gemenskapens certifieringar, kontrollera de nationella specifikationerna och utfärda säkerhetsintyg. Det har befogenhet att avslå en ansökan om certifiering och har därför ansvar för överensstämmelsen mellan alla certifierade delar.

3.2.15 Europeiska järnvägsbyrån fungerar som en oberoende överklagningsinstans för ansökningar om certifiering.

3.2.16 Kommittén har inga fler kommentarer, förutom de allmänna kommentarer som återfinns i tidigare avsnitt (Driftskompatibilitet och Järnvägsbyrån).

4. Särskilda kommentarer

4.1 Europeiska järnvägsbyrån

4.1.1 Artikel 8a: Byrån skall sammanställa och uppdatera ett dokument där överensstämmelsen med den nationella lagstiftningen bedöms för varje parameter (punkt 2) och skall endast lämna tekniska utlåtanden om följande:

- Föreskrifternas likvärdighet.
- Begärda kompletterande upplysningar.
- Skälen för ett avslag.

Byråns arbete skulle bli effektivare om utlåtandena vore bindande och skulle kunna begäras också av de berörda aktörerna: infrastrukturförvaltarna, järnvägsföretag, innehavarna av den rullande materielen.

4.1.2 Artikel 15: Byråns uppdrag borde utvidgas till att omfatta samtliga moderniserings-, ombyggnads- eller byggnadsprojekt som berör de delar av infrastrukturen som är underkastade befintliga eller framtida TSD.

4.1.3 Artikel 16a: Byrån måste få bedömningsparametrar för valet mellan "frivilligt eller obligatoriskt" system för certifiering som bygger på följande:

- Säkerhetsnivåer.
- Klara förhållandena mellan olika företag.
- En marknad och förordningar som präglas av insyn.

De eventuella effekter som certifieringssystemet kommer att innebära för de järnvägsföretag som är fordonsinnehavare måste framhållas.

4.1.4 Artikel 18: Det måste understrykas att byrån vid utformningen av mallarna för ansökan om registrering skall sträva efter att minimera de specifikationer som inte ingår i de gemensamma delarna.

4.1.5 Artikel 21b: Byråns mandat tycks överensstämma med dess mål. Man slår inte vakt om subsidiaritetsprincipen.

4.2 Driftskompatibiliteten

4.2.1 Artikel 1: Om TSD skall utsträckas till EES-området måste de nationella certifieringsorganen också erkännas.

4.2.2 Artikel 6: Den frihet byrån ges vad gäller reglerna för vilka språk som TSD:s tekniska bilagor skall offentliggöras på ligger inte i linje med ett enkelt och gemensamt tillträde till gemenskapslagstiftningen rörande driftskompatibiliteten.

4.2.3 Artikel 7: Begreppet undantag förefaller mycket brett framför allt vad gäller de ekonomiska skälen, eftersom gemenskapsfinansieringens effekter på analysen över den ekonomiska genomförbarheten inte behöver beaktas. Det vore bättre att tillämpa undantagssystemet på samtliga TSD för det projekt som skall behandlas än på en enskild TSD.

Bryssel den 11 juli 2007

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs

ordförande

Dimitris DIMITRIADIS

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om transport av farligt gods på väg, järnväg och inre vattenvägar"

KOM(2006) 852 – 2006/0278 (COD)

(2007/C 256/09)

Den 19 januari 2007 beslutade rådet i enlighet med artiklarna 71 och 251 i EG-fördraget att rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om ovan nämnda yttrande.

Facksektionen för transporter, energi, infrastruktur och informationssamhället, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 19 juni 2007. Föredragande var Krzysztof Ostrowski.

Vid sin 437:e plenarsession den 11-12 juli 2007 (sammanträdet den 11 juli) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 136 röster för, och 4 nedlagda röster.

1. EESK:s ståndpunkt

1.1 Kommittén välkomnar kommissionens förslag till direktiv om transport av farligt gods på väg, järnväg och inre vattenvägar. Det strategiska målet med detta är att harmonisera EU:s lagstiftning rörande transport av farligt gods på väg, järnväg och inre vattenvägar. Detta skall leda till förbättrad säkerhet vid transport av farligt gods på väg, järnväg och inre vattenvägar.

1.2 Förslaget innebär en uppdatering av de fyra befintliga direktiven och de fyra befintliga kommissionsbesluten om transport av farligt gods. Rättsakterna sammanförs i en enda rättsakt, och tillämpningsområdet för EU:s regler utvidgas till att inte bara omfatta väg- och järnvägstransport utan även transport på inre vattenvägar.

1.3 Kommittén delar kommissionens uppfattning att det är svårt att tala om att skapa så säkra förhållanden som möjligt vid transport av farligt gods om inte alla typer av inlandstransporter (på väg, järnväg och inre vattenvägar) omfattas av en enhetlig gemenskapslagstiftning.

1.4 Kommittén instämmer i kommissionens påstående att en harmonisering av den tvingande lagstiftningen om transporter av farligt gods på väg och järnväg, som inte kräver någon grundläggande ändring av de nuvarande bestämmelserna men medför en utvidgning av gemenskapsrättens tillämpningsområde till att omfatta även transporter på inre vattenvägar, innebär en betydande förenkling av lagstiftningen och de administrativa förfarandena både för myndigheter och privata aktörer.

1.5 Genom att samtliga tre transportslag omfattas av en och samma rättsakt och genom att man skapar en möjlighet till att bara hänvisa till internationella avtal och överenskommelser om transport av farligt gods i bilagorna till direktivet (som inte skulle ingå i direktivet, vilket är fallet i dag) minskar gemenskapens regelverk betydligt i omfattning.

1.6 Kommittén anser att den rättsliga form som föreslås för de nya bestämmelserna, dvs. ett direktiv, är en bra lösning. Med tanke på den stora mängd undantag och friheter som medlemsstaterna har på detta område vill kommittén dock uppmana alla medlemsstater att i så stor utsträckning som möjligt samarbeta med kommissionen på detta område, så att lagstiftningen verkligen harmoniseras.

1.7 Kommittén vill understryka att den med tanke på förslaget detaljerade formuleringar rörande de tekniska villkoren för transport av farligt gods och själva godstyperna bara kan ta ställning till de mer allmänna frågorna i förslaget.

1.8 Kommittén uppskattar kommissionens information om att medlemsstaterna och de berörda parterna, dvs. branschorganisationer som representerar företag som sysslar med transport av farligt gods, haft ett grundläggande inflytande på innehållet i förslaget och att man under samrådets gång försökt nå en så gemensam ståndpunkt som möjligt.

1.9 Kommittén ställer sig positiv till att kommissionen fortsättningsvis kommer att få stöd av en särskild föreskrivande kommitté för frågor rörande transport av farligt gods som kommer att hjälpa till under kommittéförfarandena.

1.10 Kommittén ställer sig också positiv till att näringslivsorganisationerna genom möjligheten att delta i den föreskrivande kommitténs sammanträden på löpande basis kunnat framföra sina synpunkter under arbetet med förslaget, att samråd genomförts också med Eftaländerna och att Europaparlamentet erhållit löpande information.

1.11 Kommittén uppskattar att man också genomfört samråd med Centralkommissionen för Rhensjöfarten med tanke på att 80 % av transportererna av farligt gods i Europa sker på denna flod.

1.12 Kommittén har också noterat kommissionens uppgift om att externa konsulter under 2004-2005 genomförde en utvärdering av detta politikområde: "Evaluation of the EU policy on the transport of dangerous goods since 1994". Denna visade att det alternativ som föreslås är lämpligast samt att en klar majoritet av de tillfrågade i det offentliga samrådet uttalat sig för den politik som kommissionen föreslår.

1.13 Kommittén anser det vara mycket önskvärt att kommissionen, när uppgiften att översätta och offentliggöra de tekniska bilagorna till direktivet överförs till medlemsstaterna, ger medlemsstaterna finansiellt stöd för detta.

1.14 Med tanke på vad som nämns ovan är kommittén övertygad om att förslaget, som utarbetats av högklassiga specialister inom transport av farligt gods på väg, järnväg och inre vattenvägar från olika medlemsstater, bör stödjas.

1.15 Kommittén önskar icke desto mindre peka på ett antal punkter som måste preciseras eller förklaras ytterligare: Det handlar här om bristen på en definition av själva termen farligt gods för direktivets vidkommande, om att medlemsstaterna endast skall ha rätt att förbjuda transport av farligt gods inom sina territorier av andra skäl än säkerhetsskäl och om bristen på information i bilagorna III.2 och III.3.

Kommitténs kommentarer i dessa frågor återfinns i avsnittet Särskilda kommentarer.

2. Förslagets innehåll i stora drag

2.1 Transport av farligt gods (kemiska material, rengöringsmaterial, bensen, explosiva ämnen, patroner till små vapen, aerosolbehållare, radioaktiva material, bekämpningsmedel m.m.) på väg, järnväg och inre vattenvägar innebär en betydande olycksrisk. Detta gäller alla transportslag: på väg, järnväg och inre vattenvägar. Detta utgör en fara för hälsan och livet inte bara för de personer som är involverade i transporten av godset utan också för många invånare i städer och byar.

2.2 Åtgärder har redan vidtagits för att transport av sådant gods skall ske under så säkra förhållanden som möjligt. I dag regleras de internationella transporter av farligt gods i internationella avtal och överenskommelser som grundar sig på rekommendationer från Förenta nationerna. Denna organisation har, i syfte att sörja för säkra transporter av farligt gods och för fri och multimodal rörlighet för internationella transporttjänster, utfärdat och regelbundet uppdaterat dokumentet "Recommendations on the Transport of Dangerous Goods Model Regulations".

2.3 Vikten av en reglering av transporter av farligt gods har inte bara att göra med själva godsets egenskaper utan också med volymen. Transporterna av farligt gods i EU uppgår redan till sammanlagt 110 miljarder tonkilometer per år, vilket motsvarar cirka 8 % av alla godstransporter i EU. Av denna mängd står vägtransporterna för 58 %, järnvägstransporterna för 25 % och transporter på de inre vattenvägarna för 17 %. Om man bortser från järnvägstransporterna kan man konstatera en uppåtgående trend.

2.4 I Europa har internationella avtal införts i sektorn för transport på väg, järnväg och inre vattenvägar genom följande tre instrument:

- a) ADR: Europeiska överenskommelsen om internationell transport av farligt gods på väg, som ingicks i Genève den 30 september 1957, i dess ändrade lydelse.
- b) RID: Reglementet för internationell transport av farligt gods på järnväg, som ingår i tillägg C till fördraget om internationell järnvägstrafik (COTIF), som ingicks i Vilnius den 3 juni 1999, i dess ändrade lydelse.
- c) ADN: Europeiska överenskommelsen om internationell transport av farligt gods på inre vattenvägar, som ingicks i Genève den 26 maj 2000, i dess ändrade lydelse.

2.5 EU:s lagstiftning om inlandstransport av farligt gods omfattar dock endast transporter på väg och järnväg. För dessa båda transportsätt innebär lagstiftningen en hög transportsäkerhetsnivå, ett fritt tillhandahållande av transporttjänster och fri rörlighet för fordon och transportutrustning på EU:s territorium. Gemenskapslagstiftningen på området består av följande fyra rättsakter:

- a) Rådets direktiv 94/55/EG av den 21 november 1994 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om transport av farligt gods på väg.
- b) Rådets direktiv 96/49/EG av den 23 juli 1996 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om transport av farligt gods på järnväg.
- c) Rådets direktiv 96/35/EG av den 3 juni 1996 om utnämning av och kompetens hos säkerhetsrådgivare för transport av farligt gods på väg, järnväg eller inre vattenvägar.
- d) Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/18/EG av den 17 april 2000 om minimikrav vid examinering av säkerhetsrådgivare för transport av farligt gods på väg, järnväg eller inre vattenvägar.

2.6 Det finns däremot inga EU-regler för transport av farligt gods på inre vattenvägar. För transport av farligt gods på inre vattenvägar finns det visserligen två system av bestämmelser som reglerar transporter i områdena kring Rhen och Donau (ADN-R och ADN-D). Det handlar dock om regionala bestämmelser. Dessutom finns det nationella bestämmelser för nationella transporter. Bristen på lagstiftning på detta område beror bland annat på att ADN inte undertecknats. Kommissionens förslag från 1997 till ett direktiv om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om transport av farligt gods på inre vattenvägar antogs aldrig och drogs tillbaka 2004.

2.7 Avtalet om transport på inre vattenvägar håller för närvarande dock på att ratificeras och man förväntar sig att det skall träda i kraft senast 2009. Kommittén instämmer därför i kommissionens påstående att det är logiskt att ta med transporter på de inre vattenvägarna i gemenskapens lagstiftning, åtminstone för harmoniseringens skull. Detta ger också en möjlighet att uppdatera och harmonisera den lagstiftning som finns. Dessutom bör man inte låta två olika rättssystem uppstå: ett för internationella och ett annat för nationella transporter. En annan orsak till lagändringen är att EU:s nuvarande lagstiftning om transport av farligt gods är ganska invecklad. Rättsakterna rörande vissa transportslag innehåller vissa inkonsekvenser, och några av bestämmelserna är eller kommer inom kort att bli föråldrade. Detta gäller till exempel två nuvarande direktiv som kan anses som överflödiga, eftersom de bestämmelser som de innehåller redan har införlivats med ADR, RID och ADN. Det finns också ett tekniskt problem med direktivens nuvarande struktur. En gång vartannat år, varje gång de internationella avtalen och överenskommelserna ändras, måste man enligt direktiven nämligen göra en fullständig översättning av de omfattande tekniska bilagorna. Detta är ovanligt svårt och kostsamt att genomföra.

2.8 Enligt uppgifter från kommissionen kommer de problem som nämns ovan inte bara att finnas kvar utan till och med förvärras om man inte gör något åt saken. De nuvarande, invecklade bestämmelserna kommer förmodligen att bli ännu mer invecklade till följd av ändringar i de internationella avtalen och överenskommelserna. Föråldrade bestämmelser kommer att bibehållas och vilseleda användarna, och risken för överträdelser av de tvingande bestämmelserna kommer att öka. EU:s bestämmelser kan i stället för att bli mer användarvänliga bli helt användarovänliga. I takt med den ökande användningen av multimodala koncept kommer det faktum att olika regler gäller för olika transportsätt att skapa dagliga praktiska svårigheter vid multimodal transport, och kostnaderna kommer att öka helt i onödan. Det faktum att det inte är samma regler som gäller för internationell och nationell transport kommer att hämma utvecklingen av transport på inre vattenvägar, trots att just detta transportsätt, på grundval av statistiken, är att föredra i många fall.

2.9 Därför föreslår man ett nytt direktiv som innebär en uppdatering av de fyra direktiv och de fyra kommissionsbeslut som finns om transport av farligt gods. Rättsakterna sammanförs i en enda rättsakt (alla tre transportslagen omfattas då av en

enda rättsakt) och tillämpningsområdet för EU:s regler utvidgas till att även omfatta transport på inre vattenvägar.

2.10 Genom det nya direktivet upphävs de befintliga direktiven 94/55/EG och 96/49/EG om transport av farligt gods, i deras ändrade lydelse, direktiven 96/35/EG och 2000/18/EG om säkerhetsrådgivare för transport av farligt gods samt kommissionens beslut 2005/263/EG och 2005/180/EG om nationella undantag från direktiven 94/55/EG och 96/49/EG, i deras ändrade lydelse. Här bör man tillägga att bestämmelserna i direktiven 96/35/EG och 2000/18/EG för närvarande ingår i bilagorna till direktiven 94/55/EG och 96/49/EG. Detta innebär att de förstnämnda blir överflödiga när det gäller transport på väg och järnväg.

2.11 Förslaget går ut på att befintliga bestämmelser i internationell rätt skall införlivas i gemenskapens lagstiftning och att de internationella bestämmelserna skall göras tillämpliga på nationella transporter. Förslaget innebär alltså en klar förenkling av gemenskapslagstiftningen rörande transport av farligt gods, och detta trots att lagstiftningens tillämpningsområde utvidgas.

2.12 Förslaget innebär också att ansvaret för den obligatoriska översättningen och publiceringen av de tekniska bilagorna till direktivet som hittills vilat på gemenskapen, och i praktiken på kommissionen, skall flyttas över till medlemsstaterna. Ett av de främsta skälen till detta är att de översättningar som görs vid gemenskapen inte alltid varit av högsta kvalitet och att medlemsstaterna i praktiken tvingats göra egna översättningar och eventuellt rättelser. Bilagorna uppdateras vartannat år. Kommissionen bör därför finansiellt stödja de nationella översättningarna. Kommissionen är dock medveten om att gemenskapen sparar så mycket på att inte längre ansvara för översättningen och publiceringen att detta uppväger kostnaderna för stöd till medlemsstaterna.

2.13 Förslaget går ut på att man skapar ett system där de internationella överenskommelserna om transport av farligt gods endast nämns i bilagorna till direktivet och inte ingår i direktivet, vilket nu är fallet. Detta förutses leda till att gemenskapens regelverk minskar i omfattning med upp till 2 000 sidor.

2.14 I och med att gemenskapslagstiftningen förenklas kommer också införlivandet av gemenskapslagstiftningen i den nationella lagstiftningen att förenklas. Myndigheternas arbete med att se till att lagstiftningen efterlevs och deras rapportering kommer att bli enklare och effektivare genom att reglerna för transport av farligt gods harmoniseras.

2.15 En förenkling och harmonisering av bestämmelserna skulle underlätta de administrativa förfarandena för alla som är verksamma inom transport av farligt gods, från avsändare till mottagare.

2.16 En harmonisering av bestämmelserna skulle också leda till att dokumentationen kring transporter och fordon förenklades. Det skulle också göra det lättare att utbilda berörda personer och underlätta rådgivningen i säkerhetsfrågor vid transport av farligt gods.

2.17 Förslaget ingår i kommissionens löpande program för uppdatering och förenkling av EU-lagstiftningen och i kommissionens arbets- och lagstiftningsprogram.

3. Särskilda kommentarer

Kommittén vill här rikta uppmärksamheten på ett antal frågor där den har vissa förbehåll:

3.1 För det första: Förslaget till "Europaparlamentets och rådets direktiv om transport av farligt gods på väg, järnväg och inre vattenvägar" innehåller ett avsnitt med definitioner av vissa ord och beteckningar (t.ex. ADR, RID, ADN, fordon, vagn och fartyg). Det finns dock ingen information om vad som menas med själva begreppet "farligt gods". Om man tänker på antalet varor som redan finns och de tekniska framstegen, som leder till att listan hela tiden blir längre, är detta utan tvivel allt annat än en enkel uppgift. Kommittén anser icke desto mindre att förslaget måste innehålla information om vad som avses med "farligt gods" i direktivet.

3.2 För det andra: Enligt utkastet till direktiv skall medlemsstaterna ha rätt att reglera och förbjuda transport av farligt gods

inom sina territorier, men *endast* av andra skäl än transportsäkerhetsskäl. Kommittén förstår de överväganden som legat till grund för tanken att ge medlemsstaterna rätt att reglera och förbjuda transport av farligt gods men förstår inte varför detta endast gäller vid "andra skäl än säkerhetsskäl". Enligt kommittén innebär den formulering som föreslås i detta förslag, som har till syfte att öka säkerheten vid transport av farligt gods, att en medlemsstat inte kommer att kunna förbjuda transport av farligt gods just med hänvisning till transportsäkerheten, vilket framstår som ologiskt. För kommittén står det dessutom inte klart hur samordningen av dessa förbud mot gränsöverskridande transporter skall ske om medlemsstater inför olika förbud.

3.3 För det tredje: Under punkterna III:2 och III:3 i bilaga III (Transport på inre vattenvägar) finns det ingen information om vilka ytterligare övergångsbestämmelser eller nationella tilläggsbestämmelser som planeras. Kommittén anser av denna anledning att man bör specificera huruvida man verkligen inte planerar några sådana bestämmelser eller om de håller på att utarbetas.

Bryssel den 11 juli 2007

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Dimitris DIMITRIADIS

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Grönbok om satellitnavigations-tillämpningar"

KOM(2006) 769 slutlig

(2007/C 256/10)

Den 8 december 2006 beslutade Europeiska kommissionen att i enlighet med artikel 262 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Grönbok om satellitnavigationstillämpningar".

Facksektionen för transporter, energi, infrastruktur och informationssamhället, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 19 juni 2007. Föredragande var **Stéphane Buffetaut**.

Vid sin 437:e plenarsession den 11-12 juli 2007 (sammanträdet den 11 juli) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 134 röster för och 5 nedlagda röster:

1. Inledning

1.1 Galileo är den europeiska rymdpolitikens flaggskepp. Projektets omfattning och strategiska karaktär har lett till ett samarbete mellan Europeiska rymdorganisationen och Europeiska unionen. Mellanstatliga inslag och gemenskapsinslag skall tillsammans bidra till att projektet lyckas. I samma samarbetsanda skall projektet genomföras i form av ett offentlig-privat partnerskap.

1.2 Den första försökssatelliten, som var föregångare till de kommande satellitkonstellationerna med trettio satelliter, placerades i omloppsbana i slutet av 2005, och projektet förlöper alltså normalt, men inte utan problem och förseningar.

1.3 Galileo kommer att bli ett världsomspännande satellitnavigeringssystem med en uppsättning tjänster för lägesbestämning, navigering och tidsbestämning.

1.4 Med sina trettio satelliter och markstationer kommer Galileo att ge användare inom olika sektorer information om det geografiska läget. Det gäller bland annat transportsektorn (lokalisering av fordon, fartyg och luftfartyg, ledningssystem, körvägledning osv.), rättsväsende, polis och tull (gränskontroller), byggtreprenader (topografi, geodesi och system för geografisk information), fritidssektorn (orientering till sjöss och i bergsområden), sociala tjänster (assistans till personer med funktionshinder och äldre), statliga säkerhetsmyndigheter och slutligen, tack vare lokaliseringstjänster med hjälp av radiofyror, räddning av personer i sjönöd och av personer som befinner sig i isolerade områden på olika ställen i världen.

1.5 Enligt vissa prognoser kommer marknaden för varor och tjänster i anslutning till tillämpningen av satellitnavigering att uppgå till 400 miljarder euro 2025.

1.6 Förhandlingarna om koncessionsavtal har nu hamnat i ett dödsläge på grund av den stora oenighet som råder mellan de olika aktörerna i fråga om den ekonomiska modellen för Galileo och industrikonstors förvaltning. Situationen är så allvarlig att förseningarna och avsaknaden av framsteg i förhandlingarna utgör en risk för projektet i sig.

1.7 Med hänsyn till detta bad rådet (transport) i mars kommissionen att sammanfatta läget när det gäller förhandlingarna om koncessionsavtalet och undersöka eventuella alternativa lösningar. I sitt meddelande om "Galileo vid ett vägska" uppmanar kommissionen, mot bakgrund av att situationen har läst sig, rådet och Europaparlamentet att begrunda att de pågående förhandlingarna om koncessionsavtalet har misslyckats och att fatta ett beslut om att avsluta dem. Samtidigt ber kommissionen dem emellertid att bekräfta sin vilja att genomföra och fullfölja Galileoprogrammet. Kommissionen föreslår en alternativ modell i vilken utvecklings- och utbyggnadsfasen stöds och finansieras av de offentliga myndigheterna och där koncessionsavtalet endast avser driften. Europeiska rymdorganisationen skulle fungera som arbetsledare och upphandlande myndighet för Europeiska unionen.

2. Grönbokens innehåll

2.1 Kommissionstexten innehåller dels en kortfattad beskrivning av systemet och dess förutsägbara utveckling, dels en beskrivning av nya applikationer som blir möjliga. Fem olika typer av tjänster kommer att erbjudas (allmänt tillgängliga tjänster, kommersiella tjänster, livräddande tjänster, sök- och räddningstjänster samt reglerade offentliga tjänster som är behörighetskyddade). I grönboken behandlas inte tillämpningar som hör till de sistnämnda tjänsterna, vilka det står medlemsstaterna fritt att använda eller inte. Varje medlemsstat konsulteras direkt av kommissionen, som sammanställer svaren och gör en sammanfattning.

2.2 Kommissionen räknar upp följande aktiviteter som berörs eller kan komma att beröras:

- Lokalisering (för allmänheten) och SOS-samtal.
- Vägar.
- Järnväg.
- Sjötrafik, fiske, inre vattenvägar.
- Luftfart.
- Räddningstjänst, katastrofinsatser och humanitär hjälp.
- Farligt gods.
- Djurtransporter.
- Jordbruk, ytmätning, geodesi- och lantmåteritillämpningar.
- Energi, olja och gas.
- Sök- och räddningssystem.
- Logistik.
- Miljö.
- Sport och turism.
- Allmän ordning.

2.3 Den långa listan över möjliga tillämpningar understryker i själva verket deras omfattning och mångfald.

2.4 Grönboken avslutas som vanligt med ett antal frågor till de berörda aktörerna. Det är inte EESK:s uppgift att besvara dem i detalj, utan snarare att framhålla särskilt viktiga frågor och ställa de frågor som borde ha ställts, men som inte blev ställda.

2.5 Kommissionen analyserar de svar på grönboken som den har mottagit från de berörda aktörerna. Dessa är ganska få och i vissa fall alltför övergripande för att kunna användas. Kommissionen skall därför komplettera med mer djupgående samråd för att kunna offentliggöra en handlingsplan i oktober 2007. Hittills har ingen av de större ekonomiska sektorerna visat något egentligt intresse för betaltjänster. Däri ligger svårigheten i att konkurrera med en tjänst som allmänheten har gratis tillgång till, även om det inte finns några garantier. Detta väcker frågan om det europeiska systemets ekonomiska och finansiella jämvikt. Det är en civil tjänst och den har inte samma offentliga (militära) stöd som det amerikanska GPS-systemet.

3. Viktiga frågor

3.1 Fråga 2 (!), om skydd för privatlivet, är särskilt viktig. EESK har redan tidigare uppmärksammat den och understrukit att principen om respekt för privatlivet bör vara föremål för ett starkt skydd. Det gäller att finna en balans mellan rätten till skydd för privatlivet och de möjligheter som tekniken ger. Det bör emellertid understrykas att satellitnavigerings- och lägesbestämningssystemen gör det möjligt för användarna att bestämma sin position, men att endast de själva och inga andra har information om denna, om de inte beslutar att förmedla den, till exempel via telekommunikationsmedel som GSM.

(!) KOM(2006) 769, punkt 4.

Antingen det handlar om GPS, Galileo eller det ryska systemet GLONASS, rör det sig om envägssystem, och navigeringssystemets operatör har inte någon information om användarna och kan inte veta vem det är som använder navigationssignalerna och ännu mindre var de befinner sig. Därför bör frågan om skyddet för privatlivet analyseras på den nivå där de enskilda tillämpningarna erbjuds användarna. Många tjänster kräver i själva verket att användarens position omedelbart skickas till en server, som därefter kan tillhandahålla den information som användaren begärt (exempelvis trafikupplysningar).

3.2 Fråga 5 ⁽²⁾ om internationellt samarbete väcker ett antal frågor. EU har tecknat samarbetsavtal med Kina, Israel, Sydkorea, Marocko och Ukraina, och det finns planer på avtal med Indien, Brasilien, Argentina och Australien. Självklart är samarbetsavtal önskvärdt för att man skall kunna utvidga Galileos bas på det internationella planet, framför allt när det gäller frågor som standardisering, öppnande av marknaderna, certifiering och frekvenser samt immateriella rättigheter, men man bör vara på sin vakt eftersom vissa aktörer har som främsta mål att ta till sig europeisk kunskap och know-how för att tjäna tid och utveckla egen teknik som sedan kan konkurrera med Galileo. Det står i dag helt klart att detta var anledningen till att Kina 2003 undertecknade samarbetsavtalet med EU om Galileo. Det är för övrigt förvånande att konstatera att vare sig Norge eller Schweiz ännu inte har något avtal med EU för samarbetet om Galileo, trots att de finansierar programmets utvecklings- och valideringsfas via sitt medlemskap i Europeiska rymdorganisationen. Frågan om deras eventuella tillgång till Galileos behörighetsskyddade tjänster är därmed ännu inte avgjord.

3.3 I vilket fall som helst har de samarbeten som inlett allmänt sett inte avsett de behörighetsskyddade offentliga tjänsterna. Dessutom har förhandlingarna om internationellt samarbete tappat farten, då prioriteringen har varit att effektivt genomföra det europeiska satellitnavigeringssystemet, något som är symptomatiskt med hänsyn till de problem man har mött.

3.4 Frågorna 6 och 7 ⁽³⁾ om standarder och certifiering avser problemet med certifiering av utrustningen, av själva systemet och av navigeringsterminaler ombord. Denna fråga är särskilt känslig när det gäller luftfart och järnväg, två sektorer där säkerhets- och signalutrustningen är föremål för ett rigoröst certifieringsförfarande som måste erkännas på internationell nivå. En certifiering av Galileo-systemet självt är endast meningsfull om man ser till ett specifikt tillämpningsområde åt gången, exempelvis den civila luftfarten, och fastställer tillämpbara standarder och certifieringsförfaranden. Certifieringen av terminaler och utrustning ombord på rörliga fordon som använder Galileos tjänster förutsätter inte bara en terminal för lägesbestämning utan även all annan utrustning som krävs för lägesbestämning och som slutligen förser piloten eller kaptenen med detaljerade uppgifter. De vanliga certifieringsförfarandena som hör till tillämpningen skall i dessa fall användas. Det innebär att frågan skall behandlas för varje enskild tillämpning.

⁽²⁾ KOM(2006) 769, punkt 5.3.

⁽³⁾ KOM(2006) 769, punkt 5.4.

3.5 Ansvar är en annan aspekt av frågan, som endast tas upp kortfattat trots att den är av stor betydelse. Det måste tillstås att denna aspekt är synnerligen komplicerad. Man bör även ta upp frågan om avtalsrättsligt ansvar, som är ganska enkel, men också den om icke-avtalsrättsligt ansvar, som är mycket svårare. Dessutom bör man beakta att ansvarsnivån kan variera beroende på om det rör sig om allmänt tillgängliga tjänster, kommersiella tjänster eller offentliga tjänster. Europeiska kommissionen överväger en modell liknande den som finns inom den civila luftfarten, dvs. täckning upp till ett visst belopp genom försäkringar, och därefter av de offentliga myndigheterna. Den grundläggande frågan i det fallet är att fastställa tröskeln för när det offentliga skall svara för risktäckningen. Den tröskel som i dag diskuteras är hög, cirka en miljard euro.

3.6 I vilken utsträckning kan en signalleverantör garantera tjänstens prestanda? Frågan är särskilt viktig när det gäller luftfart, järnväg och sjöfart.

3.7 Vem bär exempelvis ansvaret – och i vilken omfattning – om den dåliga kvaliteten på en signal förorsakar en flygkatastrof eller ett skeppsbrott, som kanske leder till oljeutsläpp? Det är i sammanhanget viktigt att skilja mellan avtalsrättsligt ansvar å ena sidan och icke-avtalsrättsligt ansvar å den andra.

3.8 Skall Galileo-systemets operatör stå för hela ansvaret eller dela det med olika länder? Och i så fall med vilka länder? Det land som lanserade det, Europeiska unionen eller de länder som deltar i projektet? Dessa frågor bör diskuteras så att den kommersiella användningen av Galileo kan utvecklas inom en tillfredsställande och säker rättslig ram.

3.9 Det finns prejudikat, till exempel Ariane. Risken för att en utomstående skall skadas vid uppskjutningen täcks av Arianespace upp till ett belopp på 100 miljoner euro. Franska staten står för kostnader som överstiger detta belopp. På det civila luftfartsområdet finns det exempel på liknande riskdelning mellan kommersiella operatörer och staten, som skulle kunna tillämpas när det gäller Galileo. Svårigheten är emellertid att komma överens om var gränsen skall dras: Vilken fördelning är lämplig mellan staten och operatören, framför allt när det gäller en ny tjänst?

3.10 Ett sådant system för Galileoprogrammet förutsätter naturligtvis att man tydligt definierar vilken offentlig myndighet som skall dela ansvaret med Galileos operatör.

3.11 Fråga 9 ⁽⁴⁾ om immateriella rättigheter är viktig. Även om offentliga institutioner finansierar den inledande forskningen är det viktigt att de immateriella rättigheterna avseende produktutvecklingen tillfaller företagen, i synnerhet de små och medelstora företagen, som utvecklar och genomför dem.

⁽⁴⁾ KOM(2006) 769, punkt 5.6.

3.12 Slutligen bör man diskutera den militära användningen av Galileo. Till skillnad från GPS-systemet, som är ett militärt system som utan inskränkningar öppnats upp för det civila, är Galileo ett civilt system. Precis som när det gäller GPS-systemets civila signal finns det inget som hindrar väpnade styrkor i vilket land som helst från att använda Galileos allmänna tjänster militärt. Däremot står de behörighetskyddade offentliga tjänsterna, vars tillträde regleras av medlemsstaterna och EU, bättre emot störningar, och de är i större utsträckning oberoende jämfört med Galileos övriga tjänster (de frekvenser som används är inte desamma).

3.13 Utan att vilja väcka debatt om de olika typerna av militär användning av Galileos behörighetskyddade tjänster, som faller långt utanför ramen för detta yttrande och inte behandlas i grönboken, kvarstår det dock att den ekonomiska balansen när det gäller användningen av Galileo delvis är beroende av detta. Det råder ingen tvekan om att Galileos nya konfiguration i kommissionens förslag kommer att bli föremål för ytterligare diskussioner. Som det nu ser ut påpekar kommissionen i sitt meddelande att utan att så tvivel om systemets civila karaktär måste man erkänna att ett militärt bruk kan ge stora intäkter.

4. Slutsatser

4.1 I grönboken om satellitnavigationstillämpningar beskrivs många verksamhetssektorer som verkligen berörs av satellitnavigationen. Den bör dock kompletteras med ett par mycket viktiga frågor, t.ex. immaterialrätt till metoder som kan leda till nya tillämpningsområden samt certifiering och ansvarsfördelning.

4.2 Frågan om EU:s medlemsstaters statliga eller till och med militära användning av Galileo, som behandlas i en direkt dialog mellan kommissionen och medlemsstaterna samt inbördes mellan medlemsstaterna i Galileos säkerhetsråd, är viktigt eftersom den har stor betydelse för Galileos ekonomiska modell. Det är tydligt att denna fråga åter bör tas upp, särskilt som det offentliga bidraget kommer att öka betydligt eftersom den första modellen med offentlig-privat partnerskap misslyckades.

4.3 Det är förvisso nyttigt och intressant att diskutera satellitnavigationens tillämpning, men man måste vara säker på att konstellationen verkligen slutförs. Kommissionens nya förslag är en sista chans för Galileoprojektet. Kommittén är medveten om de finansiella insatser som detta innebär för medlemsstaterna, men att lägga ner Galileoprojektet vid en tidpunkt då Europeiska unionen utsätts för en viss skepsis från befolkningen, ett avståndstagande som blivit tydligt i diskussionerna om förslaget till konstitutionellt fördrag, skulle få katastrofala effekter både i och utanför EU. Ett sådant misslyckande skulle visa världen att Europeiska unionen inte kan ena sig om ett projekt av stor vetenskaplig, teknisk och ekonomisk betydelse. Det är viktigt att slutföra Galileo och visa prov på EU:s förmåga att ta nya tag och att genomföra stora framtidsprojekt.

4.4 Galileoprojektet genomgår i själva verket en svår fas av ovanstående orsaker. Vi kan inte annat än hålla med om att ett eventuellt misslyckande när det gäller detta projekt, som är EU:s flaggskepp, skulle bidra till att EU-medborgarna förlorar förtroendet för EU – och allt bör göras för att undvika detta.

Bryssel den 11 juli 2007

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Dimitris DIMITRIADIS

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Meddelande från kommissionen till rådet och Europaparlamentet: Vägledande program om kärnenergi – Framlagt enligt artikel 40 i Euratomfördraget för yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén"

KOM(2006) 844 slutlig

(2007/C 256/11)

Den 10 januari 2007 beslutade kommissionen att i enlighet med artikel 40 i Euratomfördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om ovan nämnda yttrande.

Facksektionen för transporter, energi, infrastruktur och informationssamhället, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 19 juni 2007. Föredragande var **Ulla Sirkeinen**.

Vid sin 437:e plenarsession den 11-12 juli 2007 (sammanträdet den 12 juli 2007) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 81 röster för, 28 röster emot och 15 nedlagda röster:

1. Sammanfattning

1.1 I sitt yttrande från 2004 "Kärnkraftens betydelse för elproduktionen" ansåg EESK att man borde anstränga sig att "informera om vad kärnindustrin verkligen kan bidra med: försörjningssäkerhet, inga koldioxidutsläpp, konkurrenskraftiga priser, säkerhet och hantering av avfallet. Detta skulle göra det möjligt för det organiserade civila samhället att på ett kritiskt sätt analysera innehållet i de debatter som pågår om dessa frågor". Det nya vägledande programmet för kärnenergin tillhandahåller sådan information. EESK ställer sig i huvudsak bakom den analys och beskrivning som presenteras i kommissionens meddelande. De flesta av kärnenergin centrala aspekter tas upp, och beskrivs enligt kommitténs mening på ett korrekt sätt. Kommittén tar nedan upp vissa andra aspekter av kärnkraften som måste beaktas.

1.2 Kärnenergin, som svarade för 31 % av elektriciteten och 15 % av den totala primärenergikonsumtionen inom EU 2004, spelar en central roll på energimarknaden. Kärnenergin uppfyller också till fullo de energipolitiska målen. Priset på kärnkraften är i dag klart konkurrenskraftigt. Det yttre beroendet är litet och bränslekällorna är diversifierade och säkra, vilket ligger i linje med kraven på försörjningstrygghet. Kärnkraften är för närvarande den största koldioxidfria energikällan i Europa.

1.3 Mot bakgrund av Europeiska rådets beslut om utsläppsmål för växthusgaser fram till 2020 och därefter är det uppenbart att ytterligare energiproduktionskapacitet med låga koldioxidutsläpp – vare sig det rör sig om förnybara energikällor, kärnenergi eller potentiellt ren kolenergi – bör ersätta produktionskapacitet med höga koldioxidutsläpp för att öka mängden el som produceras med låga koldioxidutsläpp. Rent praktiskt innebär detta att målen för klimat- och energipolitiken inte kan uppnås om man inte upprätthåller åtminstone den nuvarande andelen kärnkraftsproducerad energi fram till dess att helt nya lösningar för ren energi finns tillgängliga.

1.4 EESK vill understryka EU:s fortsatt viktiga roll i arbetet med att utveckla de mest avancerade ramarna för kärnenergin i de medlemsstater som har kärnkraft, i enlighet med de sträng-

aste standarderna i fråga om säkerhet, skydd och icke-spridning, i enlighet med Euratomfördraget.

1.5 Den viktigaste uppgiften är att finna en lösning på frågan om hanteringen av det radioaktiva avfallet, särskilt slutförvaring av använt kärnbränsle, där tekniken finns men de politiska besluten saknas. Kommittén ställer sig också bakom kommissionen när det gäller de andra frågor som måste bevakas på EU-nivå: kärnsäkerhet och strålskydd, där erfarenheterna är mycket goda i Europa, samt säkerställd långsiktig finansiering av avveckling.

1.6 EESK vill rikta uppmärksamheten på några ytterligare aspekter av kärnenergin som inte behandlas i utkastet till vägledande program för kärnenergin. Det rör sig om hotet från terrorismen och, i vissa anläggningar, frågan om tillräcklig tillgång till kylvatten.

1.7 För de medlemsstater som fortfarande vill satsa på kärnenergi kan sektorns attraktionskraft som arbetsgivare och forskningsområde vara problematisk. EESK instämmer i kommissionens åsikt att sakkunskap i fråga om strålskydd och kärnteknik är av grundläggande betydelse för EU, och därför måste uppmärksamhet riktas på utbildning och forskning inom dessa områden.

1.8 Slutligen understryker EESK varje medlemsstats rättighet att välja sin egen energimix, inklusive kärnkraft, i enlighet med det vägledande programmet.

2. Inledning

2.1 Enligt artikel 40 i Euratomfördraget skall kommissionen "regelbundet i vägledande syfte offentliggöra program som särskilt skall behandla målen för kärnenergiproduktionen och de investeringar av alla slag som krävs för att uppnå dessa mål. Kommissionen skall begära in ett yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén över programmen innan dessa offentliggörs." Sedan 1958 har fyra sådana vägledande program och en uppdatering offentliggjorts, den senaste 1997.

2.2 Det föreliggande utkastet till vägledande program för kärnenergin offentliggjordes av kommissionen i samband med energi- och klimatpaketet, "En energipolitik för Europa", den 10 januari 2007. Den slutgiltiga versionen kommer att utarbetas och offentliggöras så snart kommissionen har tagit emot EESK:s yttrande.

2.3 De övriga delarna av paketet omfattar för det första ett förslag till klimatmål – en minskning med 30 % av utsläppen av växthusgaser i förhållande till 1990 års nivåer för de utvecklade länderna fram till 2020, eller åtminstone 20 % för EU. I paketet behandlas också den inre marknaden för gas och el, sammankoppling av nätverken för el och gas, förslag för att främja produktion av hållbar energi från fossila bränslen, en färdplan för att främja förnybar energi inbegripet en bindande målsättning om en andel förnybar energi på 20 % senast år 2020 i EU:s totala energimix och energibesparingar med ett mål på 20 % större effektivitet senast 2020 samt en kommande europeisk strategisk plan för energiteknik. Den 9 mars 2007 uttalade Europeiska rådet sitt stöd för paketets mål och centrala politiska innehåll.

2.4 EESK har i enlighet med fördragets krav utarbetat yttranden om varje vägledande program för kärnenergi. Kommittén har också berört kärnkraftsfrågan i flera av sina övriga yttranden, på senare tid, särskilt i initiativytrandet om kärnkraftens betydelse 2004, där EESK i slutsatserna menade att "kärnkraften bör utgöra en av de faktorer som kan främja en mångsidig, balanserad och billig hållbar energipolitik i EU. Med hänsyn tagen till de problem som kärnkraften ger upphov till är det inte möjligt att satsa allt på kärnkraft, men kommittén anser ändå att en delvis eller fullständig avveckling av kärnkraften skulle äventyra möjligheterna att uppfylla unionens åtaganden vad gäller klimatfrågan."

3. Kommissionsdokumentet

3.1 I kommissionens dokument görs en sammanställning av investeringarna i kärnenergin under de senaste tio åren, och kärnkraftsproduktionens ekonomi beskrivs, liksom dess påverkan på energimixen samt villkoren för social acceptans. Innehållet redovisas nedan mer i detalj.

3.2 Varje medlemsstat har själv rätt att välja om man vill använda kärnkraft för elproduktion. Beslut om ökad användning av kärnenergi har nyligen fattats i Finland och Frankrike. I Nederländerna, Polen, Sverige, Tjeckien, Litauen, Estland, Lettland, Slovakien, Storbritannien, Bulgarien och Rumänien har man inlett nya diskussioner om kärnkraftspolitiken. Tyskland, Spanien och Belgien fortsätter trots pågående debatt sin politik

att fasa ut kärnkraften. 12 av 27 EU-länder avstår helt från kärnenergi.

3.3 Med 152 reaktorer utspridda över EU-27 svarar kärnkraften i dag för 30 % av Europas el. Denna andel kommer emellertid att minska avsevärt om utfasningspolitiken i några av EU:s medlemsländer fortsätter. För att möta den förväntade efterfrågan på energi och för att minska EU:s importberoende kan beslut tas om nya investeringar eller förlängning av livstiden för några anläggningar.

3.4 Att öka kärnkraftsproduktionen kan enligt kommissionen vara ett alternativ om man vill minska koldioxidutsläppen och ta itu med de globala klimatförändringarna. Kärnkraften är i huvudsak koldioxidfri och ingår i kommissionens scenario för minskade koldioxidutsläpp. Detta kan också vara en viktig punkt i diskussionerna om det framtida systemet för handel med utsläppsrätter.

3.5 Den viktigaste faktorn som påverkar kärnkraftens möjligheter till tillväxt är de ekonomiska övervägandena, eftersom ett kärnkraftverk innebär en inledande investering på 2-3,5 miljarder euro. Kärnenergiproduktion medför större anläggningskostnader i jämförelse med fossila bränslen, men driftskostnaderna är avsevärt lägre efter de inledande investeringarna. Konkret hävdar kommissionen följande:

3.5.1 "De ekonomiska riskerna med ett kärnkraftverk hänger samman med de stora kapitalinvesteringarna i början och kräver en nästan felfri drift under de första 15-20 åren av anläggningens livstid på 40-60 år för att betala tillbaka den ursprungliga investeringen. Avveckling och avfallshantering innebär dessutom att finansiella tillgångar måste finnas tillgängliga i 50-100 år efter reaktorns stängning."

3.5.2 "Inom EU-27 ⁽¹⁾ finns totalt 152 kärnreaktorer i drift i 15 medlemsstater. Den genomsnittliga åldern för kärnkraftverk närmar sig 25 år ⁽²⁾. I Frankrike som har det största beståndet kärnreaktorer (59), vilka svarar för nästan 80 % av elproduktionen, och i Litauen som bara har ett kärnkraftverk, vilket ändå svarar för 70 % av elproduktionen, är den genomsnittliga åldern ungefär 20 år. Storbritanniens 23 kärnkraftverk har en genomsnittlig ålder på närmare 30 år, och den genomsnittliga åldern på Tysklands 17 kärnkraftverk i drift är 25 år."

3.5.3 "Kärnkraft har traditionellt uppvisat en kombination av högre byggnadskostnader och lägre driftskostnader än fossilbränslebaserad energiproduktion, som har lägre kapitalkostnader men högre och potentiellt fluktuerande bränslekostnader, vilket innebär högre driftskostnader."

⁽¹⁾ Bilaga 2: Landsvis information om nuvarande verksamhet avseende kärnbränslecykel.

⁽²⁾ Bilaga 1: Se figurerna 6 och 7 som visar kärnkraftverkens ålder och åldersfördelning per land.

3.6 Kärnenergiproduktion är i stort sett immun mot förändringar i råvarukostnader, eftersom en blygsam mängd uran, som i huvudsak kan hämtas från stabila regioner i världen, räcker för att hålla en reaktor i gång under årtionden. I rimlig utsträckning tryggade och återvinningsbara kända urantillgångar till konkurrenskraftiga priser kan med nuvarande förbrukningsnivåer tillgodose den kärntechniska industrins behov under åtminstone de närmaste 85 åren. Nya kärnkraftverk erbjuder därför ett ekonomiskt sätt att producera el för grundbelastningen i de flesta industrialiserade länder.

3.7 Kärnkraftsindustrin har gjort avsevärda investeringar sedan 1997. Kommissionen erkänner vikten av att upprätthålla en ledarposition vad avser kärnkraftsteknik och stöder ytterligare utveckling av avancerade ramar för kärnenergi inbegripet ickespridning, avfallshantering och avveckling. Sedan upprättandet av Euratomfördraget har kärnsäkerhet och strålskydd för allmänheten varit av central betydelse för Europeiska gemenskapen, frågor som har blivit allt viktigare mot bakgrund av tidigare och nuvarande utvidgningar.

3.8 EU:s roll bör vara att utveckla de mest avancerade ramarna för kärnenergin i de medlems stater som har kärnkraft, i enlighet med de strängaste standarderna i fråga om säkerhet, skydd och icke-spridning såsom Euratomfördraget föreskriver. Detta bör inbegripa avfallshantering och avveckling.

3.9 Kommissionen föreslår att diskussionen om framtiden bör inriktas på att

- ”fastställa gemensamma referensnivåer för kärnsäkerhet för införande i EU, baserade på den omfattande sakkunskap som finns vid medlemsstaternas nationella kärnsäkerhetsmyndigheter,
- inrätta en högnivågrupp för kärnsäkerhet och fysiskt skydd med uppdraget att successivt utveckla en gemensam förståelse och på sikt ytterligare europeiska regler för kärnsäkerhet och fysiskt skydd,
- säkerställa att medlemsstaterna upprättar nationella planer för hantering av radioaktivt avfall,
- under den tidiga fasen av FP7 inrätta teknikplattformar för att få en närmare samordning av forskningen inom nationella och industriella program samt gemenskapsprogram på områdena för hållbart utnyttjande av fissionsteknik och geologisk slutförvaring,
- följa upp rekommendationen om harmonisering av nationella modeller för förvaltning av avvecklingsfonder, för att se till att tillräckliga resurser görs tillgängliga,
- förenkla och harmonisera tillståndsförfarandena, baserat på en närmare samordning mellan nationella tillsynsmyndigheter, i syfte att upprätthålla högsta säkerhetsnormer,

- säkerställa en större tillgång till Euratomlån, förutsatt att lånetaken uppdateras i linje med marknadens behov som redan föreslagits av kommissionen,
- utarbeta ett harmoniserat system för skadeståndsansvar samt mekanismer för att säkerställa tillgången till medel i händelse av skada orsakad av en nukleär olycka,
- ge ny kraft åt det internationella samarbetet, särskilt genom närmare samarbete med Internationella energiorganet (IAEA), Kärnenergibyrå (NEA), bilaterala avtal med länder utanför EU och förnyat bistånd till grannländer.”

4. Allmänna kommentarer

4.1 EESK välkomnar kommissionens nya utkast till vägledande program för kärnenergin. Energiområdet har utvecklats mycket under de tio år som gått sedan den senaste publikationen. I synnerhet under de senaste åren har utvecklingen varit dramatisk och riktat uppmärksamheten på energipolitikens samtliga tre aspekter: försörjningstrygghet, konkurrenskraft och rimliga priser samt miljö, i synnerhet klimatförändringarna. EU har reagerat på de uppenbara problemen och utmaningarna med förslag till en europeisk energipolitik. Mot den bakgrunden behövs analys och förslag på kärnenergiområdet. Kärnenergin placeras in i ett generellt energisammanhang, och nödvändig information tillhandahålls för diskussion och utformning av en energipolitik för Europa.

4.2 I sitt yttrande ”Kärnkraftens betydelse för elproduktionen” från 2004 ansåg EESK att man borde anstränga sig att ”informera om vad kärnindustrin verkligen kan bidra med: försörjningssäkerhet, inga koldioxidutsläpp, konkurrenskraftiga priser, säkerhet och hantering av avfallet. Detta skulle göra det möjligt för det organiserade civila samhället att på ett kritiskt sätt analysera innehållet i de debatter som pågår om dessa frågor”. Det nya vägledande programmet tillhandahåller sådan information, och EESK ställer sig i huvudsak bakom den analys och beskrivning som presenteras i kommissionens meddelande. De flesta av kärnenergin centrala aspekter tas upp, och beskrivs enligt kommitténs mening på ett korrekt sätt. Kommittén tar nedan upp vissa andra aspekter av kärnkraften som måste beaktas.

4.3 Kärnenergin, som svarade för 31 % av elektriciteten och 15 % av den totala primärenergikonsumtionen inom EU 2004, spelar en central roll på energimarknaden. Kärnenergin uppfyller också till fullo de energipolitiska målen. Priset på kärnkraft är i dag klart konkurrenskraftigt, i synnerhet när den används för att producera el för grundbelastningen. Det yttre beroendet är litet och bränslekällorna är diversifierade och säkra, vilket ligger i linje med kraven på försörjningstrygghet. Kärnkraften är för närvarande den största koldioxidfria energikällan i Europa (se punkt 4.8 nedan).

4.4 Bättre energieffektivitet, inbegripet kombinerad värme- och kraftproduktion, och därmed minskad efterfrågan är det första och viktigaste målet på energipolitikens dagordning. Fortfarande krävs stora investeringar i energiproduktion för att ersätta gamla anläggningar och eventuellt också möta en ökad efterfrågan, eftersom den marknadsmässiga och tekniska utvecklingen kan leda till att elektricitetens andel av det totala energi-behovet blir större.

4.4.1 På medellång och lång sikt är det möjligt att ny energiteknik, till exempel väteteknik, värmepumpar och elbilar, kommer att medföra en snabbare ökning av efterfrågan på el som andel av den totala energiefterfrågan än vad man räknar med i dagens scenarier. En sådan utveckling skulle kunna göra kärnenergis roll i EU:s energimix mycket viktigare än i dag.

4.5 Kommittén noterar planerna på att låta de kraftverk som nått slutet på den 30-40-åriga perioden av kommersiell drift fortsätta sin verksamhet. Kommissionen går i sitt dokument inte närmare in på problemet med de europeiska kraftverkens ålder, och här behövs det därför mer information. Bestämmelser behöver utarbetas i framtiden, med tanke på att det enligt kommissionen i "några medlemsstater (...) fortfarande [är] regeringarna som står för vissa finansiella och miljömässiga risker, till exempel ansvaret för anläggningar för avfallslutförvaring och hantering."

4.6 Dessa nya investeringar bör i idealfallet uppfylla målen i fråga om försörjningstrygghet, konkurrenskraft och kampen mot klimatförändringarna. Mot bakgrund av de nya inslagen och potentialen i andra typer av energiproduktion kan man förvänta sig förlängning av livstiden för befintliga kärnkraftverk samt nya investeringar. Kommittén ställer sig i detta avseende bakom kommissionens åsikter.

4.7 Enligt kommissionen räcker urantillgångarna ytterligare 85 år med nuvarande förbrukningsnivåer. Olika källor ger skilda uppgifter om detta, men huvudsakligen varierar bedömningarna mellan 85 och 500 år. Eftersom bränsletillgången är en viktig del av energiförsörjningstryggheten bör kommissionen ge mer detaljerad information om tillgången till kärnbränsle.

4.8 När man jämför miljökonsekvenserna av olika energikällor är det viktigt att bedöma de totala miljökonsekvenserna från hela processen, från tillgång till råmaterial, produktion, transporter och energiproduktion till återvinning och avfallshantering. Världsenegerirådet har publicerat en sammanfattande rapport (Comparison of Energy Systems Using Life Cycle Assessment, WEC, juli 2004) där ett antal befintliga studier om livscykelanalyser redovisades och granskades. Av rapporten framgick att koldioxidutsläppen per kWh kärnkraftsproducerad el är låga

och i nivå med vind, biomassa och vattenkraft: 1-5 % av utsläppen från kolkraftverk.

4.9 Det är alltså viktigt att beakta kärnenergis värdefulla bidrag när det gäller att undvika utsläpp av växthusgaser. Användningen av kärnenergi i EU innebär i dag att man undviker utsläpp på 600 miljoner ton CO₂ varje år mot bakgrund av den nuvarande energimixen. Globalt sett innebär användningen av kärnkraft att man undviker att släppa ut ungefär två miljarder ton CO₂. Detta motsvarar de nuvarande koldioxidutsläppen från Frankrike, Tyskland och Storbritannien tillsammans. Om den planerade utfasningen i vissa av medlemsländerna fullföljs måste en stor del av de befintliga europeiska kärnkraftsanläggningarna ersättas av andra utsläppsfria energikällor. Om dessutom de övriga befintliga kärnkraftsanläggningarna inte ersätts av nya när de har tjänat ut, måste all kärnkraft ersättas av andra utsläppsfria energikällor på medellång sikt.

4.10 Mot bakgrund av Europeiska rådets beslut om utsläppsmål för växthusgaser fram till 2020 och därefter är det uppenbart att ytterligare energiproduktionskapacitet med låga koldioxidutsläpp, vare sig det rör sig om förnybara energikällor, kärnenergi eller potentiellt ren kolenergi, bör ersätta produktionskapacitet med höga koldioxidutsläpp för att öka mängden el som produceras med låga koldioxidutsläpp. Rent praktiskt innebär detta att målen för klimat- och energipolitiken inte kan uppnås på ett ekonomiskt godtagbart sätt om man inte upprätthåller åtminstone den nuvarande andelen kärnkraftsproducerad energi fram till dess att helt nya energilösningar finns tillgängliga. Å andra sidan är det uppenbart att en ökad andel kärnkraft i kombination med förnybar energi skulle innebära bättre kostnadseffektivitet i kampen mot klimatförändringarna.

4.11 EESK stöder målet att internalisera externa kostnader i priset på all energi och andra marknadsaktiviteter. Enligt kommissionens studie om externa kostnader (ExternE)⁽³⁾ uppgår de externa kostnaderna för kärnenergi till cirka 0,4 eurocent/kWh. Motsvarande externa kostnader för koleddad energiproduktion beräknas till mer än tio gånger mer. För biomassa ligger de externa kostnaderna några gånger högre, för vindkraft lägre och för vattenkraft på samma nivå som för kärnkraft.

4.12 Kommissionen noterar att en central fråga är om kärnenergi kräver politiska insatser. Alla teknikformer för ren energi bör behandlas lika. Man bör söka efter sätt att uppmuntra forskning om kommande generationer av reaktorer och deras kärnbränslecykel. Man kan tänka sig bidrag till pilotprojekt för utveckling av ny teknik. Konventionell kärnenergi behöver inga subventioner och bör inte subventioneras.

⁽³⁾ External Costs – Research results on socio-environmental damages due to electricity and transport, Europeiska kommissionen, 2003.

4.13 Allmänhetens inställning till kärnkraften och hur den uppfattas är av största vikt för den framtida politiken på kärnkraftsområdet, konstaterar kommissionen. Kommittén instämmer i detta, men påminner om att acceptansen varierar mycket mellan olika medlemsstater. Allmänhetens tillgång till information bör förbättras och beslutsprocesserna bör i högre grad präglas av insyn, eftersom undersökningar visar att allmänheten i EU inte är välinformerad i fråga om kärnkraft. Här kan kommissionen spela en viktig roll. Konkreta åtgärder för att möta allmänhetens oro behövs emellertid också, vilket EESK har påpekat många gånger tidigare.

4.14 EESK vill understryka EU:s fortsatt viktiga roll i arbetet med att utveckla de mest avancerade ramarna för kärnenergi i de medlemsstater som har kärnkraft, i enlighet med de strängaste standarderna i fråga om säkerhet, skydd och icke-spridning såsom Euratomfördraget föreskriver.

4.15 Den viktigaste uppgiften är att finna en lösning på frågan om hanteringen av det radioaktiva avfallet, särskilt slutförvaring av använt kärnbränsle, där tekniken finns men de politiska besluten saknas. Detta är en stor fråga med konsekvenser för miljö och folkhälsa och allmänhetens inställning till kärnkraft. I det vägledande programmet konstateras att inget land ännu har genomfört den föreslagna slutlösningen. I Finland sker emellertid framsteg – en slutförvaringsplats har valts ut – liksom i Sverige och Frankrike, där stora framsteg mot ett val av plats har gjorts.

4.16 Kommittén ställer sig också bakom kommissionen när det gäller de andra frågor som måste bevakas på EU-nivå: kärnsäkerhet och strålskydd, där erfarenheterna är mycket goda i Europa, samt säkerställandet av en långsiktig finansiering av utvecklingen.

4.17 Det nya hotet från terrorismen tas inte upp i det vägledande programmet om kärnenergi. Det är ett allvarligt hot mot kärnkraftverk och mot många andra industrialäggningar och offentliga byggnader i hela världen. Alla nybyggda kärnkraftverk bör utformas så att de står emot en direktträff från ett stort passagerarplan som störtar, utan att radioaktiv strålning läcker ut. Tekniska och mänskliga säkerhetssystem måste också utarbetas och införas så att man förhindrar alla typer av terroristattacker inne i ett kärnkraftverk. Kommissionen bör vidta åtgärder i samarbete med berörda myndigheter och aktörer för att säkerställa att det finns lämpliga terrorismförebyggande arrangemang i alla kärnkraftverk.

4.18 De heta och torra somrarna på senare tid har också väckt frågan om tillräcklig tillgång till kylvatten från floder till kondenskraftverk. Problemet har hittills varit mycket lokalt och både sällsynt och kortvarigt, men det kan förvärras med tiden i

vissa fall. Detta måste beaktas vid utformning och val av plats för kraftverk.

4.19 Ytterligare en fråga är kärnenergisektorns attraktionskraft som arbetsgivare och forskningsområde efter nära 20 års moratorium i Europa. Resultatet är ett bristande intresse hos studenter och yrkesverksamma, något som utgör en flaskhals för den allmänna utvecklingen av kärnenergin och som också kan utgöra en säkerhetsrisk. EESK instämmer i kommissionens åsikt att sakkunskap i fråga om strålskydd och kärnteknik är av grundläggande betydelse för EU, och därför måste uppmärksamhet riktas på utbildning och forskning inom dessa områden. Detsamma gäller bevarande och överföring av kunskap från den generation forskare och ingenjörer som byggde de befintliga anläggningarna i Europa – i många länder har det under många år inte kommit in några unga experter i sektorn.

4.20 Kommissionen påminner om att varje medlemsstat själv har rätt att välja om man vill använda kärnkraft. EESK stöder varje medlemsstats rättighet att välja sin egen energimix, inbegripet kärnkraft. Detta bör emellertid respekteras inte bara av EU, utan också av övriga medlemsstater. De beslut som fattas i en medlemsstat påverkar emellertid situationen i de övriga på många sätt, och det ömsesidiga beroendet kommer att öka i takt med att inre marknaden öppnas allt mer.

5. Kommentarer till åtgärdsförslagen

5.1 I punkt 6.5 i det vägledande programmet "Vägen framåt" föreslår kommissionen åtgärder (huvudsakligen på EU-nivå) att diskutera (se punkt 2.8). EESK har följande synpunkter på dessa förslag:

5.1.1 EESK delar kommissionens åsikt att gemensamma referensnivåer för kärnsäkerhet och deras genomförande i EU bör baseras på den omfattande sakkunskap som finns vid medlemsstaternas nationella kärnsäkerhetsmyndigheter, i samarbete med WENRA⁽⁴⁾. Alla andra tillvägagångssätt skulle innebära att man äventyrar den nuvarande höga säkerhetsnivån i vissa medlemsstater.

5.1.2 En högnivågrupp för kärnsäkerhet och fysiskt skydd som består av företrädare för behöriga nationella myndigheter skulle kunna bidra till harmoniseringsprocessen och förbättrade kopplingar till internationella kärnsäkerhetskonventioner.

5.1.3 EESK menar att de medlemsstater som använder kärnkraft snarast möjligt bör upprätta nationella planer för hantering av kärnbränslet och det radioaktiva avfallet. De nationella planerna kan innehålla en rent nationell strategi, en multinationell strategi eller en strategi med två nivåer. Att inte göra detta måste betraktas som ett oansvarigt försök att lämna över den nuvarande generationens åtaganden till nästa generation.

⁽⁴⁾ Western European Nuclear Regulatory Authorities.

5.1.4 Teknikplattformar har visat sig vara välfungerande instrument för att skapa offentlig-privata partnerskap i syfte att utveckla dagordningar för europeisk strategisk forskning. EESK stöder kommissionens tanke att använda detta instrument på områdena för hållbart utnyttjande av fissionsteknik och geologisk slutförvaring. Det kan bli en viktig faktor för att locka unga forskare till sektorn.

5.1.5 För att säkerställa full täckning av driftskostnaderna under hela livslängden och för att skapa lika konkurrensvillkor är det nödvändigt att aktörerna gör tillräckliga resurser tillgängliga genom avvecklingsfonder både inom EU och globalt. Kommittén ser emellertid inget behov av fullständig harmonisering av förvaltningen av dessa fonder, bara principerna om fullständig och säker täckning och öppenhet respekteras.

5.1.6 Det krävs respekt för de strängaste säkerhetsstandarderna och samtidigt en förenkling av tillståndsförfarandena samt en successiv harmonisering av dessa genom samarbete mellan de nationella tillsynsmyndigheterna för, att skapa mer förutsägbara ledtider för byggprojekt och därmed en mer korrekt planering och kostnadsberäkning. Säkerheten får aldrig åsidosättas.

5.1.7 EESK stöder kommissionens förslag att uppdatera lånetaken för Euratomlån och säkerställa större tillgång till dessa lån. I princip bör investeringar i alla typer av energi ha samma tillgång på samma villkor till finansieringsinstrument som annars tillhandahålls av EIB.

5.1.8 Ett harmoniserat system för skadeståndsansvar samt mekanismer för att säkerställa tillgången till medel i händelse av skada orsakad av en nukleär olycka, utan att ta offentliga medel i anspråk, är enligt EESK:s åsikt också av central betydelse för att vinna ökad acceptans för kärnkraft. Det nuvarande systemet (med ett skadeståndsansvar motsvarande 700 miljoner USD) är otillräckligt för detta ändamål. De försäkringstekniska problem som uppstår på grund av den extremt låga sannolikheten för en olycka i kombination med potentiellt mycket allvarliga och kost-

samma skador måste tas upp till behandling på ett öppet, konstruktivt och pragmatiskt sätt. Ett system med en gemensam försäkringsreserv kan vara en möjlighet.

5.1.9 EESK välkomnar förslaget att ge ny näring åt det internationella samarbetet med Internationella energiorganet (IAEA), Kärnenergibyrån (NEA) samt bilaterala avtal. Stor vikt bör läggas på bistånd till grannländer.

5.2 Utöver kommissionens förslag menar EESK att följande frågor bör granskas när kommissionen förbereder nästa skede:

5.2.1 Medlemsstaternas uppmärksamhet bör riktas mot att utbildningssatsningarna troligtvis på ny måste ökas på det omfattande området kärnenergi och kärnteknik, inklusive särskild utbildning i kärnsäkerhet. Utbildning är inte bara ett sätt att få fram ny kvalificerad personal på kärnenergiområdet utan också ett sätt att öka allmänhetens medvetenhet på området. Detta är av avgörande betydelse för opinionsbildningen.

5.2.2 Man bör undersöka vilka ytterligare eventuella problem som finns i samband med investeringar i kärnkraft på en öppen energimarknad, mot bakgrund av omfattningen och de långa ledtiderna, och eventuella marknadsbaserade lösningar på dessa problem.

5.2.3 Den europeiska kärnteknikindustrin har skaffat sig en ledande ställning, vilket innebär arbetstillfällen av hög kvalitet och utgör en fördel för kärnsäkerheten globalt sett, med tanke på det utmärkta resultatet vad avser säkerhet. För att kunna behålla denna ledande ställning mot bakgrund av att investeringarna i kärnenergin förväntas öka mycket i världen bör denna sektor, inbegripet komponentindustrin, utgöra ett särskilt mål för kommissionens nya sektorsinriktade arbetssätt.

5.3 Slutligen välkomnar EESK kommissionens avsikt att publicera vägledande program för kärnenergin oftare, vilket kommer att ge en mer uppdaterad bild av situationen EU.

Bryssel den 12 juli 2007

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Dimitris DIMITRIADIS

BILAGA

till yttrandet från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén

Följande ändringsförslag avslogs, men fick minst en fjärdedel av rösterna

Punkt 1.1

Ändra enligt följande:

"I sitt yttrande från 2004 'Kärnkraftens betydelse för elproduktionen' ansåg EESK att man borde anstränga sig att 'informera om vad kärnindustrin verkligen kan bidra med: försörjningssäkerhet, inga koldioxidutsläpp, konkurrenskraftiga priser, säkerhet och hantering av avfallet. Detta skulle göra det möjligt för det organiserade civila samhället att på ett kritiskt sätt analysera innehållet i de debatter som pågår om dessa frågor'. Det nya vägledande programmet om kärnenergin tillhandahåller viss sådan information. EESK ställer sig ~~huvudsakligen~~ delvis bakom den analys och beskrivning som presenteras i kommissionens meddelande, men konstaterar att viktiga teman inte behandlas (se punkt 1.6). ~~De flesta av kärnenerginns centrala aspekter tas upp och beskrivs enligt kommitténs mening på ett korrekt sätt. Kommittén tar nedan upp vissa andra aspekter av kärnkraften som måste beaktas.~~"

Motivering

Detta framgår både av andra ändringsförslag och av punkt 1.6 i utkastet till yttrande, i vilken det hänvisas till att viktiga aspekter (terror, kylvatten) inte behandlas tillräckligt.

Omröstningsresultat

Röster för: 49

Röster emot: 52

Nedlagda röster: 11

Punkt 1.2

Ändra enligt följande:

"Kärnenergin, som tillhandahöll 31 % av elektriciteten och 15 % av den totala primärenergikonsumtionen inom EU 2004, spelar en central roll på energimarknaden. Kärnenergin uppfyller också till fullo de energipolitiska målen. Priset på kärnkraften är i dag klart konkurrenskraftigt. Det yttre beroendet är litet och bränslekällorna är diversifierade och säkra, vilket ligger i linje med kraven på försörjningstrygghet. Kärnkraften är för närvarande ~~den~~ en av de största i stort sett koldioxidfria energikällorna i Europa. ~~De övriga miljökonsekvenser är begränsade och väl avgränsade"~~

Motivering

I kommissionsdokumentet talar man inte om "den största" utan "en av de största" i stort sett koldioxidfria energikällorna. Vi bör citera korrekt.

När det gäller de övriga miljökonsekvenserna, se andra ändringsförslag.

Omröstningsresultat (OBS! Ändringsförslagets sista del, strykningen av en mening, antogs av samtliga ledamöter.)

Röster för: 57

Röster emot: 60

Nedlagda röster: 3

Punkt 1.3

Ändra enligt följande:

"Mot bakgrund av Europeiska rådets beslut om utsläppsmål för växthusgaser fram till 2020 och därefter är det uppenbart att ytterligare energiproduktionskapacitet med låga koldioxidutsläpp, vare sig det rör sig om förnybara energikällor, kärnenergi eller potentiellt ren kolenergi, bör ersätta produktionskapacitet med höga koldioxidutsläpp för att öka mängden el som produceras med låga koldioxidutsläpp. Rent praktiskt innebär detta att målen för klimat- och energipolitiken inte kan uppnås om man inte upprätthåller åtminstone den nuvarande andelen kärnkraftsproducerad energi fram till dess helt nya lösningar för ren energi finns tillgängliga. Kommittén har tagit del av kommissionens konstaterande att (...) mer än 110 kärntechniska anläggningar inom EU [för närvarande är] i olika stadier av utveckling. Atminstone en tredjedel av de 152 kärnkraftverk som i dag är i drift i den utvidgade Europeiska unionen kommer att behöva utvecklas till 2025 (med förbehåll för en möjlig förlängning av deras livstid). Eftersom kommissionen hittills endast har fått information om byggandet av en ny reaktor, kommer kärnenergens andel i energiproduktionen sannolikt att minska kraftigt. Visserligen kan klimatmålen uppnås, vilket en studie rörande Tyskland från förbundskanslerns kansli visar, men detta kräver ytterligare ansträngningar för att minska energiförbrukningen, göra den förnybara energin effektivare och öka användningen av sådan energi."

Motivering

Detta framgår både av kommissionsdokumentet och den ovannämnda studien.

Omröstningsresultat

Röster för: 49

Röster emot: 65

Nedlagda röster: 6

Punkt 1.7

Ändra enligt följande:

"Ytterligare en fråga är För de medlemsstater som fortfarande vill satsa på kärnenergi kan sektorns attraktionskraft som arbetsgivare och forskningsområde efter nära 20 års moratorium i Europa vara problematisk. EESK instämmer i kommissionens åsikt att sakkunskap i fråga om strålskydd och kärnteknik är av grundläggande betydelse för EU, och därför måste uppmärksamhet riktas på utbildning och forskning inom dessa områden. Detta är främst en uppgift för de företag som driver kraftverken."

Motivering

Det är inte fråga om något moratorium, och ansvaret för utbildning etc. ligger främst på företagen och inte på staterna eller gemenskapen.

Omröstningsresultat (omröstningen gällde bara ändringsförslagets andra del, den första godkändes)

Röster för: 45

Röster emot: 71

Nedlagda röster: 2

Punkt 3.6.1

Lägg till en ny punkt 3.6.1 enligt följande:

"Kommittén konstaterar att urantillgångarna beskrivs på olika sätt i kommissionens meddelande och sammanfattningen i IAEA:s senaste s.k. Red Data Books. I det sistnämnda dokumentet står det att utsikterna är goda för det naturliga uranets försörjningskapacitet – inbegripet befintliga, fastställda, planerade och möjliga produktionsanläggningar som grundar sig på de kartlagda tillgångarna – och att det beräknade internationella uranbehovet kommer att täckas efter 2010, under förutsättning att produktionsökningen och öppnandet av nya gruvor sker enligt planerna och produktionen fortsätter på full kapacitet i alla skeden. Eftersom de sekundära källorna förväntas minska i betydelse, framför allt efter 2015, behöver reaktorbehovet i allt högre grad täckas genom utbyggnad av befintliga och inrättande av nya anläggningar eller utnyttjande av alternativa kärnbränslecykler, det vill säga kostsamma och långvariga processer. I en nära framtid kommer det att krävas en ihållande och stark efterfrågan på uran för att man skall kunna stimulera utnyttjandet av de kartlagda tillgångarna inom rimlig tid. Eftersom kartläggning och utnyttjande av nya tillgångar kan ta lång tid (normalt sett tio år eller mer) kan det uppstå **brist** på uran och uranpriserna kan komma att stiga kontinuerligt på grund av både detta och minskningen av de sekundära källorna. EESK förväntar sig ett klargörande från kommissionen i denna fråga."

Motivering

Vi bör nämna de tydliga skillnaderna i beskrivning i stället för att förtiga dem.

Omröstningsresultat

Röster för: 49

Röster emot: 65

Nedlagda röster: 5

Punkt 4.1

Ändra enligt följande:

"EESK välkomnar har tagit del av kommissionens nya utkast till vägledande program om kärnenergin. Energiområdet har utvecklats mycket under de tio år som gått sedan den senaste publikationen. I synnerhet under de senaste åren har utvecklingen varit dramatisk och riktat uppmärksamheten på energipolitikens samtliga tre aspekter: försörjningstrygghet, konkurrenskraft och rimliga priser samt miljö, i synnerhet klimatförändringarna. EU har reagerat på de uppenbara problemen och utmaningarna med förslag till en europeisk energipolitik. Mot den bakgrunden behövs analys och förslag på området kärnenergi. Kärnenergin placeras in i det generella sammanhanget och en del av den nödvändiga informationen tillhandahålls för diskussion och utformning av en energipolitik för Europa."

Motivering

Föredraganden skriver själv att inte alla aspekter diskuteras (t.ex. terrorism).

Omröstningsresultat

Röster för: 50

Röster emot: 69

Nedlagda röster: 2

Punkt 4.5

Ändra enligt följande:

"Dessa nya investeringar bör i idealfallet uppfylla målen i fråga om försörjningstrygghet, konkurrenskraft och kampen mot klimatförändringarna. Mot bakgrund av de nya inslagen och potentialen i andra typer av energiproduktion kan man förvänta sig noterar kommissionen att det pågår en diskussion i några medlemsstater om förlängning av livstiden för befintliga kärnkraftverk samt nya investeringar. Kommittén ställer sig i detta avseende bakom kommissionens åsikter."

Motivering

Ändringsförslagets författare kan inte hitta något ställe där kommissionen hävdar att man kan "förvänta sig" att livstiden skall förlängas. Detta är ren spekulat.

Se även punkt 1.5 som ändrades under sektionssammanträdet, när vi uttryckte vår oro över en eventuell förlängning av kärnkraftverkens livstid.

Omröstningsresultat

Röster för: 50

Röster emot: 67

Nedlagda röster: 6

Punkt 4.6

Ändra enligt följande:

"Enligt kommissionen räcker urantillgångarna ytterligare 85 år med nuvarande förbrukningsnivåer. Olika källor ger skilda uppgifter om detta, men huvudsakligen varierar bedömningarna mellan 85 och 500 år. Eftersom bränsletillgången är en viktig del av energiförsörjningstryggheten bör kommissionen ge mer detaljerad information om tillgången till kärnbränsle. Samtidigt vill vi återigen påpeka att det råder delade meningar om uranets tillgänglighet."

Motivering

Detta säger sig självt.

Omröstningsresultat

Röster för: 55

Röster emot: 68

Nedlagda röster: 0

Punkt 4.8

Ändra enligt följande:

"Det är alltså viktigt att beakta kärnenergis värdefulla bidrag när det gäller att undvika utsläpp av växthusgaser. Användningen av kärnenergi i EU innebär i dag att man undviker utsläpp på 600 miljoner ton CO₂ varje år mot bakgrund av den nuvarande energimixen. Globalt sett innebär användningen av kärnkraft att man undviker att släppa ut ungefär två miljarder ton CO₂. Detta motsvarar de nuvarande koldioxidutsläppen från Frankrike, Tyskland och Storbritannien tillsammans. Om den planerade utfasningen i vissa av medlemsländerna fullföljs måste en stor del av de befintliga europeiska kärnkraftsanläggningarna ersättas av andra utsläppsfria energikällor samt åtgärder vidtas för att åstadkomma energieffektivitet och minska energiförbrukningen. Om dessutom de övriga befintliga kärnkraftsanläggningarna inte ersätts av nya när de har tjänat ut måste all kärnkraft på medellång sikt ersättas av andra utsläppsfria energikällor på medellång sikt, samt åtgärder vidtas för att åstadkomma energieffektivitet och minska energiförbrukningen."

Motivering

Vi måste överväga mer långtgående insatser än att bara ersätta en energiproducent med en annan. Detta har EESK påpekat ett flertal gånger.

Vidare vill ändringsförslagets författare påpeka att han bitt föredraganden komma med belägg för de siffror som gäller minskningen av koldioxid, efter det att siffran 300 miljoner nämnts i arbetsdokumentet (med källhänvisning). Detta har dock tyvärr inte gjorts!

Omröstningsresultat

Röster för: 61

Röster emot: 61

Nedlagda röster: 2

Punkt 4.9

Lägg till följande:

"Mot bakgrund av Europeiska rådets beslut om utsläppsmål för växthusgaser fram till 2020 och därefter är det uppenbart att ytterligare energiproduktionskapacitet med låga koldioxidutsläpp, vare sig det rör sig om förnybara energikällor, kärnenergi eller potentiellt ren kolenergi, bör ersätta produktionskapacitet med höga koldioxidutsläpp för att öka mängden el som produceras med låga koldioxidutsläpp. Rent praktiskt innebär detta att målen för klimat- och energipolitiken inte kan uppnås på ett ekonomiskt godtagbart sätt om man inte upprätthåller åtminstone den nuvarande andelen kärnkraftsproducerad energi fram till dess helt nya energilösningar finns tillgängliga. Å andra sidan är det uppenbart att en ökad andel kärnkraft i kombination med förnybar energi skulle innebära bättre kostnadseffektivitet i kampen mot klimatförändringarna. Samtidigt visar studier (från förbundskanslerns kansli rörande Tyskland) att klimatmålen kan uppnås, men detta kräver ytterligare ansträngningar för att minska energiförbrukningen, göra den förnybara energin effektivare och öka användningen av sådan energi."

Motivering

Självförklarande.

Omröstningsresultat

Röster för: 58

Röster emot: 65

Nedlagda röster: 1

Ny punkt 4.11.1

Lägg till följande nya punkt 4.11.1:

"Kommissionen hävdar följande: 'Skadeståndsansvaret vid nukleära olyckor i medlemsstaterna inom EU-15 regleras av Pariskonventionen från 1960, som skapade ett harmoniserat internationellt system för skadeståndsansvar vid nukleära olyckor, vilket för närvarande begränsar operatörernas skadeståndsansvar till omkring 700 miljoner USD.' Kommittén anser att detta innebär ett indirekt stöd till kärnenergin och begär därför att operatören även skall vara skyldig att ha en omfattande försäkring för alla eventuella skador."

Motivering

Under studiegruppens sammanträde hävdade föredraganden att man måste och kunde hitta en lösning. Detta framgår inte tydligt av texten. Ändringsförslaget är tänkt att åtgärda detta.

Man kan påpeka att bilar försäkras med ett skadeståndsansvar på 100 miljoner euro i Tyskland, medan kärnkraftverk försäkras med det löjliga beloppet 700 miljoner USD!!

Omröstningsresultat

Röster för: 41

Röster emot: 44

Nedlagda röster: 3

Punkt 4.14

Stryk text enligt följande:

~~"Den viktigaste uppgiften är att finna en lösning på frågan om hanteringen av det radioaktiva avfallet, särskilt slutförvaring av använt kärnbränsle, där tekniken finns men de politiska besluten saknas. Detta är en stor fråga med konsekvenser för miljö och folkhälsa och allmänhetens inställning till kärnkraft. I det vägledande programmet konstateras att inget land ännu har genomfört den föreslagna slutlösningen. I Finland sker emellertid framsteg – en slutförvaringsplats har valts ut – liksom i Sverige och Frankrike, där stora framsteg mot ett val av plats har gjorts."~~

Motivering

Det är felaktigt att påstå att tekniken finns för att finna en lösning på denna fråga.

Omröstningsresultat

Röster för: 55

Röster emot: 69

Nedlagda röster: 4

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Linjekonferenser – Förenta nationernas konvention"

KOM(2006) 869 slutlig – 2006/0308 (COD)

(2007/C 256/12)

Den 20 mars 2007 beslutade rådet att i enlighet med artikel 80 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om ovannämnda yttrande.

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs presidium beslutade den 14 februari 2007 att ge facksektionen för transporter, energi, infrastruktur och informationssamhället i uppdrag att bereda ärendet.

Med tanke på ärendets brådskande karaktär utnämnde Europeiska ekonomiska och sociala kommittén **Anna Bredima-Savopoulou** till huvudföredragande vid sin 437:e plenarsession den 11-12 juli 2007 (sammanträdet den 11 juli) och antog följande yttrande med 86 röster för och 3 nedlagda röster.

1. Slutsatser

1.1 EESK stöder förslaget att upphäva förordning 954/79, eftersom detta är en oundviklig konsekvens av upphävandet av förordning 4056/86 om gruppundantag för linjekonferenser. EESK noterar att dessa två förordningar har utgjort ett lagstiftningspaket.

1.2 I rådets förordning nr 954/79 behandlas medlemsstaternas ratifikation av eller anslutning till Förenta nationernas konvention om en uppförandekod för linjekonferenser, nedan kallad UNCTAD:s linjekod eller koden. Man kan notera att UNCTAD:s linjekod har ratificerats av 81 länder, inklusive de nya motorerna i världshandeln (dvs. Kina, Indien, Ryssland och Brasilien) samt Australien, Kanada, Japan, Nigeria, Mexiko, Indonesien, Saudiarabien och Singapore. Koden har också ratificerats av 16 av EU:s medlemsstater. Dessutom sker 60 % av det totala värdet av den internationella handeln via linjesjöfart, i huvudsak med container. Ett upphävande av förordning 954/79 (och förordning 4056/86) kommer därför utan tvekan att få konsekvenser som inte skall underskattas.

1.3 EESK uppmanar särskilt kommissionen att klargöra det rättsliga läget för EU:s linjefartyg internationellt efter upphävandet av förordning 954/79. Med tanke på hur viktig en integrerad europeisk sjöfartspolitik är för EU:s roll i världsekonomin och mot bakgrund av sjöfartens betydelse, inbegripet EU:s sjöfart, i den europeiska och globala handeln, anser EESK att man måste vara extra vaksam i samband med upphävandet. Man måste noga överväga konsekvenserna på både europeisk och internationell nivå. När det gäller kommissionens föregående förslag att upphäva förordning 954/79 menar kommittén att kommissionen inte har tagit tillräcklig hänsyn till följande två faktorer: a) Den diskriminering av EU:s linjefartyg som kan bli följden av upphävandet och som bör undvikas (i linje med artikel 12 i EG-fördraget), och b) De europeiska linjefartygens konkurrenskraft (inbegripet aktörer inom närsjöfarten), som måste säkerställas (i linje med den reviderade Lissabonstrategin).

1.4 Mot bakgrund av föregående yttranden från EESK och betänkanden från Europaparlamentet uppmanar EESK kommissionen att ta itu med de (politiska, rättsliga och praktiska) konsekvenser som skulle kunna bli följden av ett upphävande av förordningarna 4056/86 och 954/79 i syfte att undvika negativa följder för europeiska sjöfartsintressen på internationell nivå.

1.5 Uppenbarligen innebär de riktlinjer för tillämpningen av EU:s konkurrenslagstiftning på sjöfarten som kommer att vara tillämpliga på linjefartstjänster efter det att linjekonferenserna till och från EU avskaffats den 18 oktober 2008 i huvudsak att linjeoperatörer ges möjlighet att göra en egenutvärdering med avseende på avtalens förenlighet med EU:s konkurrenslagstiftning. Följaktligen anser EESK att det är föga sannolikt att dessa riktlinjer kommer att vara tillräckliga för att hantera de internationella (politiska, rättsliga och praktiska) följderna av ett upphävande av förordningarna 4056/86 och 954/79. EESK har i likhet med Europaparlamentet upprepade gånger i sina yttranden uppmanat kommissionen att analysera dessa konsekvenser och beakta dem i samband med upprättandet av ett nytt system i framtiden. Kommittén vill därför så småningom höras i fråga om utkastet till riktlinjer för tillämpningen av EU:s konkurrenslagstiftning på sjöfarten och få tillfälle att utarbeta ett yttrande i frågan.

1.6 Samtidigt som EESK ställer sig bakom upphävandet av förordning 954/79 har kommittén svårt att förstå varför det är så bråttom att upphäva den att man måste göra det innan de internationella följderna av EU:s politik för linjefart på senare år har analyserats och behandlats på ett korrekt sätt.

2. Inledning

2.1 Den containerbaserade linjefarten är en central faktor för den europeiska ekonomin. Containertransport till sjöss står för runt 40 % av EU:s (EU-25) externa handel med avseende på värdet. De tre största linjeoperatörerna i världen är europeiska, och traderna mellan Asien och Europa är tillsammans med traderna mellan Asien och USA utan tvekan de viktigaste

handelsvägarna ⁽¹⁾. Dessutom finns det i världen 150 internationella linjekonferenser varav 28 har en verksamhet som berör EU. Bland de medlemsstater som har reguljär linjetrafik finns Danmark, Tyskland, Frankrike, Italien, Storbritannien, de baltiska länderna och Cypern. Enligt de senaste uppgifterna ⁽²⁾ står reguljär sjöfart, inbegripet linjekonferenserna, för 60 % av det totala värdet av den internationella handeln och 25 % av de 5,9 miljarder ton som transporteras sjövägen.

2.2 Det aktuella förslaget syftar till att upphäva rådets förordning (EEG) nr 954/79 av den 15 maj 1979 om medlemsstaternas ratifikation av eller anslutning till Förenta nationernas konvention om en uppförandekod för linjekonferenser. Förslaget är ett resultat av upphävandet av förordning (EEG) nr 4056/86 som avser gruppundantaget för linjekonferenser i enlighet med rådets förordning (EG) nr 1419/2006 av den 25 september 2006. Genom förordning 1419/2006 utvidgas också tillämpningsområdet för förordning (EG) nr 1/2003 till att även omfatta cabotage och internationell trampfart.

2.3 FN:s konvention om en uppförandekod för linjekonferenser (Genève den 6 april 1974) formulerades under beskydd av Förenta nationernas konferens för handel och utveckling (UNCTAD) i syfte att dra upp riktlinjer för en harmoniserad internationell ram för linjekonferenser. UNCTAD:s uppförandekod för linjekonferenser antogs som ett svar på utvecklingsländernas rimliga önskan om större delaktighet för deras transportörer inom linjefartstransportområdet. Koden var resultatet av utdragna multilaterala förhandlingar mellan utvecklade länder och utvecklingsländer ⁽³⁾. Dess metoder för uppdelning av last mellan operatörer i länder i tradens ändpunkter och operatörer i tredje länder syftade till att undvika protektionism. Förordning 954/79 syftade till att göra kodens mekanismer förenliga med principerna i fördraget.

2.4 Följande medlemsstater har ratificerat eller anslutit sig till UNCTAD:s linjekod: Belgien, Bulgarien, Tjeckien, Danmark, Finland, Frankrike, Tyskland, Italien, Malta, Nederländerna, Portugal, Rumänien, Slovakien, Spanien, Sverige och Storbritannien. Norge, som ingår i EES-området, har också anslutit sig till koden.

2.5 I diskussionen om upphävandet av linjekonferenssystemet i EU underströk Europaparlamentet i två betänkanden (2005 och 2006) följande: "Eftersom tillämpningen av denna förordning ⁽⁴⁾ (upphävande av förordning 4056/86) kommer att

skapa en lagkonflikt när det gäller vissa medlemsstaters anslutning till UNCTAD:s uppförandekod för linjekonferenser, rekommenderas medlemsstaterna att säga upp koden, även om de inte kan tvingas till detta. På grund av dessa omständigheter behövs det ett entydigt förfarande för att hantera de internationella lagkonflikter som skulle kunna uppstå". Kommissionen skall inför Europaparlamentet lägga fram "en överskådlig översikt över tredjeländers ståndpunkter (Kina, Förenta staterna, Kanada, Japan, Singapore och Indien) när det gäller EU:s nya politik för linjetjänster (accepterande, anpassning, protester, negativa effekter, etc.) och deras beredskap att anpassa sina egna system." Kommissionen bör emellertid "noggrant undersöka vilka handelsmässiga och politiska konsekvenser" en uppsägning av UNCTAD:s linjekod skulle innebära. Kommissionen bör undersöka om det är nödvändigt att ändra eller upphäva annan EU-lagstiftning, såsom rådets förordning (EEG) nr 4055/86 av den 22 december 1986 om tillämpning av principen om frihet att tillhandahålla tjänster på sjötransportområdet mellan medlemsstater samt mellan medlemsstater och tredje land ⁽⁵⁾. Europaparlamentet "uppmanar kommissionen ⁽⁶⁾ att inte driva förslaget om att slopa artikel 9 i förordning (EEG) nr 4056/86 enligt vilken förhandlingar skall föras om en konflikt uppstår mellan gemenskapsrätten och rätten i tredje länder, detta i synnerhet med tanke på att kommissionen avser att revidera konkurrenslagen om sjötransporter". I strid mot Europaparlamentets rekommendationer har emellertid artikel 9 slopat helt och hållet tillsammans med förordning 4056/86 samtidigt som den efterfrågade grundliga genomgången av rättsliga och politiska konsekvenser av upphävandet av linjekonferenssystemet i EU ännu inte har genomförts.

2.6 EESK har också diskuterat upphävandet av förordning 4056/86, och antagit två yttranden i denna fråga (2004 och 2006). År 2006 framförde EESK sina reservationer och menade att man måste undersöka om det föreslagna upphävandet av förordning 4056/86 skulle få hållbara effekter. Kommittén påpekade att konferenssystemet fortfarande bygger på "multilaterala och bilaterala avtal där EU:s medlemsstater och/eller gemenskapen är avtalsslutande parter". EESK noterade också att "kommissionen konstaterar att dessa avtal leder till att upphävandet av vissa bestämmelser i förordning 4056/86 (artiklarna 1.3.b-c, 3-8 samt 26) bör uppskjutas i två år för att gemenskapen skall hinna säga upp eller omförhandla dessa avtal med tredje länder". EESK ansåg att kommissionen också borde "ta hänsyn till de små och medelstora företagens intressen i samband med upphävandet av förordning 4056/86. De små och medelstora företagen utgör ryggraden i EU:s ekonomi och de spelar en viktig roll i den reviderade Lissabonstrategin. Marknaderna bör förbli öppna för den nuvarande och potentiella konkurrensen, inklusive små och medelstora rederier". EESK menade slutligen att "en konsolidering visserligen kan få positiva effekter för EU:s näringsliv (effektivitetsvinster, skalfördelar, besparingar), men att försiktighet bör iaktas så att inte den konsolidering som upphävandet av förordning 4056/86 kan leda till resulterar i färre aktörer på de relevanta marknaderna, dvs. mindre konkurrens".

⁽¹⁾ Global Insight – slutrapport om tillämpningen av konkurrensreglerna på linjesjöfarten, oktober 2005.

⁽²⁾ UNCTAD – 2003, Clarksons – 2003.

⁽³⁾ EUT C 157, 28.6.2005.

⁽⁴⁾ Europaparlamentets betänkande A6-0217/2006 av den 22 juni 2006.

⁽⁵⁾ EGT L 378, 31.12.1986, s. 1.

⁽⁶⁾ Europaparlamentets betänkande A6-0314/2005 of 24/10/05.

3. Kommissionens förslag

3.1 Förslaget till förordning innehåller endast två artiklar: Artikel 1 om upphävande av förordning 954/79, och artikel 2 om den nya förordningens ikraftträdande den 18 oktober 2008.

4. Allmänna kommentarer

4.1 EESK har noga bevakat konkurrensbestämmelserna för sjöfarten, och särskilt frågan om linjekonferenserna, under mer än två årtionden, och i samband med detta uttryckt olika åsikter vad gäller upphävandet av gruppundantaget för linjekonferenserna. Genom upphävandet av förordning 4056/86 i enlighet med förordning 1419/2006 kommer emellertid linjekonferenser till och från EU nu att förbjudas från den 18 oktober 2008.

4.2 Förordning 4056/86 och förordning 954/79 utgör ett lagstiftningspaket där den senare förordningen antogs som en följd av ratificeringen av UNCTAD:s linjekod i vissa medlemsstater. Följaktligen innebär upphävandet av förordning 4056/86 också att förordning 954/79 måste upphävas. Därmed måste EESK, som ursprungligen hade invändningar mot upphävandet av förordning 4056/86, men som senare tvingades acceptera upphävandet samtidigt som kommittén varnade för följderna, stödja förslaget till upphävande av förordning 954/79 eftersom detta skulle innebära en förenkling av EU-lagstiftningen. Trots detta skulle kommittén, precis som i samband med upphävandet av förordning 4056/86, ännu en gång vilja betona att man allvarligt måste begrunda de eventuella rättsliga och politiska återverkningarna (och potentiellt negativa effekterna) av det föreslagna upphävandet av förordning 954/79. EESK noterar emellertid att förslaget till upphävande av förordning 954/79 ännu en gång tycks sakna en utvärdering av de potentiella politiska, rättsliga och praktiska problem som kan bli följden av upphävandet. Samtidigt som behovet av ett upphävande inte ifrågasätts eftersom det är en logisk konsekvens av upphävandet av förordning 4056/86 vill EESK än en gång framhålla att de eventuella återverkningarna, politiska, rättsliga och praktiska, bör tas upp till behandling av EU.

4.3 UNCTAD:s linjekod och linjekonferenskonceptet omnämns i gemenskapslagstiftningen och andra rättsliga instrument som antagits av EU. Det är till exempel grundvalen för förordningarna 4055/86, 4058/86 (?) samt 823/2000 om linjefartkonsortier. Koden nämns också särskilt i vissa bilaterala

(?) Förordning 4055/86 ("tillämpning av principen om frihet att tillhandahålla tjänster på sjötransportområdet mellan medlemsstater samt mellan medlemsstater och tredje land") bygger på UNCTAD:s linjekod. I artikel 4.1 a) b) anges en utfasning av befintlig uppdelning av linjefartslast med direkt hänvisning till linjekoden. Förordning 4058/86 av den 22 december 1986 ("samordnade åtgärder för att säkerställa fri tillgång till last på oceantrader") bygger på linjekoden. I artikel 1 anges åtgärder beträffande linjetrafik som regleras och inte regleras av koder – EGT L 378, 31.12.1986, s. 4.

avtal, t.ex. mellan EU och Ryssland (art. 39.1 a) och associationsavtalet mellan EU och Algeriet från 2005 (art. 34.3).

4.4 I samband med upphävandet av förordning 4056/86 angav kommissionen att den skulle utfärda riktlinjer om tillämpningen av EU:s konkurrenslagstiftning på sjöfarten, inbegripet linjefartstjänster. Med avseende på dessa tjänster skulle riktlinjerna fungera som grundval för linjefartsoperatörerna efter den 18 oktober 2008 (dvs. efter det att linjekonferenserna till och från EU avskaffats) i egenutvärderingen av avtalens förenlighet med EU:s konkurrensbestämmelser (t.ex. art. 81-82 i EG-fördraget). Huruvida dessa riktlinjer kommer att erbjuda några lösningar på potentiella rättsliga problem som skulle kunna uppstå på internationell nivå med anledning av upphävandet av förordning 954/79 återstår emellertid att se. Uppenbarligen är utkastet till riktlinjer av mycket allmän natur och kan därför inte garantera den rättssäkerhet som krävs för en sjöfartsnäring som förväntas genomföra egenutvärderingar. Utkastet till riktlinjer tycks inte heller ta upp de internationella konsekvenserna av upphävandet av förordningarna 4056/86 och 954/79. EESK vill därför uttrycka en önskan om att så småningom höras så att kommittén noga kan följa den vidare utvecklingen och vid behov bistå med stöd eller sakkunskap i utarbetandet av de slutgiltiga riktlinjerna.

4.5 EESK menar att den centrala frågan är om förslaget till upphävande av förordning 954/79 också innebär en rättslig skyldighet att säga upp anslutningen till UNCTAD:s linjekod. Kommittén noterar att kommissionen inte tagit upp denna fråga i motiveringen till förslaget om upphävande av förordning 954/79. Man kan emellertid dra slutsatsen att kommissionen anser att medlemsstaterna, som är kodens avtalslutande parter, inte har någon rättslig skyldighet att säga upp anslutningen till koden. I så fall skulle det rättsliga läget efter upphävandet av förordning 954/79 vara följande: EU:s medlemsstater behöver inte säga upp koden, men de får inte längre tillämpa den på trader till och från EU. Koden kommer emellertid att fortsätta att gälla på andra kontinenter. Samtidigt kommer de EU-medlemsstater som ännu inte har ratificerat koden att efter den 18 oktober 2008 inte längre kunna göra det, något som förklaras i motiveringen och som föreskrivs i det femte skälet till förslaget om upphävande av förordning 954/79. Om följaktligen en medlemsstat som inte är en avtalslutande part till UNCTAD:s linjekod skulle vilja ansluta sig till den i syfte att säkra sina linjefartsoperatörers intressen på trader utanför EU, skulle detta vara omöjligt.

4.6 Mot den bakgrunden skulle följande rättsliga paradox kunna uppstå efter den 18 oktober 2008: Operatörer från medlemsstater som är avtalslutande parter till linjekoden men som inte avsågt sig anslutning till koden skulle fortfarande kunna hänvisa till dess bestämmelser med avseende på rättigheter för crosstraders, oberoende parter i enlighet med artikel 2.4 a och b samt resolution 2. Å andra sidan skulle

operatörer från medlemsstater som inte är avtalsslutande parter till linjekoden och som inte längre har möjligheter att ratificera eller ansluta sig till koden efter den 18 oktober 2008 inte längre kunna hänvisa till dess bestämmelser. Följande frågor kommer då att uppstå: Är det möjligt att anta ett förslag som skulle innebära en särbehandling mellan EU-operatörer, i strid mot artikel 12 i EG-fördraget? Skulle inte en sådan situation dessutom påverka konkurrenskraften i europeiska företag inom EU och globalt, i strid mot den förnyade Lissabonstrategin? Skulle inte en sådan situation visa på behovet av ett övergripande arbetssätt i EU:s politik, i synnerhet på områdena transportpolitik och konkurrenspolitik med avseende på sjöfarten, i linje med grönboken om unionens framtida havspolitik?

4.7 EESK vill kraftigt understryka vikten av att inte underskatta de internationella följderna av upphävandet av linjekonferenssystemet. EESK noterar att man på andra rättsområden för närvarande bibehåller systemen för kartellförbud. Vissa länder utanför EU har uttryckt oro för upphävandet av linjekonferenssystemet inom EU. Vi kan här hänvisa till ett uttalande som nyligen gjordes av Asian Shipowners Forum (Bussan, Korea 29.5.2007):

"Medlemmarna tog del av den senaste tidens utveckling i Australien, Kina, Hongkong, Japan och Singapore, och noterade med oro EU:s beslut att häva gruppundantaget för linjekonferenser. Delegationerna bekräftade den ståndpunkt som ASF sedan länge intagit och som innebär att kartellförbudet är nödvändigt för sjöfartsnäringsen och för dess förmåga att stimulera till de investeringar som krävs för att möta det ökade behovet av internationell handel, och att systemet främjar hela handelsnäringen. Parterna kom överens om att operatörerna skall fortsätta sträva efter förståelse hos relevanta aktörer som befraktare och regeringar för den viktiga roll som överenskommelser mellan operatörerna spelar när det gäller att stödja handeln. ASF noterade att dess medlemmar, särskilt sammanslutningarna KSA, JSA och SSA, lämnat in skriftliga inlagor till Europeiska kommissionen och andra relevanta organ där de uttryckte sitt motstånd mot upphävandet av kartellimmuniteten. KSA hade också fått svar från kommissionen med innebörden att förordning 4056/86 skulle upphävas, men att man planerade andra alternativ samtidigt som man skulle upprätthålla konsortieför-

ordningen, som är en av de två grundpelarna i antikartellsystemet." EESK noterar uttalandet från Asian Shipowners' Forum som ett tecken på behovet av att utvärdera, eller åtminstone ordentligt granska, de internationella konsekvenserna av att upphäva linjekonferenssystemet i EU på global bas och med avseende på den globaliserade ekonomin, i enlighet med flera tidigare framställningar i samma riktning från EESK och Europaparlamentet.

4.8 Mot bakgrund av ovanstående vill EESK framhålla att denna fråga inte kan granskas enbart ur ett konkurrenslagstiftningsperspektiv. De politiska och sjöfartspolitiska dimensionerna av att upphäva linjekonferenssystemet i EU och därmed också förordning 954/79 får inte underskattas. EESK kan därför inte förstå kommissionens brådska att lägga fram ett förslag om att upphäva förordning 954/79 eftersom de internationella återverkningarna av att tillämpa EU:s konkurrenslagstiftning på sjöfarten, och i synnerhet upphävandet av linjekonferenssystemet, ännu inte har granskats ordentligt, trots ett flertal framställningar om detta, även från EESK.

5. Särskilda synpunkter

5.1 När det gäller det nuvarande läget i fråga om ratificering av linjekoden noterar EESK att kommissionen i sin motivering till förslaget om att upphäva förordning 954/79 hänvisar till att 13 av EU:s medlemsstater är avtalsslutande parter till UNCTAD:s linjekod. I själva verket är det 16 medlemsstater som har ratificerat koden, senast Rumänien, Bulgarien och Malta.

I förordning 954/79 har vissa förbehåll funnits för att värna vissa operatörers intressen bl.a. rederier som transporterar gods mellan utländska hamnar (crosstraders). Förslaget om upphävande av denna förordning innehåller emellertid inga sådana garantier. Man bör i detta sammanhang inte underskatta intresset hos de europeiska linjefartaktörer vars verksamhet äger rum mellan andra kontinenter (där linjekoden tillämpas). Man kan också notera att UNCTAD:s linjekod har ratificerats av 81 länder, inklusive de nya motorerna i världshandeln (dvs. Kina, Indien, Ryssland och Brasilien) samt Indonesien, Mexiko, Nigeria, Saudiarabien, Australien, Kanada, Japan och Singapore.

Bryssel den 11 juli 2007

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs

ordförande

Dimitris DIMITRIADIS

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Radiofrekvensidentifiering (RFID-teknik)"

(2007/C 256/13)

I en skrivelse av den 26 februari 2007 uppmanade Europeiska kommissionen Europeiska ekonomiska och sociala kommittén att i enlighet med artikel 262 i EG-fördraget utarbeta ett yttrande om "Radiofrekvensidentifiering (RFID-teknik)".

Facksektionen för transporter, energi, infrastruktur och informationssamhället, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 19 juni 2007. Föredragande var **Peter Morgan**.

Vid sin 437:e plenarsession den 11-12 juli 2007 (sammanträdet den 11 juli 2007) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 138 röster för, 1 röst emot och 6 nedlagda röster:

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 Radiofrekvensidentifiering (RFID, *Radio Frequency Identification*) är en viktig teknik som kommer att bli mycket betydelsefull i framtiden. De tillämpningar som finns och som kommer att utvecklas innebär möjligheter att förbättra ett brett spektrum av förfaranden inom näringslivet i både den offentliga och den privata sektorn och ge avsevärda fördelar till både enskilda och företag. RFID har potential att stimulera massiv utveckling av Internettillämpningar, och möjliggöra vad ett FN-organ har beskrivit som "Internet of Things", sakernas Internet. Om RFID emellertid inte kontrolleras noggrant har det också potentialen att kränka den personliga integriteten, kränka de mänskliga friheterna och hota de enskildas och företagens säkerhet.

1.2 Meddelandets fullständiga titel är "Radiofrekvensidentifiering (RFID) i Europa: på väg mot en strategi". Kommissionen har redan genomfört ett brett samråd som har utgjort grunden för meddelandet. EESK har nu ombetts utarbeta ett förberedande yttrande. På grundval av reaktionerna på meddelandet kommer kommissionen att lägga fram en rekommendation till medlemsstaterna i slutet på året. Eventuell lagstiftning, som kan ta längre tid, kommer senare. Detta yttrande bör således fokusera på innehållet i rekommendationen.

1.3 För att bidra till utformningen av rekommendationerna har kommissionen beslutat att inrätta en grupp av intressenter som skall fungera som bollplank. EESK skulle välkomna en möjlighet att presentera detta yttrande i intressentgruppen.

1.4 EESK stöder kommissionens förslag till åtgärder inom områdena radiospektrum, normer, folkhälsa, säkerhet och miljö. Vi vill påpeka att det snarast krävs ett effektivt bidrag från industrin till forumet för normfrågor.

1.5 Eftersom kommissionen kommer att offentliggöra sina rekommendationer till medlemsstaterna vid slutet av året är det rimligt att anta att den kommer att godta dagens infrastruktur för datasäkerhet och personlig integritet. Detta innebär i

synnerhet att det är de tillsynsmyndigheter för uppgiftsskydd som redan finns i medlemsstaterna som kommer att ansvara för frågor om RFID och personlig integritet och uppgiftsskydd. Dessa frågor står i centrum för detta yttrande.

1.6 De hot mot privatlivets helgd och de mänskliga friheterna som RFID kan innebära är stora:

- RFID-taggar kan placeras i eller på föremål och dokument utan att den person som förvärvar dessa föremål vet om det. Eftersom radiovågor lätt och ljudlöst passerar genom tyg, plast och andra material är det möjligt att avläsa RFID-taggar som har sytts in i kläder eller satts fast på objekt som förvaras i plånböcker, kassar, väskor och annat.

- Genom användning av elektroniska produktkoder skulle vartenda föremål i världen kunna få sitt eget unika "ID-kort". Användningen av unika ID-nummer skulle kunna leda till inrättandet av ett globalt registreringssystem för ting, där varje fysiskt föremål identifieras vid försäljnings- eller överlåtelsestället och kopplas till den som köper eller äger föremålet.

- Användning av radiofrekvensidentifiering kräver att man skapar enorma databaser som innehåller uppgifter om de enskilda taggarna. Dessa uppgifter skulle kunna kopplas till data som medger personlig identifiering, särskilt som datorernas minnen och databehandlingskapacitet utvidgas.

- Taggarna kan avläsas på håll, även om sikten är skyddad, av läsare som kan sitta osynligt placerade i nästan alla miljöer där människor samlas. Läsare kan döljas i golvplattor, vävas in i mattor, gömmas i dörröppningar och hyllor så att det är praktiskt taget omöjligt för den enskilde att veta när avläsning sker.

- Om den personliga identiteten kopplas till unika nummer på RFID-taggar kan individer spåras och övervakas utan att de vet om det eller har gett sitt samtycke.

— Man kan tänka sig att RFID-avläsarna så småningom utgör ett allestädes närvarande globalt nätverk. För ett sådant nätverk skulle det inte krävas läsare överallt. Vägtullsystemet i London kan spåra alla bilar som kör in i centrala London med relativt få, strategiskt placerade kameror. Ett nätverk av strategiskt placerade RFID-läsare skulle kunna konstrueras på samma sätt. Detta får inte hända.

1.7 För att avvärja dessa hot måste följande ske:

— RFID-användare måste offentliggöra sin strategi och praxis och det får inte finnas några hemliga databaser med personuppgifter.

— De enskilda har rätt att få reda på när föremål i detaljhandeln innehåller RFID-taggar eller läsare. All avläsning av RFID-taggar som sker i detaljhandeln måste vara öppen för insyn för alla.

— De som använder radiofrekvensidentifiering måste anmäla syftet med märkningen och läsarna. Insamlingen av uppgifter bör begränsas till det som är nödvändigt för det aktuella syftet.

— RFID-användare är ansvariga för att genomförandet och användningen av tekniken sker inom ramarna för lagstiftningen och riktlinjerna för uppgiftsskydd. De är också ansvariga för systemens och databasernas säkerhet och integritet.

1.8 Hur dessa principer skall omsättas i praktiken är en omdiskuterad fråga. I idealfallet skall varje företag som är inblandat i transaktioner mellan företag och kunder, exempelvis detaljhandel, biljettförsäljning, tillträdeskontroller och transporttjänster, ge kunderna någon form av garanti för att dessa principer följs, ett slags kundstadga. En sådan stadga skulle kunna innehålla alla de principer för god praxis beträffande dataskydd som anges i punkt 4.5. EESK föreslår dessutom följande riktlinjer:

a) Man bör förbjuda handlarna att tvinga eller förmå kunder att acceptera aktiva eller icke-aktiva taggar i de produkter de köper. Andra alternativ kan vara att fästa taggarna på förpackningen eller använda taggar som går att ta bort, i likhet med prislappar.

b) Kunderna bör ha rätt att avlägsna eller avaktivera taggar på föremål de äger.

c) Användning av RFID för att spåra enskilda personer bör i princip förbjudas. Att spåra personer är olämpligt, oavsett om detta sker till exempel via kläder, varor, biljetter eller andra föremål.

d) RFID bör aldrig användas på ett sådant sätt att anonymiteten kan röjas eller minskas.

e) De ansvariga myndigheterna bör tillhandahålla tydliga bestämmelser om att c) och d) endast kan tillåtas i särskilda fall och då endast efter ett formellt förhandsmeddelande till myndigheten.

1.9 Vissa undantag till ovanstående riktlinjer kan tänkas i följande fall:

— Den enskilde väljer att låta taggarna vara aktiva för sin egen bekvämlighets skull.

— Den enskilde ger sitt samtycke till övervakning i kritiska miljöer, exempelvis offentliga och privata inrättningar och institutioner med höga säkerhetskrav.

— Enskilda personer kan välja att använda tillämpningar som gör det möjligt att spåra och identifiera dem på samma sätt som användningen av mobiltelefoner, bankkort, Internetadresser osv. redan möjliggör spårning och identifiering.

Alla sådana undantag bör anmälas till behörig myndighet.

1.10 RFID-tekniken har ännu inte uppnått full mognad, och vi förstår ännu inte dess fulla potential. Den skulle kunna erbjuda oerhörda fördelar för vårt tekniska samhälle, men samtidigt kan det vara det största tekniska hotet hittills mot privatlivet och friheten. EESK anser att RFID-tillämpningar bör utvecklas i enlighet med stränga etiska regler och med respekt för uppgiftsskydd, privatliv och säkerhet, men att utvecklingen av tillämpningar bör fortsätta, med nödvändiga garantier.

1.11 Sammanfattningsvis: När RFID-tillämpningar tillåts bör användningen präglas av insyn för alla berörda parter. Tillämpningar i syfte att förbättra hanteringen av varor är allmänt sett godtagbara. Tillämpningar som innebär märkning av personer kan i regel bara accepteras tillfälligt. Tillämpningar som kopplar personer till varor kan godtas i marknadsföringssyfte. Tillämpningar som identifierar personer med hjälp av de varor de har köpt är i princip inte godtagbara. Vissa tillämpningar är dessutom olämpliga i ett fritt samhälle och bör aldrig tillåtas. Det absoluta kravet på att den personliga integriteten och anonymiteten bevaras måste vara kärnpunkten i kommissionens rekommendationer till medlemsstaterna.

2. Var är radiofrekvensidentifiering (RFID) och varför är det viktigt?

2.1 Radiofrekvensidentifiering (RFID) är en teknik som möjliggör automatisk identifiering och insamling av data genom användning av radiofrekvenser. Dess främsta kännetecken är att den gör det möjligt att med hjälp av elektronisk märkning förse alla föremål, djur eller till och med personer med en unik referens och andra uppgifter samt att läsa av denna information med hjälp av en trådlös anordning.

2.2 Själva taggarna består av en elektronisk krets som lagrar uppgifter och en antenn som överför uppgifterna via radiovågor. En RFID-läsare hämtar den lagrade informationen från taggarna. När läsaren sänder ut radiovågor kommunicerar den med alla taggar inom räckhåll. Det krävs mjukvara för att kontrollera läsaren och för att samla in och filtrera informationen.

2.3 Det finns olika typer av RFID-system. Taggarna kan antingen vara aktiva eller passiva. Aktiva taggar innehåller ett inbyggt batteri som driver den interna kretsen och genererar radiovågor, och de kan sända även om ingen RFID-läsare finns i närheten. Passiva taggar drivs med energin i de radiovågor som sänds ut av läsaren och har ingen egen kraftkälla. Taggarna kan vara utrustade med enbart läsminne ("read-only") eller med både avläsning och registrering ("read-write"). Taggar som enbart kan avläsas är billigare att producera och används i de flesta av dagens tillämpningar.

2.4 Räckvidden i ett RFID-system beror på radiofrekvensen, läsarens styrka och materialet mellan tagg och läsare. Det kan röra sig om några få meter för passiva system men över hundra meter för aktiva system.

2.5 RFID är det lägsta steget i den trådlösa tekniktrappan. Om man ser till det avstånd som signalen färdas innehas förstaplatsen av satellitkommunikationssystem som GPS. Därefter kommer mobiltelefon teknik för långa avstånd, t.ex. GSM och GPRS, följt av kortdistanssignaler inom byggnader som Wi-Fi, och sedan följer nätverk som Bluetooth och sist RFID. Var och en av dessa tekniker är avskild från och oberoende av övriga, vilket innebär att det till exempel inte finns någon risk för att satellitsystem avläser RFID-taggar. Däremot kan uppgifter överföras mellan de olika systemen genom apparater som mobiltelefoner.

2.6 Här följer några exempel på de potentiella fördelarna med RFID-tillämpningar:

— För den enskilde kan tekniken innebära större säkerhet (t.ex. livsmedelssäkerhet, inom sjuk- och hälsovården och för att bekämpa läkemedelsförfalskningar), bekvämlighet (t.ex. kortare köer i snabbköpet, förbättrad bagagehantering på flygplatser, automatiserade betalningar), och förbättrad vård (särskilt för patienter som lider av kroniska sjukdomar som demens).

— Inom transportområdet förväntas radiofrekvensidentifiering bidra till förbättrad effektivitet och ökad säkerhet och kvalitet när det gäller människor och varor.

— Inom sjuk- och hälsovården kan radiofrekvensidentifiering användas för att öka vårdkvaliteten och patienternas säkerhet men också för att säkra att medicinering sker som den skall och för att förbättra logistiken. Arbete pågår med RFID-märkning av enskilda piller.

— Inom detaljhandeln skulle RFID kunna bidra till att minska varubristen, lagernivåerna och stöldbarna.

— Inom många branscher där varumärkesförfalskning är vanligt förekommande, kan radiofrekvensidentifiering bidra till att fastställa var olagliga varor kommer in i leveranskedjan.

— RFID-märkning förväntas förbättra sortering och återanvändning av produktdelar och material, vilket i sin tur kan leda till bättre avfallshantering och en mer hållbar utveckling.

2.7 Många aspekter av RFID kan illustreras genom tillämpningar för böckers livscykel. Det enorma antalet böcker som finns i tryck är en logistisk mardröm för förlag, distributörer, bibliotek och bokhandlar. Bortsett från logistiken i leveranskedjan finns det ett behov av att spåra böcker som finns på hyllorna för att kunna finna och ersätta dem. Dessutom måste biblioteken kontrollera låncykeln, och den enskilde kan ha svårigheter att hålla ordning på sina egna böcker. RFID-taggar på böcker erbjuder en lösning på alla dessa problem. Kontrollen av bibliotekslån har sin motsvarighet på många andra områden där föremål återvinns eller lånas ut.

2.8 För att illustrera vilka hot som denna teknik kan ge upphov till återges här ett sammandrag av en patentansökan från IBM (20020615758) från november 2002. Den rör identifiering och spårning av personer med hjälp av RFID-märkta föremål.

"En metod och ett system för att identifiera och spåra personer med hjälp av RFID-märkta föremål som personerna bär på sig. Uppgifter om tidigare köp för varje person som handlar i en affär samlas in i kassan och lagras i en databas över transaktioner. När en person som bär eller har med sig föremål med RFID-märkning går in i affären eller avläsningsområdet avläser en RFID-läsare de RFID-taggar som finns på den personen och registrerar informationen. Avläsningen av informationen i RFID-taggar samkörs med registret för transaktioner med användning av kända korrelationsalgoritmer. På grundval av resultatet av samkörningen kan man fastställa personens exakta identitet eller vissa kännetecken för den personen. Informationen kan användas för att övervaka personens rörelser i affären eller inom andra områden."

Patentansökan nummer 20050038718 från American Express har ett liknande innehåll.

2.9 Det är tydligt att RFID är mycket mer än en elektronisk streckkod. Av sammanfattningen av patentansökan ovan framgår att de centrala skillnaderna är följande:

(a) Märkningen innehåller inte bara en beskrivning av föremålet utan identifierar det enskilda föremålet, något som i sin tur kan användas för att identifiera köparen.

- (b) Taggen behöver inte vara ett fysiskt mikrochips. Kretsen kan tryckas direkt på de flesta material, exempelvis klädesplagg.
- (c) Taggen kan förbli aktiv efter försäljningen och fortlöpande avläsas om och om igen.
- (d) Läsutrustningen finns inte bara i försäljningsstället utan kan finnas överallt, inte bara i affärslokalerna.
- (e) Samordning i en databas innebär nya dimensioner i fråga om datainsamling, personlig integritet och uppgiftsskydd.

2.10 Om en tagg skall förbli aktiv bortom kassan är en diskussionsfråga. Å ena sidan finns hotet mot privatlivet. Å andra sidan kan det finnas fördelar för köparen. Möjligheten att ha en RFID-läsare i hemmet skulle göra det lättare att skapa ordning i vinkällare, kylskåp, garderober och bokhyllor. Valet bör därför logiskt sett göras av individen, men tekniken och tillämpningarna måste låta honom eller henne göra detta val.

2.11 RFID har många fler tillämpningar än produktidentifiering i detaljhandeln. EESK:s identitetskort använder RFID-teknik. I Londons tunnelbanesystem används RFID-kort i stor omfattning för betalning och tillträde. Kreditkort kommer snart att innehålla RFID-teknik för hantering av små transaktioner utan pinkod. RFID-brickor används i samband med vägtullar och föraridentifiering. Användningen av skidliftar kontrolleras vid vissa europeiska skidorter via en RFID-bricka som placeras i en ficka på skidträkten. Föredraganden för detta yttrande bär tre RFID-kort och en RFID-bricka dagligen. Hans hund kan identifieras via ett subkutant RFID-chips. Sådana chips används alltmör för märkning av djur i syfte att skapa spårbarhet i livsmedelskedjan. Det är bara ett litet steg till att börja märka brottslingar och problempatienter på samma sätt som hundar.

2.12 Det ID-kort som används av EESK är en ofarlig RFID-tillämpning. Identifieringen blir emellertid en mycket svår fråga när RFID-märkning placeras i arbetskläder eller uniformer så att den uniformerade personalens rörelser fortlöpande kan spåras via avläsare som placeras på centrala punkter i lokalerna. Trots det måste man tillstå att detta i vissa fall kan vara önskvärt av exempelvis säkerhetsskäl. Att spåra en enskild individ kan i vilket fall som helst, om det inte sker i enlighet med relevanta säkerhetsföreskrifter, innebära en stor kränkning av den personliga integriteten som kräver tungt vägande skäl och mycket noggrann övervakning.

2.13 Ett märkligt förebud om framtida tillämpningar redovisas i tidskriften *The Economist*, som meddelar att inträdesbiljetten till VIP-området i Baja Beach Club i Barcelona är ett mikrochip som sätts in i gästens arm. Chipet är något större än ett riskorn, det är överdragat med glas och silikon och används för att identifiera enskilda individer vid inträdet och i samband med betalning för drycker. Det injiceras med lokalbedövning av en sköterska. I huvudsak är detta en RFID-tag.

3. Meddelandets innehåll

3.1 Radiofrekvensidentifiering är en politiskt viktig fråga, eftersom den kan bli en ny drivkraft för tillväxt och sysselsättning och därmed ett viktigt bidrag till Lissabonstrategin. Förutsättningen är dock att hindren för nyskapande röjs ur vägen.

3.2 Kommissionen genomförde under 2006 ett offentligt samråd om radiofrekvensidentifiering. Av samrådet framkom vilka förväntningar som finns på tekniken med utgångspunkt i RFID-pionjärernas resultat, men även de betänkligheter medborgarna har beträffande RFID-tillämpningar som innebär identifiering och spårning av personer.

3.3 Fortsatt utveckling och en omfattande användning av radiofrekvensidentifiering skulle kunna göra informations- och kommunikationstekniken till en ännu viktigare drivkraft för nyskapande och tillväxt.

3.4 Det behövs en tydlig och förutsägbar rättslig och politisk ram för att användarna skall acceptera denna nya teknik. Eftersom RFID-tekniken till sin natur är gränsöverskridande bör detta ramverk dessutom se till att bestämmelserna är i överensstämmelse med reglerna för den inre marknaden.

3.5 Säkerhet, privatliv och etik

3.5.1 Det finns allvarliga farhågor om att denna teknik med stor genomslagskraft som kan skapa många möjligheter kan komma att utgöra ett hot mot privatlivet. RFID-teknik kan användas för att samla in uppgifter som är direkt eller indirekt kopplade till en person som är identifierad eller kan identifieras och som därför anses vara personuppgifter. RFID-taggar kan lagra personuppgifter. RFID-teknik skulle kunna användas för att spåra och följa människors rörelser eller lägga upp en profil över deras beteenden. RFID-tekniken erbjuder stora möjligheter att inkräkta på privatlivet. Berörda parter har uttryckt sin oro för eventuella kränkningar av grundläggande värden, intrång i privatlivet och ökad övervakning, i synnerhet på arbetsplatser, något som i sin tur kan leda till diskriminering, utslutning, bestraffning och kanske förlust av arbetet.

3.5.2 Det är helt klart att tillämpningen av radiofrekvensidentifiering måste vara både socialt och politiskt acceptabel samt etiskt och rättsligt tillåten. De många ekonomiska och samhällsliga fördelarna med radiofrekvensidentifiering kommer bara att kunna bli verklighet om det finns ett effektivt skydd när det gäller personuppgifter, privatlivet och de därmed förbundna etiska aspekterna som är det centrala i debatten om allmänhetens godtagande av radiofrekvensidentifiering.

3.5.3 Gemenskapens rättsliga ram när det gäller skydd av personuppgifter och privatliv i Europa har utformats för att inte bli föråldrad när utvecklingen går framåt. Skyddet av personuppgifter täcks av det allmänna direktivet om skydd av personuppgifter⁽¹⁾ som är tillämpligt på alla tekniker, inklusive RFID. Det allmänna direktivet om skydd av personuppgifter kompletteras av direktivet om integritet och elektronisk kommunikation⁽²⁾. Enligt dessa direktiv måste medlemsstaternas offentliga myndigheter se till att införandet av RFID-tillämpningar sker i överensstämmelse med lagstiftning avseende skydd av privatliv och personuppgifter. Det kan därför bli nödvändigt att ge detaljerade riktlinjer för den praktiska tillämpningen av radiofrekvensidentifiering, och att anta tillämpliga uppförandekodexar.

3.5.4 När det gäller säkerhet skall branschen, medlemsstaterna och kommissionen gemensamt göra en insats för att fördjupa förståelsen för systemfrågor och därmed relaterade hot mot säkerheten som kan uppstå i samband med användning av RFID-teknik och RFID-system i stor skala. Ett sätt att ta sig an dessa viktiga frågor är att utarbeta specifikationer och anta konstruktionskriterier som förhindrar risker för privatlivet och säkerheten, inte bara på teknisk nivå, utan även på organisatorisk nivå och när det gäller affärsverksamhet. Det krävs därför en grundlig undersökning av kostnader och nytta beträffande de specifika säkerhets- och privatlivsrelaterade riskerna innan man väljer RFID-system och börjar använda RFID-tillämpningar.

3.5.5 Det finns även farhågor när det gäller öppenhet och neutralitet i de databaser som skall registrera de unika referenser som utgör grunden för RFID-systemet, lagring och hantering av de insamlade uppgifterna och tredjeparts användning av dessa. Detta är viktiga frågor eftersom RFID kommer att skapa en väg av Internet-tillämpningar som med tiden kommer att binda samman miljarder av smarta anordningar och sofistikerad sensorteknik i en världsomspännande nätbaserad kommunikationsinfrastruktur. Denna nya fas av utvecklingen av Internet benämns ofta "sakernas Internet".

3.5.6 Systemet för att registrera och namnge identiteter i det framtida "sakernas Internet" måste innehålla skydd mot sammanbrott och oavsedd användning som skulle kunna vara förödande. Det får inte falla i händerna på särskilda intressegrupper som skulle kunna använda databaserna och benämningssystemen för egna ändamål. Skyddet av säkerhet, etik och privatliv måste garanteras för alla berörda parter, från privatpersoner till företag, som har känsliga kommersiella uppgifter i RFID-baserad affärsverksamhet.

3.5.7 Vid utformningen av RFID-informationssystem är det viktigt att beakta behoven hos både de parter som aktivt deltar i utvecklingen av systemet (exempelvis företagsorganisationer, offentliga förvaltningar och sjukhus) och slutanvändarna av systemet (medborgare, konsumenter, patienter och anställda). Eftersom slutanvändarna vanligtvis inte inbegrips i utvecklingsstadiet kommer kommissionen att stödja att till-

ämpningsspecifika riktlinjer (uppförandekod, god praxis) utarbetas av en kärngrupp av experter som företräder alla parter. Senast vid utgången av 2007 kommer kommissionen att utfärda en rekommendation för att fastställa de principer som myndigheterna och andra intressenter bör tillämpa när det gäller RFID-användning.

3.5.8 Kommissionen kommer att överväga att inbegripa lämpliga bestämmelser i det kommande förslaget till ändring av direktivet om integritet och elektronisk kommunikation och kommer samtidigt att beakta synpunkterna från den kommande RFID-intressegruppen, "den arbetsgrupp för skydd av personuppgifter som avses i artikel 29" och andra relevanta initiativ såsom Europeiska gruppen för etik inom vetenskap och ny teknik. På grundval av detta kommer kommissionen att bedöma behovet av ytterligare lagstiftning för att garantera skyddet av personuppgifter och privatlivet.

3.5.9 Kommissionen kommer att nära följa övergången till "sakernas Internet" där RFID förväntas spela en viktig roll. I slutet av 2008 kommer kommissionen att offentliggöra ett meddelande i vilket denna utveckling analyseras, särskilt med hänsyn till skyddet av privatliv, förtroende och förvaltning. Kommissionen kommer att bedöma de olika strategiska alternativen, bl.a. huruvida nya lagstiftningsåtgärder krävs för att både garantera uppgiftsskyddet och skyddet av privatliv och behandla andra offentliga politikmål.

3.5.10 Kommentarer till frågorna om säkerhet, privatliv och etik ges i punkt 4 i detta yttrande.

3.6 Andra strategiska frågor i samband med RFID

3.6.1 Vid sidan av områdena säkerhet, privatliv och etik ger RFID-tekniken upphov till andra politiska frågor, till exempel om radiospektrum, normer, folkhälsa, säkerhet och miljö.

3.6.2 Det är viktigt att harmonisera villkoren för spektrumanvändning i syfte att möjliggöra enkel rörlighet och låga kostnader. Kommissionen antog nyligen ett beslut om RFID-frekvenser i UHF-bandet (2006/808/EG). Denna tilldelning ansågs vara tillräcklig för de kommande tre till tio åren, men om behovet av ytterligare spektrum skulle uppkomma kan kommissionen använda sina befogenheter enligt radiospektrumbeslutet (672/2002/EG). EESK ställer sig bakom detta.

3.6.3 Ett effektivt antagande av internationella standarder och harmonisering av regionala standarder är nödvändigt för att tjänsterna skall kunna tas i bruk utan problem. De relevanta europeiska standardiseringsorganen – CEN och ETSI – deltar fullt ut i arbetet. Kommissionen uppmanar dessa organ att i samarbete med näringslivet se till att de standarder som utvecklas uppfyller de europeiska kraven, särskilt när det gäller skyddet av privatliv, säkerhet, immateriella rättigheter och

⁽¹⁾ Direktiv 95/46/EG om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter.

⁽²⁾ Direktiv 2002/58/EG om behandling av personuppgifter och integritetsskydd inom sektorn för elektronisk kommunikation.

tillstånd. Eftersom industristandarder och äganderättsskyddade patent ofta förs fram tillsammans uppmanar EESK kommissionen att göra vad den kan för att få industrin och standardiseringsorganen att arbeta snabbt för att förhindra att europeiska RFID-tillämpningar i alltför hög grad blir beroende av dyra immateriella rättigheter med ägare utanför EU.

3.6.4 När det gäller miljön överensstämmer radiofrekvensidentifieringen med definitionen av elektrisk och elektronisk utrustning i direktiv 2002/96/EG om avfall som utgörs av eller innehåller elektriska eller elektroniska produkter (WEEE) och direktiv 2002/95/EG om begränsning av användningen av vissa farliga ämnen i elektriska och elektroniska produkter. I fråga om folkhälsa rör frågorna den elektromagnetiska strålning som är förknippad med RFID-utrustning. Elektromagnetiska fält i samband med RFID-tillämpningar är vanligtvis svaga, och därför förväntas allmänhetens och arbetstagarnas RFID-relaterade exponering för elektromagnetiska fält hålla sig inom gällande gränsvärden med god marginal. Med tanke på den allmänna ökningen av trådlösa tillämpningar har emellertid kommissionen för avsikt att regelbundet se över de rättsliga ramarna. EESK godtar denna ståndpunkt.

4. Anmärkningar

4.1 Eftersom kommissionen kommer att offentliggöra sina rekommendationer till medlemsstaterna vid slutet av året är det rimligt att anta att den kommer att godta dagens infrastruktur för datasäkerhet och personlig integritet. Detta innebär i synnerhet att det är de tillsynsmyndigheter för uppgiftsskydd som redan finns i medlemsstaterna som kommer att ansvara för frågor om RFID och personlig integritet och uppgiftsskydd.

4.2 I sitt meddelande anger kommissionen att den bland annat kommer att inrätta och samråda med en grupp av intressenter. EESK skulle vilja presentera detta yttrande för intressentgruppen.

4.3 De hot mot privatlivets helgd och de mänskliga friheterna som RFID kan innebära är stora:

- (a) RFID-taggar kan placeras i eller på föremål och dokument utan att den person som förvärvar dessa föremål vet om det. Eftersom radiovågor lätt och ljudlöst passerar genom tyg, plast och andra material är det möjligt att avläsa RFID-taggar som har sytts in i kläder eller satts fast på objekt som förvaras i plånböcker, kassar, väskor och annat.
- (b) Genom användning av elektroniska produktkoder skulle vartenda föremål i världen kunna få sitt eget unika "ID-kort". Användningen av unika ID-nummer skulle kunna leda till inrättandet av ett globalt registreringssystem för ting, där varje fysiskt föremål identifieras vid försäljnings- eller överlåtelsetället och kopplas till den som köper eller äger föremålet.
- (c) Användning av radiofrekvensidentifiering kräver att man skapar enorma databaser som innehåller uppgifter om de enskilda taggarna. Dessa uppgifter skulle kunna kopplas till

data som medger personlig identifiering, särskilt som datorernas minnen och databehandlingskapacitet utvidgas.

- (d) Taggarna kan avläsas på håll, även om sikten är skymd, av läsare som kan sitta osynligt placerade i nästan alla miljöer där människor samlas. Läsare kan döljas i golvplattor, vävas in i mattor, gömmas i dörröppningar och hyllor så att det är praktiskt taget omöjligt för den enskilde att veta när avläsning sker.
- (e) Om den personliga identiteten kopplas till unika nummer på RFID-taggar kan individer spåras och övervakas utan att de vet om det eller har givit sitt samtycke.
- (f) Man kan tänka sig att RFID-avläsarna så småningom utgör ett allstädes närvarande globalt nätverk. För ett sådant nätverk skulle det inte krävas läsare överallt. Vägtullssystemet i London kan spåra alla bilar som kör in i centrala London med relativt få, strategiskt placerade kameror. Ett nätverk av strategiskt placerade RFID-läsare skulle kunna konstrueras på samma sätt. Detta får inte hända.

4.4 I det sjunde ramprogrammet för forskning och utveckling har kommissionen redan tillhandahållit vägledning för etisk användning av teknik som påverkar datasäkerhet och privatliv (handledningen för sökande, för samarbetsprojekt, s. 54) ⁽³⁾. RFID är ett typiskt exempel på teknik och lagliga rättigheter som utvecklas tillsammans, och på allmänhetens förväntningar på respekt för privatlivet i samband med insamling och gemensamt utnyttjande av information. Problem som rör den personliga integriteten uppstår överallt där unika uppgifter som möjliggör en identifiering av personer samlas in och lagras, vare sig detta sker i digital form eller inte. Felaktig eller obefintlig kontroll av tillgången till uppgifterna kan orsaka problem i fråga om den personliga integriteten. De datakällor som oftast påverkas av problemen rörande uppgiftsskydd finns inom hälsovård, straffrätt, ekonomi, genetik och lokalisering. Lokalisering är den centrala frågan för RFID.

4.5 I sina riktlinjer ⁽⁴⁾ för hur man hanterar dataskydd och privatliv har kommissionen fastställt åtta principer som skall genomföras för att säkerställa god praxis. Dessa innebär att uppgifter

- skall behandlas på ett korrekt och lagligt sätt,
- skall samlas in endast för särskilda ändamål,
- skall vara adekvata och relevanta och inte får omfatta mer än vad som är nödvändigt,
- skall vara riktiga,
- skall inte bevaras under en längre tid än vad som är nödvändigt,
- skall behandlas i enlighet med den registrerades rättigheter,
- skall förvaras säkert,
- skall inte överföras till länder utan tillräckligt skydd.

Dessa riktlinjer är mycket lämpliga för att skydda privatlivet och för uppgiftsskyddet i samband med RFID-tillämpningar.

⁽³⁾ http://cordis.europa.eu/fp7/dc/index.cfm?fuseaction=UserSite.CooperationDetailsCallPage&call_id=11.

⁽⁴⁾ Direktiv om dataskydd, 95/46/EG, artikel 6.

4.6 Enligt EESK är de grundläggande principerna för god praxis följande:

- RFID-användare måste offentliggöra sin strategi och praxis och det får inte finnas några hemliga databaser med personuppgifter.
- Enskilda personer har rätt att få reda på när föremål i detaljhandeln innehåller RFID-taggar eller läsare. All avläsning av RFID-taggar som sker i detaljhandeln måste vara öppen för insyn för alla.
- De som använder radiofrekvensidentifiering måste anmäla syftet med märkningen och läsarna. Insamlingen av uppgifter bör begränsas till det som är nödvändigt för det aktuella syftet.
- RFID-användare är ansvariga för att genomförandet och användningen av tekniken sker inom ramarna för lagstiftningen och riktlinjerna för uppgiftsskydd. De är också ansvariga för systemens och databasernas säkerhet och integritet.

4.7 Hur dessa principer skall omsättas i praktiken är en omdiskuterad fråga. I idealfallet skall varje företag som är inblandat i transaktioner mellan företag och kunder, exempelvis detaljhandel, biljettförsäljning, tillträdeskontroller och transporttjänster, ge kunderna någon form av garanti för att dessa principer följs, ett slags kundstadga. EESK föreslår dessutom följande riktlinjer:

- a) Man bör förbjuda handlarna att tvinga eller förmå kunder att acceptera aktiva eller icke-aktiva taggar i de produkter de köper. Andra alternativ kan vara att fästa taggarna på förpackningen eller använda taggar som går att ta bort, i likhet med prislappar.
- b) Kunderna bör ha rätt att avlägsna eller avaktivera taggar på föremål de äger.
- c) Användning av RFID för att spåra enskilda personer bör i princip förbjudas. Att spåra enskilda personer är olämpligt, oavsett om detta sker till exempel via kläder, varor, biljetter eller andra föremål.
- d) RFID bör aldrig användas på ett sådant sätt att anonymiteten kan röjas eller minskas.
- e) De ansvariga myndigheterna bör tillhandahålla tydliga bestämmelser om att c) och d) endast kan tillåtas i särskilda fall och efter ett formellt förhandsmeddelande till myndigheten.

Brüssel den 11 juli 2007

4.8 Vissa undantag till ovanstående riktlinjer kan tänkas i följande fall:

- Den enskilde väljer att låta taggarna vara aktiva för sin egen bekvämlighets skull.
- Den enskilde ger sitt samtycke till övervakning i kritiska miljöer, exempelvis offentliga och privata inrättningar och institutioner med höga säkerhetskrav.
- Den enskilde kan välja att använda tillämpningar som gör det möjligt att spåra och identifiera dem på samma sätt som användningen av mobiltelefoner, bankkort, Internetadresser osv. redan möjliggör spårning och identifiering.

Alla sådana undantag bör anmälas till behörig myndighet.

4.9 En typ av tillämpningar som skulle kunna undantas generellt är tillfällig spårning av människor och varor. I samband med lufttransporter skulle bagaget kunna märkas vid incheckningen för att förbättra säkerheten och tillförlitligheten i bagagehanteringen, medan passagerarna skulle kunna märkas för att förbättra och påskynda påstigningen på planet och säkerhetskontrollerna. En annan tillämpning skulle kunna vara att spåra patienter som tagits in på sjukhus för operation. Centralt för att denna typ av tillämpningar skall accepteras är att märkningen säkert raderas när den tillfälliga situationen upphör.

4.10 RFID-tekniken har ännu inte uppnått full mognad, och vi förstår ännu inte dess fulla potential. Den skulle kunna erbjuda oerhörda fördelar för vårt tekniska samhälle, men samtidigt kan det vara det största tekniska hotet hittills mot privatlivet och friheten. EESK anser att RFID-tillämpningar bör utvecklas i enlighet med stränga etiska regler och med respekt för uppgiftsskydd, privatliv och säkerhet, men att utvecklingen av tillämpningar bör fortsätta, med nödvändiga garantier.

4.11 Sammanfattningsvis: När RFID-tillämpningar tillåts bör användningen präglas av insyn för alla berörda parter. Tillämpningar i syfte att förbättra hanteringen av varor är allmänt sett godtagbara. Tillämpningar som innebär märkning av personer kan i regel bara accepteras tillfälligt. Tillämpningar som kopplar personer till varor kan godtas i marknadsföringssyfte. Tillämpningar som identifierar personer med hjälp av de varor de har köpt är i princip inte godtagbara. Vissa tillämpningar är dessutom olämpliga i ett fritt samhälle och bör aldrig tillåtas. Det absoluta kravet på att den personliga integriteten och anonymiteten bevaras måste vara kärnpunkten i kommissionens rekommendationer till medlemsstaterna.

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Dimitris DIMITRIADIS

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Kommissionens meddelande till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén "Galileo vid skiljevägen: Genomförandet av de europeiska programmen för globala system för satellitnavigering (GNSS)"

KOM(2007) 261 slutlig

(2007/C 256/14)

Den 16 maj 2007 beslutade kommissionen att i enlighet med artikel 262 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om ovan nämnda yttrande.

Den 29 maj 2007 gav kommitténs presidium i uppdrag åt facksektionen för transporter, energi, infrastruktur och informationssamhället att förbereda ärendet.

Mot bakgrund av ärendets brådskande natur utsåg EESK **Stéphane Buffet** till huvudföredragande vid sin 437:e plenarsession den 11-12 juli 2007 (sammanträdet den 11 juli 2007) och antog yttrandet med 95 röster för, inga röster emot och 1 nedlagd röst.

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 Europeiska ekonomiska och sociala kommittén välkomnar den realistiska hållning och det mod kommissionen visat i sitt meddelande "Galileo vid skiljevägen: Genomförandet av de europeiska programmen för globala system för satellitnavigering (GNSS)" (KOM(2007) 261), genom att dra konsekvenserna av svårigheterna i koncessionsförhandlingarna kring Galileosystemet.

1.2 EESK stödjer helt att de låsta förhandlingarna bryts och att en alternativ strategi utformas.

1.3 Kommittén stöder fullt ut rådets, Europaparlamentets och kommissionens vilja att slutföra Galileoprojektet med dess ursprungliga definition och omfattning.

1.4 Kommittén anser att Galileoprojektet är ett strategiskt projekt för EU som gör det möjligt att visa att Europa är i stånd att samverka kring ett mycket stort mänskligt, vetenskapligt, tekniskt och ekonomiskt projekt.

1.5 Kommittén anser att det vore förödande för EU att överge projektet.

1.6 Kommittén framhåller att det scenario som kommissionen presenterat utgör ett intressant och realistiskt förslag som syftar till att slutföra projektet och anser att det faktum att ansvaret för och finansieringen av utvecklings- och installationsfasen läggs på den offentliga sektorn speglar en realistisk bedömning av situationen.

1.7 Eftersom detta scenario får betydande ekonomiska följdverkningar och kräver särskilda ansträngningar från den offentliga sektorns sida, framhåller EESK att det är nödvändigt att på ett öppet sätt fundera över möjligheten för EU:s medlemsstater att använda Galileosystemet för militära, främst defensiva, syften samt över möjligheten att införa en smärre avgift för utrustningen i systemet för att bidra till ekonomisk balans i projektet.

1.8 EESK rekommenderar att man så snabbt som möjligt förtydligar villkoren och formerna för koncessionen för Egnos-

systemet, som är ett regionalt europeiskt komplement till det amerikanska GPS-systemet, och att man på ett bra sätt samordnar genomförandet av Egnos- och Galileoprogrammen.

1.9 Kommittén stöder valet av Europeiska rymdorganisationen ESA som ansvarig för den offentliga upphandlingen och utnämningsbesluten i projektet.

1.10 Kommittén varnar för frestelsen att tillämpa kraven för principen om rättvist återflöde på Galileoprojektet, även om kommittén har förståelse för medlemsländernas farhågor beträffande den vetenskapliga, tekniska och ekonomiska utvecklingen.

1.11 Kommittén erinrar om att frågorna om styrning samt teknisk och ekonomisk ansvarsfördelning, när de inte förvaltas väl, visat sig kunna innebära stora faror, vilket den senaste tidens utveckling hos Airbus visat.

1.12 Kommittén uppmanar medlemsländerna att göra allt som står i deras makt för att slutföra Galileoprojektet.

2. Bakgrunden till meddelandet

2.1 Fem månader efter offentliggörandet av Grönboken om satellitnavigationstillämpningar offentliggjorde kommissionen ett nytt meddelande med den oroande titeln "Galileo vid skiljevägen: Genomförandet av de europeiska programmen för globala system för satellitnavigering (GNSS)".

2.2 En slagkraft titel till följd av att förhandlingarna kring koncessionsavtalet gått i stå. Det visade sig inte möjligt att träffa ett avtal med det industrikonsortium som visat intresse för denna koncession. Detta berodde på att det förelåg grundläggande meningsskiljaktigheter kring den ekonomiska modellen för projektet.

2.3 Kommissionen kunde följaktligen inte göra annat än att, efter en rad förseningar igenomförandet av Galileoprogrammet, konstatera att förhandlingarna misslyckats och att en omfattande ekonomisk och juridisk omläggning av projektet var nödvändig.

2.4 Vid transportministrarnas möte den 22 mars i år uppmanade rådet för övrigt kommissionen att utvärdera situationen och föreslå detaljerade alternativa scenarier för koncessionsavtalet samt ett scenario för att snabbt kunna tillhandahålla satellitnavigeringssystemet Egnos, ett regionalt komplement till det amerikanska GPS-systemet, som förelöpare till Galileo.

2.5 Europaparlamentet har ånyo uttryckt sitt stöd för Galileo-projektet samtidigt som man även uttryckt oro över de upprepade förseningarna kring utvecklingen av projektet och har bitt kommissionen att presentera förslag på hur situationen kan åtgärdas.

2.6 Kommissionens meddelande tillmötesgår denna dubbla begäran från de lagstiftande EU-institutionerna.

3. Innehållet i meddelandet

3.1 Den första viktiga aspekten är att kommissionen uppmanar rådet och Europaparlamentet att konstatera att de nuvarande förhandlingarna om koncessionsavtalet misslyckats och följaktligen avsluta dem. I det låsta förhandlingsläget hade kommissionen egentligen ingen annan lösning till hands.

3.2 Kommissionen ber dock samtidigt rådet och parlamentet att åter bekräfta sitt åtagande om att inrätta ett självständigt satellitnavigeringssystem och att stödja det fortsatta genomförandet av Galileo-programmet. De misslyckade aktuella förhandlingarna om koncessionsavtalet torde således inte innebära att Galileo-programmet överges. Kommissionen önskar tvärtom att projektets strategiska betydelse för den europeiska unionen bekräftas liksom dess betydelse på det ekonomiska planet.

3.3 Det fortsatta genomförandet av Galileo-programmet måste enligt kommissionen förlöpa helt enligt den aktuella planeringen. De tekniska kännetecknen bör förbli desamma, dvs. en konstellation av trettio satelliter med fem olika tjänster och en högkvalitativ signal i rymden.

3.4 Det kan således inte bli fråga om att nöja sig med ett nedbantat Galileo-program.

3.5 Kommissionen föreslår följande två scenarier:

a. Scenario A: Enligt detta scenario finansieras och upphandlas ett driftssystem med begränsade prestanda av den offentliga sektorn. Den grundläggande infrastrukturen omfattar 18 satelliter med tillhörande marksegment. Både exaktheten i positioneringen och täckningen räcker för att erbjuda tjänsterna på marknaden, men utan att dra fördel av Galileos tekniska mervärde.

De återstående tolv satelliterna kommer därefter att utplaceras av den privata sektorn inom ramen för ett koncessionsavtal.

b. Scenario B: Enligt detta scenario finansieras och upphandlas ett komplett driftssystem med fullständiga prestanda av den offentliga sektorn. Infrastrukturen består av 30 satelliter med tillhörande marksegment. Den kommer att göra det möjligt att tillhandahålla samtliga Galileo-tjänster till alla användare i målgruppen och ge en garanti om gedigen konstruktion till

den framtida koncessionshavaren. Det offentlig-privata partnerskapet, i form av ett koncessionsavtal för tjänster, omfattar drift, utnyttjande av systemet och underhåll av de 30 satelliterna. Installationen skall vara slutförd i slutet av 2012 och koncessionsavtalet skall täcka perioden 2010-2030.

3.6 Kommissionen rekommenderar att det andra scenariot antas i två steg:

— Omedelbart genomföra Egnos, som en förelöpare till Galileo, genom en särskild koncession år 2008: Driften planeras vara i gång i slutet av år 2012 efter att hela Galileokonstellationen installerats.

— Samtidigt förhandla fram och inrätta ett offentlig-privat partnerskap, i form av en koncession, för den efterföljande utnyttjandefasen av Egnos och Galileo 2010-2030.

3.7 Kommissionen har uttryckt en önskan om att rådet och parlamentet skall ge sitt stöd till dessa två program genom att bekräfta ett antal principer:

— Att göra Egnossystemet funktionsdugligt år 2008.

— Att man beslutar att utforma, fastställa, styra och granska de europeiska GNSS-programmen på EU-nivå i samtliga medlemsstaters intresse.

— Att man erkänner Galileoprogrammets strategiska natur.

— Att man utser Europeiska rymdorganisationen (ESA) som offentlig upphandlare och utnämningmyndighet **på Europeiska unionens vägnar, och att ESA bör agera enligt EU:s regler och riktlinjer**,

— Att man, då det är möjligt, tillämpar rättvis konkurrens i programmet.

— Att man förstärker och omstrukturerar den offentliga styrningen av programmen genom att tilldela Europeiska kommissionen det politiska ansvaret och ledarskapet.

— Att man skapar förtroende bland investerarna.

3.8 Ett sådant program kräver inte bara att betydande ekonomiska resurser ställs till förfogande för att anslagen i budgetplanen för det nu föreslagna programmet ska kunna användas utan även garantier om ytterligare finansiering.

3.9 Enligt budgetramarna för 2007-2013 skulle det krävas 2,4 miljarder euro för det fortsatta genomförandet enligt den nuvarande planen samt för nya åtgärder för att minska riskerna. Om man utgår från upphandling av den första kompletta konstellationen, följt av ett offentlig-privat partnerskap för driftsfasen 2010-2013, skulle det bli nödvändigt att mobilisera 3,4 miljarder euro.

4. Allmänna kommentarer

4.1 Det är sunt att kommissionen har konstaterat att de aktuella koncessionsförhandlingarna har gått i stå och rekommenderat att dessa bör avbrytas. Falska förespeglningar skulle endast ha bidragit till att förlänga den olustiga situationen och ytterligare ha försenat programmets genomförande.

4.2 Rådet drog i det här avseendet samma slutsats som kommissionen och beslöt att avbryta förhandlingarna för att inleda förhandlingar på ny basis. Rådet har även på nytt bekräftat Galileoprojektets prioritet, vilket EESK välkomnar.

4.3 En färsk Eurobarometerstudie (maj/juni 2007) om Galileo-programmet beställd av GD Energi och transport visar att 80 procent av EU:s befolkning stödjer idén med ett självständigt satellitnavigeringssystem och att 63 procent av befolkningen är positiv till kompletterande finansiering för att projektet skall kunna slutföras. Bedömningen av vilka följderna för bilden av EU skulle bli om Galileoprojektet övergavs går dock isär. 44 procent av de tillfrågade anser att det skulle ha skadlig inverkan och 41 procent anser att det inte skulle få några följder.

4.4 EESK välkomnar rådets och allmänhetens stöd för Galileoprojektet, men anser att det vore förödande för bilden av EU och för förtroendet för EU:s projekt om projektet övergavs. EU skulle därigenom visa prov på oförmåga att slutföra ett vetenskapligt och tekniskt framtidsprojekt av ett slag som skulle involvera vårt främsta forsknings- och innovationscentrum och med en teknik som skulle skapa stora marknadsmöjligheter.

4.5 Meddelandet innehåller, trots dessa påminnelser, flera öppna frågor. Kommissionen lägger en stark betoning på Egnos-systemet och behovet av att så snart som möjligt kunna utnyttja detta system men skjuter fram frågan om vem som ska ha hand om driften. Kommissionen begränsar sig till att ange att driften kommer att bli föremål för en koncession men ger inga uppgifter om formen för denna eller om eventuella partner (företag, konsortier, organ eller företag som ansvarar för flygtrafikförvaltningen osv.). Kommer det att bli en operatör från den offentliga eller privata sektorn? Vilka genomförandeförfaranden och tidsfrister kommer att tillämpas?

4.6 Utbyggnadssystemen som gör det möjligt att förbättra kvaliteten på GPS-tjänsterna är regionala (förutom Egnos finns det ett system i Nordamerika, WAAS, och ett annat i Indien). Vilka kopplingar finns mellan dessa regionala system och vilka internationella avtal krävs?

4.7 Mot bakgrund av de svårigheter man haft med det konsortium som intresserat sig för Galileokoncessionen bör man se upp så att inte liknande problem uppstår med de nya föreslagna scenarierna. Bakom konsortiets medlemmar kunde man ju faktiskt ofta skönja de nationella direktiven. Många av de berörda företagen är beroende av den offentliga upphandlingen eller är statliga bolag, och det vore naivt att tro att det skulle röra sig om ett klassiskt "privat" konsortium. Dessa

omständigheter kan även uppkomma i de nya scenarierna. Mot bakgrund av ovanstående bör man organisera anbuds-förfaranden som borgar för verklig konkurrens.

4.8 EESK välkomnar att projektets upplägg över lag inte har ändrats och i synnerhet inte det föreslagna tjänstebudet. Kommissionens förslag är det mest förnuftiga. Ändringar i projektets upplägg skulle medföra ytterligare förseningar, ökade kostnader och onödiga risker.

4.9 Kommittén anser även att kommissionen gör rätt i att påpeka att man "utan att så tvivel om systemets civila karaktär måste erkänna att ett militärt bruk kan ge stora intäkter". Vi är medvetna om att denna fråga är känslig och anser att medlemsländerna bör fortsätta att diskutera den sinsemellan. Vi anser att EU:s medlemsländer, om de så önskar, fritt bör kunna besluta om att använda systemet med offentligt reglerade tjänster med begränsad tillgång för defensiva militära syften om lämplig finansiering erbjuds.

4.10 Eftersom om finansieringen av projektet är av central betydelse, ställer sig EESK frågan om man inte bör överväga att införa smärre avgift för försäljningen av systemutrustningen för att bidra till finansieringen av Galileo-programmet.

4.11 EESK stöder valet av Europeiska rymdorganisationen ESA som projektets offentliga upphandlare och utnämning-myndighet, men betonar att ESA inte bör tillämpa den så kallade principen om rättvist återflöde på Galileoprojektet, trots att kommittén är medveten om att avtalen mellan staterna i det föregående scenariot var resultatet av en känslig ekonomisk balansgång medlemsländerna emellan. Kommittén understryker behovet av att inte äventyra ett både så viktigt och symboliskt projekt för EU på grund av oro kring projektets ekonomiska följder för de viktigaste deltagarländerna. Kommittén påminner om att de svårigheter som EADS i dag ställs inför är en följd av samma slags farhågor. Parternas strävan efter ekonomisk balans är befogad, men om den resulterar i en situation av handlingsförlamning eller i förseningar i genomförandet av projekten, äventyras hela detta europeiska flaggskeppsprojekt med sina industriella och vetenskapliga dimensioner och sina ekonomiska återverkningar.

4.12 EESK antar slutligen att det är kommissionens vilja att bibehålla principerna för gemenskapens styrelse reformer som föranlett den att, på ett kanske något odiplomatiskt sätt, insistera på att tilldelas den politiska ledningen för projektet, och att man därmed underskattat Europeiska rymdorganisationens viktiga roll.

Bryssel den 11 juli 2007

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Dimitris DIMITRIADIS

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Tvåårsrapporten om EU:s strategi för hållbar utveckling"

(2007/C 256/15)

I ett brev av den 11 december 2006 till Dimitris Dimitriadis bad Europeiska kommissionen Europeiska ekonomiska och sociala kommittén att i enlighet med artikel 262 i EG-fördraget utarbeta ett yttrande om "Tvåårsrapport om EU:s strategi för hållbar utveckling".

Facksektionen för jordbruk, landsbygdsutveckling och miljö (observationsgruppen för hållbar utveckling), som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 8 juni 2007. Föredragande var Lutz Ribbe.

Vid sin 437:e plenarsession den 11-12 juli 2007 (sammanträdet den 11 juli) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 70 röster för, 21 röster mot och 10 nedlagda röster:

1. Sammanfattning av slutsatserna och kommitténs rekommendationer

1.1 EESK välkomnar den "nya" hållbarhetsstrategi som antogs vid EU-toppmötet i juni 2006 och som har gett nytt liv åt debatten. Det bindande kravet på lägesrapporter vartannat år kommer särskilt att bidra till att politiker och allmänhet får mer konkret information om vilken positiv utveckling som sker och vilka problem som finns i genomförandet.

1.2 EESK har i tidigare yttranden om hållbar utveckling i princip välkomnat de dokument som lagts fram av kommissionen, rådet och Europeiska rådet, men också ställt kritiska frågor och utarbetat ibland vittgående förslag, som ofta inte beaktats av institutionerna. Också denna gång framför EESK kritik mot att målen är för vagt formulerade inom de flesta av de områden som betecknas som prioriterade. Särskilt stor är oklarheten i fråga om instrumenten.

1.3 EESK välkomnar i synnerhet de målsättningar och riktlinjer för politiken som fastställs i den nya strategin, och uppmanar kommissionen, rådet och Europaparlamentet att ta dessa på allvar och beakta dem till fullo.

1.4 Kommittén förväntar sig att den första lägesrapporten, som offentliggörs i september 2007, bland annat skall innehålla mer detaljerad information om följande:

- Med vilka ekonomiska instrument tänker kommissionen "främja insyn på marknaden och priser som återspeglar de verkliga ekonomiska, sociala och miljömässiga kostnaderna för produkter och tjänster ('sätta rätt pris')?"
- Hur tänker man konkret omsätta Europeiska rådets krav på att "överväga ytterligare åtgärder för skatteväxling från arbete till förbrukning av resurser och energi och/eller förorening, bidra till

EU:s mål att öka sysselsättningen och minska negativ miljöpåverkan på ett kostnadseffektivt sätt?"

- Vilken konkret tidsplan har kommissionen tänkt sig för att omsätta Europeiska rådets mål att gradvis avskaffa subventioner med negativ miljöpåverkan? Kan man beakta EESK:s idé om att överföra åtminstone en del av dessa medel till en "EU-fond för hållbarhet"?
- Hur tänker kommissionen i framtiden försöka undvika den uppenbara och fortbestående motsägelse mellan anspråk och verklighet i hållbarhetspolitiken som t.ex. visar sig tydligt inom transportsektorn (se punkterna 4.15 och 4.16)?
- Hur skall man hantera de medlemsstater som inte lagt fram några nationella hållbarhetsstrategier som uppfyller kraven?

1.5 Det är naturligt att områdena klimat och energi får särskild prioritet med tanke på den dramatiska utvecklingen när det gäller klimatförändringarna. EESK anser emellertid

- att detta är bra, men att det inte får leda till att man försummar andra centrala beståndsdelar i strategin,
- att alla beslut, trots det akuta behovet av politisk handling, fattas i enlighet med de "huvudprinciper för politiken" som fastställs i den nya strategin. Detta innebär att de skall fattas i samråd med medborgarna, företagen och arbetsmarknadsparterna, på grundval av bästa tillgängliga kunskap, osv. Beslutet om att 10 % av det europeiska bränslet i framtiden skall framställas av biomassa (i stället för det tidigare beslutet om 5,75 %), som fattades inom ramen för "energipaketet", följde inte denna princip. EESK ser här potentiellt stora problem, som man kommer att behandla i ett separat yttrande om kommissionens lägesrapport i frågan (!).

(!) KOM(2006) 845 slutlig.

2. Huvuddragen i och bakgrunden till yttrandet

2.1 År 2001 antog Europeiska rådet i Göteborg EU:s strategi för hållbar utveckling. I december 2005 lade kommissionen fram ett meddelande till parlamentet och rådet med titeln "Om översyn av strategin för en hållbar utveckling – Handlingsram" ^(?) där "ytterligare konkreta åtgärder för de kommande åren" fastställs.

2.2 Europeiska ekonomiska och sociala kommittén har under de senaste åren i flera yttranden behandlat strategin för hållbar utveckling. Kommittén har i samband med detta alltid påpekat vikten av hållbar utveckling för vårt samhälle. EESK har i princip stött kommissionens insatser och ställt sig bakom Europeiska rådets uttalanden om att strategin för hållbar utveckling är en överordnad strategi för unionen – även Lissabonstrategins mål bör fastställas i linje med strategin för hållbar utveckling.

2.3 I sina yttranden om hållbar utveckling har EESK också ofta formulerat kritiska kommentarer och konstruktiva frågor, som hittills inte helt och hållet besvarats av kommissionen och rådet.

2.4 I sitt senaste yttrande om ämnet diskuterade EESK det ovannämnda meddelandet från kommissionen från december 2005. Kommittén kritiserade då kommissionen för att handlingsramen, som kommissionen beskriver som "ambitiös", inte hade beaktat vare sig EESK:s rekommendationer från april 2004 eller kommissionens egna löften från juni 2005. Kommissionen hade inte heller denna gång fastställt de utlovade klara målen för strategin för hållbar utveckling.

2.4.1 EESK påminde i yttrandet om att en strategi också måste innehålla en beskrivning av hur målen skall uppnås. Bristen på konkreta mål leder med automatik till problem när man fastställer instrumenten. Om man inte riktigt vet vart man vill, kan man inte heller bestämma hur man skall ta sig dit. Enligt EESK:s mening innebar meddelandet fler obesvarade frågor än svar och riktlinjer.

2.4.2 Om man inte talar om för vare sig allmänheten eller arbetsmarknadsparterna vilka målen och instrumenten är, leder det till "stor oklarhet om vad en hållbar utveckling rent konkret egentligen innebär, och hur utvecklingen i framtiden kommer att skilja sig från dagens situation, vilket leder till motstånd – som bottnar i rädsla – från potentiellt berörda sektorer", menade EESK i sitt yttrande från 2004 ^(?). EESK måste tyvärr konstatera att de senaste tre åren knappast har lett till större klarhet, vilket kommer att påverka hållbarhetspolitikens trovärdighet negativt.

2.5 Österrike, som innehade ordförandeskapet för rådet under första halvåret 2006, såg troligtvis saken på samma sätt. Man lade kommissionens meddelande från 2005 mer eller

mindre åt sidan, och utarbetade ett eget, nytt dokument inför stats- och regeringschefernas toppmöte i juni 2006. Detta dokument antogs som den "nya strategin" ⁽⁴⁾.

2.6 I denna nya strategi tilldelas EESK, troligen på grund av sitt hittills starka engagemang på området, en viktig roll. Enligt punkt 39 bör EESK "spela en aktiv roll för att skapa egenansvar bl.a. genom att fungera som katalysator för att stimulera debatten inom EU", och kommittén "uppmannas att förbereda ett underlag" för kommissionens tvåårsrapport.

2.7 Med detta yttrande vill EESK ta sitt ansvar och uppfylla rådets önskan. Inledningsvis kommer några grundläggande generella kommentarer om den nya strategin att presenteras (punkt 3), därefter kommer de ämnesområden som tas upp i den nya strategin kort att diskuteras (punkt 4), och slutligen presenteras kommitténs ståndpunkter i fråga om vissa delar av innehållet i den rapport som skall utarbetas före september 2007 (punkt 5).

3. Generella kommentarer om den nya strategin

3.1 När EU:s viktigaste politiska institution granskar och förnyar sin politik som Europeiska rådet har gjort med EU:s strategi för hållbar utveckling väntar sig det civila samhället att dokumentet också tar upp följande:

- Varför granskningen över huvud taget var nödvändig.
- Vad resultatet av analysen av bristerna var, dvs. var problemen finns.
- Vad kommer att förändras konkret i framtiden? Vilka områden skall man inte längre arbeta med, eller arbeta med på ett annat sätt och vilka områden skall läggas till och varför?
- Hur man t.ex. tänker uppnå det nödvändiga målet att integrera hållbarhetstanken i alla generaldirektorats verksamhet.

3.2 Sådan bakgrundsinformation och resultat av en sådan granskning söker man emellertid förgäves efter i dokumentet. Det läggs helt enkelt fram som en "ny" strategi.

3.3 I Göteborgsstrategin, som grundades på ett meddelande från kommissionen, låg tyngdpunkten på fyra tematiska områden, nämligen

- Klimatförändringar.
- Transporter.
- Folkhälsa.
- Naturtillgångar.

^(?) KOM(2005) 658 slutlig av den 13 december 2005.
^(?) EUT C 117, 30.4.2004, s. 22, punkt 2.2.1.

⁽⁴⁾ Europeiska unionens råd, dokument 10917/06 av den 26 juni 2006: "Översyn av EU:s strategi för hållbar utveckling: Förnyad strategi".

3.4 Två andra teman som kommissionen hade föreslagit, nämligen "bekämpning av fattigdomen" och "den åldrande befolkningen", togs inte in i Göteborgsstrategin, ett beslut som Europeiska rådet inte motiverade. EESK kritiserade detta i ett yttrande från april 2004 ⁽⁵⁾ och ansåg att detta gav en "felaktig signal". Från många håll kom också kritik mot att strategin inte presenterades i ett enda dokument som kunde diskuteras och föras fram offentligt och att den externa dimensionen behandlades i en separat process som ledde till ett separat dokument.

3.5 I den "nya strategin" beskrivs nu sju centrala utmaningar, och operativa mål och uppgifter fastställs. Det handlar då om följande områden:

- Klimatförändringar och ren energi.
- Hållbara transporter.
- Hållbar produktion och konsumtion.
- Bevarande och förvaltning av naturresurser.
- Folkhälsa.
- Social integration, demografi och invandring.
- Globala utmaningar när det gäller fattigdom och hållbar utveckling.

3.6 Denna överensstämmelse mellan den ursprungliga och den nya strategin visar att den centrala inriktningen inte har förändrats i den "nya strategin". De tematiska områdena från Göteborgsstrategin kompletteras bara med de områden som betecknades som nödvändiga i kommissionens meddelande från 2001 ("bekämpning av fattigdomen" och "den åldrande befolkningen") samt med temat "Hållbar produktion och konsumtion".

3.7 EESK förstår skälen till detta eftersom varken de problem som togs upp 2001 eller de frågor som då utelämnades har fått sin lösning, vilket gör att det krävs en konsekvent politisk behandling. Just med tanke på de hittills otillräckliga politiska åtgärderna är emellertid den intressanta frågan vad som egentligen skiljer den nya strategin från den gamla och hur man skall värdera den gamla strategins framgångar hittills. Denna fråga är viktig framför allt för att kunna möta kritik som går ut på att det bara skapar större förvirring att lägga fram nya dokument, det bidrar inte till att stärka politiken. EESK har flera gånger pekat på att politiken för hållbar utveckling inte kan mätas i mängden dokument som produceras av förvaltningar och politiker, utan i konkret verksamma åtgärder.

3.8 Den nya strategin grundar sig på en utmärkt uppsättning principer för hållbar utveckling och syftar till att inarbeta dessa i en uppsättning mål och åtgärder för vart och ett av de sju utvalda prioriterade områdena. Därtill planeras åtgärder i temaövergripande frågor och utveckling av processer för genomförande och övervakning av framstegen. I dessa avseenden är den nya strategin förvisso en förbättring i förhållande till föregångarna.

3.9 Det finns tecken på att de delar av strategin som behandlar klimatförändringarna och energifrågorna får stor uppmärksamhet. Detta är bra, men får inte leda till att man försummar andra centrala beståndsdelar i strategin. Den förelig-

gande översynen av genomförandet är ett viktigt tillfälle att utforska denna fråga och att försöka ge strategin större tyngd och drivkraft på alla de områden den behandlar. Kommittén vill åter betona att hållbar utveckling är en övergripande fråga som kräver integrering, inte en meny med olika alternativ som man kan välja efter behag. Inriktning och målsättningar i fråga om klimatförändringarna börjar nu framstå med tillräcklig tydlighet, precision och angelägenhet för att kunna driva fram åtgärder. Vad gäller de övriga frågorna i strategin är målsättningarna för hållbar utveckling alltför vaga och oprecisa för att kunna åstadkomma någon betydande förändring.

3.10 Strategins räckvidd: De sju temaområdena i den nya strategin är en förbättring i förhållande till de otillräckliga fyra områdena i den föregående strategin. Fortfarande finns emellertid avsevärda brister. Redan i sitt förberedande yttrande från april 2004 ⁽⁶⁾ efterlyste EESK ett eget kapitel för jordbruket. Kommittén upprepar denna begäran mot bakgrund av att den flera gånger har uttryckt stora tvivel på att ett hållbart jordbruk, som "den europeiska jordbruksmodellen" vill vara, över huvud taget är möjligt med de förutsättningar som råder på världsmarknaden. Detta tvivel på att den gemensamma jordbrukspolitiken verkligen rör sig i rätt riktning förstärks genom stats- och regeringschefernas beslut om budgetplanen 2007-2013, som innebär att medlen för utvecklingen av ett hållbart jordbruk i den särskilt viktiga andra pelaren i GJP har skurits ner dramatiskt. EESK har flera gånger uttalat sig kritiskt mot detta och frågar sig hur detta beslut kan överensstämma med politiken för hållbar utveckling. En diskussion av jordbruksfrågorna under punkten "naturresurser" i den nya strategin gör inte problematiken rättvisa.

3.11 Om man tar upp frågan om huruvida en europeisk jordbrukspolitik som är inriktad på globala, öppna marknader verkligen kan vara hållbar, kommer man automatiskt in på den generella frågan om de globala spelreglerna för produktion och handel. WTO är en organisation som grundar sig på överenskomelser som syftar till att främja fri världshandel. En fri, avreglerad handel behöver emellertid inte med automatik vara hållbar, vilket EESK flera gånger påpekat. Den nya strategin innehåller emellertid ingenting som visar på hur frihandel kan förenas med hållbarhetsprincipen. Detta är en stor brist. Även här måste EESK tyvärr konstatera att de ansvariga inom EU hittills har underlåtit att besvara denna fråga ⁽⁷⁾ som EESK ställde redan för tre år sedan, även om EESK med glädje konstaterar att EU under de senaste åren faktiskt ansträngt sig för att förhandla fram nya regler för den globaliserade handeln och detta även hos IMF och Världsbanken.

3.11.1 Den globala dimensionen är för en europeisk hållbarhetsstrategi naturligtvis av stor betydelse, eftersom den europeiska ekonomin naturligtvis också påverkas av utvecklingen utanför det egna ekonomiska området. Varje EU-strategi måste därför vara förenlig med och aktivt stödja ett globalt perspektiv på hållbar utveckling. I den förnyade strategin erkänner man detta genom hänvisningar till stöd för millennieutvecklingsmålen, Kyoto, UNEP och andra världsomfattande initiativ.

⁽⁵⁾ EUT C 117, 30.4.2004.

⁽⁶⁾ EUT C 117, 30.4.2004.

⁽⁷⁾ EUT C 117, 30.4.2004, s. 22, bl.a. punkt 0.8 och 6.4 ff.

I strategin erkänner man också behovet av att "ställa globaliseringen i den hållbara utvecklingens tjänst". Man noterar att kommissionen under 2007 håller på att utarbeta en handlingsplan för hållbar konsumtion och produktion, men EESK anser att det krävs en mer långtgående analys för att man överhuvudtaget skall kunna hoppas på att lösa problemen med de globala orättvisorna. "Strävan efter tillväxt" i de länder som nyligen industrialiserats och som med rätta eftersträvar en mycket högre levnadsstandard kommer med största säkerhet att få katastrofala följder för de globala resurserna och systemen. Strategin är därför rätt ställe för att ta upp begränsningarna i planetens kapacitet, som redan är hårt ansträngd under en ojämnt fördelad industrialisering som pågått i 200 år.

3.11.2 EESK föreslår därför att kommissionen utarbetar ett meddelande om metoder för att ta itu med förvaltningen och fördelningen av de gemensamma globala resurserna. I detta skulle man rikta in sig på en långsiktig ram för att stabilisera koncentrationen av växthusgaser i atmosfären på en "säker" nivå genom en bindande gemensam internationell budget av utsläppsrättigheter. Efter en överenskommen tidsfrist, då utsläppen per invånare skall ha konvergerat, skulle dessa rättigheter vara desamma. Med ett sådant tillvägagångssätt, som redan varit föremål för omfattande debatt och är känt under namnet "kontraktion och konvergens", kan man ta hänsyn till följderna av både befolkningstillväxt, industriell kapacitet, globalisering och kraven på en rättvis och praktisk omfördelning av jordens atmosfär som en delad resurs.

3.12 Tydliga mål: Hållbar utveckling är allmänt accepterad som ett övergripande samhällsmål. För att en strategi för hållbar utveckling skall kunna fungera pådrivande behöver den emellertid omsättas i specifika, mätbara mål, på grundval av noggrann analys. Den nya strategin innehåller förvisso ett stort antal mål och åtgärder, men dessa relateras inte till någon kvantitativ analys av data och tendenser eller någon kvalitativ analys av frågor och problem. Ofta är det därmed oklart varför just dessa mål och åtgärder har valts, hur framstegen skall utvärderas och i vilken utsträckning de kan bidra till den totala hållbarheten om de nu uppnås. Den föreliggande översynen bör utgöra en möjlighet till förtydligande av dessa punkter så att det i framtiden kommer att vara möjligt att bedöma framstegen mer systematiskt.

3.13 Efter dessa i huvudsak kritiska kommentarer vill emellertid EESK också framföra några positiva synpunkter. Den "nya strategin" innehåller i jämförelse med kommissionens handlingsprogram från december 2005 helt klart mer konkreta målsättningar, bl.a. när det gäller klimatpåverkande utsläpp och energieffektivitet. I slutsatserna från Europeiska rådets möte i mars 2007 anges emellertid ännu tydligare mål i fråga om klimatpolitik och delvis också energipolitik.

3.14 Verktyg för genomförandet: Även i den nya strategin (liksom i slutsatserna från Europeiska rådets möte i mars 2007)

är det emellertid alltför otydligt vilka instrument som skall användas för att uppnå dessa konkreta formulerade mål och därmed också vilken strategi som slutligen skall följas. Det är emellertid intressant att man nu – mest mellan raderna – åtminstone kan finna antydningar om möjliga instrument. EESK anser visserligen inte att detta är tillräckligt konkret, och lägesrapporten kan och bör därför användas som grundval för konkreta förslag och som stöd och riktlinjer (se punkt 5).

4. Särskilda kommentarer om den nya strategin

4.1 I den reviderade strategin beskrivs vikten av att integrera dynamiken i Lissabonstrategin i de bredare målen för hållbar utveckling. Översikten följs emellertid inte upp av någon vederhäftig analys av hur tillväxt- och utvecklingsmönster i världen måste förändras för att uppnå hållbarhet i framtiden. Följderna av en icke hållbar utveckling blir allt uppenbarare. Det kommer till särskilt tydligt uttryck i de fatala konsekvenserna av klimatförändringarna, men också i den ständigt fortsatta globala minskningen av den biologiska mångfalden, den allt större klyftan mellan fattiga och rika, den brist på råvaror som kan förutses osv.

4.2 Konsekvenserna kommer också att få dramatiska ekonomiska följder. I vissa regioner hotar den nuvarande ekonomiska basen att kollapsa fullständigt. I Schweiz får exempelvis investerare som vill satsa på vintersportinfrastruktur inte längre några lån av bankerna för anläggningar som ligger lägre än 1 500 meter över havet. Osäkerheten blir också allt större om vad som kommer att hända med lantbruket och turismen i Medelhavsområdet om det blir ännu varmare och torrare där.

4.3 De offentliga utgifter som används inom EU för skydd av kustlinjen mot erosion och översvämningar uppgår uppskattningsvis till 3,2 miljarder euro i dag, vilket kan jämföras med 2,5 miljarder euro 1986. Enligt studier kommer kusterosionen under perioden 1990-2020 att orsaka kostnader på i genomsnitt 5,4 miljarder euro årligen. Trots denna stora summa kan emellertid endast en del av de negativa konsekvenserna förhindras eller mildras.

4.4 Läget är allvarligt: Vi lever i ett ekonomiskt system där t.ex. sjukvårdskostnader och kostnader för miljöskador, exempelvis de miljardutgifter som stormen Kyrill orsakade i början av 2007, samhällsekonomiskt värderas positivt eftersom de ökar BNP. EESK ser positivt på att Europeiska rådet i sin nya strategi äntligen – om än tyvärr också perifert – börjar ta itu med detta motsägelsefulla förhållande. Europeiska rådet har fullständigt rätt när det i punkt 20 av sin nya strategi kräver att "det centrala systemet för redovisning av nationalinkomster [skall] utvidgas, bland annat genom att integrera begreppen lager och flöden och arbete utanför marknaden, och utvecklas vidare genom satelliträkenskaper, t.ex. miljöutgifter och materialflöden".

4.5 Kommittén vill här påminna om att den i ett yttrande från 2004 påpekade att "det absolut finns anledning att inom ramen för hållbarhetsstrategin diskutera frågor som hittills i det närmaste varit tabubelagda. En av dessa är frågan om ständig ekonomisk tillväxt som överordnad målsättning och huvudfråga i alla former av politik" (8). Kommittén har därigenom förklarat att det inte kan handla om en rent kvantitativ tillväxt utan att man måste ge plats åt ett "nytt tillväxttänkande" där kvalitativa mål som grundar sig på hållbarhetskriterier står i förgrunden. Kommissionen och rådet bör använda den kommande lägesrapporten för att

— klargöra om det inte just i fråga om indikatorn "bruttonationalprodukt" som mått på samhällets välstånd och ekonomiska välmåga finns en hittills inte erkänd eller uttalad konflikt mellan hållbarhets- och Lissabonstrategierna,

— redovisa hur en "välstånd indikator", anpassad efter hållbarhetsprincipen, konkret skall se ut.

4.6 Av många exempel framgår tydligt att ekonomiska och miljöpolitiska framsteg inte alltid måste leda till en BNP-ökning men mycket väl kan skapa arbetstillfällen och minska bördan för miljön. När normala glödlampor byts ut mot energisparlampor förbrukas mindre ström, och BNP kommer härigenom – även om man räknar med de investeringar som måste göras – snarare att minska. EESK önskar ändå mer "tillväxt" på detta område liksom också i fråga om isolering av byggnader, bensinsnåla motorer, energieffektiva apparater osv.

4.7 Kommittén välkomnar därför kommissionens arbete för att utforska alternativ till BNP som mått på välfärden och kommer att följa denna utveckling noga.

4.8 Hållbar utveckling får man inte gratis, vilket EESK redan många gånger påpekat. Kommittén har dessutom flera gånger betonat att det måste komma genomgripande strukturella förändringar på det makroekonomiska planet, och detta kommer att ske vare sig vi vill det eller inte. Politikens uppgift är att varsamt inleda den nödvändiga förändringen för att förhindra större problem och mildra de värsta negativa följderna.

4.9 Vad gäller ansvaret för att klara av dessa problem påminner utskottet om att det på den mikroekonomiska nivån inte bara krävs politiskt fastställda korrekta ramvillkor. Det ställs krav också på näringslivet och de enskilda medborgarna. Kommissionen har sedan många år med rätta pekat på företagens sociala ansvar, som inom ramen för den sociala dialogen behandlar områdena ekonomi, sociala frågor och miljö.

(8) EUT C 117, 30.4.2004, s. 22, punkt 2.3.9.

4.10 Europeiska rådet anger i sin nya strategi (9) att denna "bildar den övergripande ram inom vilken ... de ekonomiska och sociala målen samt miljömålen kan förstärka varandra". Rådet anser vidare att "de sociala, miljörelaterade och ekonomiska dimensionerna av hållbar utveckling" i samband med alla politiska beslut skall bedömas "på ett välvägt sätt med beaktande av den yttre dimensionen av hållbar utveckling och kostnaden för passivitet". Så snart som det emellertid i den nya strategin handlar om medel talas det inte längre om den sociala dialogen, utan om en institutionaliserad dialog mellan å ena sidan kommissionen och medlemsstaterna och å andra sidan näringslivet i syfte att lägga fast riktlinjer för produkter och processer.

4.11 EESK vill betona hur viktigt det att föra en bred diskussion med alla samhällskrafter när det gäller de politiska åtgärder som skall vidtas och att ständigt ha de "viktiga mål" och "huvudprinciper" som fastställs i den nya strategin för ögonen och verkligen ta dem på allvar. Endast så kan en felaktig utveckling undvikas, bred samhällelig acceptans åstadkommas och hållbarheten utvecklas till en verklig princip för agerandet.

4.11.1 Ett exempel på hur förfarandet inte bör se ut är Europeiska rådets beslut inom ramen för energipaketet om att 10 % av bränslet skall vara biobränsle (i stället för det tidigare beslutet om 5,75 %). EESK stöder uttryckligen det mål som Europeiska rådet har fastställt om att reducera koldioxidutsläppen med 20 eller 30 % (beroende på de utomeuropeiska parternas åtaganden) fram till 2020, samt de därefter följande målen (en minskning med 60-80 % fram till 2050). Inblandning av biobränslen bör inte endast stödja detta mål utan ligga i linje även med de övriga huvudprinciperna.

4.11.2 Man bör följaktligen beakta både energi- och natur- och miljöresultaten samt konsekvenserna av en eventuell konkurrens om arealen (inom det egna landet och globalt). Den allt intensivare diskussionen exempelvis om den mycket stora användningen av fossila bränslen vid produktionen av så kallade koldioxidfria biobränslen (10), om deras verkliga betydelse för klimatet (11) eller om påverkan på livsmedelsproduktionen (12) visar att långt ifrån alla frågor om hållbarhet har fått ett tillfredsställande svar. EESK kommer att behandla detta mycket viktiga ämne i ett särskilt yttrande.

4.12 Kommittén ser positivt på att diskussionen om de näringslivs- och ekonomiska konsekvenserna av hållbarhetsdebatten har blivit mer saklig bl.a. genom Stern-rapporten. I denna rapport räknas som bekant ut att "endast" 1 % av BNP

(9) Se punkt 8.

(10) 83 % av energiinnehållet i sådan etanol som framställs av majs härstammar från fossil energi.

(11) Hög halt av dikväveoxid vid rapsproduktion (en studie läggs fram före sommaruppehållet, alltså före plenarsessionen).

(12) Jfr Mexiko: Oro på grund av stigande priser på tortillas eftersom allt mer majs används till bränsleframställning.

krävs för att undvika omfattande klimatkonsekvenser. En studie från Vattenfall som lades fram vid det ekonomiska toppmötet i Davos kom till slutsatsen att det skulle kunna bli ännu "billigare". Även om 1 % av BNP uttryckt konkret i kronor ser ut som en oerhört stor summa, måste den ses i förhållande till andra politikområden som också kostar mycket pengar. Genomförandet av det s.k. Tina-projektet⁽¹³⁾ på transportområdet kommer exempelvis att fram till 2015 kräva årliga investeringar på cirka 1,5 % av BNP endast i de fastställda transportkorridorerna, vilket alltså är mer än vad som enligt Stern-rapporten krävs för att mildra climateffekterna.

4.13 Men det handlar som sagt inte bara om pengar, utan i stor utsträckning också om strukturella förändringar. I den "nya strategin" ställs t.ex. också krav på "att bryta sambandet mellan ekonomisk tillväxt och efterfrågan på transport för att minska miljökonsekvenserna". EESK välkomnar detta. Detta innebär dock också att man t.ex. måste ställa sig kritisk till den s.k. *just in time*-produktionen, där företagen upphör med sin lagerhållning och sparar in de kostnader som hänger samman med detta och omvandlar lastbilar och godståg till rullande lagerhallar.

4.14 Kommittén måste emellertid tyvärr konstatera att det förvånansvärt snabbt uppstår en diskrepans mellan anspråken och verkligheten. Endast 13 dagar efter det att Europeiska rådet hade beslutat om dessa operativa mål och uppgifter lade kommissionen fram sin "Halvtidsöversyn av EU-kommissionens vitbok från 2001 om den gemensamma transportpolitiken"⁽¹⁴⁾. För perioden 2000-2020 talas där om en trolig BNP-tillväxt på 52 %, en ökning av vägtransporterna med 55 % och av luftfarten med 108 %. Den minskade efterfrågan på transporter som man önskade återfinns framför allt i fråga om godstransporter på järnväg (+ 13 %) och persontrafik på järnväg (+ 19 %).

4.15 EESK kan endast med stor förvåning konstatera att det inte ser ut att finnas någon avstämning mellan framställningen i halvtidsöversynen av vitboken om transportpolitiken och den nya hållbarhetsstrategin – i alla fall problematiseras inte den uppenbara motsägelsen mellan anspråk och verklighet. Inom transportsektorn tycks kommissionen praktiskt taget ha övergivit det första specifika målet i strategin för hållbar utveckling om att bryta sambandet mellan ekonomisk tillväxt och efterfrågan på transporter. Kommissionen måste i fort-sättningen vidta alla steg för att inte låta sådana motsägelser uppstå. I transportsektorn krävs dessutom nya satsningar på att finna sätt att utforma våra städer och samhällen och verksamheter som förkortar kommunikationsrutten och resor i stället för att hela tiden öka de avstånd som människor och varor måste färdas för att uppfylla behov och önsningar. Detta förutsätter att man anpassar skattepolitiken, politiken för fysisk planering och sörjer för lämplig samordning på alla förvaltningsnivåer, från EU till lokala organ.

⁽¹³⁾ TINA = *Transport Infrastructure Needs Assessment*, nätverk för bedömning av transportinfrastrukturbehoven.

⁽¹⁴⁾ KOM(2006) 314 slutlig.

4.16 När det gäller att finna en lösning på den allt svårare transportproblematiken är den nya strategin snarast en besvikelse. Kommittén måste konstatera att EU:s energipolitik samtidigt har blivit avsevärd konkretare i fråga om lösningar än politiken på transportområdet, vars negativa påverkan på klimat och miljö samt miljöskydd kommer att tillta.

4.17 Slutsatserna från Europeiska rådets möte i mars 2007⁽¹⁵⁾, som kan leda till en utvidgning av systemet med handel med utsläppsrätter till land- och sjötransporter, bör behandlas och utvärderas i lägesrapporten om hållbarhetsstrategin med avseende på miljökonsekvenser, också i jämförelse med andra instrument.

5. Lägesrapportens innehåll

5.1 EESK ser positivt på att kommissionen i punkt 33 av den nya strategin anger att en lägesrapport skall utarbetas vartannat år (första gången i september 2007) om genomförandet av strategin för hållbar utveckling i EU och i medlemsstaterna. Strategin skall också innehålla information om framtida prioriteringar, riktlinjer och åtgärder. Kommittén hoppas att frågor som hittills förblivit obesvarade därigenom kan besvaras.

5.2 Detta är särskilt viktigt i fråga om de tämligen vagt nämnda styrinstrumenten och ekonomiska instrumenten. Till exempel nämns följande i punkt 22: "De lämpligaste ekonomiska instrumenten bör användas för att främja insyn på marknaden och priser som återspeglar de verkliga ekonomiska, sociala och miljömässiga kostnaderna för produkter och tjänster (sätta rätt pris)". Därmed är man inne på det krav som bl.a. EESK många gånger framfört om att internalisera externa kostnader och ta fram nödvändiga instrument för detta. Kommittén påminner om att denna debatt har förts under flera år, mer eller mindre utan resultat. Med tre års försening lade kommissionen i slutet av mars 2007 fram sin grönbok "Marknadsbaserade styrmedel för miljöpolitiken och närliggande politikområden", som gav diskussionen en ny knuff framåt. Kommittén kommer att kontrollera att arbetet inleds inom ramen för lägesrapporten i denna för hållbarheten så centrala fråga.

5.3 I punkt 23 framför Europeiska rådet, dvs. stats- och regeringscheferna, följande begäran till medlemsstaterna: "Medlemsstaterna bör överväga ytterligare åtgärder för skatteväxling från arbete till förbrukning av resurser och energi och/eller förorening, bidra till EU:s mål att öka sysselsättningen och minska negativ miljöpåverkan på ett kostnadseffektivt sätt". EESK välkomnar detta och uppmanar kommissionen att ägna större utrymme åt detta kapitel i lägesrapporten samt att lägga fram konkreta förslag på hur det skall göras. I samband med detta måste man noggrant undersöka både de miljöpolitiska effekterna och fördelningen av bördorna, så att inte just de socialt svaga drabbas särskilt hårt av skatteomfördelningen.

⁽¹⁵⁾ Se punkt 35.

5.4 Kommittén välkomnar också följande tillkännagivande: "Senast 2008 bör kommissionen lägga fram en färdplan för reformen, sektor för sektor, av subventioner som har betydande negativa effekter på miljön och som är oförenliga med hållbar utveckling". Kommittén stöder också målet om att "gradvis avskaffa" dessa subventioner. Det vore i detta sammanhang lämpligt om det fanns en konkret tidsplan för detta gradvisa avskaffande. Man borde också utvärdera om de medel som på detta sätt sparas in skulle kunna överföras till en "EU-fond för hållbarhet" som de nya medlemsstaterna skulle kunna utnyttja i samband med miljöskyddsåtgärder som innebär oproportionerliga kostnader i förhållande till deras budget (Artikel 175.5 och 174.1 i Nicefördraget).

5.5 EESK har redan i tidigare yttranden konstaterat att det är viktigt för medborgare, företag och övriga berörda aktörer att ha en klar överblick över de konkreta politiska planerna och motiven bakom dem. Endast då kommer människor att vara beredda att aktivt följa och stödja denna nödvändiga process. Därför är rådets uppdrag till kommissionen riktigt: "I det sammanhanget bör kommissionen ta fram en guide för allmänheten om denna strategi, med bland annat god praxis och god politik i medlemsstaterna" (punkt 26). Tyvärr saknas även här en konkret tidtabell, något som bör tas upp i lägesrapporten.

5.6 Ett syfte med strategin är bättre utformning av politiken genom ökad användning av konsekvensanalyser och ökat deltagande från aktörerna. Kommittén välkomnar detta och uppmanar kommissionen och medlemsstaterna att se över sina erfarenheter av konsekvensanalyser rörande hållbar utveckling, och säkerställa effektiv tillämpning på alla politikområden och i alla åtgärder.

5.7 Kommittén anser att initiativet att "utveckla en konkret och realistisk vision av EU på dess väg till hållbar utveckling under de kommande 50 åren" (punkt 27) är mycket viktigt. Även här inställer sig emellertid frågan om vad som skall göras när i konkreta termer. Kommittén menar också att man redan nu i en sådan vision bör rikta blicken bortom år 2060. I fråga om de krav och viktiga mål⁽¹⁶⁾ som introduceras i dokumentet om den nya strategin bör de samhälleliga valen också för långa perspektiv presenteras så tidigt som möjligt. Vid sitt möte i början av mars 2007 inledde Europeiska rådet processen genom att förklara att man skulle "kollektivt minska sina utsläpp med 60-80 % fram till 2050, jämfört med 1990"⁽¹⁷⁾. Vissa fossila eller icke-förnybara råvaror finns säkert tillgängliga mer än 50 år framåt, men det är ändå ändliga resurser, och därför är det korrekt att redan i dag fundera över vilken politik som skall föras efter de kommande 50 åren, om man menar allvar när man talar om rättvisa mellan generationerna.

⁽¹⁶⁾ Nämligen att ge "framtida generationer" möjlighet "att tillgodose sina behov", värna "social rättvisa och sammanhållning", "hög levnadsstandard", "full sysselsättning", och genomföra de tidigare nämnda huvudprinciperna "att sätta människor i centrum för Europeiska unionens politik genom att främja grundläggande rättigheter, bekämpa alla former av diskriminering, bidra till minskad fattigdom och att undanröja social utslagning".

⁽¹⁷⁾ Se slutsatserna, punkt 30.

5.8 Kommittén skulle gärna se att man beaktar dessa övergripande aspekter, som påverkar alla politiska nivåer (i både unionen och medlemsstaterna), också i strategins alla beståndsdelar för att den skall bli effektiv. Samtidigt anges inte hur detta skall säkerställas – förmodligen eftersom texterna i sin nuvarande lydelse (bekräftade genom utkastet till europeisk konstitution) innebär att unionen på detta område har delade befogenheter, medan medlemsstaterna ansvarar för finansiering och genomförande av miljöpolitik (artikel 175.4 i Nicefördraget). Det preciseras således inte vilka aktörerna är.

5.9 I den nya strategin anges att varje medlemsstat skall utse en företrädare som skall fungera som kontaktpunkt. EESK utgår ifrån att det i lägesrapporten kommer att redovisas om denna nominering redan har skett och hur samarbetet har utvecklats.

5.10 Rapporten bör också ge information om huruvida medlemsstaterna har färdigställt sin (första) nationella strategi, något som skall ske före juni 2007. EESK undrar vem som skall granska dessa nationella strategier och efter vilka kriterier, och vilka konsekvenser det får om medlemsstaternas strategier inte är färdiga i tid eller inte uppfyller kraven.

5.11 I punkt 41 talar rådet om de "frivilliga inbördes utvärderingarna" av de nationella strategierna som skulle inledas 2006 av en första grupp medlemsstater. Lägesrapporten bör ge information om resultaten av dessa utvärderingar och konsekvenserna för den europeiska strategin.

5.12 Samtidigt som medlemsstaternas och de regionala och lokala myndigheternas befogenheter bör respekteras till fullo när det gäller många aspekter av hållbar utveckling och utvecklingen av egna arbetssätt och åtaganden i fråga om många av problemen anser kommittén att det också, för att hålla takten uppe i arbetet för hållbar utveckling, krävs en förstärkning av kommissionens kapacitet att övervaka de övergripande framstegen och initiera nya åtgärder när genomförandet tycks släpa efter och ett kollektivt europeiskt arbetssätt krävs. Kommittén tvivlar på att det räcker med att samordna och utbyta god praxis. Kommittén skulle gärna se en årlig sammanställning av resultaten i de medlemsstater som skall kontrolleras.

5.13 Genom strategin rekommenderas att man inrättar nationella råd för hållbar utveckling eller ger dem en starkare ställning. Nationella råd spelar en viktig roll i utarbetandet av de nationella strategierna för hållbar utveckling och kan också bidra till att stimulera åtgärder i medlemsstaterna och involvera det civila samhället i fråga om hållbar utveckling och övervakning av framstegen. De kan också ha i uppgift att tillämpa principen om hållbar utveckling samtidigt som dynamisk balans upprätthålls mellan de ekonomiska, sociala och miljörelaterade aspekterna. Kommittén har inte sett några framsteg vad avser denna rekommendation. EESK har för avsikt att granska frågan senare i år, och rekommenderar under tiden att man i översynen av genomförandet också tar upp denna fråga med medlemsstaterna.

5.14 Det är också viktigt att medlemsstaterna och kommissionen tar ställning till hur samordningen av frågorna rörande hållbar utveckling skall skötas i fortsättningen inom de egna strukturerna. Hållbar utveckling är ett övergripande och integrerande begrepp, som går utöver och ibland måste ändra enskilda avdelningars och byråers mer specifika frågor. Erfarenhet framgår att detta förmodligen bara kan ske operativt om det finns en stark central enhet för att främja hållbar utveckling i en regering med kunskap och auktoritet nog för att ifrågasätta olika organs särintressen. Lägesrapporten borde innehålla information om var kommissionen ser ett behov av förbättring inom de egna avdelningarna. Kommittén är säker på att det finns ett sådant (jfr punkterna 4.15 och 4.16).

5.15 Strategin pekar med rätta på att den hållbara utvecklingen måste integreras ordentligt i de lokala och regionala

myndigheternas uppgifter och verksamhet på alla nivåer. Vissa lokala och regionala myndigheter i Europa har varit ledande när det gäller att ta hänsyn till hållbar utveckling i sitt arbete och utveckla uppfinningsrika lösningar på klimatförändringar och andra hållbarhetsproblem. Översynen efter genomförandet är ett bra tillfälle att inventera framstegen i den hållbara utvecklingen på lokal och regional nivå och ta ställning till hur de bästa aktörernas metoder kan ges större spridning.

5.16 I punkt 45 anges att ett beslut skall fattas 2011 om när en översyn av strategin för hållbar utveckling är nödvändig. EESK kan inte ställa sig bakom detta förfarande. Om det inom ramen för lägesrapporten framgår att det finns problem i Europa i arbetet för hållbarhet, då stämmer inte strategin (vägen mot att uppnå målen). Det innebär att en översyn är nödvändig snarast, inte först 2011.

Bryssel den 11 juli 2007

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Dimitris DIMITRIADIS

BILAGA

till kommitténs yttrande

Följande ändringsförslag som fick en fjärdedel av de avgivna rösterna avlogs:

Punkt 2.4

Stryk enligt följande:

"2.4. I sin senaste yttrande om ämnet diskuterade EESK det ovannämnda meddelandet från kommissionen från december 2005. Kommittén kritiserade då kommissionen för att handlingsramen, som kommissionen beskriver som 'ambitiös', inte hade beaktat vare sig EESK:s rekommendationer från april 2004 eller kommissionens egna löften från juni 2005. Kommissionen hade inte heller denna gång fastställt de utlovade om att den skulle fastställa klara mål för hållbar utveckling."

Resultat av omröstningen:

Röster för: 35

Emot: 61

Nedlagda: 4

Punkt 2.4.1

Ändra enligt följande:

"2.4.1 EESK påminde i yttrandet om att en strategi också måste innehålla en beskrivning av hur målen skall uppnås. Bristen på konkreta mål, som svårigen kan ställas upp med hänsyn till hållbarhetens olika aspekter, leder med automatik till problem när man fastställer instrumenten. Om man inte riktigt vet vart man vill, kan man inte heller bestämma hur man skall ta sig dit. Enligt EESK:s mening innebär meddelandet fler obesvarade frågor än svar och riktlinjer."

Resultat av omröstningen:

Röster för: 34

Emot: 63

Nedlagda: 3

Punkt 3.11

Ändra enligt följande:

- 3.11 "Om man tar upp frågan om huruvida en europeisk jordbrukspolitik som är inriktad på globala, öppna marknader verkligen kan vara hållbar, kommer man automatiskt in på den generella frågan om de globala spelreglerna för produktion och handel. WTO är en organisation som grundar sig på överenskommelser som syftar till att främja fri världshandel. ~~En fri, avreglerad handel behöver emellertid inte med automatik vara hållbar, vilket EESK flera gånger påpekat.~~ Den nya strategin innehåller emellertid ingenting som visar på hur frihandel kan ~~föras~~ blir mer förenligt med hållbarhetsprincipen. Detta är en stor brist. Även här måste EESK tyvärr konstatera att de ansvariga inom EU hittills har försummat att besvara denna fråga som EESK ställde redan för tre år sedan, även om EESK med glädje konstaterar att EU under de senaste åren faktiskt ansträngt sig för att förhandla fram nya regler för den globaliserade handeln och detta även hos IMF och Världsbanken."

Resultat av omröstningen:

Röster för: 35

Emot: 63

Nedlagda: 8

Punkt 3.11.2

Stryk

Resultat av omröstningen:

Röster för: 38

Emot: 63

Nedlagda: 3

Punkt 4.2

Stryk text enligt följande:

- "4.2 ~~Konsekvenserna kommer~~ Denna utveckling kan också ~~att~~ få dramatiska ekonomiska följder. I vissa regioner ~~hotar~~ hotas den nuvarande ekonomiska basen ~~att kollapsa fullständigt.~~ I Schweiz får exempelvis investerare som vill satsa på vintersportinfrastruktur inte längre några lån av bankerna för anläggningar som ligger lägre än 1 500 meter över havet. Osäkerheten blir också allt större om vad som kommer att hända med lantbruket och turismen i Medelhavsområdet om det blir ännu varmare och torrare där."

Resultat av omröstningen:

Röster för: 41

Emot: 57

Nedlagda: 3

Punkt 4.4

Ändra som följer:

- "4.4 ~~Läget är allvarligt: Vi lever i ett ekonomiskt system där t.ex. Det är ett välkänt problem att sjukvårdskostnader och i vissa fall kostnader för miljöskador, exempelvis de miljardutgifter som stormen Kyrill i början av 2007 orsakade, samhällsekonomiskt värderas positivt eftersom de ökar BNP, medan vissa viktiga aktiviteter inte är medräknade.~~ EESK ser positivt på att Europeiska rådet i sin nya strategi äntligen ~~—om än tyvärr också perifert—~~ börjar ta itu med detta motsägelsefulla förhållande. Europeiska rådet har fullständigt rätt när det i punkt 20 av sin nya strategi kräver att 'det centrala systemet för redovisning av nationalinkomster [skall] utvidgas, bland annat genom att integrera begreppen lager och flöden och arbete utanför marknaden, och utvecklas vidare genom satelliträkenskaper, t.ex. miljöutgifter och materialflöden."

Resultat av omröstningen:

Röster för: 35

Emot: 56

Nedlagda: 8

Punkt 4.10

Ändra som följer:

"4.10 Europeiska rådet anger i sin nya strategi att denna 'bildar den övergripande ram inom vilken ... de ekonomiska och sociala målen samt miljömålen kan förstärka varandra'. Rådet anser vidare att 'de sociala, miljörelaterade och ekonomiska dimensionerna av hållbar utveckling' i samband med alla politiska beslut skall bedömas 'på ett välavvägt sätt med beaktande av den yttre dimensionen av hållbar utveckling och kostnaden för passivitet'. ~~Så snart som det emellertid i den nya strategin handlar om medel talas det emellertid inte längre om den sociala dialogen, utan om en institutionaliserad dialog mellan å ena sidan kommissionen och medlemsstaterna och å andra sidan näringslivet i syfte att lägga fast riktlinjer för produkter och processer.~~"

Resultat av omröstningen:

Röster för: 41

Emot: 55

Nedlagda: 3

Punkt 4.14

Ändra som följer:

"4.14 Men det handlar som sagt inte bara om pengar, utan i stor utsträckning också om strukturella förändringar. I den 'nya strategin' ställs t.ex. också krav på 'att bryta sambandet mellan ekonomisk tillväxt och efterfrågan på transport för att minska miljökonsekvenserna'. EESK välkomnar detta. ~~Detta innebär dock också att man t.ex. måste ställa sig kritisk till den s.k. just in time produktionen, där företagen upphör med sin lagerhållning och sparar in de kostnader som hänger samman med detta och omvandlar lastbilar och godståg till rullande lagerhallar.~~"

Resultat av omröstningen:

Röster för: 39

Emot: 56

Nedlagda: 6

Punkt 4.16

Ändra som följer:

"4.16 EESK kan endast med stor förvåning konstatera att det inte ser ut att finnas någon avstämning mellan framställningen i halvtidsöversynen av vitboken om transportpolitiken och den nya hållbarhetsstrategin – i alla fall problematiseras inte den uppenbara motsägelsen mellan anspråk och verklighet. ~~Inom transportsektorn tycks kommissionen praktiskt taget ha övergivit det första specifika målet i strategin för hållbar utveckling om att bryta sambandet mellan ekonomisk tillväxt och efterfrågan på transporter. Kommissionen måste i fortsättningen vidta alla steg för att inte låta sådana motsägelser uppstå. I transportsektorn krävs dessutom nya satsningar på att finna sätt att utforma våra städer och samhällen och verksamheter som förkortar kommunikationsrutter och resor i stället för att hela tiden öka de avstånd som människor och varor måste färdas för att uppfylla behov och önskningar. Detta förutsätter att man anpassar skattepolitiken, politiken för fysisk planering och sörjer för lämplig samordning på alla förvaltningsnivåer, från EU till lokala organ.~~"

Resultat av omröstningen:

Röster för: 36

Emot: 63

Nedlagda: 4

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om statistik om växtskyddsmedel"

KOM(2006) 778 slutlig – 2006/0258 (COD)

(2007/C 256/16)

Den 16 maj 2007 beslutade rådet att i enlighet med artikel 285.1 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om ovannämnda yttrande.

Facksektionen för jordbruk, landsbygdsutveckling och miljö, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 8 juni 2007. Föredragande var Frank van Oorschot.

Vid sin 437:e plenarsession den 11-12 juli 2007 (sammanträdet den 11 juli) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 138 röst för, 1 röster emot och 3 nedlagda röster:

1. Sammanfattning av slutsatser och rekommendationer

1.1 EESK välkomnar förordningen om statistik om växtskyddsmedel som instrument för att mäta framstegen när det gäller att uppnå målen i ramdirektivet ⁽¹⁾ om en hållbar användning av bekämpningsmedel.

1.2 Vi beklagar att statistikförordningen enbart omfattar yrkesmässig användning inom jordbruket, och att den potentiellt miljöfarliga användningen av växtskyddsmedel på hårdgjorda ytor inte tas upp till diskussion.

1.3 När det gäller att sammankoppla användningsdata och uppgifter avseende gränsvärden för bekämpningsmedelsrester, vill vi framhålla att inte bara mängden använda medel och den behandlade arealen är av intresse, utan också avkastningssiffror för grödorna i fråga. Användningen av dessa statistikuppgifter för olika grödor bör uttryckligen nämnas i förordningen, i syfte att garantera kopplingen mellan befintlig EU-statistik och specifika avkastningssiffror för grödorna.

2. Kommissionens förslag

2.1 Målet med förordningsförslaget är att inrätta en ram för sammanställning av gemenskapsstatistik om utsläppande på marknaden och användning av växtskyddsmedel, genom att ålägga alla medlemsstater att regelbundet utarbeta detaljerad statistik. För att se till att jämförelser kan göras både mellan medlemsstaterna och på EU-nivå med hjälp av denna statistik, föreskriver kommissionen i förordningsförslaget vilket område statistiken skall omfatta. Detta område begränsas till yrkesmässig användning inom jordbruket. Man utfärdar också enhetliga bestämmelser för insamling av statistikuppgifter.

2.2 Denna statistik kommer att få stor betydelse när det gäller att bedöma vilka risker användningen av växtskyddsmedel innebär för folkhälsan och miljön och att mäta framstegen i relation till målen i ramdirektivet om hållbar användning av bekämpningsmedel.

⁽¹⁾ KOM(2006) 373 slutlig "Förslag till direktiv om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder för att uppnå en hållbar användning av bekämpningsmedel".

2.3 Fördelarna med denna åtgärd måste ses mot bakgrund av det allmänna ramdirektivet. Den övergripande målsättningen för åtgärderna i ramdirektivet är att förbättra miljön och folkhälsan och uppnå andra fördelar för samhället (t.ex. minskning av de externa kostnader som användningen av växtskyddsmedel ger upphov till) med hjälp av en mer hållbar användning av bekämpningsmedel. Framstegen kan endast mätas på grundval av tillförlitliga data och relevanta indikatorer. Både på nationell nivå och på EU-nivå kan förordningen erbjuda direkta fördelar i form av bättre kunskaper om användning av bekämpningsmedel, bättre kontroll och en mer målinriktad och effektivare politik. Dessutom kommer tillgången till officiell statistik i hela Europa att sörja för en mer överskådlig marknad och ökad konkurrenskraft för bekämpningsmedelsindustrin.

3. Befintlig rättslig ram

3.1 Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 396/2005 av den 23 februari 2005 om gränsvärden för bekämpningsmedelsrester i eller på livsmedel och foder av vegetabiliskt och animaliskt ursprung och om ändring av rådets direktiv 91/414/EEG.

3.2 Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 852/2004 av den 29 april 2004 om livsmedelshygien, särskilt punkt 9 i del A i bilaga I, enligt vilken livsmedelsföretagare som producerar eller skördar växtprodukter särskilt skall föra journal över all användning av växtskyddsmedel och biocider.

3.3 Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG av den 23 oktober 2000 om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område.

3.4 Rådets direktiv 91/414/EEG av den 15 juli 1991 om utsläppande av växtskyddsmedel på marknaden, som håller på att ses över.

4. Kort sammanfattning av förslaget

4.1 Genom förslaget inrättas en rättslig ram och harmoniserade bestämmelser för insamling och spridning av uppgifter om utsläppande på marknaden och användning av växtskyddsmedel. I synnerhet föreskriver förordningen

- ”att medlemsstaterna skall samla in uppgifterna regelbundet (årligen för utsläppande på marknaden och vart femte år för användning),
- hur medlemsstaterna skall samla in uppgifter, t.ex. med representativa undersökningar, statistisk skattning utifrån expertomdömen eller modeller, rapporteringskrav på distributionskedjan för växtskyddsmedel, rapporteringskrav för yrkesmässiga användare, från förvaltningskällor eller med en kombination av dessa metoder,
- hur medlemsstaterna skall överföra uppgifterna till kommissionen.”

4.2 Dessutom får kommissionen i uppdrag att anpassa några tekniska aspekter, fastställa kriterierna för kvalitetsbedömning och besluta om överföringsformat för uppgifterna.

5. Allmänna kommentarer

5.1 EESK välkomnar förordningen om statistik om växtskyddsmedel som instrument för att mäta framstegen när det gäller att uppnå målen i ramdirektivet om hållbar användning av bekämpningsmedel.

6. Särskilda kommentarer

6.1 Yrkesmässig användning utanför jordbruket:

6.1.1 Av övervakningsdata från dricksvattensektorn i Nederländerna framgår att mer än 50 % av de fall då dricksvattennormerna inte har uppfyllts orsakas av icke-jordbruksmässig användning på hårdgjorda ytor.

6.1.2 Med hjälp av statistikförordningen kan man göra en grov skattning av den totala användningen utanför jordbruket, genom att dra ifrån den samlade yrkesmässiga användningen av

det aktuella bekämpningsmedlet från den totala kvantitet av detta medel som släppts ut på marknaden under ett år.

6.1.3 EESK anser att denna indirekta beräkning av användningen utanför jordbruket är alltför inexact för att möjliggöra en bra bedömning av den politik som blir foljden av ramdirektivet.

6.1.4 Därför förespråkar EESK att man skall använda statistikförordningen till att samla in uppgifter inte bara om yrkesmässig användning, inom jordbruket, utan också om yrkesmässig användning av växtskyddsmedel inom skogsbruket, om yrkesmässig användning på hårdgjorda ytor samt om icke-yrkesmässig användning.

6.2 Statistikförordningen och uppgifter om gränsvärden för bekämpningsmedelsrester

6.2.1 När det gäller att sammankoppla användningsdata med uppgifter avseende gränsvärden för bekämpningsmedelsrester, vill vi framhålla att inte bara mängden använda medel och den behandlade arealen är av intresse, utan också avkastningssiffror för grödorna i fråga. Samma mängd bekämpningsmedel på samma areal innebär vid lägre avkastning också lägre ekoefektivitet och högre risk för att gränsvärdena överskrids.

6.2.2 I bilaga II till förslaget hänvisar kommissionen till förordning (EEG) nr 571/88 av den 29 februari 1988 om uppläggnings- och gemenskapsundersökningar om företagsstrukturen i jordbruket. Denna hänvisning syftar till att använda samma klassificering av grödor för undersökningar om företagsstrukturer och för uppgifter om användning av bekämpningsmedel. Statistik om användning av bekämpningsmedel kan därigenom på ett effektivt sätt kopplas till avkastningsstatistik för olika grödor.

6.2.3 EESK håller med om att hänvisningen till förordning 571/88 gör det möjligt att koppla uppgifter om användningen av bekämpningsmedel till uppgifter om avkastningen för grödorna i fråga. För att se till att denna möjlighet utnyttjas bör man i förordningen uttryckligen nämna användningen av relevanta statistikuppgifter om olika grödor vid analysen av användningsdata. Det gäller i synnerhet med avseende på avkastningen.

Bryssel den 11 juli 2007

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs

ordförande

Dimitris DIMITRIADIS

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Innovation: betydelse för industriell omvandling och EIB:s roll"

(2007/C 256/17)

Den 6 juli 2006 beslutade Europeiska ekonomiska och sociala kommittén att i enlighet med artikel 29.2 i arbetsordningen utarbeta ett initiativytrande om "Innovation: betydelse för industriell omvandling och EIB:s roll".

Rådgivande utskottet för industriell omvandling, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 20 juni 2007. Föredragande var **János Tóth** och medföredragande **Enrique Calvet Chambon**.

Vid sin 437:e plenarsession den 11-12 juli 2007 (sammanträdet den 11 juli 2007) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 138 röster för, 1 röst emot och 3 nedlagda röster.

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 Efter att EESK har granskat sambanden mellan innovation och industriell omvandling, samt de talrika initiativ som tagits på såväl EU-nivå som på nationell nivå på dessa områden, har kommittén beslutat att utarbeta ett initiativytrande i syfte att analysera sådana aspekter i innovationssystemet som kan tänkas bidra till att forskningsresultaten direkt kan utnyttjas kommersiellt och som kan leda till förstärkning av och tillväxt inom det europeiska näringslivet och den europeiska ekonomin.

1.2 EESK anser att man bör uppmärksamma det nära samband som finns i många länder och regioner mellan framgångsrik innovation å ena sidan, och öppenheten i samhället och utbildningssystemet å den andra. I vårt århundrade förekommer innovation (och är dessutom en avgörande faktor) inte bara i det ekonomiska livet utan på alla verksamhetsområden, och de mänskliga resurserna kan helt klart vara en tillväxtfaktor. EESK anser att denna faktor kommer att bli allt mer avgörande som katalysator för utvecklingen och att innovationen som en följd av detta kommer att bygga på framför allt en bred utbildningsbas, i linje med kriterierna för livslångt lärande, med lika tillgång till öppna och kostnadsfria kunskapsbaser.

1.3 För EESK är det viktigt att företagen uppnår synergier mellan innovation och den mänskliga kunskapssektorn, samverkans effekter som inte enbart fungerar som grundval för innovation utan också gör det möjligt för den att blomstra. Samtidigt måste man försöka få utvecklingen av anställningssystemet att flexibelt följa den industriella omvandlingen och försöka skapa de nödvändiga ekonomiska villkoren.

1.4 EESK anser att det är mycket viktigt att öka allmänhetens medvetenhet om framgångsrika innovationsinitiativ så att de synliggörs och får en positiv inverkan. Den sociala innovationen har en viktig roll som är av central betydelse i innovationskedjan. Den icke-tekniska innovationen, t.ex. nya företagsmodeller, förbättrad planering, ökad kvalitet i fråga om organisationen av arbete och befogenheter, är lika viktig som den tekniska innovationen. Rent allmänt är organisatorisk innovation och utveckling nödvändigt för att den tekniska innovationens potential skall kunna komma till uttryck på bästa möjliga sätt.

1.5 Arbetsmarknadsparterna samt aktörer och institutioner i det organiserade civila samhället spelar i detta sammanhang en mycket viktig roll när det gäller att se till att innovationens förnyande budskap förs fram, befästs och accepteras. Vi menar emellertid att det finns skäl att stärka denna roll genom att också tillfoga fastställande av strategiska prioriteringar och utarbetande av politiken.

1.6 Kommittén är övertygad om att svaret på den europeiska paradoxen att vi är duktiga på grundforskning men sämre på att omsätta den i praktiska, kommersiella tillämpningar – är att lägga mindre tonvikt på att öka den andel av BNP som satsas på FoU och att satsa mer på att förändra utgiftsstrukturen. Det krävs visserligen ökade utgifter, men vi måste också vara öppnare för nya synsätt.

1.6.1 I EU:s medlemsstater är utbudsmarknaden ofta dominerande på FoU-området: Utbudet av forskningsresultat inom FoU-området är större än entreprenörernas efterfrågan. Det är nödvändigt att stärka efterfrågemarknaden genom att begränsa de risker som är förknippade med entreprenörskap, samtidigt som man måste skapa gynnsammare villkor för företagens forskning, ändra företagsklimatet och stimulera samarbete mellan universitet, forskningsinstitut och företag.

1.6.2 För att företagens långsiktiga innovationsförmåga skall öka krävs samordnade insatser kring finansiering, FoU, näringslivspolitik, skattepolitik, utbildning, miljöskydd, medier och kommunikation, på både europeisk och nationell och regional nivå.

1.6.3 Vi anser att det finns skäl att överväga en lösning som redan har prövats i medlemsstaterna och som innebär att företag (som själva sysslar med utveckling och som lägger ut uppdrag på forskningsinstitut) genom ett anbudsförfarande får tillgång till ytterligare finansiering antingen från den offentliga budgeten eller från privata källor.

1.7 EESK vill understryka att erkännandet och skyddet av immateriella rättigheter inom EU i allt mindre utsträckning

motsvarar de ökade krav som ställs genom den globala konkurrensen. Det är viktigt att även fortsättningsvis erkänna vikten av att publicera forskningsrön och den roll som utvärderingen av dessa resultat har, dvs. "den vetenskapliga marknaden". Det är också viktigt att finna lösningar när det gäller det kommersiella utnyttjandet och patenteringen av forskningsresultaten, att öka respekten för de immateriella rättigheterna, att ta bättre vara på gemenskapsintressena. Allt detta kräver större uppmärksamhet på dessa ämnen och övergripande åtgärder. EESK anser att det är viktigt att medlemsstaterna parallellt med utvecklingen av gemenskapsrätten undersöker politiska instrument för att stärka skyddet av intellektuella rättigheter och utsträcka detta så att det omfattar institutionell patentbevakning, samt att samarbetet inom EU förbättras.

1.8 För att kunna fokusera på innovation och på ett dynamiskt sätt öka konkurrenskraften och arbeta för hållbar utveckling måste man, enligt kommittén, inrätta förvaltningsfunktioner för strategisk innovation och ta fram lösningar på frågan om utbildningen av forskare och sakkunniga från näringslivet inom området. Det är särskilt viktigt att integrera informations- och kommunikationsteknik (1) i utbildningen så att e-lärandet kan rikta särskild uppmärksamhet på innovationsförvaltning och utveckling av åtföljande system för stimulansåtgärder och tillhandahållande av ramvillkor.

1.9 EESK menar att satsningar måste göras på att få huvudlinjerna för industriell omvandling respektive utbildning och fortbildning samstämmiga så att det blir möjligt att även på utbildningsområdet reagera i tid på marknadens krav och förändringar. Vid sidan av den fria rörligheten för forskare är det viktigt att se till att mekanismerna för innovationsförvaltning kännetecknas av tillräcklig flexibilitet och att ett brett samarbete skapas mellan ansvariga ledare för innovationsinstitutioner och forsknings- och teknikparker.

1.10 EESK anser att lednings- och organisationsstrukturer som kan förbättra effektiviteten i tekniköverföringen spelar en viktig roll för att stimulera den industriella strukturomvandlingen. Industri-, vetenskaps- eller teknikparker och tekniska centrum är mycket viktiga instrument för att tillhandahålla nödvändig sakkunskap och stöd tillsammans med de laboratorier som krävs för att små och medelstora företag skall kunna startas, bli etablerade, vinna marknadsandelar och följa med i den tekniska utvecklingen. För att företagen till en relativt låg kostnad skall kunna få de förutsättningar som krävs för innovation med ett innehåll av hög kvalitet, måste tekniköverföringsorganen arbeta i nätverk så att de logistiska uppgifterna kan utföras med informations- och kommunikationsteknik. Kommissionen måste överväga olika möjligheter att utveckla sådan struktur med särskild tonvikt på att främja utvecklingen av tekniska och vetenskapliga centrum (för konkurrenskraft) och kunskapscentrum. Dessa vetenskapliga centrum (för konkurrens-

kraft) som omfattar universitet, vetenskaps- eller teknikparker, företagskuvöser och teknikcentrum bör ges en nyckelroll via genomförandet av EU:s utvecklings prioriteringar, och det finns skäl att driva på inrättandet av sådana strukturer.

1.11 EESK anser att de mål som EU har framhållit särskilt, exempelvis Lissabonstrategins ambition att inom rimlig tid göra Europa till världens mest konkurrenskraftiga ekonomi, inte återspeglas i budgetdiskussionerna och i synnerhet inte i de faktiska budgetanslagen. Kommissionen ställer stora resurser till förfogande för FoU-program, men deras roll och betydelse växer inte i takt med förväntningarna. Dessa program skulle kunna bli verkligt effektiva om deras genomslagskraft kunde ökas i medlemsstaterna och om de gav upphov till program som tog hänsyn till varje lands särart. Detta är inte fallet. EESK anser att kommissionen måste ompröva sitt innovationssystem och tillhandahålla stöd för att uppnå en bättre samordning mellan medlemsstaternas satsningar och för att FoU-resursernas multiplikatoreffekt skall märkas tydligare, särskilt med hänsyn till EU:s prioriteringar på utvecklingsområdet.

1.12 När det gäller finansieringen välkomnar EESK Europeiska investeringsbankens (EIB-gruppen) olika investeringssatsningar som syftar till att stärka kraften och innovationsförmågan i den europeiska ekonomin på både utbuds- och efterfrågesidan. EESK vill påpeka att detta endast är en beståndsdel i en lång rad finansieringsinstrument: Det är nödvändigt att EU-budgeten säkerställer att innovationsfinansieringen motsvarar Lissabonstrategins mål. Det krävs dessutom bidrag av liknande storlek från de nationella och regionala budgetarna.

1.13 EESK anser att erfarenheterna visar att EIB:s verksamhet ger upphov till en grundläggande hävstångseffekt. Det är av precis detta skäl som EESK uppmanar EIB-gruppen att kontinuerligt och noggrant se över sina möjligheter att främja en hävstångseffekt, i samarbete med kommissionen och finansvärlden i allmänhet, i syfte att åstadkomma maximal hävstångseffekt.

1.14 EESK anser att EIB-gruppen fortfarande har mycket stort manöverutrymme i egenskap av offentlig bank, men också i egenskap av tjänsteleverantör. EESK uppmanar EIB-gruppen att utvidga sin verksamhet som fondförvaltare utanför gemenskapsbudgetens resurser så att den även omfattar privata kapitalmarknader.

2. Ett modernt, innovationsvänligt Europa

2.1 I Europeiska kommissionens meddelande KOM (2006) 589, som offentliggjordes i anslutning till det inofficiella mötet för stats- och regeringschefer i EU i Lahtis den 20 oktober 2006 under ledning av det finländska ordförandeskapet i rådet, behandlas ett flertal ärenden avseende innovationens betydelse för omvandlingen av industristrukturer.

(1) "Livslångt lärande med stöd av IT och industriell omvandling", CCM/034, 13 september 2006.

I dokumentet konstateras att EU och medlemsstaterna har många fördelar i fråga om innovation, men att det samtidigt finns en rad paradoxer. Vi européer uppfinnar och nyskapar, men alltför sällan leder uppfinningarna till nya produkter, arbetstillfällen eller patent. Många små företag med stor innovationspotential uppstår, men växer sällan till stora företag med världsomfattande framgångar. Dessutom har vissa sektorer som anammat innovationer (IKT), till exempel telekombranschen, uppnått betydande produktivitetsökningar, medan det finns andra exempel som visar på motsatsen. Innovation och industriell omvandling kräver genomtänkt och flexibel lagstiftning i fråga om patent och intellektuella rättigheter. Därför krävs en ny granskning av förslaget till rådets förordning om gemenskapspatent från den 1 augusti 2000 i syfte att åstadkomma en bättre anpassning till den ekonomiska verkligheten, som utvecklas snabbt (jfr t.ex. tvångslicensiering och skälen till gemenskapspatentets utgång). Av denna anledning krävs förfaranden för att underlätta användningen av registrerade patent i olika industriella eller kommersiella tillämpningar och erkännandet av enskilda aktörers – bl.a. forskare, ledare och ingenjörer – eller grupper av aktörers intellektuella äganderätt till innovationer även om dessa ingår i en administrativ eller företagsrelaterad struktur och innovationen inte finns inom denna struktur.

2.2 Innovationen kan utnyttjas fullt ut vid industriell omvandling om det finns ett system för samordning av instrument som kan användas av företag, sektorer, regioner, medlemsstater och EU, och om instrumenten är lättillgängliga och användarvänliga för företag, löntagare, läroinrättningar, forskningsinstitut och andra organisationer som berörs av processen.

2.3 I den enskilda företagen är de stimulerande faktorerna bakom innovation särskilt följande: i) strategisk hanteringen av innovationsfrågan, ii) strategisk hantering av de mänskliga resurserna, iii) utveckling av kompetens, iv) användning av nya metoder för organisering av arbetet, och v) innovationsavtal på företagsnivå. Övergången från en statisk till en mer dynamisk arbetsorganisation som fokuserar på respekt för och kompetens- och kapacitetsutveckling hos varje enskild medarbetare och yrkesman och som ger möjlighet att välja mellan fortbildnings- och omskolningsprogram måste präglas av kunskap och innovation och en bredare och mer övergripande produktion av innovativa idéer.

2.4 I den enskilda företagen är de aktiva faktorerna bakom hanteringen av omvandlingar framför allt följande: i) utvärdering av kompetens och individuella karriärutvecklingsplaner, ii) utläggning av tjänster på entreprenad, iii) kontinuerlig fortbildning samt nyutbildning för omplacering och iv) kollektivavtal och sociala planer för företagsomorganisation.

2.5 Följande faktorer kan betraktas som stimulerande och kan genomföras såväl sektorsvis som på regional nivå: i) utveckling av lokala produktionssystem (*kluster*), ii) innovationsnätverk

och -partnerskap, iii) centrum för vetenskap, teknik, industri och innovationsgrupper, iv) regionala innovationsstrategier och regionala utvecklingsplaner samt myndigheter som säkerställer genomförandet, och v) "kunskapsregioner".

2.6 Europeiska kommissionen granskar fortlöpande inom vilka sektorer som innovationen i Europatycks ha fått störst genomslag.

2.7 Europeiska ekonomiska och sociala kommittén vill också påpeka att man inte inom någon sektor kan utesluta snabb tillväxt av innovationskapaciteten eller en ökning av mervärdets andel. Kommittén rekommenderar stöd till alla innovativa idéer om nya metoder för materialanvändning och teknik- och produktutveckling som garanterar högre kvalitet och ökat mervärde.

2.8 Det är framför allt genom att föra en nationellt anpassad politik när det gäller sysselsättning, industri, innovation, miljöskydd, utbildning och handel samt genom nationell politisk samordning på alla offentliga förvaltningsnivåer som medlemsstaternas regeringar proaktivt kan främja genomslag för innovationer. I denna process är det uppenbart att ett partnerskap med arbetsmarknadens parter och aktörer i det organiserade civila samhället tillför ett mervärde. På nationell nivå bör man dessutom lägga tyngdpunkten på följande: i) forskning och ett system för att förutse nya sysselsättningsmöjligheter, ii) kontinuerliga program för utbildning och fortbildning samt omskolning, iii) en strategi för livslångt och iv) regelverket för arbetsmarknaden som är gynnsamma för ökad kompetens och mobilitet.

2.9 Innovativa former av gränsöverskridande samarbete kan fungera som en synnerligen viktig katalysator för innovation och omvandling av industristrukturer. Mot den bakgrunden finns det skäl att understryka vikten av gemensamma teknikinitiativ, nanoteknik, innovativa läkemedel, väte- och bränsleceller, integrerade datorsystem, flyg- och rymdteknik och lufttransporter, global övervakning av miljö och säkerhet. Man bör dessutom peka på betydelsen av europeiska teknikplattformar samt vikten av att fortsätta utveckla dessa. Det vore till exempel särskilt lämpligt att ge stor spridning åt erfarenheterna från den tekniska plattformen för kol och stål samt plattformen Waterborne, som redan uppvisar solida resultat.

2.10 På EU-nivå bör man på ett samordnat och proaktivt sätt utnyttja och vidareutveckla följande element, iii) partnerskapet för tillväxt och sysselsättning, iv) den europeiska sociala dialogen (sektorsvis och över sektorsgränserna), v) gemenskapsprogram för FoU, innovation, sysselsättning, utbildning och livslångt lärande, vi) gemenskapens regionalpolitik, vii) Europeiska socialfonden (ESF) och Europeiska regionala utvecklingsfonden (ERUF) och viii) det europeiska centrumet för övervakning av förändringar, ix) ett europeiskt system för att förutse nya sysselsättningsmöjligheter.

2.11 Initiativet att inrätta det Europeiska tekniska institutet (EIT) är lovande (?). I föreliggande yttrande bör det understryka att den nuvarande fasen i utformningen av institutet, dvs. inledningsfasen, är den lämpligaste för att se till att institutet verkligt bidrar till att innovationer kan ge upphov till produkter och arbetstillfällen.

2.12 Bland Europeiska kommissionens initiativ bör man särskilt nämna meddelandet (KOM(2006) 728 slutlig) som offentliggjordes den 22 november 2006 med titeln "I riktning mot en effektivare användning av skattelättnader till förmån för forskning och utveckling".

2.13 Lika viktigt är Europeiska kommissionens målsättning att främja FoU och innovation genom ändring av bestämmelserna om statligt stöd (?).

2.14 Europeiska ekonomiska och sociala kommittén anser att det är särskilt viktigt att: i) lägga grunden till en ledande roll för Europa inom strategiska framtidstekniker, ii) kraftigt stärka förbindelserna mellan högskolor, forskning och företag, och iii) vidareutveckla ramvillkoren.

2.15 När det gäller de allmänna ramvillkoren bör man fästa särskild uppmärksamhet vid följande aspekter: i) den gemensamma inre marknaden, ii) finansieringen av innovation, och iii) immaterialrätt under 2000-talet, iv) stöd till de europeiska företagens yttre kommersiella och ekonomiska förbindelser samt tillgång till marknaden i tredjeländer.

2.16 Dessutom bör sektorsvisa utvärderingar genomföras snarast i syfte att göra de sektorsspecifika villkoren så gynnsamma som möjligt. I detta sammanhang bör man särskilt uppmärksamma följande aspekter: i) frågor som rör små och medelstora företag, ii) bidrag till genomförandet av Lissabonstrategin, och iii) nätverksbildning på regional nivå.

3. Europeiska investeringsbanksgruppens roll

3.1 För att innovation skall få optimal inverkan via industriell omvandling är det nödvändigt att tillhandahålla hela utbudet av finansieringsinstrument och att dessa fungerar på ett samordnat sätt. Alla adekvata produkter på finans- och kapitalmarknaden måste vara tillgängliga, oberoende av om de tillhandahålls av traditionella finansinstitut, regional eller nationella myndigheter eller EU. De finansiella instrumenten måste vara tillgängliga under hela innovationsprocessen ända tills den är slutförd, och ekonomiska resurser måste säkerställas för teknikdrivande och marknadsdrivande innovation ("market push/pull"). Finansieringsfrågan är vittomfattande, och föreliggande yttrande är framför allt inriktat på en av de centrala aktörerna på området, Europeiska investeringsbankgruppen som omfattar Europeiska investeringsbankens (EIB) och Europeiska investeringsfondens (EIF) instrument.

3.2 Ett huvudmål för EIB och EIF är att stärka de ekonomiska resultaten och innovationen i Europa. För att uppnå detta mål, som är ett bidrag till Lissabonstrategin och den europeiska aktionen för tillväxt, kommer lämpliga mekanismer att utnyttjas

(?) KOM(2006) 604 slutlig.

(?) Kommissionens förordning (EG) nr 364/2004 av den 25 februari 2004 om ändring av förordning (EG) nr 70/2001 för att utvidga tillämpningsområdet till att omfatta stöd till forskning och utveckling, EUT L 63, 28.2.2004.

och utvecklas. Innovation 2010-initiativet ("i2i") är EIB:s främsta bidrag till den process som skall leda till att Europa blir mer innovativt och konkurrenskraftigt, med ett utlåningsmål 50 miljarder euro under decenniet för att stödja investeringsprojekt i hela Europa inom grundutbildning och yrkesutbildning, forskning, utveckling och innovation, avancerad informations- och kommunikationsteknik (IKT) (inbegripet audiovisuella medietjänster och deras innehåll) samt Internetbaserade tjänster.

3.2.1 Det beräknade värdet vid slutet av 2006 av de stöd som avsatta till i2i-projektet sedan år 2000 uppgick till 46 miljarder euro, vilket tyder på att målet på 50 miljarder euro fram till 2010 troligtvis kommer att överskridas. För att kunna styra ekonomiska resurser till avancerade och innovativa produkter, procedurer och system, har EIB utökat möjligheterna för finansiellt stöd till investeringar genom sin strukturfinansieringsfond, som får användas även för annat än FoU. Det handlar om att stödja deltagare i projekt med hög kreditrisk eftersom projekten inte har något investeringsvärde. För att finansiera de små och medelstora företagens investeringsverksamhet inrättar EIB kreditmöjligheter genom lämpliga finansieringsintermediärer.

3.2.2 Innovativa transaktioner utvecklas också, bl.a. mekanismer för riskdelning eller kombinationer mellan nationella och regionala stödinstrument och EIB:s produkter i syfte att tillgodose de små och medelstora företagens särskilda behov. EIF arbetar med särskild inriktning på små och medelstora företag genom riskkapital och garantier. EIF:s verksamhet kompletterar EIB:s stöd till de små och medelstora företagen.

3.2.3 Något som bör noteras är de negativa effekter som Basel II-avtalet har fått på krediter till små och medelstora företag. Detta avtal fastställer rent generellt särskilda skyldigheter för banksystemet i och med att bankerna tvingas fastställa en "rating" för de små och medelstora företag som ansöker om lån. För att denna "rating" skall kunna genomföras måste de små och medelstora företagen förfoga över en mycket mer omfattande samling kvantitativa och kvalitativa uppgifter än tidigare. De små och medelstora företag som inte har informationssystem av ERP-typ (Enterprise Resource Planning) kommer inte att kunna lämna all nödvändig information. ERP-systemen är kostsamma och majoriteten av de små och medelstora företagen saknar sådana och riskerar alltså att inte kunna få lån med gynnsamma villkor, vilket får negativ inverkan på företagens utveckling. EIB och kommissionen uppmanas att uppmärksamma detta och bevaka i vilken grad små och medelstora företag får den finansiering som de behöver och effekterna av Basel II-avtalet.

3.3 Innovationsstöd från EIB-gruppen kräver att det utvecklas nya finansieringsformer som lämpar sig för verksamhetens riskprofil, och motsvarande produkter. I syfte att öka mervärdet i och samverkans effekterna mellan gemenskapens olika finansieringsinstrument genomförs också nya gemensamma initiativ mellan EIB-gruppen och kommissionen i form av partnerskap med program som finansieras från EU-budgeten, till exempel

det sjunde ramprogrammet och programmet för konkurrenskraft och innovation. Sådana gemensamma initiativ begränsar sig inte enbart till finansieringsinstrument för riskdelning (RSFF), som införs från och med 2007, eller EIF:s nya samarbetsinitiativ inom ramen för programmet för konkurrenskraft och innovation, men dessa är särskilt tydliga exempel.

3.4 Finansieringsinstrument för riskdelning (RSFF)

3.4.1 Finansieringsinstrument för riskdelning (RSFF) är en utvecklingsplan som införts i samarbete mellan Europeiska kommissionen och Europeiska investeringsbanken i syfte att främja investeringar i Europa i forskning, teknisk utveckling och demonstration samt innovation, i synnerhet i den privata sektorn, genom lämpliga garantier för lån som täcker europeiska högriskprojekt på innovationsområdet. Detta nya instrument syftar till att underlätta tillgången till finansiering genom lån för verksamhet som kännetecknas av högre riskprofil än genomsnittet, på grundval av en riskdelning mellan Europeiska gemenskapen, EIB och ledarna för projekten. EIB:s finansiering inom ramen för RSFF kommer att vara tillgänglig för det europeiska forskarsamfundet som ett komplement till medlen inom sjunde ramprogrammet för forskning.

3.4.2 RSFF, som fungerar enligt samma bestämmelser som EIB:s regler för strukturfansieringsfonden, består av två delar som finansieras av kommissionen (sjunde ramprogrammet) respektive EIB. Från var och en av dessa kan upp till 1 miljard euro erhållas under perioden 2007-2013. Sjunde ramprogrammets resurser kan användas till att finansiera projekt för forskning, utveckling och demonstration. EIB:s medel kan å sin sida användas som komplement för att finansiera innovationsprojekt. Genom dessa två aktörer kan upp till 2 miljarder euro erhållas för riskfinansiering, vilket innebär ökade finansieringsmöjligheter för program på områdena forskning, utveckling och innovation med en riskprofil som är högre än vanligt. EIB förväntas också kunna lämna ytterligare finansiellt stöd inom ramen för kompletterande finansiering upp till 10 miljarder euro. RSFF:s syfte är att stödja såväl europeiska forskningsinitiativ, t.ex. Europeiska strategiska forumet för forskningsinfrastruktur (ESFRI), den europeiska teknikplattformen, gemensamma teknikinitiativ eller projekt som inleds inom ramen för Europeiska programmet för forskningssamordning (Eureka).

3.4.3 Utifrån idén om riskfördelning mellan gemenskapen, EIB och mottagarna kan RSFF utgöra ett kompletterande instrument för finansiering av forskning, utveckling och innovation och därmed erbjuda en lång rad möjligheter för den privata sektorn och inom forskningssamfundet. Därmed skulle man också komplettera det befintliga utbudet av finansieringsmöjligheter för forskning, utveckling och innovation. RSFF ger EIB möjlighet att ta fram finansprodukter som kompenserar svagheter på marknaden och som svarar mot särskilda målinriktade krav inom varje enskild sektor och varje enskilt projekt. Därmed kommer antalet potentiella stödmottagare att utvidgas. RSFF skall vara tillgängligt för rättssubjekt av alla storlekar och varierande status, bland annat stora företag, medelstora företag, småföretag, forskningsorganisationer, universitet, samarbetsstrukturer, gemensamma företag eller tillfälliga strukturer bildade för särskilda ändamål (*Special Purpose Vehicles*). Genom avtal om riskdelning med banksektorn kommer RSFF att bidra till att

förbättra de ekonomiska aktörernas totala kapacitet att stödja verksamhet som rör forskning, utveckling och innovation, i synnerhet inom småföretagens områden.

3.4.4 Ministerrådet (konkurrenskraft) som sammanträdde i juli 2006 beslöt att i ett första skede att anslå 500 miljoner euro till RSFF fram till halvtidsöversynen av det sjunde ramprogrammet. Syftet är att säkerställa att RSFF kan inledas snabbt och få en tillräcklig kritisk massa vad avser finansieringsinstrument. Ytterligare 500 miljoner euro kan göras tillgängliga från gemenskapsbudgeten fram till 2013 beroende på resultatet av halvtidsutvärderingen och förväntade äskanden. Inom ramen för programmen Samarbete och Kapacitet inom det sjunde ramprogrammet fastställs de allmänna villkoren för användning av medlen och för handläggningen av RSFF, inklusive stödkriterier, bestämmelser och riskfördelning mellan institutionerna. De detaljerade åtgärderna kommer däremot att fastställas genom ett bilateralt avtal mellan Europeiska kommissionen och EIB som undertecknades den 5 juni 2007.

3.5 EIF:s stöd till innovation

3.5.1 EIF utför det uppdrag som fonden fått av sina aktieägare (EIB, kommissionen) eller av tredje part (på medlemsstatsnivå) i syfte att stödja småföretagens innovation och finansiering i enlighet med gemenskapens målsättningar. I slutet av 2006 uppgick EIF:s totala transaktioner till 15 miljarder euro, varav 11,1 miljarder euro var garantier och 3,7 miljarder var riskkapital.

3.5.2 Lissabonstrategin, som syftar till att stärka den europeiska konkurrenskraften, är en av de viktigaste drivkrafterna bakom EIF:s verksamhet (fonden är det enda EU-organet som sysslar med finansiering av småföretag). 3,7 miljarder euro har investerats i 244 riskkapitalfonder, vilket innebär att EIF har bidragit till att överbrygga klyftan i fråga om innovation genom att fungera som hävstång, vilket har inneburit en finansiering på 20 miljarder till småföretag och nystartade företag med kraftig tillväxt (varav vissa har vunnit framgångar på den globala scenen, exempelvis Skype, Bluetooth/Cambridge Silicon Radio och Kelkoo). I slutsatserna från Europeiska rådets ordförandeskap i mars 2005 uppmanar Europeiska rådet EIF att bredda sin verksamhet med finansiering av tekniköverföring. År 2006 undertecknades de första transaktionerna för tekniköverföring för licensiering och skapande av nya avknopningsföretag (spin-offs).

3.5.3 Inom ramen för den nya budgetplanen skall EIF ansvara för förvaltningen av programmet för konkurrenskraft och innovation och vara en av de främsta aktörerna i Jeremie-initiativet. Dessa två program syftar till att förbättra finansieringen för små och medelstora företag och bättre finansieringsteknik.

3.5.3.1 Programmet för konkurrenskraft och innovation utgör ett av EU:s viktigaste instrument för de små och medelstora företagen och för innovation. Programmet skall erbjuda riskkapital (inbegripet finansiering av verksamhet för tekniköverföring, nätverk för företagsänglar och miljöinnovation) och garantisystem för småföretag.

3.5.3.2 Inom ramen för initiativet Jeremie (*Joint European Resources for Micro to Medium Enterprises*) kommer de nationella och regionala myndigheterna att kunna fördela resurser från ERUF i form av finansieringsinstrument som är anpassade till marknadens funktionssätt, t.ex. eget kapital, riskkapital, garantier eller lån. Jeremie-initiativet har utformats för att kunna dra största möjliga nytta av ERUF:s finansiering genom att fungera som hävstång för ytterligare resurser samtidigt som genomförandet skall underlättas genom en flexibel regelram. 2007 skall EIF:s kapital ökas i syfte att komplettera resurserna i programmet för konkurrenskraft och innovation och Jeremie. Enligt beräkningarna kommer fram till 2013 mer än en miljon småföretag att ha dragit nytta av EIF:s finansieringsinstrument.

3.5.3.3 Om detta kan ske med hög hävstångseffekt (så att till exempel 1 euro från gemenskapsbudgeten skapar 50 euro för småföretagen i form av garantier) och om finansieringsinstrumenten kan spela en aktiv roll som katalysator gentemot de

ekonomiska aktörerna (i synnerhet riskkapitalfonder) finns det skäl att se gemenskapens finansieringsinstrument som en av de bästa metoderna inom ramen för Lissabondagordningen. För att se till att de tekniska tillämpningarna utnyttjas mer inom ramen för programmet för konkurrenskraft och innovation vore det lämpligt med målinriktning på universitet och småföretag och att lägga större tyngdpunkt på identifieringen av immateriellt kapital, överenskommelser, samarbetsavtalen och de eventuella vinsterna. Ett lyckat genomförande bör säkerställas genom Jeremie-initiativet på ett liknande sätt som gäller regleringen av statsstöd.

3.5.4 2006 kom EIB och EIF överens om gemensamma operationer som innebär en samordning av EIB:s krediter och EIF:s garantier för innovativa små och medelstora företag. Det är troligt att ytterligare sådana operationer kommer att utvecklas, i synnerhet inom ramen för Jeremie.

Bryssel den 11 juli 2007

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs

ordförande

Dimitris DIMITRIADIS

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Sysselsättning för prioriterade kategorier – Lissabonstrategin"

(2007/C 256/18)

Den 14 september 2006 (bekräftat den 26 oktober 2006) beslutade Europeiska ekonomiska och sociala kommittén (inom ramen för det arbete som EESK utför på begäran av Europeiska rådet den 23-24 mars 2006) att i enlighet med artikel 31 i arbetsordningen utarbeta en informationsrapport om "Sysselsättning för prioriterade kategorier (Lissabonstrategin)".

Den 15 mars 2007 beslutade Europeiska ekonomiska och sociala kommittén att i enlighet med artikel 29.2 i arbetsordningen omvandla informationsrapporten till ett yttrande på eget initiativ.

Facksektionen för sysselsättning, sociala frågor och medborgarna, som ansvarat för det förberedande arbetet, antog sitt yttrande den 18 juni 2007. Föredragande var **Wolfgang Greif**.

Vid sin 437:e plenarsession den 11-12 juli 2007 (sammanträdet den 12 juli 2007) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 122 röster för och 2 nedlagda röster:

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 I detta yttrande visas att de ambitiösa sysselsättningsmålen från Lissabon endast i viss utsträckning har uppnåtts kvantitativt, och att det finns tydliga skillnader mellan länderna som måste beaktas. Också i fråga om kvaliteten i sysselsättningsfallena är bilden motsägelsefull: Positiva exempel på god praxis i sysselsättningspolitiken i några medlemsländer, som man enligt EESK i framtiden bör samla in och utvärdera systematiskt, ställs mot oroande uppgifter för EU som helhet.

ningsökning som under de senaste åren har kunnat observeras i synnerhet för kvinnor i hög utsträckning har inneburit fler deltidsarbeten. För äldre arbetstagare finns en tydlig brist på lämpliga arbetsplatser och för ungdomar kan man notera en kraftig ökning av atypiska (icke-standardiserade) anställningsformer, ibland utan tillräckligt rättsligt skydd och social trygghet.

— Trots att de flesta arbetsplatserna i EU som helhet har standardarbetsförhållanden kan man fastställa att den sysselsätt-

— Integrationsmöjligheterna på arbetsmarknaden har knappast förbättrats för missgynnade grupper (vilket visas av den ihållande höga långtidsarbetslösheten och den förhållandevis

höga arbetslösheten bland unga och lågkvalificerade samt den låga sysselsättningen framför allt bland äldre). Också för socialt utestängda grupper är arbetsmarknadssituationen fortfarande mycket problematisk.

1.2 Mot denna bakgrund anser kommittén att det är viktigt att man i den pågående debatten om flexicurity-begreppet fastställer att man till varje definition av detta begrepp måste knyta åtgärder för anpassningsbarhet hos företag och arbetstagare med ett stort mått av social trygghet, aktiv arbetsmarknadspolitik, utbildning och fortbildning samt tillgång till sociala tjänster.

1.3 EESK anser att följande punkter i framtiden bör beaktas i större utsträckning inom ramen för den nationella social- och sysselsättningspolitiken med avseende på de prioriterade grupper på arbetsmarknaden som behandlas i yttrandet:

- Åtgärder för att främja ungdomars inträde på arbetsmarknaden med målsättningen att skaffa dem en första anställning som även har framtidsperspektiv.
- Ökade satsningar på att bekämpa den diskriminering som kvarstår på många områden på grund av ålder, kön, funktionshinder eller etnisk härkomst, särskilt i fråga om tillgång till utbildning samt tillgång till och möjligheten att stanna kvar på arbetsmarknaden.
- Ökad trygghet på arbetsmarknaden och kamp mot osäkra arbetsförhållanden, bland annat genom att säkerställa att arbetslösa inte tvingas ta anställning utan social trygghet, genom att bekämpa svartarbete och genom att förhindra utnyttjande av tillfälligt anställda arbetstagare.
- Åtgärder för att förbättra arbetsplatsernas kvalitet och skydda arbetstagarna mot diskriminering.
- Ökade investeringar i kvalitet och åldersanpassad utformning av arbetsplatserna.
- Investeringar i grund- och vidareutbildning samt livslångt lärande, och undanröjande av de befintliga skillnaderna mellan utbudet och arbetsmarknadens efterfrågan vad avser kvalifikationer.
- Modernisering och förbättringar överallt där så krävs på området social trygghet för icke-standardiserade sysselsättningsformer.
- Åtgärder för att minska den könsberoende segregeringen av arbetsmarknaden, särskilt genom åtgärder för att göra det möjligt att förena arbete och familj (i synnerhet utbyggnad

av heltäckande barnomsorg och former av stöd för personer i behov av vård och deras familjer, däribland vårdinrättningar öppna dygnet runt för sådana personer).

- Undanröjande av hinder för personer med vårdansvar för att (åter)inträda och stanna kvar på arbetsmarknaden och incitament för att öka fädernas deltagande i vården av barnen.
- Framtagande av lämpliga incitament och stöd för företagen så att de kan anställa fler unga och äldre arbetstagare med särskilda problem på arbetsmarknaden.

1.4 För socialt utestängda grupper är dessutom särskilda åtgärder nödvändiga:

- Utveckling av transit Arbetsmarknader med lämpliga incitament för företagen att anställa genom samtidigt stöd till de berörda att övervinna de problem som orsakar deras sociala utestängning (varvid det gäller att undvika oönskade konsekvenser som exempelvis snedvridning av konkurrensen).
- Sysselsättningsinitiativ inom det icke-vinstdrivande området, särskilt offentliga tjänster, har här en särskild roll. På motsvarande sätt bör främjande åtgärder vidtas inom ramen för den arbetsmarknadspolitiska budgeten.

1.5 EESK vill peka på att genomförandet av de prioriteringar som redovisas i detta yttrande i många EU-länder kräver ökade sysselsättningspolitiska insatser, och att tillräckliga budgetmedel därför måste göras tillgängliga.

- Åtgärder inom ramen för den aktiva arbetsmarknadspolitiken på nationell och europeisk nivå kommer därför inte att lyckas om de inte beaktas i tillräcklig utsträckning i medlemsstaternas budgetplanering.
- Här konstaterar kommittén att det i ett flertal medlemsstater finns en klyfta mellan förslagen om arbetsmarknadspolitiska initiativ – exempelvis inom ramen för de nationella reformplanerna – och budgettäckningen ⁽¹⁾.
- Positiva exempel från olika länder bör beaktas i större utsträckning i de nationella handlingsprogrammen och Europeiska socialfonden 2007-2013 bör utnyttjas i lämplig omfattning.

1.6 EESK har i detta sammanhang redan flera gånger påpekat att denna budgettäckning kräver en gynnsam makroekonomisk miljö, inriktad på en tillväxtorienterad ekonomisk politik som syftar till att överbrygga långvariga konjunktursvackor ⁽²⁾.

⁽¹⁾ Se EESK:s yttrande av den 17 maj 2006 om "Förslag till rådets beslut om riktlinjer för medlemsstaternas sysselsättningspolitik" föredragande: Greif (EUT C 195, 18.8.2006).

⁽²⁾ Se högnivågruppens rapport från maj 2004 om socialpolitikens framtid i den utvidgade Europeiska unionen.

1.7 I många medlemsstater har de sociala avgifter som är knutna till arbetskostnaderna stigit till en så hög nivå att de kan inverka negativt på skapandet av sysselsättningsstillfällen. I många fall kan det, på grund av att skillnaden är så liten mellan förvärvsinkomst efter skatt och de sociala transfereringarna, upplevas som oattraktivt att börja arbeta. Det gäller att undvika sådana så kallade arbetslöshetsfällor utan att äventyra den sociala tryggheten. Kommittén instämmer i detta sammanhang i rekommendationerna från högnivågruppen om socialpolitikens framtid i den utvidgade unionen att finansieringsbasen för de sociala trygghetssystemen måste breddas och belastningen fördelas jämnare på alla produktionsfaktorer för att avlasta faktorn arbete⁽³⁾.

1.8 När det gäller den kommande översynen av de sysselsättningspolitiska riktlinjerna 2008 anser EESK att det krävs hårdare prioriteringar och konkretisering på de flesta av de områden som berörs.

- Kommittén förordar därför att de mål som fastställs på europeisk nivå skall vara mer bindande så att medlemsstaterna får en klar och tydlig ram med entydiga förpliktelser. Kommissionen bör ha en större roll i kontrollen av genomförandet av sysselsättningsstrategin inom medlemsstaterna.
- EESK förordar dessutom ytterligare arbete med målen, framför allt i fråga om sysselsättningen bland unga och kampen mot ungdomsarbetslösheten (t.ex. en sänkning till sex månader av tidsgränsen innan åtgärder sätts in för ungdomar som söker lärlingsplatser eller arbete), jämställdhetsarbetet, stödet till funktionshindrade och integrationen av invandrare.
- Kommittén skulle vilja att de nationella reformprogrammen med avseende på sysselsättningspolitiken i framtiden var mer ambitiösa. EESK skulle också vilja se en kvalitativ förbättring när det gäller tidsgränser, ansvarstagande, bindande bestämmelser och ekonomiska villkor. Mot den bakgrunden rekommenderar EESK diskussioner om konkreta mål för avsättande av budgetmedel till åtgärder inom den aktiva arbetsmarknadspolitiken i de enskilda medlemsstaterna.

Kommittén kommer att lägga fram sina ståndpunkter när det gäller anpassningen av de sysselsättningspolitiska riktlinjerna 2009 i ett särskilt yttrande.

2. Bakgrund

2.1 I slutsatserna från Europeiska rådets möte den 23-24 mars 2006 uppmanades EESK att inför vårtoppmötet 2008 utarbeta "sammanfattande rapporter till stöd för partnerskapet för tillväxt och sysselsättning", bl.a. om "Sysselsättning

för prioriterade kategorier". EESK lägger mot den bakgrunden fram följande initiativytrande som utarbetats i samarbete med sakkunniga från nationella ekonomiska och sociala råd.

2.2 EESK har alltid påpekat att ökad konkurrenskraft och hållbar ekonomisk tillväxt inom ramen för Lissabonstrategin inte är något självändamål utan bör leda till att man kommer till rätta med den höga arbetslösheten inom EU och verkar för full sysselsättning, en stabilare grund för de sociala trygghetssystemen och kampen mot social marginalisering⁽⁴⁾.

2.3 På det sysselsättningspolitiska området skall därför Lissabonstrategin ge nya impulser till den europeiska sysselsättningsstrategin så att deltagandet på arbetsmarknaden och arbetets kvalitet kan öka. Syftet med Lissabonstrategin är inte bara ökad sysselsättning. Det handlar också om en förbättring av arbetsplatsernas kvalitet. Investeringar i mänskliga resurser, forskning, teknik och innovationer ges följaktligen samma prioritet som arbetsmarknads- och strukturpolitiska åtgärder⁽⁵⁾.

2.4 EESK kommer i det föreliggande yttrandet att inrikta sin analys på utvecklingen på den europeiska arbetsmarknaden och sina politiska rekommendationer på de målgrupper för vilka rådet flera gånger har uppmanat medlemsstaterna att vidta särskilda åtgärder för att

- förbättra de ungas situation på arbetsmarknaden och avsevärt minska ungdomsarbetslösheten,
- genomföra strategier för aktivt åldrande för att äldre skall kunna stanna kvar i yrkeslivet längre,
- agera kraftfullt för att främja sysselsättningen bland kvinnor och förbättra möjligheterna för både kvinnor och män att förena yrkesliv och familj,
- förbättra möjligheterna för funktionshindrade att komma in och stanna kvar på arbetsmarknaden,
- förbättra deltagandet och möjligheterna på arbetsmarknaden för invandrare och etniska minoriteter.

2.5 För dessa målgrupper kommer EESK att föreslå åtgärds paket med förebyggande och aktiva (åter)integreringsåtgärder som bör beaktas i större utsträckning inom arbetsmarknads- och sysselsättningspolitiken i medlemsstaterna. Också de socialt utestängda grupperna, som i många fall är uteslutna från arbetsmarknaden, kommer att behandlas. Med utgångspunkt i detta formuleras politiska rekommendationer, bland annat med avseende på de sysselsättningspolitiska riktlinjerna, som skall ses över vid vårtoppmötet 2008.

⁽⁴⁾ Se EESK:s förberedande yttrande av den 13.9.2006 om "Yrkeslivskvalitet, produktivitet och sysselsättning inför globaliseringen och de demografiska utmaningarna", föredragande: Engelen-Kefer, (EUT C 318, 23.12.2006).

⁽⁵⁾ Se EESK:s initiativytrande av den 9.2.2005 om "Sysselsättningspolitik: EESK:s roll efter utvidgningen och inom ramen för Lissabonprocessen.", föredragande: Greif, (EUT C 221, 8.9.2005).

⁽³⁾ Se ovan.

3. Andel sysselsatta, arbetslöshet och sysselsättning – en inventering ⁽⁶⁾

3.1 För första gången sedan 2001 ökade sysselsättningen i EU åren 2005 och 2006, med en tydlig minskning av andelen arbetslösa (från 9,0 % 2004 till 7,9 % 2006). Med en tillväxt på 0,6 % avtecknar sig dynamiken i kvinnors sysselsättning i högre utsträckning än för män mot stagnationen under tidigare år. Denna glädjande tendens fortsätter under 2007 ⁽⁷⁾.

3.2 Trots detta är det viktigt att konstatera följande:

- Framstegen med avseende på de delmål som fastställdes i Lissabon och Stockholm sker långsamt och uppnåddes inte under 2005, vare sig i fråga om den allmänna sysselsättningen där målet låg på 67 % (2005: 63,8 %) eller i fråga om kvinnors sysselsättning, med ett mål på 57 % (2005: 56,3 %). Ännu mer uppenbart är det att de mål som fastställdes för 2010 i många medlemsstater och i gemenskapen totalt sett inte kommer att uppnås.
- Även om heltidsarbete även fortsättningsvis är den vanligaste anställningsformen i EU kan man konstatera att den sysselsättningsökning som kunnat observeras under de senaste åren (särskilt hos kvinnor) i hög utsträckning är resultatet av ökat deltidarbete (vilket tydligt framgår om man räknar om den ökade sysselsättningen till heltidsarbete – då kan man i vissa medlemsstater t.o.m. konstatera minskad sysselsättning).
- Ökad sysselsättning kan man under de senaste åren tydligast notera bland äldre. Trots detta ligger andelen sysselsatta bland äldre långt under målet (i åldern 55-64 i snitt per år 2005 endast 42,5 %). Endast 9 EU-länder har uppnått målet på 50 % (stora skillnader mellan kvinnor och män: målet uppnått för män i 17 länder, för kvinnor endast i 4 länder; Skandinavien och Estland).
- År 2005 uppgick ungdomsarbetslösheten till i genomsnitt 18,5 % i EU-25 och var således fortfarande ungefär dubbelt så stor som arbetslösheten totalt sett.
- Trots generella förbättringar i flera medlemsstater, särskilt i länder med hög arbetslöshet, ligger arbetslösheten i EU med strax under 8 % även fortsättningsvis på hög nivå, och den har i vissa länder t.o.m. stigit.
- Regionala skillnader i sysselsättningen är fortfarande stora i vissa medlemsstater (i synnerhet om man räknar i heltidsekvivalenter). Antalet personer i EU-27 som idag bor i regioner

med en arbetslöshet på mer än 15 % har stigit märkbart efter utvidgningarna.

- För socialt utestängda grupper är arbetsmarknadssituationen fortfarande mycket problematisk.

Mot bakgrund av den skisserade utvecklingen på arbetsmarknaden är det alltså, trots vissa framsteg, långt kvar till Lissabonstrategins ambitiösa sysselsättningsmål.

3.3 Detta gäller inte minst eftersom sysselsättningsutvecklingen dessutom uppvisar följande kännetecken och tendenser (med delvis stora skillnader mellan länder och sektorer):

- Integrationsmöjligheterna på arbetsmarknaden har knappast förbättrats för missgynnade grupper (vilket visas av den ihållande höga långtidsarbetslösheten och den förhållandevis höga arbetslösheten bland unga och lågkvalificerade samt den låga sysselsättningen bland äldre).
- Trots att de flesta arbetsplatserna i EU har standardarbetsförhållanden kan man notera en kraftig ökning av atypiska (icke-standardiserade) anställningsformer, ibland utan tillräckligt rättsligt skydd och social trygghet. Totalt sett ökar antalet tillfälliga arbeten, varvid särskilt unga drabbas i mer än genomsnittlig grad. Entreprenadavtal, tidsbegränsat arbete och falskt egenföretagande ⁽⁸⁾ samt osäkra och socialrättsligt sämre sysselsättningsförhållanden ökar kraftigt, även om situationen varierar starkt mellan medlemsstater. Totalt sett ökar otryggheten, i synnerhet i missgynnade grupper. Endast när dessa anställningsformer är fritt valda och ger tillräcklig social trygghet kan de betraktas som "inkörspport" till den reguljära arbetsmarknaden.
- I många medlemsstater har osäkerheten i anställningen ökat, framför allt bland lågkvalificerade och särskilt sådana som inte har avslutat grundutbildningen eller inte har någon yrkesutbildning. På grund av obalansen mellan efterfrågan och utbud i fråga om kvalifikationer blir det särskilt svårt att komma in på arbetsmarknaden och att komma ur arbetslösheten inom yrket.
- För personer med ansvar för vård av barn och andra anhöriga är det liksom tidigare svårt att finna en stabil och tillfredsställande anställning.
- Funktionshindrade hör i stor utsträckning hemma i den grupp som är utestängd från arbetsmarknaden. Enligt de senaste uppgifterna för Europa är endast 40 % av de funktionshindrade yrkesverksamma. Ännu mer oroväckande är siffrorna för svårt funktionshindrade.

⁽⁶⁾ Se bifogade diagram.

⁽⁷⁾ Employment in Europe 2006.

⁽⁸⁾ Se grönboken "En modern arbetsrätt för att möta 2000-talets utmaningar", KOM(2006) 708 slutlig.

- Dessutom finns det ett stort antal personer som är utestängda på grund av beroendesjukdomar, överskuldssättning eller hemlöshet. En integrering av dessa på arbetsmarknaden kräver särskilda sociala åtgärder.
- Arbetsförhållandena och arbetsmarknadsmöjligheterna för invandrare och människor med invandrabakgrund är besvärligare än för den övriga befolkningen i de flesta medlemsstater. Särskild uppmärksamhet bör i detta sammanhang ägnas romerna, som genom Rumäniens och Bulgariens anslutning har blivit EU:s största minoritet – arbetsmarknadssituationen (med en arbetslöshet på upp till 70-90 %) är för dem särskilt oroväckande av flera skäl. EESK kommer att behandla frågan i ett särskilt initiativyttrande.

3.4 Tillväxten i den informella sektorn med osäkra arbetsvillkor och ofta låga löner innebär en fara för att den grupp som inte klarar övergången till den reguljära arbetsmarknaden kommer att förlora kvalifikationer på lång sikt. Denna utveckling (som är svår att siffermässigt bestämma) är inte bara kopplad till stor osäkerhet för de berörda utan leder också till stort bortfall av skatteinkomster och äventyrar på sikt också hållbarheten i EU:s produktionspotential.

4. Att skapa ramar för tillväxt och fler och bättre arbets-tillfällen

4.1 Under många år har de europeiska politiska rekommendationerna framför allt utgått från att problemen på arbetsmarknaden är strukturella. I många medlemsstater lades tyngdpunkten i sysselsättningspolitiken ensidigt på avveckling av allmänna arbetsrättsliga normer, skärpta krav och inskränkta förmåner på det sociala området i kombination med ökad flexibilitet i anställningsvillkoren.

4.2 Aktiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder som exempelvis främjande av anställbarhet, avlägsnande av kvalifikationsbrister samt integration av missgynnade grupper på arbetsmarknaden har däremot i många länder inte genomförts i tillräcklig utsträckning, även om vissa länder med låga kostnader har ökat satsningarna sedan 1995. I de flesta av de länder för vilka det finns uppgifter har under de senaste åren kostnaderna för aktiva arbetsmarknadsåtgärder i förhållande till de totala utgifterna (passivt och aktivt stöd) rentav sjunkit. Det är mycket viktigt att resurserna för aktiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder motsvarar utmaningarna och att effektiviteten i de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna ökas och fokuseras på sina målgrupper.

4.3 EESK har i detta sammanhang redan flera gånger pekat på att arbetsmarknadspolitiska åtgärder och strukturreformer endast kan bli framgångsrika i en gynnsam makroekonomisk

miljö inriktad på att överbrygga långvariga konjunktursvackor och att skapa varaktig tillväxt⁽⁹⁾. Därför krävs på nationell nivå och EU-nivå ett engagemang för en tillväxtorienterad ekonomisk politik med motsvarande förutsättningar för penningpolitiken, skattepolitiken och den ekonomiska politiken.

- Europeiska centralbanken bör framför allt i sin räntepolitik vid lämplig prisstabilitet bidra till ökad ekonomisk tillväxt och ökad sysselsättning, i linje med sitt mandat enligt fördraget. Hög sysselsättningstillväxt kommer endast att uppnås i samband med varaktig ekonomisk tillväxt som ligger över produktivitetstillväxten på medellång sikt.
- Det ökade spelrum som skapas genom den reformerade stabilitets- och tillväxtpakten måste utnyttjas för att möjliggöra konjunkturutjämning i EU-länderna och skapa budgetmässiga marginaler för socialt acceptabla strukturreformer och en balanserad nivå på de offentliga investeringarna.

Lissabonmålen anger den inriktning som investeringarna måste ha: Uppbyggnad av kommunikations- och transportinfrastruktur, klimatskydd, forsknings- och utvecklingsoffensiv, heltäckande barnomsorg, främjande av utbildning och fortbildning, aktiv arbetsmarknadspolitik och arbetsplatser med hög kvalitet. Dessutom bör alla nationella reformprogram vara utformade så att de utgör ett samordnat Europaomfattande program för att stärka den ekonomiska dynamiken som alla aktörer på nationell nivå och på EU-nivå kan bidra till.

5. Effektiv bekämpning av ungdomsarbetslösheten

5.1 Ungdomsarbetslösheten fortsätter att höra till de viktigaste sysselsättningspolitiska frågorna i EU. Den ligger i alla EU-länder över den genomsnittliga arbetslösheten, och är i de flesta EU-länder minst dubbelt så hög som i den övriga befolkningen. I vissa EU-15-länder och i de flesta nya EU-länderna är situationen ännu mer problematisk. Den osäkra arbetsmarknaden har i flera medlemsstater börjat drabba även högkvalificerade.

5.2 Inträdet på arbetsmarknaden sker i ökande utsträckning via alternativa anställningsformer med delvis mycket större osäkerhet på områdena arbetsrätt och social trygghet. Gränserna mellan arbete i formella och informella sektorer suddas ut alltmer. För vissa ungdomsgrupper, bl.a. sådana med låga kvalifikationer eller invandrabakgrund, eller som kommer från missgynnade befolkningsskikt blir övergången till den reguljära arbetsmarknaden allt svårare. Risken att bli kvar i utkanten av arbetsmarknaden stiger särskilt för personer med flera av dessa kännetecken.

⁽⁹⁾ Se bl.a. EESK:s yttrande av den 11 december 2003 om "Allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken 2003-2005" (föredragande: Thomas Delapina) (EUT C 80, 30.3.2004) samt EESK:s yttrande av 17 maj 2006 om "Förslag till rådets beslut om riktlinjer för medlemsstaternas sysselsättningspolitik", föredragande: Greif (EUT C 195, 18.8.2006).

5.3 Här gäller det att om möjligt ge alla ungdomar framtidsutsikter till annat än osäkra arbetstillfällen. Denna fråga har också demografiska aspekter: Ungdomarnas ekonomiska förhållanden har en avsevärd påverkan på möjligheterna att bilda familj. Det är därför positivt att kommissionen i sin vårrapport vid sidan av ytterligare förbättringar av kvalifikationerna kräver en förstärkning av de aktiva arbetsmarknadsåtgärderna och i synnerhet ett snabbare stöd till ungdomar som söker arbete samt undanröjande av strukturella problem i samband med övergången mellan utbildning och yrkesliv.

5.4 Som positiva exempel kan man i detta sammanhang redovisa de goda modeller för hur man kombinerar utbildningssystem som ligger nära yrkeslivet och är inriktade på företagets behov och den lärlingsutbildning i skolan som finns i vissa medlemsstater (Tyskland, Österrike och delvis Nederländerna). I många undersökningar framhävs kvaliteten i denna så kallade varvade utbildning, som man tillskriver väsentlig betydelse för att göra övergången mellan skola och arbetsliv lättare, och därmed minska skillnaden mellan ungdomsarbetslösheten och den generella arbetslösheten.

5.5 Aktiva och förebyggande åtgärder på områdena utbildning och fortbildning i syfte att förbättra ungdomars möjligheter till sysselsättning omfattar bland annat följande ⁽¹⁰⁾:

- Säkerställandet av högvärdiga kvalifikationer från grundutbildning till och med yrkes- och fortbildning för att i möjligaste mån snabbt komma in på arbetsmarknaden och förbli där. Detta är inte enbart en uppgift för de offentliga myndigheterna utan också för näringslivet.
- Tidigt och aktivt stöd till ungdomar som söker lärlingsplatser och arbetsplatser (ev. redan efter fyra månader), förstärkta program med särskild inriktning samt individuellt stöd och coaching för integration av problemgrupper som långtidsarbetslösa ungdomar eller sådana som hoppat av lärlingsplatser eller utbildning, bl.a. genom allmännyttiga sysselsättningsprojekt och utbildningsfrämjande åtgärder.
- Utbyggnad av geografiskt heltäckande, lättillgänglig yrkesvägledning och information för unga kvinnor och män på alla utbildningsnivåer. Motsvarande kvalitetsförbättring och ökade personalresurser inom arbetsförmedlingarna.
- Undanröjande av de befintliga skillnaderna mellan utbudet och arbetsmarknadens efterfrågan vad avser kvalifikationer. Ökning av kapaciteten i grundskolesystemet (bl.a. minskning av andelen studieavbrott, kamp mot analfabetismen) samt ökade möjligheter att gå mellan lärlingsutbildning och

högskoleförberedande utbildning. Eliminering av könsegregationen i yrkesvägledningen.

- Åtgärder som säkerställer att tillfälliga arbeten och arbetsplatser med dålig social trygghet är övergående företeelser för ungdomar.

6. Förbättrade integrationsutsikter för invandrare

6.1 I de flesta EU-länder har mycket lite ändrat sig i fråga om diskrimineringen av invandrare och deras anhöriga på arbetsmarknaden. Dessa är dessutom överrepresenterade i branscher med låga löner och dåliga arbetsvillkor, de löper en mycket högre risk att bli arbetslösa och återfinns i större utsträckning i arbetsförhållanden som präglas av otrygghet, avsevärda hälsorisker, bristande säkerhet och (i några länder) sämre skydd i kollektivavtal.

6.2 Särskilt oroväckande är att denna osäkra position på arbetsmarknaden "går i arv" från den första generationens invandrare till följande generationer, bl.a. genom att de är missgynnade i skolvärlden. Ungdomar med invandrabakgrund hör i de flesta medlemsstater till den grupp som drabbas av störst osäkerhet på arbetsmarknaden och den högsta risken att aldrig komma in på den reguljära arbetsmarknaden.

6.3 EESK har redan flera gånger framfört sin åsikt att arbetskraftsinvandring är nödvändig också mot bakgrund av den demografiska utvecklingen i EU, och har visat på positiva exempel i flera medlemsstater, bl.a. i Spanien och Irland. Denna måste emellertid alltid ligga i linje med integrationspolitiken i medlemsstaterna, framför allt i fråga om sysselsättningen ⁽¹¹⁾. Invandringssituationen varierar avsevärt mellan medlemsstaterna, liksom de integrationspolitiska åtgärder som vidtagits, bland annat i fråga om arbetsmarknad och utbildning. Medlemsstaterna bör rikta särskild uppmärksamhet på de asylsökandes situation som ofta präglas av särskilda problem.

6.4 För att förbättra integrationen av invandrare krävs bland annat följande:

- Särskild uppmärksamhet bör ägnas individuellt stöd med inriktning på (för)skolan och tidiga investeringar i språkkunskaper och arbetslivsinriktade kvalifikationer, kamp mot sådant som försvårar inträdet på arbetsmarknaden (framför allt genom att så tidigt som möjligt undanröja språkhinder) samt ökat erkännande av utländska betyg och examina för invandrare.

⁽¹⁰⁾ Se EESK:s yttranden om "Ta tillvara ungdomarnas intressen i Europa – genomförande av Europeiska ungdomspakten och främjande av ett aktivt medborgarskap" (26.10.2005) föredragande: van Turnhout (EUT C 28, 3.2.2006); "Meddelande från kommissionen om den socialpolitiska agendan" (13.7.2005), föredragande: Engelen-Kefer (EUT C 294, 25.11.2005); Förslag till rådets beslut om "Riktlinjer för medlemsstaternas sysselsättningspolitik (i enlighet med artikel 128 i EG-fördraget)" (31.5.2005), föredragande: Malosse (EUT C 286, 17.11.2005).

⁽¹¹⁾ Se EESK:s yttrande av den 10 december 2003 om "Kommissionens meddelande till rådet, Europaparlamentet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén om invandring, integration och sysselsättning" (Föredragande: Luis Miguel Pariza Castaños) (EUT C 80, 30.3.2004).

- Mainstreaming av integrationsfrågan i all social- och arbetsmarknadspolitik (bland annat en höjning av den mellankulturella kompetensen i myndigheter och arbetsförvaltningar samt stöd till företag, särskilt små och medelstora företag). Motsvarande europeiska och nationella åtgärder bör vidtas för att främja integrationen.
- Undanröjande av institutionella hinder och diskriminering i samband med tillgången till arbetsmarknaden i medlemsstaterna (t.ex. kortare väntetider för att erhålla arbetstillstånd, särskilt för asylsökande ⁽¹²⁾) samt förhindrande av lönedumpning samtidigt som integrationsperspektivet stärks i den europeiska invandringspolitiken (det gäller att undvika en invandringspolitik som försvårar integration genom att främja temporär invandring och därmed osäkra arbetsförhållanden och marginalisering).
- Förbättring av det statistiska läget när det gäller kopplingarna mellan invandrarbakgrund och segregation och diskriminering på arbetsmarknaden ⁽¹³⁾.
- Förebyggande åtgärder och sanktioner samt partnerskap mellan arbetsmarknadsparterna och de offentliga myndigheterna på nationell nivå för att bekämpa svartarbete och förhindra social dumpning och snedvridning av konkurrensen, i synnerhet i samband med gränsöverskridande arbetskraftsrörelser.

7. Utnyttja möjligheterna till sysselsättning för äldre

7.1 Det viktigaste svaret på den demografiska utmaningen lyder målinriktad tillväxtpolitik och ökad sysselsättning. Den arbetskraftspotential som krävs finns redan tillgänglig. Sysselsättningspotentialen hos äldre arbetstagare (55+) är emellertid fortfarande otillräckligt utnyttjad i hela EU.

7.2 Risken för långtidsarbetslöshet stiger snabbt med ökande ålder. I genomsnitt för EU-25 ligger långtidsarbetslösheten för äldre (50-64) på över 60 %. Mot den bakgrunden måste man därför se till att äldre arbetstagare också i praktiken har möjligheter att finna arbete, även stadigarvarande arbeten.

7.3 Väsentliga skäl till förtida utträde från arbetsmarknaden är sviktande hälsa på grund av svåra arbetsvillkor, hög arbetsintensitet, friställande av äldre arbetstagare, bristande fortbildning och bristande sysselsättningsmöjligheter och möjligheter att komma tillbaka in på arbetsmarknaden. Satsningar på att höja

⁽¹²⁾ Se EESK:s yttrande av den 28 november 2001 om "Förslag till rådets direktiv om miniminormer för mottagande av asylsökande i medlemsstaterna", föredragande: Mengozzi (EGT C 48, 21.2.2002).

⁽¹³⁾ Eurostat arbetar samtidigt med en tillfällig modul som behandlar sysselsättningsituationen för invandrare och deras barn som skall ingå i insamlingen av uppgifter för 2008. Målet är att bättre beakta personer av utländsk härkomst som förstärker den europeiska arbetskraften.

sysselsättningsgraden bland äldre i första hand genom insatser i pensionssystemet som syftar till försämrade tillgång och försämrade rättigheter till stöd missar det väsentliga i saken.

7.4 Endast en medveten politik för aktivt åldrande, inklusive omfattande möjligheter till deltagande i fortbildningsåtgärder och livslångt lärande, kan leda till en hållbar ökning av andelen sysselsatta bland äldre. En socialt acceptabelt väg, t.ex. att i samarbete med arbetsmarknadsparterna skapa en fungerande arbetsmarknad för äldre med stabila arbetsplatser och hög anställbarhet och högre andel förvärvsarbete, finns det exempel på i de nordiska medlemsstaterna (i första hand det integrerade åtgärds paketet inom ramen för det nationella handlingsprogrammet för äldre i Finland).

7.5 Centrala beståndsdelar i en konsekvent omvandling i riktning mot ett arbetsliv som inte diskriminerar äldre är följande ⁽¹⁴⁾:

- Omfattande rådgivning och stöd till arbetssökande samt offensivt förmedlingsstöd (bl.a. genom sysselsättningsfrämjande åtgärder, hjälp för tillträde till arbetsmarknaden, allmännyttiga sociala projekt) och, vid behov, rehabiliteringsåtgärder inriktade på långsiktig återintegrering på arbetsmarknaden. Det krävs också en motsvarande aktiv arbetsmarknadspolitik för långsiktig planeringssäkerhet för arbetsförmedlingarna.
- Skapande av socialt acceptabla incitament för att senarelägga pensionering och där så är möjligt eller önskvärt, utbyggnad av attraktiva modeller för en successiv övergång från förvärvslivet till ålderspension inom de offentliga pensionsystemen (t.ex. vidareutveckling av modellen med deltidsarbeten för äldre).
- Åtgärder som syftar till att ge människor fysiska och psykiska möjligheter att förvärvsarbeta längre, i första hand genom minskade krav på prestationer i företagen och en åldersanpassad utformning av arbetsvillkoren (till exempel incitament till utbyggnad av hälsovården på arbetsplatsen, omfattande företagsprogram för friskvård och förebyggande åtgärder samt skydd av arbetstagare).
- Äldre bör delta i större utsträckning i vidareutbildning (kvalifikationsoffensiv 40+, incitament för ökat deltagande i företagsintern vidareutbildning för särskilt lågkvalificerade).

⁽¹⁴⁾ Se EESK-yttrandet av den 15.12.2004 om "Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén: Att öka äldre arbetstagares sysselsättning och senarelägga utträdet från arbetsmarknaden" (föredragande: Gérard Dantin) (EUT C 157, 28.6.2005).

— Medvetandehöjande åtgärder till förmån för äldre arbetstagarare (uppvärdering av erfarenheternas värde och överföring av den kompetens som har förvärvats i arbetslivet till yngre arbetstagarare) samt rådgivning och stöd till företag, i synnerhet små och medelstora företag, i samband med framåtblickande personalplanering och utveckling av en åldersanpassad arbetsorganisation.

8. Ökad sysselsättning bland kvinnor

8.1 Trots att kvinnor under de senaste 30 åren i fråga om formella kvalifikationer tydligt har närmat sig männen är möjligheterna på arbetsmarknaden fortfarande inte lika. Kvinnor arbetar fortfarande i hög utsträckning i traditionella tjänsteyrken och i industrisektorer som av tradition har hög andel kvinnliga arbetare. Med avseende på position i yrkeslivet har kvinnor avsevärt sämre utsikter efter examen. Möjligheterna att förena yrkesliv och familj är liksom tidigare ojämförligt svårare än för män.

8.2 Andelen deltidsarbetande är i alla åldersgrupper mycket högre än motsvarande siffra för männen. Det ökade deltidsarbetet, som när det är fritt valt och inte innebär någon återvändsgränd i fråga om inkomst- och arbetsmarknadsmöjligheter välkomnas i sig, utgör i de flesta medlemsstater ytterligare en huvudfaktor till en könsuppdelning av arbetsmarknaden.

8.3 Inkomstskillnaderna mellan kvinnor och män är fortfarande stora i nästan alla yrkesgrupper och oberoende av statusen på arbetsmarknaden. Särskilt negativ inverkan på karriärmöjligheterna, inkomsterna och de sociala rättigheterna har längre avbrott i yrkeslivet för vård av barn och anhöriga. Medan männen kan räkna med successivt ökande inkomster med ökande ålder stagnerar kvinnornas inkomster just i de åldersgrupper då de gör ett avbrott i yrkeslivet eller övergår till deltid på grund av barnen.

8.4 Att det inte behöver vara så och att "integrering av jämställdhetsperspektivet" kan vara mer än ett slagord kan man se i exempelvis Danmark och Sverige. Här är inkomstskillnaderna mycket lägre, sysselsättningsgraden bland kvinnor mycket högre och tillgången till barnomsorg, i synnerhet för barn under två år, mycket högre än i andra EU-länder. Nederländerna är ett annat positivt exempel. Här är andelen förvärvsarbetande kvinnor mycket hög, liksom andelen deltidsarbetande – ett deltidsarbete som till största delen är frivilligt valt.

8.5 Följande faktorer är centrala för att kunna lösa de strukturella problemen med kvinnors sysselsättning ⁽¹⁵⁾:

⁽¹⁵⁾ Se EESK-yttrandet av den 15.12.2004 om "Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén: En färdplan för jämställdhet 2006-2010" (föredragande: Attard) (EUT. C 318, 23.12.2006) och yttrandet från den 29.9.2005 om *Kvinnofattigdom i Europa*, föredragande: King (EUT C 24, 31.1.2006).

— Åtgärder för att undanröja befintlig diskriminering på arbetsmarknaden och strukturella orsaker till inkomstskillnader mellan könen, i synnerhet främjande av egen social trygghet för kvinnor, framför allt genom åtgärder för att avveckla osäkra deltidsarbeten med dålig social trygghet samt förbättra regleringen av deltidsarbete (exempelvis genom att utsträcka rätten till deltid för föräldrar med rätt att återgå till heltid, ökat deltagande i företagsinterna program för vidareutbildning).

— Kraftig utbyggnad av den allmänna barnomsorgen, anpassad till yrkeslivet, utanför hemmet för småbarn och skolbarn med hög kvalitet till ett rimligt pris. Bidrag till ett effektivt främjande av delat ansvar för omvårdnaden av barnen (framför allt incitament till större deltagande bland fäder).

— Avlägsnande av familjepolitiska åtgärder som stimulerar avbrott i yrkeslivet, i synnerhet längre avbrott med efterföljande minskade möjligheter till återinträde. Föräldrappeningen får inte inverka negativt på inkomstutvecklingen, inte stimulera kvinnor att avbryta karriären och inte utgöra ett nytt hinder för att dela ansvaret för omvårdnaden mellan makarna.

— Arbetsmarknadspolitiska åtgärder som syftar till att främja återinträde på arbetsmarknaden efter föräldraledigheten (bl.a. stöd till initiativ för egenföretagande) samt åtgärder mot en devalvering av kvalifikationerna och mot inkomstförluster (bland annat flexibla modeller för vidareutbildning medan barnen är små eller fortsatt arbete med reducerad arbetstid).

— En utformning av arbetstiden som inte missgynnar familjer (bland annat möjligheter för föräldrar till småbarn och skolbarn att delta i utformningen av arbetstiden, överenskomelser om distansarbete samt rätten till flexibla arbetsvillkor för personer med ansvar för vård av barn eller anhöriga).

9. Att främja funktionshinderade möjligheter på arbetsmarknaden

9.1 Funktionshinderade hör i stor utsträckning hemma i den grupp som är utestängd från arbetsmarknaden. Arbetstagarare med funktionshinder får i större utsträckning nöja sig med låglönearbeten och diskrimineras ofta med avseende på tillgången till fortbildning och karriärmöjligheter. Mot bakgrund av att 15 % av EU:s befolkning i arbetsför ålder har ett funktionshinder av något slag och med tanke på den låga sysselsättningsgraden i denna grupp skulle ett ökat deltagande av funktionshinderade på arbetsmarknaden bidra avsevärt till uppnåendet av Lissabonmålen.

9.2 Mot den bakgrunden välkomnar EESK kommissionens dokument om integration av handikappfrågor i EU:s sysselsättningsstrategi ⁽¹⁶⁾, som utgör en positiv utgångspunkt för integrationen av människor med funktionshinder på arbetsmarknaden och som uppmärksammar att integration på arbetsmarknaden är det bästa sättet att bekämpa social utestängning. Kommittén hänvisar till att de flesta av dessa människor drabbas av sitt funktionshinder under yrkeslivet, men att endast få erbjuds möjlighet att återvända till ett arbete som är anpassat till deras funktionshinder. Positiva exempel på detta område är de stränga antidiskrimineringslagar som finns t.ex. i Storbritannien, kopplade till mekanismer för överklagande, och Danmark, där man förenar en flexibel arbetsmarknad med tillräcklig social trygghet och stora möjligheter till utbildning och fortbildning.

9.3 Följande åtgärder bör prioriteras för att främja sysselsättning bland funktionshindrade ⁽¹⁷⁾:

- Anpassning av skatte- och bidragssystemen så att förvärvsarbete och övergång till förvärvsarbete blir attraktivt, exempelvis genom sociala förmåner som kopplas till förvärvsarbete. Efter en försöksperiod där man bedömer möjligheterna

att förvärvsarbete bör återgång till förtidspension vara möjlig.

- Utveckling, genomförande och stöd till aktiva arbetsmarknadsprogram (i synnerhet rehabiliteringsåtgärder), särskilt för funktionshindrade, samt åtgärder för att underlätta övergången från skyddad arbetsplats till den reguljära arbetsmarknaden (t.ex. skräddarsydda informationsåtgärder för funktionshindrade arbetssökande).
- Anpassning av arbetsplatsen för funktionshindrade och främjande av positiva åtgärder särskilt för arbetstagare som drabbats av sitt funktionshinder under yrkesutövande. Man bör också se närmare på möjligheterna att ta ledigt från jobbet för yrkesmässig fortbildning samt på anpassning av arbetsbeskrivningar eller alternativ uppgifter.
- Ytterligare stöd till arbetstagare med funktionshinder samt sociala förmåner till funktionshindrade så att arbetstagare med en funktionshindrad familjemedlem kan fortsätta att arbeta.

Bryssel den 12 juli 2007

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁶⁾ EMCO/II/290605.

⁽¹⁷⁾ Se EESK-yttrandet av den 20.4.2006 om "Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén – Funktionshindrade personers situation i den utvidgade Europeiska unionen: den europeiska handlingsplanen 2006-2007" (föredragande: Tatjana Greif), (EUT C 185, 8.8.2006) samt EESK förberedande yttrande av den 17.1.2007 om "Lika möjligheter för personer med funktionshinder", föredragande: Joost (EUT C 93, 27.4.2007).

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Arbetsmarknadsparternas roll när det gäller att förena arbets-, familje- och privatliv"

(2007/C 256/19)

Europeiska ekonomiska och sociala kommittén erhöll den 13 februari 2007 en begäran om ett yttrande från det kommande portugisiska rådsordförandeskapet om "Arbetsmarknadsparternas roll när det gäller att förena arbets-, familje- och privatliv"

Facksektionen för sysselsättning, sociala frågor och medborgarna, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 18 juni 2007. Föredragande var Peter Clever.

Vid sin 437:e plenarsession den 11-12 juli 2007 (sammanträdet den 11 juli 2007) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 145 röster för och 5 nedlagda röster:

1. Bakgrund

1.1 De europeiska stats- och regeringscheferna har inom ramen för Lissabonstrategin kommit överens om att öka sysselsättningsgraden bland kvinnor till 60 % senast 2010. Detta mål bekräftades i de integrerade riktlinjer (riktlinje 17) som antogs 2005 som en central beståndsdel i den nya styrmekanismen för Lissabonstrategin.

1.2 Lissabonstrategins ambitiösa mål i fråga om tillväxt, sysselsättning och konkurrenskraft kommer att uppnås snabbare och med mer hållbart resultat om man trots den demografiskt betingade minskningen av antalet människor i arbetsför ålder lyckas öka antalet sysselsatta inom EU under det kommande årtiondet ytterligare och förbättra deras kvalifikationer. Förutsättningarna att uppnå båda dessa mål genom en klart högre sysselsättningsgrad bland kvinnor är goda, eftersom den generation av unga kvinnor som nu växer upp önskar delta mer på arbetsmarknaden och har betydligt bättre utbildning. Det handlar nu om att avveckla de hinder för detta som finns kvar.

1.3 För att uppnå målet har EU:s medlemsstater bland annat kommit överens om

- resoluta åtgärder för att öka kvinnornas deltagande på arbetsmarknaden och minska klyftorna mellan män och kvinnor i fråga om sysselsättning, arbetslöshet och löner, och
- att förbättra möjligheterna att förena arbete och privatliv samt tillhandahålla lättillgänglig barnomsorg och anhörigvård till rimliga priser (riktlinje 18).

1.4 Det portugisiska rådsordförandeskapet har bitt Europeiska ekonomiska och sociala kommittén att utarbeta ett förberedande yttrande om "Arbetsmarknadsparternas roll när det gäller att förena arbets-, familje- och privatliv".

1.5 Möjligheten att förena arbets-, familje- och privatliv är enligt arbetsmarknadens parter ett viktigt bidrag till ekonomisk tillväxt, välbefinnande och konkurrensförmåga.

1.6 Det är också en av kommissionens prioriteringar i den färdplan för jämställdhet, som antogs i mars 2006 (¹). Kommissionen nämner i färdplanen tre prioriterade områden för att förbättra möjligheterna att förena arbets-, familje- och privatliv:

1. System för flexibel arbetstid för både kvinnor och män.
2. Bättre vård och omsorg.
3. Bättre åtgärder som gör det lättare att kombinera arbete och familj för både kvinnor och män.

1.7 Med det meddelande om "Europas demografiska framtid – en utmaning som öppnar möjligheter" som redan aviserats i färdplanen inledde kommissionen den 12 oktober 2006 i enlighet med artikel 138 i EG-fördraget det första samrådet med arbetsmarknadens parter om hur man kan förbättra möjligheterna att förena arbets-, familje- och privatliv.

1.8 I samrådets första del framhäver kommissionen hur viktiga möjligheterna att förena arbets-, familje- och privatliv är. Kvinnornas deltagande på arbetsmarknaden måste förbättras, just mot bakgrund av den demografiska utvecklingen och det tryck på de sociala trygghetssystemen som detta leder till. Dessutom framhävs den roll som frågan har när det gäller att uppnå Lissabonmålen, som kommissionen formulerat.

1.9 Arbetsmarknadens parter i Europa har i sina svar till kommissionen framhållit hur viktig frågan om möjligheterna att förena familjeliv och yrkesliv är just med tanke på att kvinnornas deltagande på arbetsmarknaden ännu inte är tillräckligt stort och på att befolkningen blir allt äldre. De uttrycker sitt klara stöd till arbetet med att genomföra de mål om att bygga ut barnomsorgen som Europeiska rådet fastställde i Barcelona 2002. Arbetsmarknadens parter är också överens om att de prioriterade områden som nämns i färdplanen för jämställdhet kan leda till målet. Dessutom betonar arbetsmarknadens parter

(¹) KOM(2006) 92.

att möjligheterna att förena yrkes-, familje- och privatlivet och frågan om jämställdhet mellan män och kvinnor i arbetslivet just mot bakgrund av den demografiska utvecklingen måste ges en central plats i den politiska debatten. I samband med detta måste man också ägna särskild uppmärksamhet åt att övervinna befintliga rollstereotyper för män och kvinnor. Om inte dessa ändras är det mycket svårt att göra några framsteg.

1.10 Arbetsmarknadens parter (BusinessEurope/UEAPME, ECPE och EFS) ⁽²⁾ antog 2005 å sin sida en ram för åtgärder för jämställdhet mellan könen ⁽³⁾ för att öka jämställdheten mellan män och kvinnor i arbetslivet. Till de fyra kärnområden där de nationella arbetsmarknadsparterna skall ha genomfört åtgärder senast 2010 hör uttryckligen också möjligheterna att förena familje- och yrkesliv. Ministerrådet har därför rätt i sin strävan att låta arbetsmarknadsparterna organisera arbetstiden, som är av stor betydelse för möjligheterna att förena familje- och yrkesliv, så att man kommer fram till praktiskt gångbara lösningar för alla berörda.

1.11 Genom att bidra till bättre arbetsförhållanden kan arbetsmarknadens parter förbättra livssituationen för många familjer. De har i detta sammanhang en central roll att spela. Åtgärdsramen är ett av arbetsmarknadsparternas bidrag till genomförandet av Lissabonstrategin. Med tanke på att orsakerna till de fall av bristande jämvikt som finns kvar på marknaden är komplexa och påverkar varandra, är de europeiska arbetsmarknadsparterna övertygade om att man behöver en integrerad strategi för att undanröja problemen och främja jämställdheten mellan män och kvinnor. Möjligheterna att förena familje- och yrkesliv är här ett av de viktigaste regleringsinstrumenten.

1.12 Trots att vissa företags engagemang för att öka möjligheterna att kombinera familje- och yrkesliv på senare år har ökat, så att familjevänlighet inom många företag blivit en central del av personalpolitiken och företagsfilosofin, vilket framgår av den första gemensamma utvärdering som arbetsmarknadsparterna publicerade i februari 2007, måste företag, arbetsmarknadsparter och medlemsstater fortsätta arbetet med att undanröja de brister som finns kvar ⁽⁴⁾.

1.13 Idén om lika möjligheter på arbetsplatsen, initiativen för att hjälpa arbetstagarna att förena familje- och yrkeslivet samt managementmodellen "företag med lika möjligheter" är byggestenar i konceptet om företagets sociala ansvar, som inspirerar företagen att skapa god praxis och vidta ansvarsfulla åtgärder gentemot arbetstagarna.

⁽²⁾ BusinessEurope (tidigare: Unice) är takorganisationen för de europeiska arbetsgivar- och industriförbunden, UEAPME är den europeiska sammanslutningen för hantverksföretag och små och medelstora företag, ECPE en europeisk centralorganisation för offentliga företag och EFS den europeiska fackliga samorganisationen.

⁽³⁾ http://ec.europa.eu/employment_social/news/2005/mar/gender_equality_en.pdf.

⁽⁴⁾ Se EESK:s förberedande yttrande av den 14 mars 2007 om "De ekonomiska och budgetmässiga konsekvenserna av en åldrande befolkning", föredragande: Florio. (EUT C 161, 13.7.2007).

2. Analys av läget

2.1 Förändringar i samhället har gjort att det nu finns mycket olika familjeformer. I en politik inriktad på att göra det möjligt att förena yrkes-, familje- och privatliv måste man beakta alla de levnadsmönster som finns (t.ex. ensamstående föräldrar, "blended families", dvs. familjer med föräldrar som har barn från tidigare förhållanden, ensamstående, skilda föräldrar, adoptivföräldrar, studerande som yrkesarbetar, registrerade partnerskap för personer av samma kön, ensamboende). Den allt större andelen äldre och till åren komna ökar dessutom behovet av vårdtjänster inom och utanför familjen.

2.2 Vid sidan om sitt yrke är kvinnorna i förhållande till männen fortfarande mer involverade i arbetet med hem och familj och befinner sig därför ofta i en situation med stress och ständig överbelastning. Detta drabbar också kvinnor som är jordbrukare eller egenföretagare. Kvinnorna känner sig genom dessa ramvillkor ofta tvingade att deltidsläsa, vilket innebär lägre inkomster, sämre ålderspension och sämre karriärmöjligheter. Möjligheten att förena familje- och yrkesliv är därför också ett viktigt instrument för jämställdhet i yrkeslivet inte bara mellan män och kvinnor utan också mellan kvinnor med och utan barn.

2.3 Just eftersom de bakomliggande problemen och möjligheterna att lösa dem varierar inte bara från medlemsstat till medlemsstat utan också från region till region, ja till och med från företag till företag, finns det inga patentröslösningar som fungerar för alla i samma utsträckning. EESK anser att arbetsmarknadens parter här har en viktig kompetens för att lösa problemen. Arbetsmarknadsparterna kan med hjälp av sina organisationer i de enskilda länderna på ett avgörande sätt påverka arbetstagarnas vardag genom sitt engagemang för möjligheterna att förena familje- och yrkesliv.

2.4 Beslutet att skaffa barn eller inte är i princip ett privat beslut. Detta gäller också beslutet att ge släktingar eller andra närstående personer vård och omsorg inom familjen vid sjukdom, funktionshinder eller hög ålder, men dessa beslut får effekter på samhället som helhet. Den allt större bristen på barn innebär i framtiden en brist på kvalificerad arbetskraft och ledare, kunder, medarbetare, företagare, vetenskapsmän och forskare och påverkar därmed hela samhället negativt ⁽⁵⁾. Staten bör därför ha ett särskilt ansvar för följande faktorer:

— Materiellt finansiellt stöd, penningförmåner, godkännande som pensionsgrundande verksamhet,

⁽⁵⁾ Se EESK:s förberedande yttrande av den 14 mars 2007 om "Familjen och den demografiska utvecklingen", föredragande: Stéphane Buffetaut (EUT C 161, 13.7.2007).

- Stödinfrastruktur (barnomsorg, heltidsskolor, möjligheter till barnomsorg utanför skolan och under loven samt fritidsprogram som erbjuds av frivilligorganisationer, möjligheter till hjälp) t.ex. för ambulering städtjänster),
- Lämplig föräldradighet för mödrar och fäder (också i samband med adoptioner).
- Ett familjevänligt arbetsliv.

2.5 System för flexibel arbetstid är enligt kommissionen viktiga för att man skall kunna frigöra hela den potential som finns hos den förvärvsarbetande befolkningen. De måste därför vara lika tillgängliga för både kvinnor och män – och här kan en rättslig ram komma till användning. Det faktum att långt fler kvinnor än män utnyttjar sådana system leder trots detta till en brist på balans mellan könen som negativt påverkar kvinnornas ställning på arbetet och deras ekonomiska oberoende. Man bör i större utsträckning än hittills stimulera männen till att åta sig familjeförpliktelser, framför allt genom incitament till föräldra- och pappaledighet, så att bördorna i form av obetalt arbete i hemmet och omsorg om barn och anhöriga blir rättvist fördelade i partnerskap med kvinnorna.

3. Rollmodeller

3.1 Samhällsomvandlingen har också lett till att kvinnornas rollmodeller och föreställningar om livet förändrats i takt med deras kvalifikationsnivå. Europas unga kvinnor har i dag bättre kvalifikationer än de unga männen och ser yrkesarbete som en central del i sin livsplanering. Den högre kvalifikationsnivån bland kvinnorna bör också leda till att skillnaderna i den genomsnittliga lönenivån mellan kvinnor och män jämnas ut. De löneskillnader som finns i dag är i stor utsträckning en följd av att en stor andel kvinnor arbetar deltid, tar ut längre tjänstledighet och därmed får en kortare yrkeserfarenhet, samt av den ringa andelen kvinnor i ledande ställning och äldre kvinnors ringa kvalifikationer. Trots att den klassificering som finns i kollektivavtalet gör att kvinnor och män får samma lön för samma arbete och samma kvalifikationer, råder det dock fortfarande ojämlikhet på löneområdet. Verklighet valfrihet att utforma sitt eget liv förutsätter dessutom att ramvillkoren i samhället ger kvinnor och män en möjlighet att bestämma sig för ett liv som motsvarar de egna förväntningarna utan att utsättas för positiva eller negativa värderingar från samhällets sida på grund av detta.

3.2 Till de ramvillkor som har ett avgörande inflytande på hur människor utformar sina liv hör vid sidan om infrastrukturen i ett lands barnomsorg också samhällets inställning till både förvärvsarbetande mödrar och fäder som ägnar sig åt arbete inom familjen. Arbetsmarknadsparternas inställning i dessa frågor sätter en avgörande prägel också på samhällets

inställning. Erfarenheterna från de skandinaviska länderna och Tyskland har visat att det kan vara användbart att bevilja en familj finansiella förmåner, t.ex. delbelopp av föräldrapenningen, eller höja dessa, endast om också fadern under en viss tid vårdar barnet. Fäderna får härigenom en rättslig ram för att under en begränsad tid lättare kunna ägna sig åt barnuppfostran. Mödrar får tack vare detta system en möjlighet att återvända till yrkeslivet tidigare.

3.3 EESK betonar att det inte kommer att räcka med att ändra enstaka regleringsinstrument för att ändra den dubbla belastningen på yrkesverksamma kvinnor när det gäller att förena familj, yrke och privatliv. Målet måste snarare vara att utforma den principiella uppdelningen av det obetalda arbetet på fritiden, t.ex. barnuppfostran, vård av anhöriga, organisation av hushållet, mellan män och kvinnor på ett nytt sätt. Man måste förmå männen att verkligen bära sin del av bördorna som äkta partner. Detta kräver en djupgående omvandling i människors medvetande och strukturella förändringar.

4. Arbetsmarknadsparternas stödåtgärder för att förbättra möjligheterna att förena familje-, yrkes- och privatliv på företagsnivå

4.1 Den demografiska utvecklingen och de förändringar som denna leder till får stora konsekvenser för både arbetstagare och arbetsgivare. Arbetsmarknadsparterna har på alla nivåer en viktig funktion när det gäller att hjälpa till att förbättra möjligheterna att kombinera yrkes-, familje- och privatliv.

4.2 En personalpolitik där man tar hänsyn till både företagets intresse och varje arbetstagares grundläggande förpliktelser utanför arbetet, hans eller hennes familjeansvar och privatintressen och möjliggör en rättvis balans är en förutsättning för en framgångsrik politik för att förbättra möjligheterna i företagen. De enskilda medlemsstaterna bör som grundläggande förutsättningar tillhandahålla följande:

- Bra infrastruktur för barnomsorg – både för yngre och äldre barn – som tillgodoser de behov som finns.
- Ett tillräckligt utbud av tjänster av hög kvalitet för omsorg och vård av äldre eller funktionshindrade personer.
- Rättvisa arbetstidsvillkor.
- Åtgärder för att se till att tjänstledighet eller deltidsarbete för vård av minderåriga eller andra vårdbehövande inte påverkar framtida förmåner.
- Kvalificerad personal med rättvisa löner.

Arbetstagarna, företagen, staten och samhället har alla samma nytta av en heltäckande infrastruktur.

4.3 Till de personalpolitiska instrument som delvis även arbetsmarknadsparterna kommit överens om och som kan genomföras i företagen hör följande:

- Införande av innovativa arbetstidsmodeller, som dock inte får leda till sämre villkor (uppsplittring av arbetstiden och arbetsuppgifterna), distansarbete, sabbatsår och arbetstidskonton.
- Rättslig säkerhet i fasta anställningar.
- Möjligheter till kontakt med företagen under föräldraledigheten.
- Hjälp med att ordna barnomsorg, i form av företagsdaghem, köp av daghemsplatser och finansiella stödåtgärder.
- Hjälp vid vård av äldre anhöriga eller anhöriga i behov av vård.
- Hjälp vid åtgärder för personutveckling.
- Hjälp med återintegrering efter tjänstledighet eller deltidsarbete för vård av minderåriga och andra vårdbehövande.

4.4 Därmed tar man också hänsyn till målet att genom skräddarsydda och ytterst flexibla deltidsarbetsmodeller, anpassade till både företagens och arbetstagarnas intressen, förbättra möjligheterna för alla berörda att förena yrkes-, familje- och privatliv. Det tjänar inte detta syfte om deltidsarbete inte är ett frivilligt val. EESK anser att manliga arbetstagare snarast borde börja arbeta mer deltid om familjens behov kräver att en förälder gör detta. De kan på detta sätt i praktisk handling visa att det inte bara är kvinnorna som har förpliktelser utanför arbetet, inom förhållandet och familjen, utan att detta i stället är ett delat ansvar som måste skötas gemensamt.

4.5 Arbetsmarknadens parter kan hjälpa till att finna svar på hur föräldrar kan förverkliga den livsmodell som de önskar sig. I företagets praxis har det också visat sig att särskilda möjligheter till frivillig kontakt i form av vikariat vid semester och sjukdom eller inbjudan till företagsfester för mödrar under föräldraledigheten gjort det lättare för mödrar att återvända till sin arbetsplats efter en föräldraledighet. EESK pekar på att skyddsbestämmelserna för gravida kvinnor och mödrar och fäder under föräldraledigheten måste respekteras och inte heller får kringgås genom indirekt diskriminering.

4.6 Dessutom kan föräldrar få rätt till hjälp med att ordna barnomsorg. Olika företag erbjuder sina anställda möjlighet till förmedling av dagmammor och daghemsplatser och akut barnomsorg när ett barn blir sjukt. Vissa företag försöker också genom riktade åtgärder, t.ex. genom att bevilja en semesterdag på barnets födelsedag, stimulera manliga medarbetare till att ägna sig åt familjearbete och tillbringa mer tid med sina barn. Sådana företag förtjänar stöd. Men i praktiken får föräldrar i de flesta fall inget stöd. Genom att bete sig på det sättet – framför allt när det strider mot lagen – skadar ett företag sig självt, eftersom det påverkar företagsklimatet och medarbetarnas motivation negativt.

4.7 EESK hänvisar till vetenskapliga undersökningar från företaget Prognos AG. Enligt dessa lönar det sig för företagen att genomföra åtgärder som målinriktat främjar också de berättigade familje- och privatintressen, eftersom dessa personalpolitiska instrument minskar frånvaron och stärker banden till de anställda och ökar deras motivation och prestationsförmåga. En sådan personalpolitik gör dessutom en arbetsplats mer attraktiv, framför allt om den också gör det lättare för kvinnliga arbetstagare med familjeplikter att göra karriär och stanna kvar i ledande funktioner. En sådan företagskultur skapar dessutom ett bra företagsklimat och fungerar som en positiv lokaliseringssfaktor i regionen i fråga.

4.8 EESK pekar på att man bör beakta flexicurity-ansatsen när man inför flexibla arbetstidsmodeller. I samband med Lissabonstrategin erbjuder flexicurity en integrerad ansats för reform av arbetsmarknaden som främjar nödvändig eller önskad flexibilitet och samtidigt knyter dessa till den trygghet och planerings-säkerhet som krävs för alla berörda. Syftet med en flexibilitet som förhandlats fram mellan arbetsmarknadens parter bör vara att förbättra situationen för både företag och arbetstagare. Man bör ta hänsyn både till att företagen måste anpassa sig till marknadskraven och till arbetstagarnas allt större intresse av flexibilitet, t.ex. i fråga om utformningen av arbetstiden, för att bättre kunna ta hänsyn till familjeintressen och andra intressen utanför arbetet utan att säkerheten äventyras eller arbetsförhållandena blir mindre trygga. Individuella och behovsanpassade lösningar leder här till målet och dessa lösningar bör som regel förhandlas fram av arbetsmarknadens parter. EESK framhåller att man i flexicurity-debatten måste ägna större uppmärksamhet åt skillnaderna mellan hur män och kvinnor berörs⁽⁶⁾.

4.9 Möjligheterna att förena yrkes-, familje- och privatliv blir desto bättre ju starkare de enskilda instrumenten för detta tillämpas i företagen. Genomförandet på nationell nivå måste därför tillmätas största möjliga betydelse.

⁽⁶⁾ Se med anledning av detta EESK:s förberedande yttrande av den 12 juli 2007 om "Flexicurity (den interna flexibilitetsdimensionen – kollektiva förhandlingar och den sociala dialogens roll som instrument för reglering och reform av arbetsmarknaden)", föredragande: Thomas Janson (EUT C 97, 28.4.2007).

4.10 EESK anser att företagstävlingar där också arbetsmarknadsparterna är involverade kan vara ett lämpligt instrument för att informera allmänheten om familje- och kvinnovänliga exempel och rekommendera andra att följa dessa. Nya innovativa instrument, såsom

- lekrum för medarbetares barn,
- företagsdaghem och
- generationsnätverk inom företaget, som samordnar gratis tjänster, t.ex. att pensionerade medarbetare sköter myndighetsbesök och går och handlar åt unga medarbetare med familjeansvar,

presenteras genom företagstävlingar för en bredare allmänhet.

4.11 Det är begripligt att många mycket små eller medelstora företag, vilka utgör majoriteten av företagen inom EU, inte har de medel som krävs för att de skall kunna erbjuda sina anställda sådana attraktiva möjligheter. Därför måste särskilda skatteincitament övervägas. Just i små och medelstora företag är de starkare sociala banden en garant för att de berörda skall komma överens om individuella, mycket praktiska och tidsenliga lösningar för de enskilda medarbetarna. Dessutom finns det en möjlighet att flera mindre företag i en region går samman med lokala myndigheter, medborgarsammanslutningar och icke-statliga organisationer för att tillsammans erbjuda möjligheter, för att förbättra dels företagens eget anseende, dels regionens anseende som etableringsort.

5. Praktiskt genomförbara initiativ på lokal och regional nivå

5.1 För att förbättra ramvillkoren för att människor bättre skall kunna förena yrkes-, familje- och privatliv på ett praktiskt och realistiskt sätt är det framför allt bra om lokala aktörer av de mest olika slag kan stämma av sitt agerande mot varandra. EESK uppmanar därför arbetsmarknadens parter till initiativ på lokal och regional nivå för att sammanföra berörda aktörer (företagare, företagsnämnder, föräldraföreningar, trossamfund, idrottsföreningar, kommunala företrädare m.m.) i städer och kommuner för att stämma av och utforma den lokala livsmiljön på ett sådant sätt att man på bästa möjliga sätt kan förena företagets intressen med familjernas intressen och privatintressena. Förändringar på plats leder till att alla berörda direkt får praktiskt stöd. De olika lokala aktörerna har extremt olika verksamhetsområden och står öppna för alla former av kreativa idéer. Några konkreta exempel som dock kan kompletteras efter eget gottfinnande:

- Att öppna en webbsida för staden som informerar om riktade åtgärder för familjer.
- Att skapa databaser för förmedling av platser inom barnomsorgen.

- Serviceställen där unga familjer utan far- och morföräldrar och äldre personer utan familj förs samman.
- Hjälp för barn att ta sig till skolan.
- Stöd från frivilligorganisationer och frivilliga som tar hand om barn under sin fritid.
- Workshops om en familjevänlig utveckling av städerna för att förhindra att unga familjer flyttar ut ur städerna.
- Mentorprogram för familjefäder som arbetar deltid.
- Att lägga om skolbusstrafiken så att det blir lättare för föräldrarna att anpassa sin arbetstid till skolans början.
- Att göra daghemmens öppettider mer flexibla.
- Företagsevenemang om möjligheter att förena familje- och yrkesliv, där företagen får presentera sin familjevänliga personalpolitik för allmänheten.
- Prövning av alla kommunala beslut med avseende på barnvänlighet.

6. Institutioner för barnomsorg samt vård av äldre anhöriga

6.1 EESK vill framhålla att kommissionen i sin andra lägesrapport om genomförandet av Lissabonstrategin, som lades fram i mitten av december 2006 ⁽⁷⁾, pekar på att det i flera medlemsstater är svårt att få tillgång till betalbar barnomsorg. Medlemsstaterna uppmanas därför att i enlighet med sina egna mål erbjuda mer barnomsorg av hög kvalitet som är tillgänglig för alla.

6.2 Dessutom beslutade Europeiska rådet i Barcelona 2002 ⁽⁸⁾ att det senast 2010 borde finnas plats inom barnomsorgen för 90 % av alla barn mellan tre år och första skolåret och för 33 % av alla barn under tre år.

6.3 Det är viktigt just också mot bakgrund av de förändrade rollmodellerna för kvinnor och män att arbetsmarknadens parter förtydligar att barnets utveckling inte påverkas negativt av att modern förvärvsarbetar eller att fadern arbetar i familjen.

⁽⁷⁾ KOM(2006) 816 Meddelande från kommissionen inför Europeiska rådets vårmöte, Genomförandet av den förnyade Lissabonstrategin för tillväxt och sysselsättning "Ett år av resultat".

⁽⁸⁾ Ordförandeskapets slutsatser: Europeiska rådet i Barcelona, 15-16 mars 2002.

6.4 Mot bakgrund av den stora variationen i de enskilda medlemsstaterna när det gäller barnomsorgen för barn under tre år rekommenderar EESK eftertryckligen att varje medlemsstat ställer upp konkreta kvantitativa mål för barnomsorgen för barn under tre år. För att föräldrarna skall kunna förena familje- och yrkesliv bör det senast 2010 finnas plats inom barndagvården eller hos en kvalificerad dagmamma för 33 % av alla barn under tre år.

6.5 EESK anser att man måste tillmäta utbyggnaden av barnomsorgen i EU:s medlemsstater större vikt än hittills och genom politiska åtgärder ytterligare forcera och stödja denna.

6.6 Med yttrandet "Familjen och den demografiska utvecklingen" ⁽⁹⁾ har EESK utförligt pekat på den demografiska omvandlingen i EU och dess konsekvenser för familjerna. Den ökade medellivslängden innebär för de flesta människor ökad livskvalitet. Den allt högre medellivslängden kommer dock också att leda till att allt fler människor i framtiden vid sidan om sitt yrke måste ta hand om äldre anhöriga. Man bör därför ägna större uppmärksamhet åt behovet av att bygga ut tjänstesektorn på vårdområdet för att avlasta de anhöriga som ger vård.

6.7 En uppgift för arbetsmarknadsparterna på detta område kan vara att informera om instrument som visat sig vara pålit-

liga i praktiken. Ett sådant skulle kunna vara t.ex. en kortfristig anpassning av arbetstiderna vid ofta plötsligt uppkomna vårdbehov. Utrustningen på arbetsplatsen bör också underlätta vård. Medarbetaren måste alltså kunna nås via telefon och ha tillgång till dator och Internet för att kunna lösa omsorgsfrågor och det bör finnas informationsmaterial om de organisatoriska, finansiella och rättsliga aspekterna på vårdsituationen.

7. Framtidsutsikter

7.1 EESK anser att möjligheten att förena arbete och familjeliv ovillkorligen förutsätter ökad jämställdhet och att de goda resultat som arbetsmarknadsparterna lyckas uppnå också främjar denna möjlighet. För att möjligheten att förena arbete och familjeliv skall förverkligas i vardagen bör skolornas utbildningsprogram framställa denna möjlighet som normal och nödvändig.

7.2 EESK ber rådet, Europaparlamentet och kommissionen att ta hänsyn till och stödja de förslag som framförs i detta förberedande yttrande i sitt framtida arbete för att ytterligare förbättra möjligheterna att förena yrkes-, familje- och privatliv i Europa.

Bryssel den 11 juli 2007

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Dimitris DIMITRIADIS

⁽⁹⁾ Se EESK:s förberedande yttrande av den 14 mars 2007 om "Familjen och den demografiska utvecklingen", föredragande: Stéphane Buffet (EUT C 161, 13.7.2007).

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Flexicurity (den interna flexibilitetsdimensionen – kollektiva förhandlingar och den sociala dialogens roll som instrument för reglering och reform av arbetsmarknaden)"

(2007/C 256/20)

I en skrivelse av den 13 februari 2007 från det portugisiska ordförandeskapet uppmanades Europeiska ekonomiska och sociala kommittén att utarbeta ett yttrande om ovanstående yttrande.

Facksektionen för sysselsättning, sociala frågor och medborgarna, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 18 juni 2007. Föredragande var **Thomas Janson**.

Vid sin 437:e plenarsession den 11-12 juli 2007 (sammanträdet den 11 juli 2007) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 163 röster för, 2 emot och 5 nedlagda röster:

1. Sammanfattning och slutsatser

1.1 EESK välkomnar det portugisiska ordförandeskapets begäran att kommittén skall utarbeta ett yttrande om *flexicurity*, eftersom debatten om *flexicurity* hittills huvudsakligen har begränsats till ökad extern flexibilitet och sätt att kompensera för denna ökning genom att förstärka arbetsmarknadspolitiken eller socialförsäkringsbestämmelserna. Målet bör i stället vara att fokusera på andra aspekter för att på ett bättre sätt skapa situationer som är fördelaktiga för alla.

1.2 EESK skulle vilja framhålla att arbetsmarknadsparternas roll måste stärkas. Arbetsmarknadens parter borde ha en huvudroll att spela i varje slags debatt om *flexicurity* och en framträdande roll i kommissionens samråd. Kommissionen borde alltså ha fokuserat mer på att rådgöra med i synnerhet arbetsmarknadens parter på Europainivå angående en europeisk definition av konceptet *flexicurity*.

1.3 Att stärka systemen för relationerna mellan arbetsmarknadens parter på europeisk och nationell nivå är en förutsättning för varje diskussion om *flexicurity*. En stark och livskraftig social dialog där arbetsmarknadens parter deltar aktivt och kan förhandla, påverka och ta ansvar för hur *flexicurity* definieras samt för dess beståndsdelar och även delta i utvärderingen av dess resultat är ett viktigt inslag.

1.4 Kommissionen och medlemsstaterna bör anstränga sig för att koppla de diskussioner som kan utmynna i flexicurity-baserade reformer till en förstärkning och modernisering av relationerna mellan arbetsmarknadens parter på alla nivåer. EESK önskar alltså ett starkare samband mellan debatten om flexicurity och den sociala dialogens förstärkning på alla nivåer, samt kollektivförhandlingar på lämplig nivå samtidigt som man respekterar mångfalden i medlemsländernas olika arbetsmarknadsrelationer. Flexicurity-konceptet skall på ett balanserat sätt förbättra både flexibiliteten och säkerheten. Kommittén vill klargöra att flexicurity-konceptet inte får innebära att arbetstagarnas rättigheter försämrats på ett ensidigt och olagligt sätt.

1.5 På grund av den väsentliga roll arbetsmarknadens parter har i den fortsatta utvecklingen av flexicurity-politiken på

EU-nivå, anser EESK att diskussionen inte kan separeras från vare sig innehållet i den sociala dialogen i EU eller från vidareutvecklingen av själva sociala dialogen.

1.6 EESK vill betona att kommissionen och medlemsstaterna bör ägna större uppmärksamhet åt jämställdhetsfrågor och solidaritet mellan generationerna i samband med *flexicurity*. Kvinnor, äldre anställda och unga personer befinner sig ofta i ett underläge på arbetsmarknaden när det gäller flexibilitet och trygghet, och man bör eftersträva en konvergens uppåt för dessa grupper.

1.7 EESK vill att medlemsstaterna och kommissionen utforskar möjligheten att öka anpassningsförmågan genom intern flexibilitet och göra denna till en livskraftig och godtagbar aspekt av *flexicurity*. Den interna flexibiliteten kan spela en central roll när det gäller att öka produktiviteten, innovationen och konkurrenskraften och kan alltså bidra till att Lissabonstrategins mål uppnås. Den kan också spela en stor roll när det gäller att förbättra möjligheterna för arbetstagare att bättre kombinera arbete med annan verksamhet och andra ansvarsuppgifter och förbättra kvaliteten på sysselsättningen. Detta skall ske under förutsättning att det finns grundläggande rättsliga bestämmelser som garanterar anställningskydd och hälsovård samt skapar stabilitet och trygghet för arbetstagarna. Anställningskydd i kombination med effektiva återanställningstjänster och en aktiv arbetsmarknadspolitik är av avgörande betydelse för både företags och anställdas anpassningsförmåga.

1.8 Ur EESK:s synvinkel bör man eftersträva en jämvikt mellan flexibel arbetstid och anställningskydd. Detta sker på bästa sätt genom bestämmelser som fastställs i kollektiva förhandlingar och i enlighet med medlemsstaternas praxis. Sådana förhandlingar om flexibel arbetstid kräver en kraftig uppbackning i form av rättigheter, välfungerande sociala institutioner och sysselsättningsfrämjande trygghetssystem.

1.9 Funktionell flexibilitet är återigen en central fråga i kollektivförhandlingarna mellan arbetsmarknadens parter. Genom sådana förhandlingar kan företagens och arbetstagarnas behov stämmas av mot varandra och finjusteras, och lämplig ersättning för ökade färdigheter kan fastställas.

1.10 Funktionell flexibilitet kräver konstant kompetens- och kunskapsutveckling för de anställda liksom en välfungerande infrastruktur för utbildning och fortbildning för detta ändamål. Ett flertal åtaganden för livslångt lärande har tidigare gjorts, men i praktiken återstår mycket att uppnå.

2. Bakgrund

2.1 Det portugisiska ordförandeskapet har begärt att EESK skall utarbeta ett förberedande yttrande om *flexicurity*, med sådana frågor som punktuppställning enligt originalet

- 1) intern flexibilitet,
- 2) kollektivförhandlingar och social dialog som medel för att reglera och reformera arbetsmarknaden.

2.2 Ett flertal av de sysselsättningspolitiska riktlinjerna (2005-2008) kan fungera som underlag för en diskussion om *flexicurity*. Europeiska rådet bad vid sitt toppmöte våren 2006 medlemsstaterna att ägna särskild uppmärksamhet åt den stora utmaningen *flexicurity* (avvägningen mellan flexibilitet och trygghet). Medlemsstaterna skulle genomföra arbetsmarknadspolitiska och socialpolitiska reformer med ett integrerat angreppssätt präglad av *flexicurity*, allt efter arbetsmarknadsläget i det enskilda landet.

2.3 Vid två sociala toppmöten i samband med EU-toppmötena i december 2006 och mars 2007 diskuterades frågan om *flexicurity*.

2.4 Kommissionen inrättade en arbetsgrupp bestående av sakkunniga som skall föreslå vägar till *flexicurity* (*pathways of flexicurity*), dvs. en viss uppsättning flexibilitets- och trygghetsaspekter i arbetslivet. Med detta som underlag offentliggjorde kommissionen ett meddelande om *flexicurity* i juni 2007, och i detta redogjorde man för ett antal gemensamma principer. I december 2007 är det tänkt att ett antal gemensamma principer skall tas med i de nya riktlinjerna för sysselsättningen för 2008. I grönboken "En modern arbetsrätt för att möta 2000-talets utmaningar" ⁽¹⁾ talas det också om *flexicurity*, framför allt med avseende på anställningsavtal, och dess rekommendationer återges i ett annat yttrande.

2.5 EESK vill också i detta sammanhang omnämna det viktiga arbete som utförts av Europeiska fonden för förbättring av levnads- och arbetsvillkor, vilket beskriver viktiga aspekter av *flexicurity*-konceptet.

3. Flexicurity-strategier

3.1 a) Med flexicurity-strategier menas strategier där man försöker kombinera olika typer av flexibilitet och trygghet på arbetsmarknaden på ett balanserat sätt för

⁽¹⁾ KOM(2006) 708 slutlig "Grönbok – En modern arbetsrätt för att möta 2000-talets utmaningar" och EESK:s yttrande av den 30 maj 2007 om en modern arbetsrätt, SOC/246 (föredragande Daniel Retureau) (EUT C 175, 27.7.2007).

att öka arbetstagarnas och företagens anpassningsförmåga och ge dem stabilitet och skydd mot risker. Som exempel på typer av flexibilitet och trygghet kan nämnas:

Exempel på flexibilitet

Extern numerisk flexibilitet	Anpassning av sysselsättningsvolymen genom utbyte med den externa arbetsmarknaden: Detta kan ske genom friställningar, tillfälligt arbete och visstidsanställningar.
Intern numerisk flexibilitet	Tillfällig anpassning av arbetsmängden inom företaget: Detta kan ske genom tillämpning av atypiska arbetstider och system med arbetstidskonton.
Intern funktionell flexibilitet	Att skapa flexibilitet inom företaget genom utbildning, större bredd i arbetsuppgifterna samt arbetsrotation på grundval av arbetstagarnas förmåga att utföra olika uppgifter.
Finansiell flexibilitet	Variationen i grundlön och tilläggslön beroende på den enskildes eller företagets prestationer.

Exempel på flexibilitet

Anställningstrygghet	Trygghet som följer av lagstiftning om anställningsskydd m.m. och som begränsar arbetsgivarens möjligheter att säga upp personal efter eget godtycke.
Sysselsättningstrygghet	Tillräckliga möjligheter till sysselsättning genom ökad anställbarhet, t.ex. genom utbildning.
Inkomsttrygghet	Skydd av tillräckliga och stabila inkomstnivåer.
Kombinationstrygghet	En arbetstagares trygghet när det gäller att kombinera det egna arbetet med andra ansvarsuppgifter eller åtaganden än de som följer av betalt arbete.

b) Den juridiska tryggheten i ett anställningskontrakt bör behandlas separat. Denna innebär att kontraktet kan återopas gentemot tredje part och i domstol samt att arbetstagaren behåller sin underordnade ställning, vilket bl.a. medför att rätten till socialt skydd bibehålls och tillämpas.

3.2 Med kommissionen och exemplet Danmark som förebild har man i *flexicurity*-debatten på EU-nivå framför allt begränsat sig till att diskutera en ökning av den externa flexibiliteten och hur man kan kompensera en sådan ökning genom att stärka arbetsmarknadspolitiken eller bestämmelserna om social trygghet. Fördelarna och nackdelarna med den externa flexibiliteten är en fråga där fackföreningarnas och arbetsgivarföreningarnas åsikter går ofta brett isär. OECD ⁽²⁾ uppgav dessutom nyligen att lagstiftning om anställningsskydd inte har någon större inverkan på den totala sysselsättningsgraden. Internationella arbetsorganisationen (ILO) har dessutom visat att det finns en positiv korrelation mellan anställningstid och produktivitet (se bilaga).

3.3 Detta yttrande syftar till att bredda *flexicurity*-debatten på tre sätt. För det första vill kommittén understryka att den roll som arbetsmarknadens parter spelar i denna debatt och i arbetsmarknadsreformer i allmänhet måste stärkas. För det andra vill EESK framhålla att man i *flexicurity*-debatten bör ägna större uppmärksamhet åt skillnaderna mellan könen och åt de unga på arbetsmarknaden. Frågan om jämställdheten mellan könen har i stort sett lyst med sin frånvaro i *flexicurity*-diskussionen. Trots att flertalet kvinnor och män önskar mer flexibla arbetsformer och att det leder till en bättre balans mellan arbetsliv och privatliv, befinner de sig ofta i ett underläge på arbetsmarknaden när det gäller flexibilitet och trygghet, och man bör eftersträva en konvergens uppåt med männen ⁽³⁾. För det tredje anser EESK att det är viktigt att man uppnår en sådan breddning genom att utforska alternativa sätt att uppnå anpassningsförmåga, underlätta livslångt lärande, förbättra produktiviteten och främja innovationen – avgörande aspekter av Lissabonprocessen. Det finns också frågor som EESK tagit upp i sitt yttrande om riktlinjerna för sysselsättningen ⁽⁴⁾. I yttrandet tar kommittén därför inte upp frågan om extern flexibilitet utan koncentrerar oss på möjligheterna att öka anpassningsförmågan genom intern flexibilitet.

3.4 *Flexicurity* är av speciellt stor betydelse för små och medelstora företag med tanke på deras betydelse för sysselsättningen. Följaktligen måste medlemsstaternas framtida politik rörande *flexicurity* innehålla bestämmelser som värnar om de små och medelstora företagens och deras arbetstagares särskilda behov.

3.5 EESK betonar att alla *flexicurity*-modeller grundas på en välfärdsstat som kan garantera en hög nivå av social trygghet, på ett åtagande av en offentlig sektor som är försedd med tillräckliga resurser och på en stabil rättslig ram för kollektivförhandlingar och social dialog. Allmänna välfärdssystem kan förbättra mobiliteten så till vida att de kan säkerställa att de anställda inte drar det kortaste sträet när förändringar påverkar deras arbetsplats. Ett stabilt ramverk för social dialog och kollektivförhandlingar förser starka arbetsmarknadsparter med möjligheter att komma överens om centrala frågor gällande arbetsmarknaden.

⁽²⁾ OECD Employment Outlook 2006: Boosting Jobs and Incomes.

⁽³⁾ EESK:s yttranden om "Arbetsmarknadsparternas roll när det gäller att förena arbets-, familje- och privatliv" SOC/271 (föredragande Peter Clever) och "Anställbarhet och företagande – Ett genusperspektiv på den roll som spelas av det civila samhället och lokala och regionala organ" SOC/273 (föredragande: Luis Miguel Pariza Castaños).

⁽⁴⁾ EESK:s yttrande av den 31 maj 2005 om "Riktlinjer för sysselsättningen 2005-2008", föredragande: Malosse, (EUT C 286, 17.11.2005).

4. *Flexicurity* och arbetsmarknadens parter

4.1 *Flexicurity* är förenat med beslut om hur fördelningen av rättigheter och skyldigheter mellan arbetsgivare och anställda skall se ut. Social dialog och kollektivförhandlingar är nödvändiga verktyg när man utformar och genomför varje reform av arbetsmarknaden, däribland *flexicurity*. Europeiska ekonomiska och sociala kommittén framhåller alltså att arbetsmarknadens parter har en huvudroll att spela i varje debatt om *flexicurity* på alla nivåer. Arbetsmarknadens parter borde allt oftare spela en ledande roll vid avvägningen mellan flexibilitet och trygghet och därmed bidra till att förbättra arbetsmarknadsbestämmelserna.

4.2 EESK tillstår att kommissionen har hållit arbetsmarknadens parter underrättade om planerna beträffande denna fråga. Kommittén anser dock att kommissionen borde ha fokuserat mer på att rådgöra med i synnerhet arbetsmarknadens parter på Europeanivå angående en europeisk definition av konceptet *flexicurity*. Det kommer att bli svårt att genomföra någon som helst strategi för *flexicurity* utan ett starkt engagemang och åtagande från arbetsmarknadens parter.

4.3 Europeiska ekonomiska och sociala kommittén pekade i sitt yttrande om det danska *flexicurity*-systemet ⁽⁵⁾ på att "i utvecklingen av den danska *flexicurity*-modellen har arbetsmarknadsparterna haft en central placering både i beslutsprocesserna och i genomförandet av bland annat utbildningspolitiken och strukturreformer på arbetsmarknaden. [...] Arbetsmarknadsparternas roll är ett resultat av den historiska utvecklingen ... Ett aktivt deltagande och stort inflytande från arbetsmarknadsparternas sida kan således vara avgörande för samhället och dess möjligheter att konkurrera och anpassa sig."

4.4 I sitt yttrande om den europeiska sociala modellen ⁽⁶⁾ betonade EESK att "vad beträffar den europeiska sociala modellens grunduppbyggnad kan värdet av arbetsmarknadsparternas bärande roll i den ekonomiska och sociala politiken inte över-skattas. Arbetsgivar- och arbetstagarorganisationers reglerande funktion är särskilt viktig i samband med kollektiva avtalsförhandlingar."

4.5 Dagordningen för *flexicurity* bör därför inte fastställas uppifrån, definieras av kommissionen och diskuteras av medlemsstaternas regeringar. Arbetsmarknadens parter måste kunna förhandla, påverka och ta ansvar för hur *flexicurity* definieras och för dess beståndsdelar samt utvärdera dess resultat. I och med att *flexicurity* står i nära samband med social dialog och kollektivförhandlingar visar det faktum att *flexicurity*-debatten uppstått också på brister i den befintliga sociala dialogen och i kollektivförhandlingarna. Bristerna bör åtgärdas samtidigt som dagordningen för *flexicurity* förs fram. EESK önskar alltså ett starkare samband mellan debatten om *flexicurity*

⁽⁵⁾ EESK:s yttrande av den 17 maj 2006 om "Flexicurity – den danska modellen", föredragande: Anita Vium, (EUT C 195, 18.8.2006).

⁽⁶⁾ EESK:s yttrande av den 6 juli 2006 om "Social sammanhållning: Ge innehåll åt en europeisk social modell", föredragande: Ernst Erik Ehnmark, (EUT C 309, 16.12.2006).

och den sociala dialogens förstärkning på alla nivåer, samt kollektivavtal på lämplig nivå samtidigt som man respekterar mångfalden i medlemsländernas olika arbetsmarknadsrelationer.

4.6 Den sociala dialogen på EU-nivå är unik i världen eftersom den ger arbetsmarknadsparterna rollen som medlagstiftare på det sociala området. Detta har på senare år utvecklats till en mer självständig social dialog. Arbetsmarknadsparterna har rätt att ta upp frågor av gemensamt intresse för att den europeiska arbetsmarknaden skall fungera bättre. På grund av den väsentliga roll arbetsmarknadens parter har i den fortsatta utvecklingen av *flexicurity*-politiken på EU-nivå, anser EESK att diskussionen inte kan separeras från vare sig innehållet i den sociala dialogen i EU eller från vidareutvecklingen av själva sociala dialogen. I sina fleråriga arbetsprogram har arbetsmarknadsparterna accepterat att undersöka aspekter av *flexicurity*, men också att arbeta för utvecklingen av en gemensam överenskommelse om verktygen för den europeiska sociala dialogen (7). EESK har utformat sin ståndpunkt på basis av kommitténs yttrande om "Anställbarhet och företagarganda – Ett genusperspektiv på den roll som spelas av det civila samhället och lokala och regionala organ" (8).

4.7 Det finns många exempel, på alla nivåer i medlemsstaterna, på hur arbetsmarknadens parter i hög grad kunnat förbättra både flexibiliteten och tryggheten för arbetsgivare och arbetstagare. Kollektivavtal är i sig inte bara en säkerhetsfaktor för arbetsgivare och arbetstagare utan gör det också möjligt att förhandla fram flexibilitet. Det blir allt mer naturligt att ta med sådana inslag som ökad intern flexibilitet, karriärmöjligheter och rätt till livslångt lärande i en miljö där konkurrensen blir allt större. I de medlemsstater där den sociala dialogen är bristfällig till följd av att systemen för relationerna mellan arbetsmarknadens parter är för ömtåliga leder detta dock också till att arbetstagarna i alltför hög grad utsätts för marknadskrafterna på arbetsmarknaden och inte erbjuds tillräckligt skydd. Arbetet med att stärka och modernisera systemen för relationerna mellan arbetsmarknadens parter i medlemsstaterna bör därför gå hand i hand med varje slags diskussion om *flexicurity* i medlemsstaterna.

4.8 I detta sammanhang önskar EESK belysa några exempel på avtal mellan arbetsmarknadens parter, nämligen följande:

- Kollektivavtal i Danmark som inför obligatoriska uppsägningsperioder så att de anställda bättre kan förbereda sig för ett annat arbete.
- Kollektivavtal på företagsnivå i Sverige som upprättar fonder för "karrirärövergång", vilka finansieras av företagen och förvaltas gemensamt med arbetsmarknadens parter. Fonderna används till att förse uppsagd personal med kurser, hjälp med arbetssökande eller med betalda praktikplatser hos andra företag, trots att de fortfarande är formellt anställda av företaget som sagt upp dem.

(7) Arbetsmarknadsparternas fleråriga arbetsprogram för 2006-2008 innehöll en gemensam analys av de största utmaningar som den europeiska arbetsmarknaden står inför.

(8) SOC/273 "Anställbarhet och företagarganda – Ett genusperspektiv på den roll som spelas av det civila samhället och lokala och regionala organ" (föredragande: Luis Miguel Pariza Castaños).

- Trepårtavtal i Spanien angående hur användningen av kontraktsanställningar kan begränsas. Det bygger på att förekomsten av för många kontraktsanställningar inte gynnar arbetstagare och företag.

- Kollektivavtal i Tyskland som ger möjlighet att organisera arbetstiderna och arbetet på ett flexibelt sätt inom vissa ramar, och som utarbetas och genomförs i samråd med företrädare för arbetsmarknadsparterna.

EESK anser också att de europeiska arbetsmarknadsparternas avtal om t.ex. kontraktsanställning, föräldraledighet, deltidsarbete och distansarbete utgör komponenter i konceptet *flexicurity* som bidrar till säkerhet och flexibilitet för anställda och arbetsgivare.

4.9 Ett nationellt rättslig ramverk som uppmuntrar arbetsmarknadens parter till att bidra och förhandla om frågor angående *flexicurity* på ett effektivt sätt måste finnas för att arbetsmarknadsparterna skall kunna förhandla om centrala ämnen inom arbetsmarknaden i syfte att uppnå en socialt accepterad balans mellan flexibilitet och säkerhet. En reglering av anställningsskyddet och en stark rättslig ram kan ge arbetsmarknadens parter möjlighet att förhandla fram avtal som belönar arbetstagarnas insatser, samarbetsförmåga och villighet att genomgå utbildning, vilket påverkar den totala sysselsättningen och den ekonomiska effektiviteten positivt. Arbetsmarknadsparternas bidrag garanterar att hänsyn tas till både företagets och de anställdas intressen. Dessutom är anställningsskyddet i kombination med effektiva återanställningstjänster och en aktiv arbetsmarknadspolitik av avgörande betydelse för både företagets och anställdas anpassningsförmåga.

4.10 Arbetsmarknadens parter skulle kunna bidra till ökad skyddad rörlighet och att göra övergångar lönsamma. De kan hjälpa till så att möjligheterna och rättigheterna på arbetsmarknaden kontrolleras kollektivt och enligt förhandlingar. Enligt EESK skulle detta motverka segmenteringstendenser och förbättra integrationen.

5. Jämställdhet mellan könen, solidaritet mellan generationer och *flexicurity*

5.1 Flexibiliteten och tryggheten på arbetsmarknaden påverkar män och kvinnor på olika sätt. Kvinnor har ofta mer osäkra jobb som kräver alltför stor flexibilitet. Alltför stor flexibilitet, som i vissa fall skulle kunna orsaka risk för otrygga och osäkra jobb, måste uppvägas av en lämplig form av säkerhet. De traditionella könsrollernas fortlevnad gör också att kvinnor har mer ansvar för vård av barn och äldre personer. De ställs också inför större svårigheter när de vill kombinera arbete och verksamhet utanför arbetet. Trots antidiskrimineringslagstiftningen finns löneskillnaderna mellan könen fortfarande kvar, och kvinnor har ofta färre rättigheter i form av social trygghet som t.ex. pension. Kvinnorna påverkas därför oftare av flexibilitetens negativa sidor.

5.2 EESK framhåller att man måste införa en betydande jämställdhetsaspekt på *flexicurity*-debatten, något som hittills i stor utsträckning lyst med sin frånvaro i diskussionen. Det är viktigt att man förbättrar kvinnornas situation på arbetsmarknaden genom att ta upp både flexibilitets- och trygghetsrelaterade frågor, inklusive tryggare arbetstillfällen, integrering i system för social trygghet och bättre institutionellt stöd när det gäller att kombinera arbete och verksamhet utanför arbetet. Ansvarsfördelningen mellan män och kvinnor i fråga om vård och hushåll måste också ingå i debatten. I sitt yttrande om *Arbetsmarknadsparternas roll när det gäller att förena arbets-, familje- och privatliv* har EESK vidareutvecklat sitt ställningstagande i denna fråga för det portugisiska ordförandeskapet ⁽⁹⁾.

5.3 *Flexicurity* har både jämställdhetsaspekter och generationsaspekter. Sysselsättningsgraden är lägre bland äldre personer i jämförelse med den övriga arbetskraften. Även unga personer i många medlemsländer möter en osäker arbetsmarknad med hög arbetslöshet, kontraktanställningar, otillräcklig socialförsäkring och uppgifter ämnade för personer med lägre kvalifikationer.

5.4 Kommittén ⁽¹⁰⁾ har påpekat att ett arbete skall motsvara varje persons utbildning och yrkeslivserfarenhet, utan åldersdiskriminering, och att alla medlemsländer måste införliva och genomföra direktivet om likabehandling inom anställning och sysselsättning (2000/78/EG). En politik till stöd för sysselsättning av hög kvalitet bör vägleda och utbilda generationer av medborgare under hela deras yrkesliv. Detta kräver insatser från arbetsmarknadens parter och samtliga berörda ekonomiska och sociala aktörer på lokal, nationell och europeisk nivå.

5.5 Arbetsmarknadens parter i Europa har skapat en verksamhetsram för jämställdhet mellan könen, och denna kan också användas i *flexicurity*-debatten. I denna ram har man identifierat fyra prioriteringar: att ta itu med könsrollerna, att öka kvinnors inflytande i beslutsfattandet, att främja en god balans mellan arbetsliv och familjeliv och att ta itu med könsrelaterade löneskillnader.

5.6 I synpunkterna i föregående punkt och i dialogen mellan arbetsmarknadens parter måste funktionshindrade arbetstagare och unga studerandes problem beaktas i lika hög grad.

6. *Flexicurity* och intern flexibilitet

6.1 Frågan om intern flexibilitet har inte utvecklats tillräckligt i *flexicurity*-debatten. Intern flexibilitet stärker anpassningsförmågan, och handlar om flexibilitet i fråga om arbetstiden och funktionell flexibilitet. Detta är en fråga där arbetsmarknadsparterna vanligtvis har stora erfarenheter av att förhandla fram kollektivavtal med positiva resultat. Den interna flexibiliteten kan spela en central roll när det gäller att öka produktiviteten,

⁽⁹⁾ "Arbetsmarknadsparternas roll när det gäller att förena arbets-, familje- och privatliv" under utarbetande (föredragande Peter Clever).

⁽¹⁰⁾ EESK:s yttrande av den 14 mars 2007 om "De ekonomiska och budgetmässiga konsekvenserna av en åldrande befolkning" ECO/186, föredragande: Susanna Florio (EUT C 161, 13.7.2007).

innovationen och konkurrenskraften och på så sätt bidra till att Lissabonstrategins mål uppnås. Den kan också spela en stor roll när det gäller att förbättra möjligheterna för arbetstagare att bättre kombinera arbete med annan verksamhet och andra ansvarsuppgifter och förbättra kvaliteten på sysselsättningen. Bägge kan öka stabiliteten och förutsägbarheten. Den interna flexibiliteten kan dock också bli för stor och leda till dåliga arbetsförhållanden eller otrygg sysselsättning och rubba balansen mellan arbete och verksamhet utanför arbetet samt även få negativa effekter för kvaliteten på varor och tillhandahållande av tjänster för konsumenter. En sådan flexibilitet är därför bara realistisk om den kommer till stånd genom kollektiva förhandlingar och utformas inom ramen för rättsliga bestämmelser som garanterar anställningsskydd och hälsoskydd och ger arbetstagarna stabilitet och trygghet. Att förhandla fram intern flexibilitet inom en sådan rättslig ram är en livskraftig strategi som syftar till att man skall kunna kombinera förbättrad konkurrenskraft med högre kvalitet på sysselsättning och arbetsliv.

6.2 Flexibilitet i fråga om arbetstid:

6.2.1 Flexibilitet i fråga om arbetstiden handlar om att fördela den normala arbetsveckan enligt kollektivavtalen eller enligt lag, över en längre tidsperiod. Flexibiliteten kan vara till nytta för företag genom de möjligheter den ger att anpassa sig till fluktuationer i efterfrågan eller personal och att till fullo utnyttja kapitalinvesteringar genom användning av övertid, flexibel planering av arbetstiden inom på förhand fastställda tidsramar, arbete i skift m.m.

6.2.2 Flexibilitet i fråga om arbetstiden kan också handla om att fördela arbetstiden under ett yrkesverksamt liv och nå en balans mellan arbetsliv och privatliv (det handlar inte om längden på en normal arbetsvecka). Sådana former av flexibilitet i fråga om arbetstiden kan också vara till nytta för arbetstagarna genom de möjligheter de ger att på ett positivt sätt kombinera arbete och verksamhet utanför arbetet och andra ansvarsuppgifter, att utnyttja möjligheter till flexitid, arbetstidskonton, föräldradag eller ledighet för utbildning, möjligheter att växla mellan heltidsarbete och deltidarbete m.m.

6.2.3 EESK vill undvika att begreppet flexibilitet i fråga om arbetstiden endast vidgas för att tjäna företagets intressen utan att man samtidigt tar hänsyn till arbetstagarnas behov av skydd ⁽¹¹⁾. Arbetstiden bör också förläggas på ett sådant sätt att arbetstagarna "(...) i ökad utsträckning [skall] kunna få inflytande över arbetstiden, respektera skyddet av arbetstagarnas hälsa och säkerhet på arbetsplatsen, som är av största vikt, och (...) kunna förena yrkesliv och familj." ⁽¹²⁾

⁽¹¹⁾ Jfr EESK:s yttrande av den 11 maj 2005 om ändring av direktiv 2003/88/EG om arbetstidens förläggning i vissa avseenden, punkt 3.4, föredragande: Engelen-Kefer (EUT C 267, 27.10.2005).

⁽¹²⁾ Se föregående fotnot, punkt 3.6.

6.2.4 Enligt EESK bör man därför eftersträva en balans mellan flexibilitet i fråga om arbetstiden och arbetarskydd, och detta sker bäst genom bestämmelser som fastställs genom kollektiva förhandlingar. I ett tidigare yttrande angav EESK att "utformningen av arbetstidsregler är därför av vitalt intresse för arbetsmarknadens parter, som besitter stor sakkunskap och erfarenhet i dessa frågor." ⁽¹³⁾

6.2.5 Sådana förhandlingar om flexibel arbetstid kräver en ordentlig förhandlingsram liksom en kraftig uppbackning i form av rättigheter och sociala institutioner. Till dessa hör rättsliga bestämmelser som ger arbetstagarna stabilitet och skydd och socialt skydd för deltidskontrakt och som underlättar system för föräldraledighet och utveckling av inrättningar för barn- och äldreomsorg. Det är viktigt att lagstiftningen är flexibel och neutral och därmed möjliggör för parterna att hitta lämpliga lösningar.

6.3 Funktionell flexibilitet:

6.3.1 Funktionell flexibilitet handlar om arbetstagarnas förmåga att utföra olika uppgifter när det behövs, genom arbetsrotation, breddade arbetsuppgifter och större handlingsfrihet. Den kan vara till nytta för företag genom att den gör det möjligt för dem att anpassa arbetstagarnas uppgifter till fluktuationer i efterfrågan eller personal och på ett mer produktivt sätt använda mänskliga resurser och kapitalinvesteringar. Funktionell flexibilitet kan också vara av intresse för arbetstagare eftersom den kan förbättra deras möjligheter till personlig utveckling, lärande och anställning, tillfredsställelse med arbetet och bättre lön.

6.3.2 Funktionell flexibilitet kan vara en central faktor när det gäller att uppnå Lissabonmålen förbättrad produktivitet, innovation och konkurrenskraft. Som exempelvis Dublinfonden visat leder funktionell flexibilitet i kombination med utbildning till att större färdigheter utvecklas och att fler färdigheter bibehålls, vilket återigen påverkar produktiviteten positivt ⁽¹⁴⁾.

6.3.3 Funktionell flexibilitet förutsätter dock trygga anställningsvillkor, anständiga arbetsvillkor, större handlingsfrihet och

samarbetsbaserade arbetsmetoder. Som EESK hävdar i ett tidigare yttrande är "säkra arbetsplatser, hälsofrämjande arbetsvillkor och arbetsorganisationer som ger de anställda större manövrutrymme i arbetet (...) viktiga faktorer när det gäller att öka produktiviteten och därmed också innovationsförmågan, som också påverkas av sociala förhållanden." ⁽¹⁵⁾ I samma yttrande hävdades att "i kooperativa arbetsstrukturer med platt hierarki och större självständighet i arbetet, såsom grupparbete och *teamwork*, är det möjligt att i hög grad ta till vara på de anställdas kunskaper och färdigheter och samtidigt uppfylla de nya ökade kraven på flexibilitet. Goda arbetsförhållanden och arbetsorganisationsformer som ger större handlingsfrihet och bättre möjligheter till medbestämmande är samtidigt en mycket viktig förutsättning för att man skall kunna förbättra arbetsproduktiviteten och stärka innovationsförmågan inom företag." ⁽¹⁶⁾

6.3.4 Dublinfonden har dock påpekat att funktionell flexibilitet kan leda till större arbetstryck och stress. Den understryker därför att det är viktigt att uppnå en balans mellan de krav som arbetet ställer och den kontroll som en arbetstagare har över sitt arbete, så att man kan förhindra att arbetstagare drabbas av utbrändhet. ⁽¹⁷⁾

6.3.5 En allmän utgångspunkt för strategier för funktionell och intern flexibilitet bör vara livslångt lärande. Betydelsen av livslångt lärande för anställdas kompetensutveckling, karriärmöjligheter och produktivitet har påpekats i flera av de senaste yttrandena från EESK ⁽¹⁸⁾. Funktionell flexibilitet kräver konstant kompetens- och kunskapsutveckling för de anställda liksom en välfungerande infrastruktur för utbildning och fortbildning för detta ändamål. Ett flertal åtaganden för livslångt lärande har tidigare gjorts, men i praktiken återstår mycket att uppnå.

6.3.6 Funktionell flexibilitet är återigen en central fråga i kollektivförhandlingarna mellan arbetsmarknadens parter. Genom sådana förhandlingar kan företagens och arbetstagarnas behov stämmas av mot varandra och finjusteras, och lämplig ersättning för ökade färdigheter kan fastställas.

Bryssel den 11 juli 2007

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹³⁾ Jfr EESK:s yttrande av den 1 juli 2004 om översynen av direktiv 93/104/EG om arbetstidens förläggning, punkt 2.2.6, föredragande: Hahr (EUT C 302 av den 7.12.2004).

⁽¹⁴⁾ <http://eurofound.europa.eu/ewco/2004/02/NL0402NU03.htm>.

⁽¹⁵⁾ Jfr EESK:s yttrande av den 13 september 2006 om "Yrkeslivskvalitet, produktivitet och sysselsättning inför globaliseringen och de demografiska utmaningarna", föredragande: Engelen-Kefer (EUT C 318, 23.12.2006, p. 1.3).

⁽¹⁶⁾ Se föregående fotnot, punkt 1.4.

⁽¹⁷⁾ <http://eurofound.europa.eu/ewco/2004/02/NL0402NU03.htm>.

⁽¹⁸⁾ EESK:s yttranden om "Förslag till Europaparlamentets och rådets rekommendation om nyckelkompetenser för livslångt lärande", föredragande Herzog (EUT C 195, 18.8.2006) och om "Utbildning och produktivitet" (förberedande yttrande), föredragande: Koryfidis (EUT C 120, 20.5.2005).

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Anställbarhet och företaganda – Ett genusperspektiv på den roll som spelas av det civila samhället och lokala och regionala organ"

(2007/C 256/21)

Det kommande portugisiska EU-ordförandeskapet uppmanade i ett brev av den 13 februari 2007 Europeiska ekonomiska och sociala kommittén att utarbeta ett yttrande om ovanstående yttrande.

Facksektionen för sysselsättning, sociala frågor och medborgarna, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 18 juni 2007. Föredragande var **Luis Miguel Pariza Castaños**.

Vid sin 437:e plenarsession den 11-12 juli 2007 (sammanträdet den 11 juli 2007) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 141 röster för, inga emot och 5 nedlagda röster:

1. Sammanfattning av EESK:s förslag

1.1 Bristande jämställdhet mellan kvinnor och män i näringslivet och på arbetsmarknaden är ett allvarligt problem för hela det europeiska samhället, både för kvinnor och män, för företagen och arbetstagarna, för regeringarna, för arbetsmarknadsparterna och för det civila samhället. Kommittén anser att det nu är dags att ge jämställdhetspolitiken en ny impuls genom att föra en ny aktiv politik på arbetsmarknaden och främja företagsbildning och organisation av det sociala livet.

1.2 Jämställdhet mellan kvinnor och män är en grundläggande utmaning för framtidens EU, och därför anser kommittén att man bör stärka jämställdhetsdimensionen i Lissabonstrategin samt se till att de integrerade riktlinjerna för tillväxt och sysselsättning, den sociala agendan och de nationella reformprogrammen omfattar följande punkter:

1.2.1 Medlemsstaterna bör målmedvetet utveckla den europeiska jämställdhetspakten och utnämna en nationell jämställdhetsansvarig inom ramen för de nationella reformprogrammen.

1.2.2 Sysselsättningspolitiken bör innehålla nya, specifika jämställdhetsmålsättningar med kvalitativa och kvantitativa målsättningar, eftersom det är mycket angeläget att fler kvinnor blir företagare, att deras sysselsättning säkerställs och att kvaliteten på denna förbättras.

1.2.3 Det bör finnas särskilda målsättningar för att (framför allt i undervisningen) avskaffa könsstereotyper som begränsar kvinnors företaganda.

1.2.4 Bättre styresformer: ett tillräckligt deltagande av arbetsmarknadsparterna och det civila samhällets organisationer, framför allt på lokal och regional nivå. De lokala och regionala myndigheterna bör delta aktivt i de nationella reformplanerna.

1.2.5 Större insyn i de offentliga och privata arbetsförmedlingarna i syfte att främja jämlikhet och avskaffa diskriminering i samband med rekrytering.

1.2.6 En skyldighet för de institut som utövar tillsyn över sektorn för finansiella tjänster att kontrollera att det inte sker någon könsdiskriminering vid handläggningen av kreditansökningar som lämnats in av kvinnliga företagare. Det krävs även offentligt stöd för kredittillgång, framför allt för kvinnor som för första gången startar en egen ekonomisk verksamhet.

1.2.7 Särskilda målsättningar för att inom universitets- och yrkesutbildningen främja kvinnors och mäns tillträde till samtliga yrken, oberoende av kulturellt betingade könsstereotyper.

1.2.8 Stöd till arbetsmarknadsparterna, framför allt på sektorsnivå och lokal och regional nivå, för att genom kollektivavtal och social dialog komma till rätta med den bristande könsbalansen som innebär att kvinnorna hamnar på andra plats i företagen.

1.2.9 De jämställdhetsplaner och olika positiva åtgärder som arbetsmarknadsparterna har kommit överens om – och som utvecklas inom många företag och branscher – bör utvidgas och få stöd av de nationella, regionala och lokala myndigheterna. Stöd bör även ges via de gemenskapsresurser som finns i Europeiska socialfonden.

1.2.10 Genom exakta indikatorer bör gemenskapens riktlinjer bidra till att stärka de nationella målsättningarna om lika lön för män och kvinnor.

1.2.11 Det är viktigt att det på lokal och regional nivå utarbetas särskilda program för att främja ökad sysselsättning och nyföretagande bland invandrarkvinnor och kvinnor från olika minoritetsgrupper.

1.2.12 Det krävs även program och särskilda målsättningar för funktionshindrade kvinnor.

1.2.13 I de nationella reformprogrammen för pensionssystemen bör man undvika att ett stort antal kvinnor går miste om pension eller får sin pension allvarligt begränsad på grund av deltidsarbete eller avbrott i yrkeskarriären som bland annat beror på familjeförpliktelser. Det är viktigt att kvinnor som medverkar i sina äkta makars företag förfogar över en lämplig rättslig status.

1.2.14 De lokala och regionala myndigheterna måste samarbeta med företagen och arbetstagarerna för att se till att familje- och yrkesliv går att förena.

1.2.15 Eftersom den nuvarande generationen företagsledare åldras är frågan om överlämning i många företag, i synnerhet små och medelstora företag, en möjlighet att låta kvinnor ta över ledande positioner inom företaget. Det är av central betydelse att denna övergång förbereds genom nationella eller lokala bestämmelser som främjar kvinnors övertagande av företag. På europeisk nivå finns det skäl att genomföra en studie över detta och en granskning av vilka kompletterande åtgärder som finns.

2. Inledning

2.1 Det kommande portugisiska ordförandeskapet har bitt EESK att utarbeta ett förberedande yttrande om "Anställbarhet och företagarganda – ett genusperspektiv på den roll som spelas av det civila samhället, arbetsmarknadens parter och lokala och regionala organ". Ytrandet skall tjäna som underlag för ordförandeskapets arbete med dessa frågor.

2.2 EESK välkomnar det portugisiska ordförandeskapets förslag att stärka samrådet om de nya integrerade riktlinjerna för tillväxt och sysselsättning 2008-2010 och ta hänsyn till jämställdhetsdimensionen och hur den beaktas av det civila samhället, arbetsmarknadsparterna, de lokala och regionala organen och regeringarna. Genusperspektivet och frågan om jämställdhet mellan kvinnor och män är en utmaning för hela det europeiska samhället.

2.3 I fördraget anges tydligt att ekonomisk och social utveckling, en hög sysselsättningsnivå och jämställdhet tillhör EU:s målsättningar.

2.4 Jämställdhet är en av EU:s grundprinciper som förankras i fördraget och i stadgan om de grundläggande rättigheterna. EU:s institutioner och organ har skyldighet att bekämpa diskriminering av kvinnor och främja jämställdhet via lagstiftningen och den offentliga politiken.

2.5 EU förfogar över ett omfattande regelverk för jämställdhetspolitik. På områdena sysselsättningspolitik och arbetslagstiftning kan två direktiv nämnas: Direktiv 2002/73/EG om genomförande av principen om likabehandling av kvinnor och män i fråga om tillgång till anställning, yrkesutbildning och befordran samt arbetsvillkor, och Direktiv 2004/113/EG om genomförande av principen om likabehandling av kvinnor och män när det gäller tillgång till och tillhandahållande av varor och tjänster.

2.6 EESK har de senaste åren utarbetat flera yttranden⁽¹⁾ som har bidragit till utvecklingen av gemenskapens regelverk och till en förbättring av lagstiftningen och kvaliteten på jämställdhetspolitiken. Kommittén ställde sig bakom den europeiska sysselsättningsstrategin och betonade de positiva insatser som denna har medfört när det gäller att finna lösningar på lokala och nationella problem tack vare ett gemensamt och enhetligt tillvägagångssätt på EU-nivå. Kommittén anser att dessa insatser bör få stöd och att det därför krävs ett stort antal initiativ och en bättre samordning.

2.7 EESK vill utvärdera den politik som hittills har antagits, lyfta fram exempel på bästa praxis och föreslå ett par nya initiativ som kan bidra till att företagargandan bland kvinnor utvecklas och att kvinnorna blir mer aktiva på arbetsmarknaden. Föreliggande yttrande är ett inlägg i debatten om utvecklingen och reformen av Lissabonagendan, och förslagen kan utvecklas inom ramen för översynen av den integrerade strategin för tillväxt och sysselsättning i de framtida nationella reformplanerna.

3. Lissabonagendan

3.1 Lissabonstrategin syftar till att uppnå full sysselsättning i Europa genom högre arbets kvalitet och arbetsproduktivitet, genom ekonomisk, social och territoriell sammanhållning och

⁽¹⁾ EESK:s yttrande av den 13 september 2006 om "Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén – En färdplan för jämställdhet 2006-2010". Föredragande: Grace Attard (EUT C 318, 23.12.2006).

EESK:s yttrande av den 14 december 2005 om "Förslag till Europaparlamentets och rådets beslut om Europeiska året för lika möjligheter för alla (2007) – På väg mot ett rättvist samhälle". Föredragande: Maria Herczog (EUT C 65, 17.3.2006).

EESK:s yttrande av den 29 september 2005 om "Kvinnofattigdom i Europa". Föredragande: Brenda King (EUT C 24, 31.1.2006).

EESK:s yttrande av den 28 september 2005 om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om inrättande av ett europeiskt jämställdhetsinstitut". Föredragande: Dana Štechová (EUT C 24, 31.1.2006).

EESK:s yttrande av den 2 juni 2004 om "Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén om fastställande av riktlinjer för andra omgången av gemenskapens initiativ Equal rörande transnationellt samarbete för att främja nya sätt att bekämpa alla former av diskriminering och ojämlikheter i förbindelse med arbetsmarknaden: Fri rörlighet för goda idéer". Föredragande: Sukhdev Sharma (EUT C 241, 28.9.2004).

EESK:s yttrande av den 15 december 2004 om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om genomförandet av principen om lika möjligheter och likabehandling av kvinnor och män i arbetslivet". Föredragande: Madi Sharma (EUT C 157, 28.6.2005).

EESK:s yttrande av den 10 december 2003 om "Förslag till Europaparlamentets och rådets beslut om inrättande av ett handlingsprogram för gemenskapen för att främja organisationer som på europeisk nivå verkar för jämställdhet mellan kvinnor och män". Föredragande: Christina Wahrolin (EUT C 80, 30.3.2004).

EESK:s yttrande av den 14 februari 2006 om "Kvinnors representation i EU:s arbetsmarknadsparters beslutsfattande organ". Föredragande: Thomas Ety (EUT C 88, 11.4.2006).

EESK:s yttrande av den 3 juni 2004 om "Förslag till rådets direktiv om genomförande av principen om likabehandling av kvinnor och män när det gäller tillgång till och tillhandahållande av varor och tjänster". Föredragande: Clare Carroll (EUT C 41, 28.9.2004).

genom bättre styresformer inom ramen för ett kunskapssamhälle som tar hänsyn till kvinnors och mäns personliga val. För första gången har ett kvantitativt riktmärke angetts för att uppnå jämställdhet i näringslivet. Målsättningen är att sysselsättningen bland kvinnor skall uppgå till 60 % år 2010.

3.2 På begäran av Europeiska rådet samarbetar EESK med de nationella ekonomiska och sociala råden när det gäller utvecklingen av Lissabonstrategin ⁽²⁾.

3.3 Trots de goda resultat som uppnåtts visar erfarenheten att det finns behov av att utveckla genomgripande reformer inom ramen för Lissabonstrategin i syfte att se till att kvinnor och män kan medverka på samma villkor när det gäller företagsbildning och tillgång till sysselsättning.

3.4 Som företagare har kvinnorna i Europa ännu inte samma möjligheter som männen, och de har inte heller samma möjligheter på arbetsmarknaden. Som ett resultat av nedärva kulturella och sociala stereotyper är sysselsättningsgraden bland kvinnor övergripande sett mycket lägre än bland männen, och segregeringen på arbetsmarknaden med avseende på fördelningen av arbetsuppgifter kvarstår. Allmänt sett är det kvinnorna som har osäkra anställningar, arbetsuppgifter av sämre kvalitet och lägre löner. Vidare är svårigheterna stora när det gäller att förbättra kvinnornas yrkeskompetens, och kvinnliga företagare ställs inför större hinder när det gäller tillgången till finansiering.

3.5 Mot denna bakgrund anser EESK att det är viktigt att **stärka jämställdhetsdimensionen i Lissabonstrategin** och se över gemenskapsmålen och de nationella målen i syfte att se till att fler kvinnor blir företagare, att deras sysselsättning säkerställs och att kvaliteten på denna förbättras. Vad som här menas med kvalitet är större yrkesmässig diversifiering, lika löner, större stabilitet samt tillgång till utbildning och fortbildning.

3.6 Efter sin halvtidsöversyn antog rådet i mars 2005 dokumentet "Nystart för Lissabonstrategin". Den viktigaste förändringen är att man inte fokuserar uppmärksamheten uteslutande på kvantitativa mål utan på den politik och de konkreta åtgärder som man bör utveckla för att uppnå dessa mål. Det väsentligaste är att skapa fler arbetstillfällen av bättre kvalitet, och därför är det värdefullt att locka till sig och behålla fler personer på arbetsmarknaden, modernisera de sociala skyddssystemen, öka arbetstagarnas och företagarnas anpassningsförmåga, öka flexibiliteten och säkerheten på arbetsmarknaden samt öka investeringarna i humankapital genom bättre utbildning och högre kvalifikationer ⁽³⁾.

⁽²⁾ Se Europeiska rådets slutsatser av den 22-23 mars 2005 och resultaten av det fullbordade arbetet, bland annat förklaringen av ordförandena och generalsekreterarna för de ekonomiska och sociala råden i medlemsstaterna och för EESK i Paris den 25 november 2005, http://eesc.europa.eu/lisbon_strategy/eesc_documents/index_en.asp.

⁽³⁾ Att arbeta tillsammans för tillväxt och sysselsättning – Nystart för Lissabonstrategin (KOM(2005) 24 slutlig).

3.7 I den reviderade Lissabonagendan framhålls även betydelsen av goda styresformer och en effektivare politisk arbetsmetod som sammanlänkar samtliga berörda parter – medlemsstaterna, medborgarna, parlamenten, arbetsmarknadens parter och det civila samhället – med EU-institutionerna i en gemensam strävan efter utveckling och framtidsmöjligheter. EESK anser att man bör förbättra Lissabonagendans styresformer genom att ge det civila samhället, arbetsmarknadens parter och de lokala och regionala organen en mer framträdande roll.

3.8 EESK vill framhålla att det är viktigt att arbetsmarknadens parter deltar på ett så tidigt stadium som möjligt när riktlinjerna utarbetas, och att de konsulteras om aspekter som rör införlivande av könsrelaterade kriterier.

3.9 De integrerade riktlinjerna för tillväxt och sysselsättning 2005-2008, som ligger till grund för beredningen av medlemsstaternas nationella reformprogram, syftar till att stärka den grundläggande jämställdheten så att man kan ta sig an de prioriteringar som fastställts och kombinera särskilda åtgärder avseende sysselsättningen bland kvinnor med ett jämställdhetsperspektiv när det gäller samtliga insatser ⁽⁴⁾.

3.10 Som EESK påpekade redan i sitt yttrande om sysselsättningsriktlinjerna är det överraskande att riktlinjerna – trots att jämställdhetsproblemet på sysselsättningsområdet är ett huvudtema i Lissabonstrategin – inte innehåller några särskilda integrerade riktlinjer på temat jämställdhet ⁽⁵⁾.

3.11 Utvärderingen av gemenskapens Lissabonprogram och de nationella reformprogrammen ⁽⁶⁾ visar att det finns behov av att stärka politiken för lika möjligheter för kvinnor och män genom åtgärder som gör det möjligt att förena yrkesliv, familjeliv och självförverkligande.

3.12 I den gemensamma rapporten om sysselsättningen 2006-2007 välkomnades den snabbt stigande sysselsättningsgraden bland kvinnor, som sågs som ett steg framåt för att uppnå Lissabonmålen ⁽⁷⁾. Det påpekades emellertid att "de flesta medlemsstater hänvisar inte i sina genomföranderapporter till särskilda åtgärder för att främja sysselsättningen för kvinnor eller för att minska klyftorna mellan könen, med undantag av åtgärder för att öka tillgången till barnomsorg. Några medlemsstater (AT, BE, DK, DE, ES, IE, IT, LU, PT, UK) har fastställt nationella mål för barnomsorgsplatser, men få medlemsstater rapporterar om framsteg för att nå målet för den europeiska barnomsorgen. Sammantaget är utvecklingen för att nå detta mål långsam. Åtgärder för att göra barnomsorgen mer överkomlig i pris genom att införa en maxtaxa eller minskade kostnader understryks enbart i AT, DK, FI, IE, MT och NL. Behovet av att stärka mannens roll då det gäller att förena arbete och familjeliv

⁽⁴⁾ Integrerade riktlinjer för tillväxt och sysselsättning (2005-2008) KOM(2005) 141 slutlig.

⁽⁵⁾ EESK:s yttrande av den 31 maj 2005 om "Förslag till rådets beslut om riktlinjer för medlemsstaternas sysselsättningspolitik (enligt artikel 128 i EG-fördraget)". Föredragande: Henri Malosse (EUT C 286, 17.11.2005).

⁽⁶⁾ KOM(2006) 30 slutlig.

⁽⁷⁾ Den gemensamma rapporten om sysselsättningen 2006-2007, som antogs av rådet (EPSCO) den 22 februari 2007 för vidarebefordran till Europeiska rådet den 8-9 mars 2007.

saknas. SI har lanserat en kampanj för att få män att ta mer aktiv del i familjelivet. LT har infört nya möjligheter till betald pappaledighet och CZ, DE och EL kommer att öka möjligheterna för pappor att ta föräldraledigt”.

4. Den europeiska jämställdhetspakten och handlingsplanen för jämställdhet mellan kvinnor och män

4.1 Den europeiska jämställdhetspakten ⁽⁸⁾, som antogs av Europeiska rådet i mars 2006, är kvalitativt sett ett steg framåt, eftersom den innehåller ett gemensamt mål för samtliga medlemsstater och innebär att man skall öka antalet kvinnor på arbetsmarknaden och främja jämställdhet mellan kvinnor och män.

4.2 ”En färdplan för jämställdhet 2006-2010” som antagits av kommissionen, innehåller sex prioriterade områden för EU:s jämställdhetsåtgärder: skapa samma möjligheter till ekonomiskt oberoende för kvinnor och män, ge möjlighet att förena privatliv och yrkesliv, uppnå jämn könsfördelning i beslutsfattandet, utrota alla former av könsrollsrelaterat våld, bekämpa stereotypa könsroller och främja jämställdhet i utrikes- och biståndspolitik ⁽⁹⁾.

4.3 I syfte att förbättra styresreformerna med avseende på jämställdhet innehåller färdplanen även ett antal åtgärder av stor betydelse, och kommissionen har förbundit sig att noga övervaka utvecklingen på detta område.

4.4 I sitt yttrande om ”En färdplan för jämställdhet 2006-2010” välkomnade EESK kommissionens politiska vilja att prioritera jämställdhetsfrågorna i sitt arbetsprogram för perioden 2006-2010, och man framhöll betydelsen av att involvera samtliga berörda aktörer vid genomförandet av åtgärderna ⁽¹⁰⁾.

4.5 EESK ställde sig vidare bakom förslaget att inrätta ett europeiskt jämställdhetsinstitut ⁽¹¹⁾.

4.6 Kommittén anser att det nu är dags att ge jämställdhetspolitiken en ny impuls genom att föra en ny aktiv politik på arbetsmarknaden och främja företagsbildning och organisation av det sociala livet. I vissa medlemsstater antas ny lagstiftning för att säkerställa verklig jämställdhet i den politiska verksamheten, samhällsorganisationerna och företagen på såväl arbetsgarnivå som företagslednings- och styrelsenivå. EESK stöder över

lag dessa reformer som inbegriper aktiva politiska insatser grundade på en förnuftig rättslig ram som garanterar ett effektivt anställningsskydd och ger nödvändig stabilitet och trygghet.

5. EESK:s förslag: Stärka jämställdhetsdimensionen i Lissabonagendan

5.1 Bristande jämställdhet mellan kvinnor och män i näringslivet och på arbetsmarknaden är ett allvarligt problem för hela det europeiska samhället, för både kvinnor och män, för företagen och arbetstagarna, för regeringarna, arbetsmarknadsparterna och det civila samhället. Jämställdhet mellan kvinnor och män är en grundläggande utmaning för framtidens EU.

5.2 EESK stöder Europaparlamentets resolution av den 13 mars 2007 ⁽¹²⁾ om ”En färdplan för jämställdhet 2006-2010”, särskilt punkt 17 där man ”uppmannar medlemsstaterna att i de nationella handlingsplanerna för sysselsättning och social integration föra in eller stärka åtgärder som syftar till att främja kvinnors tillträde till arbetsmarknaden på lika villkor och kvinnligt företagande” och punkt 20 där man ”uppmannar medlemsstaterna att utnämna en nationell jämställdhetsansvarig inom ramen för genomförandet av Lissabonstrategin som skulle ha ansvaret för att delta i utarbetandet och översynen av de olika nationella planerna och för att kontrollera genomförandet av planerna för att främja införlivandet av genusdimensionen och budgetering i planernas åtgärder och mål”.

5.3 EESK vill framhålla att de nya nationella reformprogrammen bör innehålla ett krav på att medlemsstaterna skall utnämna en nationell jämställdhetsansvarig.

5.4 Sysselsättningsriktlinjerna bör innehålla konkreta målsättningar och förbättra de kvalitativa och kvantitativa indikatorerna, så att man kan göra en jämförande utvärdering av de framsteg som medlemsstaterna gjort med avseende på en verklig jämställdhet för kvinnor på arbetsmarknaden och när det gäller entreprenörskap.

5.5 EESK anser att man på EU-nivå bör fästa större uppmärksamhet på lågutbildade jordbruksarbetande kvinnor på landsbygden och stödja deras deltagande på arbetsmarknaden.

⁽⁸⁾ Ordförandeskapets slutsatser, 7775/1/06/REV 1.

⁽⁹⁾ KOM(2006) 92 slutlig.

⁽¹⁰⁾ EESK:s yttrande av den 13 september 2006 om ”Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén – En färdplan för jämställdhet 2006-2010”. Föredragande: Grace Attard (EUT C 318, 23.12.2006).

⁽¹¹⁾ EESK:s yttrande av den 28 september 2005 om ”Förslag till Europaparlamentets rådets direktiv om inrättande av ett europeiskt jämställdhetsinstitut”. Föredragande: Dana Štechová (EUT C 24, 31.1.2006).

⁽¹²⁾ Europaparlamentets resolution av den 13 mars 2007 om handlingsplanen för jämställdhet mellan kvinnor och män 2006-2010 (2006/2132(INI)).
<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2007-0063+0+DOC+XML+V0//SV>.

5.6 Med stöd av subsidiaritetsprincipen försöker vissa regeringar reducera EU:s krav med avseende på de nationella reformprogrammen. EESK tror emellertid att de integrerade riktlinjerna generellt sett är tillräckligt flexibla för att medlemsstaterna skall kunna identifiera de lösningar som bäst svarar mot deras behov.

5.7 Vad gäller subsidiaritetsprincipen anser EESK att det är nödvändigt att stärka gemenskapsdimensionen i Lissabonagendan och de integrerade riktlinjerna för tillväxt och sysselsättning. I yttrandet om "En färdplan för jämställdhet 2006-2010" framhölls att "EESK anser att gemensamma prioriteringar i samordningen av olika sysselsättningsstrategier är en förutsättning för att öka kvinnors deltagande. Vid utvärdering av nationella handlingsplaner måste kommissionen se till att man prioriterar frågan om skillnader mellan könen och att nödvändiga åtgärder vidtas" ⁽¹³⁾.

5.8 Styresformerna har förbättrats inom ramen för den europeiska sysselsättningsstrategin, men EESK anser ännu inte att situationen är helt tillfredsställande. Samarbetet mellan kommissionen, medlemsstaterna, arbetsmarknadsparterna och det civila samhällets organisationer måste stärkas för att säkerställa ett tillräckligt deltagande på alla nivåer under processens samtliga faser.

5.9 EESK anser att det är viktigt att medborgarna i större utsträckning deltar i den europeiska sysselsättningsstrategin. Det bör bli lättare för arbetsmarknadsparterna och det civila samhällets organisationer att bidra till denna politik, och därför är det viktigt att de genom passande förfaranden kan delta på samtliga nivåer – på lokal, regional, nationell och europeisk nivå. För att säkerställa Lissabonstrategins framgång är det viktigt att förbättra styresformerna och mervärdet av ett aktivt engagemang från arbetsmarknadsparternas, det civila samhällets och de lokala och regionala organens sida.

5.10 När det gäller sysselsättningen är det på lokal nivå som effekterna av politikens tillämpning får störst genomslag. Därför spelar de lokala och regionala myndigheterna tillsammans med arbetsmarknadsparterna en viktig roll för politikens genomförande. Om arbetsmarknadsintegrationen skall kunna säkerställas på lika villkor måste det finnas en djupkänning om kvinnornas förutsättningar och deras behov samt för den ekonomiska och sociala situationen inom lokalområdet. Därför måste de lokala och regionala instanserna delta vid bedömningen, utformningen, genomförandet och utvärderingen av åtgärderna.

5.11 De senaste åren har antalet universitetsstudenter kvinnor ökat (59 % av dem som tar examen inom den högre utbildningen är kvinnor) ⁽¹⁴⁾, men deras studieinriktning följer fortfarande ett stereotypt mönster. Bara en av tio kvinnor som tar examen har teknisk inriktning, jämfört med fyra av tio män.

⁽¹³⁾ Se punkt 2.3.3.1.3 i EESK:s yttrande av den 13 september 2006 om "Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén – En färdplan för jämställdhet 2006-2010". Föredragande: Grace Attard (EUT C 318, 23.12.2006).

⁽¹⁴⁾ KOM(2007) 49 slutlig.

Inom pedagogik, humaniora, konstvetenskap och vårdstudier återfinns nästan hälften av de universitetsutbildade kvinnorna, men bara en fjärdedel av männen. EESK föreslår att utbildningsmyndigheterna vidtar omfattande stimulansåtgärder för att komma till rätta med könsstereotyperna så att kvinnliga och manliga universitetsstudenter väljer yrken där de är underrepresenterade.

5.12 De politiska insatserna för att öka möjligheterna att förena privat- och yrkesliv bidrar till att förbättra livskvaliteten för kvinnor och män. De bidrar också till att alla kan komma ut och stanna kvar på arbetsmarknaden och till att arbetskraftens fulla potential utnyttjas. Både kvinnor och män bör få del av denna politik.

5.13 EESK ⁽¹⁵⁾ vill erinra medlemsstaterna om deras åtaganden när det gäller den europeiska jämställdhetspakten och föreslår att kommissionen begär att medlemsstaternas nationella reformprogram skall innefatta större åtaganden att förbättra möjligheterna att förena familje- och arbetsliv för kvinnor och män. Eftersom det är en fråga som rör samhället i stort måste man se till att samtliga parter, särskilt företagen, tar sitt gemensamma ansvar.

5.14 Möjligheten att förena arbets- och privatliv får inte förväxlas med vissa familjepolitiska åtgärder som hindrar sysselsättningen genom starka incitament som uppmuntrar att lämna arbetsmarknaden och stå utanför under en längre tid, vilket minskar möjligheterna att återgå till ett arbete.

5.15 Det måste utvecklas effektivare åtgärder som främjar återintegreringen av kvinnor och män på arbetsmarknaden efter ledighet i samband med barns födelse eller vård av närstående, utan att de påverkar deras position eller lön. Dessa åtgärder skulle kunna omfatta flexibla modeller för fortbildning under frånvaroperioden och fortsatt anställning med kortare arbetstid. I sammanhanget är det viktigt att notera det europeiska ramavtalet om distansarbete, som slutits av arbetsmarknadens parter (EFS, Unice/UEAPE och CEEP). I detta fastställs definitionen av och tillämpningsområdet för distansarbete, dess frivilliga karaktär, sysselsättningsvillkoren, skyddet av personuppgifter och privatliv, utrustning, hälsa och säkerhet, arbetsorganisation, utbildning och kollektiva rättigheter samt tillämpningen och uppföljningen av avtalet.

5.16 Icke-statliga organisationer spelar en mycket viktig roll när det gäller att främja jämställdheten i EU, eftersom de bedriver kampanjer som rör politiska idéer och kulturella värden samt verksamhet av social karaktär som främjar möjligheterna för många kvinnor. Många kvinnor deltar också i ett stort antal icke-statliga organisationer som företräder olika kvinnogrupper gentemot lokala och regionala organ, och dessa bör stödjas,

⁽¹⁵⁾ EESK:s yttrande av den 11 juli 2007 om "Arbetsmarknadsparternas roll när det gäller att förena arbets-, familje- och privatliv". Föredragande: Peter Clever.

5.17 Kvinnor med invandrarbakgrund eller som tillhör minoritetsgrupper har särskilda svårigheter att bilda företag och få tillgång till arbetsmarknaden på lika villkor. Därför är det viktigt att de nya sysselsättningsriktlinjerna även innehåller särskilda målsättningar.

5.18 EESK har utarbetat flera yttranden där man efterlyser en gemensam invandringspolitik inom EU och framhåller att diskrimineringsbekämpningen och integrationspolitiken bör utgöra prioriterade målsättningar för de europeiska regeringarna. Jämställdhetsperspektivet bör integreras i dessa politiska åtgärder, så att invandrarkvinnorna och de kvinnor som tillhör etniska eller kulturella minoriteter kan utveckla sina företagsprojekt och integreras på arbetsmarknaden på lika villkor.

5.19 Även kvinnor med funktionshinder har större svårigheter att ta sig in på arbetsmarknaden och att starta företag. EESK föreslår att man i de nya riktlinjerna och i de nationella reformprogrammen stärker målsättningen att integrera dessa kvinnor på arbetsmarknaden med hjälp av särskilda indikatorer.

5.20 EESK anser att de lokala och regionala myndigheterna bör stödja politiska strategier för att främja lika möjligheter för kvinnor med funktionshinder. Vidare bör arbetsmarknadens parter anta jämlikhetsstrategier inom ramen för olika kollektivavtal och praxis på arbetsmarknaden.

5.21 ESF har genom Equalprogrammet och inom ramen för Lissabonstrategin utvecklat olika nydanande tillvägagångssätt för att främja företagandet och anställbarheten hos kvinnor som utsätts för omfattande diskriminering. Denna erfarenhet kan visa sig användbar, särskilt för de lokala och regionala myndigheterna, i samband med en vidareutveckling inom ramen för de åtgärder som ESF planerar för den nya programperioden 2007-2013 i syfte att anta nya initiativ för att främja tillgången till sysselsättning för dessa grupper av kvinnor med särskilda svårigheter.

6. Anställbarhet

6.1 Sedan Lissabonstrategin lanserades innehas sex av de åtta miljoner arbetstillfällen som skapades i EU av kvinnor. År 2005 uppgick sysselsättningsgraden bland kvinnor till 56,3 % (+ 1,1 %), jämfört med sysselsättningsgraden bland män som uppgick till 71 % (+ 0,6 %). Sysselsättningsgraden bland kvinnor över 55 har också ökat snabbare än bland män, och uppgår till 33,7 % ⁽¹⁶⁾.

6.2 Arbetslösheten håller på att sjunka: Den uppgick till 8,8 % år 2005 (9,9 % bland kvinnor och 7,9 % bland män). Trots den positiva utvecklingen när det gäller den övergripande sysselsättningen bland kvinnor i EU deltar kvinnorna fortfarande

inte fullt ut. Detta framgår tydligt av att deltagandet och sysselsättningen bland kvinnor är lägre, arbetslösheten är större, anställningsformerna är mindre säkra, segregeringen med avseende på arbetsuppgifter och sektorer är stor, lönerna är inte desamma, och både kvinnor och män har svårigheter att förena arbetsliv och familjeliv.

6.3 EESK vill framhålla att trots att målet för sysselsättningen bland kvinnor (60 % år 2010) kan uppnås (dock inte i alla länder), får man inte glömma att detta procenttal inbegriper deltidsarbete, flexibla anställningsformer och tillfälliga anställningar, som till största del innehas av kvinnor. Detta är inte alltid ett frivilligt val; ofta är det konsekvensen av en ojämn fördelning av familjeansvaret mellan kvinnor och män.

6.4 Det finns fortfarande mycket stora skillnader när det gäller den roll som män och kvinnor spelar på arbetsmarknaden. Och segregationen är stor, framför allt i fråga om arbetsformer, de sektorer i vilka de arbetar och de yrken som de utövar. Dessa skillnader drabbar såväl yrkesverksamma som arbetssökande kvinnor. Följaktligen är det viktigt att främja en ny politik för att minska orsakerna till kvinnornas ofördelaktiga ställning på arbetsmarknaden.

6.5 Kvinnor ställs också inför fler svårigheter än män när det gäller att hitta ett jobb som motsvarar deras kvalifikationer. Problemet med att förena yrke och familj gör det dessutom ännu svårare för kvinnorna att komma in och stanna kvar på arbetsmarknaden, och dessa svårigheter är fortfarande mycket större för dem än för männen.

6.6 EESK ser mycket positivt på de jämställdhetsplaner som arbetsmarknadsparterna har antagit inom många företag med målsättningen att anställa fler kvinnor, öka deras anställningstid inom företagen, främja deras utbildningsnivå och yrkeskarriär och bekämpa diskriminering. I sammanhanget har flera positiva åtgärder vidtagits. Myndigheterna, i synnerhet på lokal och regional nivå, bör stödja dessa jämställdhetsplaner.

6.7 Den europeiska sociala dialogen, som arbetsmarknadens parter svarar för, spelar en viktig roll i utvecklingen av Lissabonstrategins genusdimension. EESK vill framhålla och stödja betydelsen av det ramverk för jämställdhetsåtgärder som EU:s arbetsmarknadsparter kom överens om år 2005 ⁽¹⁷⁾ och som håller på att utvecklas på sektorsnivå och på nationell nivå.

6.8 Det ramavtal om trakasserier och våld i arbetet ⁽¹⁸⁾ som nyligen antogs är ett bra exempel på goda lösningar som EESK vill stödja. Ett par av de branschvisa dialogkommittéerna håller på att anlägga ett genusperspektiv. Kommittén vill uppmana kommissionen att samarbeta aktivare med arbetsmarknadsparterna för att uppfylla dessa mål.

⁽¹⁶⁾ Den gemensamma rapporten om sysselsättningen 2006-2007, <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/07/st06/st06706.en07.pdf>.

⁽¹⁷⁾ http://ec.europa.eu/employment_social/news/2005/mar/gender_equality_en.pdf.

⁽¹⁸⁾ http://ec.europa.eu/employment_social/emplweb/news/news_en.cfm?id=226.

6.9 Kollektivavtal som följer nationell lagstiftning och praxis är ett utmärkande drag för den europeiska sociala modellen. Arbetsmarknadsparterna inom de olika sektorerna förhandlar och sluter avtal för att främja säkerheten och flexibiliteten i sysselsättningen genom en anpassning av lönerna, arbetsorganisationen och de olika utbildningssystemen.

6.10 Genom kollektivavtal inom företagen och de olika branscherna bör man komma till rätta med den bristande könsbalansen som innebär en sämre situation för kvinnorna. Därför anser EESK att kollektivavtal och den sociala dialogen är grundläggande instrument för att utvidga jämställdhetsplanerna i de europeiska företagen. För EU, medlemsstaterna, företagen och samhället i stort är den diskriminering i arbetslivet som många kvinnor utsätts för som ett resultat av kulturella och sociala stereotyper något som man måste komma till rätta med för gott.

6.11 Principen om lika lön för kvinnliga och manliga arbetstagare som återfinns i artikel 141 i fördraget ("principen om lika lön") innebär att det inte får förekomma någon som helst könsdiskriminering när det gäller lön och förmåner för lika arbete eller likvärdigt arbete. I genomsnitt tjänar emellertid kvinnor 15 % mindre per arbetad timme än män (relativ skillnad i den genomsnittliga bruttolönen per timme mellan män och kvinnor)⁽¹⁹⁾. Denna lönediskriminering återfinns inom samtliga verksamhetssektorer, och särskilt inom yrkesgrupper på högre nivå.

6.12 EESK förordar att lika lön för kvinnor och män, vilket redan ingår i gemenskapens integrerade riktlinjer, skall främjas genom en utvärdering med hjälp av exakta indikatorer.

6.13 För att undvika lönediskriminering krävs ett aktivt samarbete mellan arbetsmarknadsparterna inom olika branscher. I yttrandet om handlingsplanen för jämställdhet (2006-2010) framhölls att "*nationella regeringar, nationella jämställdhetsorgan och arbetsmarknadsparter i alla medlemsländer har en klar skyldighet att se till att de lönesystem de upprättar inte leder till diskriminering mellan kvinnor och män*"⁽²⁰⁾.

6.14 De offentliga arbetsförmedlingarna spelar en grundläggande roll för en välfungerande arbetsmarknad, och bör engageras för att främja en aktiv politik som gör det möjligt för arbetslösa kvinnor att få arbete genom utbildningsprogram och arbetsmarknadsorientering. För att säkerställa att den befintliga lagstiftningen tillämpas som den skall, föreslår EESK att offentliga arbetsförmedlingar och privata arbetsförmedlare skall upprätta uppförandekoder i syfte att se till att kvinnor inte diskrimineras i platsannonser och urvalsförfaranden.

⁽¹⁹⁾ KOM(2007) 49 slutlig.

⁽²⁰⁾ Se punkt 1.2 i EESK:s yttrande av den 13 september 2006 om "Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén – En färdplan för jämställdhet 2006-2010". Föredragande: Grace Attard (EUT C 318, 23.12.2006).

6.15 Det är på de arbetsmarknader som är mest öppna för insyn som jämställdheten mellan kvinnor och män är som störst. Kvinnornas deltagande på arbetsmarknaden är exempelvis högre inom den offentliga sektorn, bland annat på grund av att man vid urvalsförfarandena bedömer personernas kompetens och bättre lyckas undvika diskriminerande fördomar som grundas på könsstereotyper.

6.16 Ofta missgynnas kvinnorna av pensionssystemen, som är kopplade till yrkeskarriären. Många kvinnor som arbetar deltid eller vars anställningar avbryts eller är osäkra har stora svårigheter att uppnå pensionsrättigheter, eller också blir pensionen mycket låg. EESK föreslår att kommissionen och medlemsstaterna inom ramen för den öppna samordningsmetoden för en reform av pensionssystemen skall ta hänsyn till dessa situationer som är till förfång för kvinnors jämställdhet och söka mer rättvisa lösningar.

6.17 Fortbildning är av grundläggande betydelse för att män och kvinnor skall utveckla sin yrkesverksamhet på ett hållbart sätt. Inom ramen för sysselsättningspolitiken och politiken för lika möjligheter föreslår EESK att de lokala och regionala myndigheterna tillsammans med arbetsmarknadsparterna utarbetar fortbildningsprogram som riktar sig till kvinnliga företagare och arbetstagare.

6.18 EESK vill lyfta fram den aktiva roll som arbetsmarknadens parter spelar när det gäller att komma till rätta med de svårigheter som kvinnorna ställs inför i samhället och på arbetsmarknaden. Många kvinnor blir medlemmar i fackföreningar eller arbetsgivarorganisationer och verkar beslutsamt inom dessa för att främja en aktiv politik och jämställdhetsplaner. Relativt sett är de dock fortfarande få till antalet och måste övervinna många svårigheter för att nå en ledande position

7. Företagaranda

7.1 Kvinnliga företagare utgör fortfarande en liten procentandel: De utgör 30 % av företagen i EU, och 37 % av egenföretagen⁽²¹⁾.

7.2 Kvinnor ställs också inför fler hinder än män när det skall starta företag, på grund av stereotypa föreställningar och sociala och kulturella hinder, studieriktning och problem med att uppnå den finansiering som företagsprojekt kräver. När ett företag väl har bildats finns det emellertid inget som tyder på att kvinnor är mindre framgångsrika än män när det gäller att utveckla företag.

⁽²¹⁾ Handlingsplan för jämställdhet mellan kvinnor och män 2006-2010. KOM(2006) 92 slutlig, 1.3.2006, http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/sv/com/2006/com2006_0092sv01.pdf.

7.3 EESK föreslår att alla politiska och sociala aktörer skall intensifiera sina insatser för att främja entreprenörskapet bland kvinnorna i EU och avskaffa de gamla stereotyper som lever kvar i samhället (föreställningar om en mansdominerad företagsvärld, där arbetstiderna inte går att förena med familjeliv osv.). Dessa sociala stereotyper skapar många kulturella och sociala problem för kvinnor som är egenföretagare eller startar företag.

7.4 I handlingsplanen "En europeisk dagordning för entreprenörskap" ⁽²²⁾ föreslås en rad åtgärder för att främja företagandet som EU och de politiskt ansvariga i medlemsstaterna bör vidta. Bland annat betonas att det är viktigt att erbjuda kvinnorna personligt stöd. Trots det nämns inte detta i rapporterna om de framsteg som gjorts när det gäller att uppfylla målsättningarna och nyckelåtgärderna i den europeiska stadgan för småföretag ⁽²³⁾. I syfte att underlätta utbytet av bästa praxis och kunskap anser EESK att de årliga rapporterna bör innehålla konkret information om de framsteg som gjorts på EU-nivå och i medlemsstaterna när det gäller stöd till kvinnliga företagare.

7.5 Det är viktigt att främja företagandet bland kvinnor och män i EU ⁽²⁴⁾. År 2006 antog EESK ett yttrande ⁽²⁵⁾ om kommissionens meddelande om "Genomförande av gemenskapens Lissabonprogram: Främja entreprenörstänkande genom utbildning och lärande", där man underströk betydelsen av kvinnliga företagare, kvinnornas företagarkapacitet och det faktum att företagandet är en viktig faktor för tillväxt, sysselsättning och självförverkligande. I yttrandet påpekades att för att entreprenörstänkandet skall kunna utvecklas krävs det ett livslångt lärande och att entreprenörskap därför bör bli en naturlig del av läroplanerna.

7.6 EESK rekommenderar att nationella och regionala läroplaner skall omfatta entreprenörskapsutbildningar (företagsledningsteknik och IT-kunskap m.m.) på högstadie- och gymnasienivå, speciellt för flickor, och att åtgärder vidtas för att få fram fler kvinnliga företagare.

7.7 Målsättningen är att ge kvinnor samma möjligheter som män att få tillgång till företagsvärlden och avskaffa all befintlig diskriminering. Som en faktor för jämställdhet och även för

⁽²²⁾ Handlingsplan: En europeisk dagordning för entreprenörskap, http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/sv/com/2004/com2004_0070sv01.pdf.

⁽²³⁾ http://ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/charter/index_en.htm.

⁽²⁴⁾ EESK håller på att utarbeta ett yttrande om "Entreprenörssanda och Lissabonagendan".

⁽²⁵⁾ EESK:s yttrande av den 16 juli 2006 om "Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén – Genomförande av gemenskapens Lissabonprogram: Främja entreprenörstänkande genom utbildning och lärande". Föredragande: Ingrid Jerneck (EUT C 309, 16.12.2006).

ekonomisk och social utveckling på lokal nivå bör de lokala och regionala myndigheterna främja att kvinnor utvecklar företagarnitiativ.

7.8 Stödåtgärder måste inrättas för att de kvinnliga företagarna skall kunna använda de finans- och kredittjänster de behöver. Bankerna bör erbjuda särskilda program för mikrokrediter till kvinnliga företagare. Finansinstituterna bör undvika att diskriminera kvinnliga företagare som för närvarande ställs inför större hinder än män när de skall säkerställa nödvändig finansiering för att utveckla sitt företag, utvidga det eller utveckla innovations-, utbildnings- och forskningsinitiativ.

7.9 Det är viktigt att sprida information om möjligheterna till finansiering via strukturfonderna för att prova nyskapande tillvägagångssätt, exempelvis flexibla finansieringsinstrument som kombinerar subventioner med mikrokrediter och garantier.

7.10 Gemenskapens fonder för att främja entreprenörskap, som kompletteras och handläggs av de nationella och regionala myndigheterna, bör vara öppna för insyn och lätta att använda för små och medelstora företag ledda av kvinnor. De lokala och regionala myndigheterna bör i samarbete med företagargenombuden underlätta för kvinnliga företagare när det gäller etablering, finansieringsstöd och rådgivning, framför allt i den inledande fasen av deras företagprojekt.

7.11 Bland exemplen på bästa praxis vill EESK framhålla garantifonden för bildande, övertagande och utveckling av företag på initiativ av kvinnor (*Fonds de Garantie pour la Création, la Reprise ou le Développement d'Entreprise à l'Initiative des Femmes*) som i Frankrike underlättar tillgången till finansiering för kvinnor som vill bilda, köpa eller utveckla företag. Fonden inrättades för att hjälpa kvinnor att övervinna de svårigheter som de ställs inför när de skall ansöka om bankkrediter. Fonden handläggs av en privat organisation, *Institut de Développement de l'Economie Sociale*, och får finansiering från olika håll, bland annat via Europeiska socialfonden.

7.12 Medlemsstaterna bör ge småföretagen större stöd, eftersom flertalet kvinnliga företagare anser att skattepolitiken är ett av de största hindren för företagsutveckling på grund av bristerna i den aktuella lagstiftningen.

7.13 När personer startar egna företag får de i princip också kontroll över sin egen tid, och därför ökar antalet potentiella egenföretagare och företagsgrundare bland kvinnor och män. I praktiken stöter emellertid de kvinnliga företagarna på fler hinder än männen när det gäller att förena yrkes- och familjeliv.

7.14 Inom EU finns det många exempel på bra lösningar för att främja kvinnornas roll i arbetsgivarorganisationerna på olika nivåer, och det har även inrättats sammanslutningar av kvinnliga företagare. Industri- och handelskamrarna ⁽²⁶⁾ utvecklar också många positiva aktiviteter som EESK stöder.

7.15 EESK ställer sig bakom det arbete som utförts av det europeiska nätverket för att främja kvinnors företagande (WES – *The European Network to promote Women's Entrepreneurship*). Dess främsta målsättning är att göra de kvinnliga företagarna mer synliga och skapa en gynnsam miljö tack vare utbyte av information om finansiering, utbildning, nätverk, rådgivning, forskning och statistik.

7.16 Kvinnornas val faller ofta på företag inom den sociala ekonomin – kooperativ, ömsesidiga företag, föreningar och stiftelser – när de startar företag, eftersom de på grund av denna företagsforms natur då stöter på mindre svårigheter att uppnå sina yrkesmål än om de väljer andra företagsformer.

7.17 Till följd av sin sociala målsättning främjar den sociala ekonomins företag i stor utsträckning kvinnornas integration på

arbetsmarknaden, och bör därför få stöd av de lokala och regionala myndigheterna så att detta viktiga sociala initiativ kan främjas.

7.18 De flesta gifta medarbetare i äkta makars företag är kvinnor som oftast arbetar deltid. Mamaledighet, barnomsorg och problem i samband med dödsfall eller skilsmässor är mycket specifika frågor som kvinnor oroar sig för, och männens problem är inte desamma. I många medlemsstater har gifta medarbetare i äkta makars företag inte någon adekvat rättslig ställning.

7.19 Socialförsäkringssystemen ger också upphov till stora orättvisor. Särskilda åtgärder måste vidtas med avseende på socialskydd, utbildning och stöd till kvinnor som vill starta företag. I vissa länder finns det när det gäller socialt skydd för kvinnliga företagare och gifta medarbetare i äkta makars företag ett antal olika rättsliga ställningar, t.ex.: "medarbetande maka", "anställd maka" eller "associerad maka". EESK föreslår att kommissionen lanserar en debatt för att förbättra det sociala skyddet för kvinnliga företagare.

Bryssel den 11 juli 2007

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Dimitris DIMITRIADIS

⁽²⁶⁾ Se http://www.eurochambres.eu/women_onboard/index.htm.

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Hälsa och migration"

(2007/C 256/22)

I ett brev av den 14 februari 2007 bad det kommande portugisiska ordförandeskapet Europeiska ekonomiska och sociala kommittén att utarbeta ett yttrande om "Hälsa och migration"

Sektionen för sysselsättning, sociala frågor och medborgarna, som svarat för kommitténs förberedande arbete, antog sitt yttrande den 18 juni 2007. Föredragande var **Sukhdev Sharma** och medföredragande **Ágnes Cser**.

Vid sin 437:e plenarsession den 11-12 juli 2007 (sammanträdet den 11 juli 2007) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 109 röster för, 3 emot och inga nedlagda röster:

1. Slutsatser

Detta yttrande tar upp kopplingen mellan hälsa och migration och är därför inte i sig ett debattinlägg om migration. Migration är viktigt för EU:s ekonomi och en pågående process som berör en allt större andel av befolkningen i EU och världen.

Det är viktigt att EU:s och medlemsländernas politik ger invandrare och deras familjer en hög hälsoskyddsnivå. Detta innebär åtgärder inom ett brett fält av politikområden såsom sysselsättning, hälsa och säkerhet i arbetet, utbildning, social trygghet samt hälsofrämjande och hälsovård.

I detta yttrande identifieras ett antal hälsofrågor som rör invandrare samt konsekvenser för folkhälsan som kräver insatser av medlemsländerna och EU.

1.1 Rekommendationer

En human ⁽¹⁾ och rättvis ⁽²⁾ globalisering måste grunda sig på allmänt delade värderingar och respekt för mänskliga rättigheter samt respekt för högkvalitativ hälso- och livsmedelssäkerhet för alla befolkningsgrupper, i synnerhet de mest sårbara, på kulturell och språklig mångfald och på att dela och sprida kunskap bland alla människor.

Med hänsyn till de mänskliga rättigheterna rekommenderar EESK följande:

1.1.1 Man bör skapa informations- och mötesplatser som gör det lättare för invandrare att få tillgång till information om hälso- och sjukvård och sociala tjänster. Informationen bör erhållas från personer som tillhör samma invandrarminoritet och som är anställda vid dessa centrum. Samtidigt bör fokus ligga på förvaltningar och icke-statliga invandrarorganisationer samt andra icke-statliga organisationer i mottagarländerna.

1.1.2 Medlemsstaterna och EU som helhet bör stärka samarbetet med internationella organisationer i fråga om invandrades

⁽¹⁾ Se EESK:s yttrande av den 31 maj 2007 om "Globaliseringen – utmaningar och möjligheter för EU" (förberedande yttrande), föredragande Henri Malosse och medföredragande Staffan Nilsson, EUT C 175, 27.7.2007.

⁽²⁾ ILO: Rättvis globalisering, 2004.

hälsa. Man bör även inventera och analysera fördelar och nackdelar på lokal, regional, nationell och europeisk nivå.

1.1.3 Nationella offentliga hälsoprogram bör införas i utbildningen och minoritetskulturerna bör beaktas i dem.

1.1.4 Man bör inrätta särskilda kompensationsfonder för utbildning, återvandring och samarbete mellan ursprungsland och mottagarland.

1.1.5 I överensstämmelse med stadgan om grundläggande rättigheter, vilken garanterar tillgång till förebyggande hälsovård och medicinsk vård, bör tillgång till sjukvård och förebyggande vård finnas tillgänglig som en mänsklig rättighet för alla som bor i EU, oavsett deras ställning.

1.1.6 Konfidentialitetsklausuler mellan patienter och sjukvårdsinrättningar bör införas (om de inte redan finns) för att säkerställa att uppgifter om en persons invandrarställning inte kan meddelas till utomstående och avskräcker invandrare från att söka läkarvård och behandling, i synnerhet vid illegal invandring.

1.1.7 Medlemsländerna och EU bör samarbeta för att förbättra insamling av uppgifter och forskning om invandrare och hälsa över hela EU.

1.1.8 Hälsofrågan bör ingå som en betydelsefull dimension i migrationsfrågan.

1.1.9 Konsekvensbedömningar på hälsoområdet bör analysera potentiella konsekvenser för hälsopolitiken och annan politik för invandrarernas hälsa.

1.1.10 De medlemsstater som av tradition tillhandahåller specialistvård med inriktning på tropiska sjukdomar bör ställa sin kompetens till förfogande för alla EU:s invånare och bibehålla en forskning av hög kvalitet om behandling av tropiska sjukdomar, i synnerhet malaria.

1.1.11 Det behövs bättre system för att bedöma och tillgodose alla invandrarkategoriernas sjukvårdsbehov så snart som möjligt efter deras ankomst. Ett utökat samarbete mellan EU och medlemsländerna behövs för att tillgodose de omedelbara behoven bland nyanlända invandrare med akuta medicinska behov. I synnerhet bör tolktjänster erbjudas.

1.1.12 Hälsoprogram som rör invandrare på arbetsplatsen bör prioriteras. Detta bör omfatta samarbete mellan arbetsmarknadsparter och relevanta myndigheter i syfte att säkerställa en hög kvalitet på arbetarskyddsfrågor inom sektorer där invandrare ofta anställs. Hälsoprogram på arbetsplatsen bör också vidareutvecklas i samarbete med verksamhet på lokal nivå i en strävan att tillgodose invandrarnas och deras familjers behov.

1.1.13 Hälsoprogram inom skolväsendet bör också ses som en instans där invandrabarns hälsobehov kan tillgodoses. Invandrabarns hälsa bör utgöra en särskild prioritering. Skolhälsovården bör tillgodose alla barns många olika behov, inbegripet invandrabarns barn, med särskild tyngdpunkt på nyanlända barn.

1.1.14 Hälsovård och förebyggande åtgärder bör utformas på ett kulturellt anpassat och taktfullt sätt utan att ge avkall på förbudet mot kvinnlig omskärelse.

1.1.15 Sjukvårdspersonal bör kontinuerligt genomgå kurser och vidareutbildning som kan bistå dem i arbetet med de varierande vårdbehoven inom invandrargrupperna.

1.1.16 Man bör överväga att rekrytera hälsovårdspersonal som utbildats i utvecklingsländer, med ett gemensamt utvecklingskoncept som gör det lättare att återvända efter en tillfällig vistelse eller som erbjuder en ersättning för de kostnader ursprungslandet har haft för utbildningen. Kommissionen måste undersöka god praxis för rekrytering av sjukvårdspersonal från tredjeländ i syfte att lägga fram ett förslag till EU-riktlinjer för god praxis.

1.1.17 Hälsovårdsmyndigheternas roll bör förstärkas, och utbyte av god praxis bör uppmuntras. I detta sammanhang bör EU-organen spela en samordnande roll.

1.1.18 Stärka den interkulturella dialogen med fokus på hälsa och hälsovård ⁽³⁾.

⁽³⁾ Se EESK:s yttrande av den 20 april 2006 om "Förslag till Europaparlamentets och rådets beslut om Europeiska året för interkulturell dialog (2008)" – KOM(2005) 467 slutlig – 2006/0203 (COD), föredragande Agnes Cser (EUT C 185, 8.8.2006).

1.1.19 EESK upprepar sin tidigare rekommendation att medlemsländerna bör tillämpa ILO:s konvention om migranter ⁽⁴⁾.

2. Bakgrund

2.1 EESK välkomnar det intresse som det portugisiska ordförandeskapet visar för frågan om folkhälsa och migration. De tyska, portugisiska och slovenska ordförandeskapen anser att "hälsopolitiken spelar en avgörande roll eftersom bättre förebyggande åtgärder och gränsöverskridande hälso- och sjukvård är till direkt nytta för de europeiska medborgarna" ⁽⁵⁾.

De tre ordförandeskapen har förbundit sig att aktivt fortsätta arbetet med att studera befintliga ojämlikheter som påverkar invandras tillgång till hälsovård. De har också kommit överens om att stödja en lång rad gemenskapsaktiviteter i syfte att bidra till en hög hälsonivå för alla medborgare, med fokus på friskvård, förebyggande av sjukdomar, innovation och tillgång till hälso- och sjukvård.

2.2 Kommittén har antagit flera yttranden angående laglig och olaglig migration ⁽⁶⁾. Därför skall detta yttrande koncentrera sig på hälsoprogram. Vi ber det portugisiska ordförandeskapet och andra berörda aktörer att konsultera vårt tidigare arbete inom området för migration.

⁽⁴⁾ Internationella konventionen om skydd av alla migrerande arbetares och deras familjers rättigheter, antagen 1990, trädde i kraft i juli 2003. Denna kompletterar ILO-konventionen om migrerande arbetstagare, 1949 (nr. 97) och ILO-konventionen om migrerande arbetstagare (kompletterande bestämmelser), 1975 (nr. 143). Tillsammans utgör dessa tre internationella konventioner ett ramverk för migrantarbetares rättigheter och frågor angående oregelbunden migration. Deras verksamhet breder ut sig över ett större politikområde, däribland de nyligen antagna FN-fördragen angående människosmuggling, smuggling och utnyttjande – exempelvis FN: s konvention om gränsöverskridande organiserad brottslighet (2000), dess protokoll om förebyggande, bekämpande och bestraffande av handel med människor, särskilt kvinnor och barn (2000) och dess protokoll om människosmuggling via land-, sjö och luftvägen (2000), fakultativa protokollet till konventionen om barnets rättigheter om handel med barn, barnprostitution och barnpornografi (2000) samt den tidigare konventionen från 1951 och protokollet från 1967 beträffande flyktingars rättsliga ställning. Trots att relativt få länder och, i relevanta fall, regionala ekonomiska organisationer har ratificerat dessa konventioner i dagens läge (förutom flyktingfördragen) bidrar de med viktiga beståndsdelar till ett mer omfattande program.

⁽⁵⁾ Europeiska unionens råd, 18-månadersprogram för de tyska, portugisiska och slovenska ordförandeskapen, **Bryssel den 21 december 2006**.

⁽⁶⁾ Se följande av EESK:s yttranden:

- 13.9.2006 om "Invandring och integration i EU: Samarbete mellan de lokala och regionala myndigheterna och det civila samhällets organisationer", föredragande: Pariza Castaños (EUT C 318, 23.12.2006).
- 15.12.2005 om "Meddelande från kommissionen till rådet och Europaparlamentet – Haagprogrammet: Tio prioriteringar för de kommande fem åren – Partnerskapet för förnyelse i EU när det gäller frihet, säkerhet och rättvisa" (KOM(2005) 184 slutlig, föredragande: Pariza Castaños (EUT C 65, 17.3.2006).
- 20.04.2006 om "Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om gemenskapsstatistik över migration och internationellt skydd" – KOM(2005) 375 slutlig – 2005/0156 (COD), föredragande: Sylvia Sciberras (EUT C 185, 8.8.2006).

3. Inledning

3.1 Mycket har skrivits om migration och hälsa, och detta yttrande bygger på ett dokument som nyligen framtagits för programmet för politisk analys och forskning inom *Global Commission on International Migration* (Carballo & Mboup, september 2005). Övriga referenser ges i yttrandet.

3.2 Enligt Världshälsoorganisationens definition är hälsa "ett tillstånd av totalt fysiskt, psykiskt och socialt välbefinnande och inte enbart avsaknad av sjukdom eller funktionshinder". Detta yttrande understryker att "hälsa", definierat som ovan, är en mänsklig rättighet.

3.3 Invandrades och flyktingars hälsa är en viktig fråga av många skäl. Den berör till exempel:

- Allmänna mänskliga rättigheter och respekt för människans värdighet.
- Dödsfallens omfattning, sjukdomar och hälsorisker som många upplever, i synnerhet illegala invandrare.
- Hälsorisker som många invandrare som flyttat till ett nytt land upplever.
- Osäker tillgång till hälso- och socialvård.
- Risker för befolkningen som helhet.
- Risker för ursprungslandet på grund av bortfall av hälsovårdspersonal.

	2006	2005	2004	2003	2002
Asylsökande i EU	266 270	350 103	421 236	532 300	640 347
Antal bifall	38 857	46 742	35 872	41 823	59 705
% bifall	22,71	20,55	13,36	12,4	14,73

På senare år har migration, både på laglig väg och inofficiell, ökat i ett antal länder i Sydeuropa, t.ex. Portugal, Spanien och Italien. Många av dessa invandrare kommer från Nordafrika eller från Afrika söder om Sahara, Latinamerika, Asien och OSS-länderna.

4.4 Även om invandrare i allmänhet har bättre hälsa än personer i ursprungslandet kan de lida av fler hälsoproblem än vad som är normalt i värdlandet. Detta beror på en rad faktorer, däribland följande:

- Psykosocial och social stress (till följd av bristande kulturkompetens, olaglig vistelse, miljöbyte, bristfälliga språkkunskaper, brist på tillit och information samt psykiska hälsoproblem.)
- Risker som härrör från deras ursprungsland.
- Fattigdom och riskabla arbetsförhållanden.
- Dålig tillgång till hälsovård och information om sjukvårdsinrättningar, hälsofrämjande och förebyggande åtgärder.

4. Frågans omfattning

4.1 Internationellt sett uppskattar man att fler än 20 miljoner människor flyttar årligen för att hitta arbete och få ett bättre liv. Minst 30-40 (7) miljoner av dem är inte officiellt registrerade. Det sammanlagda antalet migrerande personer i världen skulle utgöra det femte mest befolkningsrika landet i världen (8). Kvinnor utgjorde 49,6 % av de migrerande personerna i världen år 2005. Det finns mellan 7 och 8 miljoner oregistrerade invandrare i Europa (9).

4.2 I detta yttrande har kommittén satt migration och hälsofrågor i förhållande till tredjelandsmedborgare som migrerar till EU. För närvarande bor ungefär 18 miljoner tredjelandsmedborgare i EU. Det finns även ett stort antal utlandsfödda medborgare och inofficiella eller illegala invandrare. Den stora majoriteten av invandrare kommer till EU på legalt sätt.

4.3 Asylsökande utgör en relativt liten del av invandrargruppen som helhet, och antalet asylsökande har sjunkit de senaste åren, mer på grund av EU-politik än av den generella minskningen av människor i behov av skydd.

— Ytterligare risker i mottagarlandet.

— Boendeförhållanden.

4.5 Invandrare från vissa områden har en högre andel smittsamma sjukdomar och långvariga sjukdomstillstånd som t.ex. psykiska problem, hjärt- och kärlsjukdomar, sjukdomar i andningsorganen och diabetes, som är vanligt förekommande.

4.6 Inofficiella invandrare och deras familjer, i synnerhet barn, har värre hälsoproblem än lagliga invandrare, vilket kan kopplas till de hälsorisker de tagit för att komma hit, deras dåliga ekonomiska och sociala situation samt den otillräckliga tillgången till tjänster.

(7) *United Nations' Trends in Total Migrant Stock: The 2003 Revision.*

(8) US Census Bureau, IDB – Rank Countries by Population, <http://www.census.gov/ipc/www/idbrank.html>.

(9) *Migration Information Source*, <http://www.migrationinformation.org/Feature/display.cfm?id=336>.

5. Olika typer av migration

5.1 Frivillig migration:

5.1.1 Det är huvudsakligen ekonomiska skäl som driver på migrationen till EU, men flykt undan konflikter eller förföljelse är också viktiga orsaker. Människor flyttar och fortsätter att flytta av olika skäl. Somliga flyttar i syfte att bosätta sig permanent och börja nya liv medan andra flyttar i syfte att tjäna tillräckligt för att kunna flytta hem igen.

5.1.2 Vissa flyttar på lagligt sätt för att arbeta under en bestämd tid medan andra flyttar illegalt men hittar arbete och stannar på obestämd tid. Båda fallen kan innebära hälsorisker som ofta hänger samman med nationell politik och sociala attityder till invandrare samt med mer allmänna hälsoindikatorer såsom utbildning, sysselsättning och bostäder.

5.1.3 Cirkulär migration, som allt mer ses som en mycket viktig typ av migration⁽¹⁰⁾ kan, om den hanteras väl, bidra till ökad balans mellan den internationella tillgången och efterfrågan på arbetskraft, och därmed bidra till en mer effektiv fördelning av tillgängliga resurser och till ekonomisk tillväxt. Det kan utgöra en lösning på EU:s behov av ett trovärdigt alternativ till olaglig invandring.

5.2 Ofrivillig migration:

5.2.1 Konsekvenserna av ofrivillig migration för hälsovården är allvarliga och långtgående. Varje år tvingas människor lämna sina hemländer och bli flyktingar, skyddade av FN. Miljoner tvingas lämna sina egna hem och stanna inom de egna gränserna.

5.2.2 Människor måste ofta betala stora summor för att få hjälp att ta sig över gränsen, vilket orsakar ekonomiska svårigheter. Invandrarna lever i rädsla och blir lätt utnyttjade av arbetsgivare. Det är inte ovanligt med våldtäkt och sexuellt utnyttjande av kvinnor.

5.2.3 Människosmuggling är ett brott mot de grundläggande mänskliga rättigheterna och det förstör liv. Människosmuggling är den moderna tidens slaveri och varje år beräknas 12 miljoner (enligt ILO) människor runtom i världen leva i någon form av tvång, medan fler än en miljon människor beräknas säljas som handelsvaror för prostitution eller tvångsarbete. Siffror från USA:s utrikesministerium visar att 80 % är kvinnor och flickor och att upp till 50 % är minderåriga. Siffrorna visar också att majoriteten smugglas för sexuellt utnyttjande.

5.2.4 Människosmuggling innebär enorma vinster för smugglarna – vissa siffror tyder på sammanlagda förtjänster på så mycket som tio miljarder US-dollar⁽¹¹⁾ årligen (se UNICEF).

⁽¹⁰⁾ Kommissionens dokument om cirkulär migration av den 16 maj 2007.

⁽¹¹⁾ *The New Global Slave Trade*, Ethan B. Kapstein, i *Foreign Affairs*, november/december 2006.

5.3 Internationella resor:

5.3.1 Världsturistorganisationen rapporterar att under 1900-talets sista decennium stod internationell turism för 30 % av de globala tjänstesektorerna, och man räknar med att antalet internationella resor år 2020 kommer att överstiga 1,55 miljarder. 0,4 miljarder av dem kommer att utgöra långa resor som passerar ekologiskt känsliga områden.

5.3.2 Cirka 14 miljoner människor beräknas resa årligen från industriländerna till tropikerna i Afrika, Asien och Latinamerika och på Stillahavsöarna. Många återvänder med en sjukdom som kräver behandling. Diarré är det vanligaste problemet, men malaria har blivit ett allt vanligare problem om man ser till diagnos, behandling och den kostnad som landet som turisterna återvänder till får bära.

5.3.3 Om de inte skyddar sig riskerar turister att smittas av hepatit A och sexuellt överförbara sjukdomar, t.ex. hiv.

6. Migrationens effekter på folkhälsan

6.1 Politik:

6.1.1 Många EU-länder har en politik för rätt till inresa, vistelsen längd och när människor måste lämna landet. På det stora hela är denna politik snarare restriktiv än generös och den försvårar migrationen. Detta kan skapa sociala och ekonomiska situationer som är hälsovådliga för invandrare.

6.1.2 Synen på folkhälsa och hälsoscreening varierar från land till land, liksom synen på tillgång till sjukvård och social trygghet, men det verkar saknas samlade uppgifter som möjliggör jämförelser av nationell praxis.

6.2 Statistik:

6.2.1 Få EU-länder samlar rutinmässigt in uppgifter om invandrades hälsa vilket försvårar möjligheten att få kunskap om invandrades hälsobehov och erfarenheter. I många länder är inte hälsovårdens registreringssystem utformade för att identifiera personer med invandrarstatus.

6.2.2 Ett fåtal länder samlar in uppgifter av den sorten, medan andra tar mer hänsyn till ursprungsområdet eller etnisk tillhörighet. Det kan vara oklart vem som tillhör första generationens invandrare och vem som tillhör andra generationen. I vissa fall registreras personer endast efter etnisk tillhörighet och ingen åtskillnad görs mellan t.ex. barn som själva är invandrare och barn som tillhör andra generationen.

6.2.3 Det existerar även ett okänt antal inofficiella, och därmed oregistrerade, invandrare som kan vara ovilliga att söka vård när de behöver.

6.2.4 Invandrare kan dessutom vara ovilliga att informera vårdinrättningen om sin invandrarställning ifall det skulle kunna vara till deras nackdel. Detta förvärrar bristen på tillförlitlig information.

6.2.5 Ovilligheten kan ha kulturella och religiösa skäl. Myndigheter och sjukvården saknar dessutom den rätta kunskapen och är inte förberedda på invandrarnas särskilda behov. Det är av dessa skäl som det råder brist på uppgifter om invandrare och deras hälsotillstånd.

6.3 Migration och psykosocialt välbefinnande:

6.3.1 För både lagliga och icke-registrerade invandrare förvärras språkliga, kulturella och politiska barriärer av rädslan för det okända (se Tizon, 1983). Även andra frågor påverkar individers och grupper hälsa, däribland

- separation från familj, partner och barn,
- utnyttjande från arbetsgivarens sida,
- sexuellt utnyttjande,
- oro och hemlängtan,
- bristande integration i lokalsamhället,
- nedsatt fysisk eller psykisk hälsa.

6.4 Migration och psykisk hälsa:

6.4.1 Forskning⁽¹²⁾ visar att förekomsten av schizofreni, självmord, narkotika- och alkoholmissbruk och risk för depression och oro är störst inom vissa invandrargrupper i Europa. Forskningen visar även att tillgången till hälsovård och socialt stöd för dessa grupper inte är tillräcklig.

6.4.2 Några av de faktorer som bidrar till invandrarers psykiska ohälsa är förändringar kopplade till kost, stöd från familj och vänner, kultur, språk och klimat samt fientlighet, rasism och främlingsfientlighet bland värdlandets befolkning. Människor flyr undan krig med allt vad det innebär i form av tortyr, familjeförlust och sexuellt utnyttjande.

6.4.3 Forskningen visar att två tredjedelar av flyktingarna upplever oro eller depression och posttraumatiska stressyndrom, såsom ofta förekommande mardrömmar och ångestattacker.

6.4.4 Dålig tillgång till behandling av dessa symptom samt till hjälp och stöd kan i synnerhet påvisas bland asylsökande och inofficiella invandrare, vilka är de personer som är i störst behov av dessa tjänster.

⁽¹²⁾ M.G. Carta, M Bernal, MC Harday och JM Abad, *Migration and mental health in Europe*, 2005.

6.5 Migration och fysisk hälsa:

6.5.1 Alla människor har ett "fotavtryck" i sin hälsoprofil beroende på var de kommer ifrån och den sociala miljö de lever i. I allmänhet tenderar personer som flyttat av ekonomiska skäl att flytta från fattigare till rikare länder, vilket innebär att en del av dem har en hälsoprofil kopplad till fattigdom.

6.6 Smittsamma sjukdomar:

6.6.1 Stödet för invandrare drabbade av hiv eller tuberkulos är varierande och innebär svårigheter kopplade till kultur, språk och religion, och även vad gäller invandrarnas rättsliga och ekonomiska ställning. Ungdomar, kvinnor och flickor löper en särskilt stor risk att smittas av hiv/aids.

6.6.2 Det saknas en konsekvent politik för screening – till och med metoderna för lokal screening före inresan varierar. På grund av kraftig variation inom lokal screening är resultatet svårtydligt. Vissa vårdinrättningar rapporterar att över 50 % inte kommer för uppföljningsbesök, vilket de kopplar till dålig kommunikation, rädsla för myndigheter och en avsaknad av kunskap om vad som kan finnas tillgängligt. EESK är medveten om att kommissionsledamot Markos Kyprianou har bett Europeiskt centrum för förebyggande och kontroll av sjukdomar att utforma en EU-handlingsplan om tuberkulos. Planen skall offentliggöras under hösten 2007 och kommer att uppmärksamma situationen i medlemsstaterna.

6.6.3 Västeuropa har upplevt en betydande ökning av rapporterade fall av tuberkulos. Denna ökning sägs, åtminstone till en del, ha ett samband med migration från fattigare länder. I den senaste epidemiologiska rapporten från Europeiskt centrum för förebyggande och kontroll av sjukdomar påpekas att "fall av utländskt ursprung" svarade för 30 % av samtliga rapporterade fall i de 25 medlemsstaterna (se *The First European Communicable Disease Epidemiological Report*, Europeiskt centrum för förebyggande och kontroll av sjukdomar, 2007). Vissa fall av tuberkulos kan ha "importerats", men man kan också konstatera att invandrare ofta lever i trångboddhet under dåliga boendeförhållanden och arbetsförhållanden, vilket ökar risken för spridning av luftvägsinfektioner. Invandrare tenderar också att vara överrepresenterade bland de hemlösa.

6.6.4 När det gäller hiv presenterar EU-rapporten "AIDS & Mobility – HIV/AIDS Care & Supports for Migrants and Ethnic Minority Communities in Europe" (se EU – red. Clark K. & Broring G.) rapporter från olika länder om

- nationell politik,
- tillgång till hälsostöd och socialt stöd,
- omsorgs- och stödtjänster.

6.6.5 Rapporten understryker det faktum att situationen för invandrare (antal personer, etnisk bakgrund och epidemiologi) och samhällets insatser varierar kraftigt i Europa.

6.6.6 Det finns en möjlighet att personer som kommer från områden i världen med hög andel hiv-smittade för med sig sjukdomen. Mellan 1997 och 2005 var i själva verket 47 % av alla heterosexuellt överförda hiv-infektioner inom EU diagnostiserade från länder med hög förekomst av hiv. (Se *The First European Communicable Disease Epidemiological Report*, Europeiskt centrum för förebyggande och kontroll av sjukdomar, 2007).

6.6.7 Invandrare från länder med låg förekomst av hiv verkar tvärtom inte vara utsatta för en större risk (och kan till och med vara mindre riskutsatta) än medborgare i värdlandet.

6.7 Icke smittsamma sjukdomar:

6.7.1 Långtidssjukdomar såsom hjärt- och kärlsjukdomar, kronisk obstruktiv lungsjukdom (KOL), stroke och diabetes innebär en stor utmaning för hälsovården i större delen av världen, och står för runt hälften av de årliga dödsfallen.

6.7.2 Hjärt- och kärlsjukdomar är den främsta dödsorsaken och har störst inverkan med avseende på behandling, kostnad, individer, vårdare och samhälle. Samband finns mellan hjärt- och kärlsjukdomar inom invandrargrupper och etniskt relaterad sjukdomsbenägenhet, kost och stress. I Storbritannien tycks asiatiska män vara mer benägna än andra att få hjärt- och kärlsjukdomar (se Baljara och Raleigh, 1992, McKeigue och Sevak, 1994, BMJ 2003).

Både män och kvinnor med sydasiatisk bakgrund har 30-40 % högre mortalitet för hjärt- och kärlsjukdomar än andra (se Baljara, 1991).

6.7.3 Uppgifter från Storbritannien visar att invandrare från Västindien drabbas av stroke dubbelt så ofta som den "vita" befolkningen (se Stewart, 1999). I Sverige har ett högt antal fall av fetma och hjärt- och kärlsjukdomar bland invandrare från Finland rapporterats ha samband med kost och alkoholförtäring (se Järhult m.fl., 1992).

6.8 Ärfiliga sjukdomar:

6.8.1 Migration av personer från olika delar av världen kan även betyda "migration" av genetiskt betingade sjukdomar. Sicklecellanemi och thalassemia har blivit synligare som ett resultat av migrationen från Afrika, Västindien och Medelhavsområdet. Sicklecellanemi är relativt vanligt inom EU och beräknas drabba 6 000 vuxna och mellan 75 och 300 spädbarn årligen i Storbritannien (se Karmi, 1995). Förekomsten av sicklecellanemi har visats vara hög även bland invandrare i Portugal (se Carrerio m.fl., 1996).

6.8.2 Thalassemia är en ärftlig blodsjukdom som härstammar från Medelhavsområdet och som återfinns i Storbritannien bland minoritetsgrupper från Mellanöstern och Cypern. Det sägs även vara vanligt hos personer från Pakistan, Kina och Bangladesh.

6.8.3 De ovannämnda sjukdomarna kräver specialdiagnostik och rådgivning som inte alltid finns tillgänglig.

6.9 Arbetsrelaterade sjukdomar:

6.9.1 Invandrare brukar ha okvalificerade arbeten som den lokala befolkningen inte längre vill utföra. Några av dessa arbeten innebär hälsorisker, t.ex. när det gäller gruvindustrin, asbesthantering, kemisk industri och tung industri. Inom jordbruket har exponering för bekämpningsmedel och andra kemikalier kopplats till hög förekomst av depression, huvudvärk samt, hos kvinnor, missfall.

6.9.2 Vad gäller högutbildade personer, kvalificerade arbetare eller "kunskapsflyktsarbetskraft" och cirkulärinvandrare förekommer väldigt ofta stressyndrom, eftersom de har sämre villkor än anställda från värdlandet (olika rättigheter osv.). På grund av deras ekonomiska beroendeställning har de dock inget val⁽¹³⁾.

6.10 Olycksfall:

6.10.1 Arbetsrelaterade olyckor förekommer ungefär dubbelt så ofta bland invandrare i Europa (se Bollini och Siem, 1995). I Tyskland sker olyckor ofta bland invandrare, i synnerhet bland dem som arbetar inom industrier som saknar bra hälso- och säkerhetsåtgärder (se Huismann m.fl., 1997). Uppgifter från Tyskland visar också att invandrarbarn i åldrarna 5-9 är mer utsatta för trafikolyckor och andra olyckor än tyska barn i samma ålder (se Korporal och Geiger, 1990). Barn av turkisk och marockansk härkomst i Nederländerna tycks vara utsatta för fler olyckor i hemmet, t.ex. förgiftning och brännskador, samt för trafikolyckor (se de Jong och Wesenbeek, 1997).

6.11 Reproduktiv hälsa:

6.11.1 Bland vissa invandrargrupper, t.ex. män som lever skilda från sina fruar, finns en högre förekomst av sexuellt överförbara sjukdomar. I många EU-länder är antalet dödsfall i samband med graviditet högre hos invandrankvinnor än hos andra kvinnor. Avbrutna graviditeter brukar förekomma oftare hos invandrankvinnor. Efterfrågan på framkallad abort är dubbelt så hög bland invandrankvinnor än bland spanska kvinnor i Barcelona. En undersökning från International Centre for Migration and Health i Genève visar att abortsiffrorna bland invandrankvinnor är tre gånger så höga som för icke-invandrankvinnor i jämförbar ålder (se Carballo m.fl., 2004).

⁽¹³⁾ *Who Cares? Women Health Workers in the Global Labour Market*, red. Kim Van Eyck, 2005.

6.11.2 I Storbritannien tenderar asiatiska spädbarn att ha lägre födelsevikt än andra etniska grupper, och risken för perinatal och postnatal mortalitet brukar vara högre för dem. Även västindiska kvinnors spädbarn har högre postneonatal mortalitet än genomsnittet. Ett stort antal fall av perinatal mortalitet och spädbarnsdöd återfinns bland invandrarkvinnor från Marocko och Turkiet i Belgien och Tyskland. Låg födelsevikt och förlösningssproblem kan konstateras bland kvinnor från Afrika söder om Sahara och från Central- och Sydamerika.

6.11.3 Invandrarbarn utnyttjar i mindre utsträckning förebyggande vård, t.ex. vaccinering.

6.12 *Hinder för invandrares tillgång till och effektiva användning av hälsovårdssystemen:*

6.12.1 Invandrare upplever problem av rättslig, psykosocial och ekonomisk natur i kontakt med sjukvården. Språkhinder är ett uppenbart problem, men även vårdkostnaden i sig är ett problem, eftersom till och med en mindre utgift innebär ett hinder för en invandrare med låg inkomst. Invandrare utan uppehållstillstånd och asylsökande som väntar på besked om sina ansökningar möter rättsliga hinder för vård i många länder.

6.12.2 Offentliga vårdinrättningar saknar dessutom ofta möjlighet att ta sig an de särskilda hälsoproblem invandrare har. De saknar den finkänslighet och de kunskaper som behövs för att på bästa sätt vårda personer som ibland har en annorlunda uppfattning om hälsa och en annan syn på sjukdom, smärta och död, liksom andra sätt att uttrycka sina symptom, hantera sjukdom och uttrycka sina förväntningar gentemot läkaren.

6.12.3 Komplexiteten i medlemsstaternas högutvecklade och differentierade sjukvårdssektor kan dessutom komplicera situationen ytterligare.

6.12.4 Programmen för förebyggande av sjukdomar och friskvård för invandrabefolkningen är ofta otillräckliga. Det gäller såväl prenatal undersökning som vaccineringsprogram och andra former av förebyggande åtgärder och tidig spårning,

t.ex. screening. Hittills har förebyggande program sällan byggt på kulturellt anpassade strategier för att nå ut till olika invandrargrupper.

6.12.5 Den höga kostnaden för viss sjukvård och kostnaden för läkemedel är en tung börda för de flesta invandrare. Dessa faktorer kan få som resultat att man inte uppsöker läkare för behandling i tid eller att man inte följer föreskriven behandling eller medicinering. Det innebär en oöverskådlig ökning av den enskildes lidande och en ökad ekonomisk börda för samhället.

6.13 *Hälsovårdspersonal:*

6.13.1 Den växande trenden med hälsovårdspersonal från utvecklingsländer som rekryteras av EU och andra industriländer utgör ett växande problem. Om denna utveckling tillåts fortgå på ett okontrollerat sätt skulle det kunna få negativa effekter på hälsoutvecklingen i ursprungsländerna (som är förlorarna), och det skulle kunna innebära att det blir svårare att upprätthålla medicinsk utbildning och hälsovårdutbildning i dessa länder. Utvandringen av kvalificerad hälsovårdspersonal från utvecklingsländer innebär en stor förlust av de investeringar som gjorts i deras utbildning⁽¹⁴⁾. Man måste hitta nya lösningar på detta problem, t.ex. särskilda kompensationsfonder, utbildning och återvandring. Ett exempel som allmänt uppfattas som god praxis är de nationella hälsomyndigheternas rekrytering enligt etiska principer i Storbritannien och Irland. Medlemsstaterna måste se till att sådan praxis införs och används inom bemanningsföretag för rekrytering av hälsovårdspersonal samt inom privat och offentlig hälsovård.

6.13.2 Hälsovårdspersonal (särskilt sjuksköterskor och läkare) har en nyckelroll vad gäller att upprätthålla och förbättra invandrares hälsovård. Medlemsländerna måste försäkra sig om att hälsovårdspersonal har kapacitet att tillgodose invandrarnas hälsovårdsbehov och har förståelse för de kulturella, religiösa och livsstilsrelaterade faktorer som påverkar dessa särskilda gruppers hälsovanor. Detta är nödvändigt för att säkerställa att invandrare får tillgång till lämplig och kulturellt anpassad hälsovård.

Bryssel den 11 juli 2007

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs

ordförande

Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁴⁾ *Who Cares?*, red. Kim Van Eyck, 2005, UNISON UK: PSI.

BILAGA

till yttrandet från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén

Följande ändringsförslag avslogs, men fick minst en fjärdedel av rösterna (artikel 54.3 i arbetsordningen):

Punkt 1.1.8

Stryk punkten.

~~"1.1.8 Nationella offentliga hälsoprogram bör införas i utbildningen och minoritetskulturena bör beaktas i dem."~~

Omröstningsresultat:

För: 44

Emot: 51

Nedlagda: 11

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Euroregioner"

(2007/C 256/23)

Den 17 januari 2006 beslutade Europeiska ekonomiska och sociala kommittén att i enlighet med artikel 29.2 i arbetsordningen utarbeta ett yttrande om "Euroregioner".

Facksektionen för ekonomiska och monetära unionen, ekonomisk och social sammanhållning, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 21 juni 2007. Föredragande var **José María Zufiaur**.

Vid sin 437:e plenarsession den 11-12 juli (sammanträdet den 11 juli 2007) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 108 röster för och en nedlagd röst:

1. Beskrivning

1.1 Definition

1.1.1 Euroregionerna är permanenta strukturer för gränsöverskridande samarbete mellan lokala och regionala myndigheter som är direkta grannar, på var sin sida om gränsen mellan olika länder.

1.1.1.1 De kännetecknas av följande utmärkande drag ⁽¹⁾:

- Euroregionerna och liknande strukturer är varken en ny administration eller en ny förvaltningsnivå, utan en plattform för horisontellt gränsöverskridande utbyte och samarbete mellan lokala och regionala myndigheter. De främjar ett bättre vertikalt samarbete mellan de lokala och regionala myndigheterna, de statliga myndigheterna och EU-institutionerna.
- Det är sammanslutningar av lokala och regionala myndigheter på båda sidor av en nationsgräns, i vissa fall med en parlamentarisk församling.
- Det är gränsöverskridande sammanslutningar med ett permanent sekretariat, egen teknisk och administrativ personal och egna resurser.
- I vissa fall är de privaträttsliga enheter, som grundar sig på icke vinstdrivande organisationer eller stiftelser på endera sidan gränsen i enlighet med respektive nationell lagstiftning. I andra fall är de enheter som lyder under offentlig rätt, som baseras på mellanstatliga avtal och som bland annat svarar för de regionala enheternas medverkan och samarbete.
- I många fall är det inte bara de geografiska eller politiska och administrativa gränserna som definierar euroregionerna utan även gemensamma ekonomiska, sociala och kulturella särdrag.

1.1.2 Olika termer används för att beteckna de olika euroregionerna: euroregio, euroregion, europaregion, storregion, regio osv.

1.2 Mål

1.2.1 Euroregioner och andra liknande strukturer ⁽²⁾ har gränsöverskridande samarbete som huvudmålsättning. Prioriter-

ingarna fastställs på olika grunder utifrån regionala och geografiska särdrag. I det inledande skedet, eller när det gäller arbetsgemenskaper med mycket speciella mål, prioriteras ökad ömsesidig förståelse, utveckling av kulturella relationer och ett stärkt ekonomiskt samarbete. Euroregioner som har mer integrerade strukturer och egna finansiella resurser ställer upp ambitiösare mål. De behandlar alla sorters frågor som rör gränsöverskridande samarbete – från att främja det gemensamma intresset på samtliga områden till att genomföra och förvalta gränsöverskridande program och konkreta projekt.

1.2.2 De gränsöverskridande aktiviteterna innefattar inte bara socioekonomisk utveckling och kulturellt samarbete utan även andra områden av allmänt intresse för befolkningen i gränsområden, framför allt sociala frågor, hälsa, utbildning, forskning och utveckling, avfallshantering, naturskydd och fysisk planering, turism och fritid, naturkatastrofer samt transporter och kommunikationsmedel.

1.2.3 Euroregionerna betraktas som en utmärkt ram för att genomföra EU:s politik för rörlighet på arbetsmarknaden och ekonomisk, social och territoriell sammanhållning med hjälp av gemensamma metoder i de gränsöverskridande områdena i syfte att undvika konkurrens.

1.2.4 Euroregionerna bidrar till att ur gräsrotsperspektiv och med avstamp i vardagen driva på EU:s fortsatta uppbyggnad och integration.

1.2.5 Samarbete över gränserna bidrar i sin tur till att olika organisationsformer och gränsöverskridande insatser tar form för att tackla gemensamma problem. Exempel på detta är de interregionala fackföreningskommittéerna, samarbetet mellan arbetsgivarorganisationerna och handelskamrarna och inrättandet av ekonomiska och sociala råd i euroregionerna osv.

1.2.6 Den studiegrupp som har ansvarat för utarbetandet av detta yttrande kunde konstatera detta med egna ögon när den av det ekonomiska och sociala rådet i storregionen Saar-Lor-Lux ⁽³⁾ bjöds in den att delta i en hearing i Luxemburg den 13 februari 2007.

⁽¹⁾ Dessa utmärkande drag baseras på "Guía práctica de Cooperación Transfronteriza", 2000, ARFE.

⁽²⁾ När vi talar om euroregioner avses även andra liknande strukturer.

⁽³⁾ Saarland, Lorraine, Luxemburg, Rheinland-Pfalz, regionen Vallonien, den franska språkgemenskapen i Belgien och Belgiens tyskspråkiga gemenskap.

1.3 Historisk utveckling

1.3.1 Europarådet, som har sitt säte i Luxemburg, är den europeiska organisation som sedan årtionden tillbaka behandlar frågan om euroregioner och gränsöverskridande samarbete i allmänhet.

1.3.2 De första försöken när det gäller gränsöverskridande samarbete härrör från slutet av 1940-talet. Benelux-avtalet, som slöts 1948, var ett första försök att överbrygga nationsgränserna. Euroregio bildades 1958 i området mellan holländska Enschede och tyska Gronau. Endast kort därefter tillkom utanför Europeiska gemenskapen olika strukturer i Skandinavien, bland annat i Öresundsområdet, Nordkalotten och Kvarken, över Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges gränser.

1.3.3 Mellan 1975 och 1985 inrättades en rad arbetsgemenskaper mellan regioner i olika länder (exempelvis arbetsgemenskaperna i Jurabergen och Pyrenéerna). Dessa hade begränsat handlingsutrymme.

1.3.4 Det gränsöverskridande regionala samarbetet och inrättandet av euroregioner tog fart från och med 1990 ⁽⁴⁾. Bland de faktorer som har bidragit till detta kan följande nämnas:

- Framstegen när det gäller den europeiska integrationen och framför allt inre marknadens inrättande, euros införande och EU:s utvidgning.
- Den ökande decentraliseringen och regionaliseringen i de europeiska länderna.
- Ökningen i fråga om gränsöverskridande arbete.
- Det – om än begränsade – erkännandet av den roll som regionerna spelar för EU-institutionernas förvaltning.
- Genomförandet av olika gemenskapsinitiativ för gränsöverskridande samarbete, exempelvis Interreg.

1.3.5 De båda senaste utvidgningarna, från 15 till 27 medlemsstater, har bidragit till en kraftig ökning av antalet gränsöverskridande regioner och de särdrag som är utmärkande för dem. Antalet gränsregioner på NUTS II-nivå har ökat till 38, och EU:s gränser, som tidigare sträckte sig över 7 137 km, uppgår nu till 14 300 km.

1.3.6 Europaparlamentet framhöll i sin resolution från december 2005 ⁽⁵⁾ att det gränsöverskridande samarbetet är av avgörande betydelse för den europeiska sammanhållningen och integrationen, och uppmanade medlemsstaterna och kommissionen att främja och stödja euroregionerna. Det gränsöverskridande samarbetet ingick även i utkastet till det konstitutionella fördraget (art. III-220).

⁽⁴⁾ För närvarande finns det över 168 euroregioner och liknande strukturer. Nästan hälften av medlemsstaternas regioner ingår i Euroregioner.

⁽⁵⁾ Europaparlamentets resolution av den 1 december 2005 om "Euroregionernas" roll i utvecklingen av regionalpolitiken.

1.4 Samarbetsformer

1.4.1 Kommissionen fastställde i gemenskapsinitiativet Interreg III för att främja samarbetet mellan regionerna tre samarbetsområden:

— A – Gränsöverskridande samarbete

Målet för det gränsöverskridande samarbetet är ekonomisk och social integration genom gemensamma utvecklingsstrategier och strukturellt utbyte på båda sidor om gränserna.

— B – Transnationellt samarbete

Målet för det nationsövergripande samarbetet mellan nationella, regionala och lokala myndigheter är att främja en bättre territoriell integration genom att det bildas större grupper av europeiska regioner eller makroregioner.

— C – Interregionalt samarbete

Målet för det interregionala samarbetet är att öka informations- och erfarenhetsutbytet i allmänhet och inte bara i gränsregionerna.

Euroregionerna kan framför allt räknas in under punkt A och i allt större utsträckning även under punkt B.

2. Gemenskapsbakgrund

2.1 Den senaste tiden har olika gemenskapsinitiativ förbättrat den allmänna ramen för euroregionerna. Under första halvåret 2006 antog Europaparlamentet och ministerrådet flera viktiga beslut med konsekvenser för det gränsöverskridande arbetet.

2.2 Budgetplanen

2.2.1 Kommissionen presenterade sitt första förslag till översyn av budgetplanen (2007-2013) ⁽⁶⁾ år 2004. I det förslaget beräknade kommissionen att betalningarna skulle uppgå till cirka 1,14 % av BNI under perioden 2007-2013 i en union med 27 medlemsstater. Mot bakgrund av de stora utmaningar som EU står inför uttalade sig EESK i sitt yttrande ⁽⁷⁾ för en ökning av EU-budgetens egna medel till ett högsta belopp på 1,30 % av BNI (dvs. en ökning av det nuvarande taket på 1,24 %). Europeiska rådet fastställde vid sitt möte i december 2005 de totala utgifterna för perioden 2007-2013 till 1,045 % av BNI. Efter förhandlingar mellan rådet och Europaparlamentet fastställdes slutligen det definitiva beloppet i april 2006 till 864 316 miljoner euro, dvs. 1,048 % av BNI.

2.2.2 Denna stora nedskärning har fått konsekvenser för finansieringen av den ekonomiska och sociala sammanhållningen, där anslagen minskade från 0,41 % av BNI i EU-15 till 0,37 % i EU-27. Allt detta har skett vid en tidpunkt då de nya medlemsstaternas anslutning och andra utmaningar, som globaliseringen, kräver mer och inte mindre resurser.

⁽⁶⁾ KOM(2004) 101 slutlig.

⁽⁷⁾ Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Kommissionens meddelande till Europaparlamentet och rådet – Bygga en gemensam framtid: Politiska utmaningar och budgetmedel i ett utvidgat EU 2007-2013", EUT C 74, 23.3.2005, s. 32.

2.2.3 När det gäller det territoriella europeiska samarbetet har det för det nya mål 3 avsatts 8 720 miljoner euro (2,44 % av 0,37 % av BNI har avsatts för sammanhållningen), vilket skall jämföras med de 13 000 miljoner euro som kommissionen efterlyste i sitt ursprungliga förslag. Man måste alltså göra mer med mindre.

2.2.4 EU:s finansiella stimulansåtgärder med avseende på det gränsöverskridande samarbetet har ökat jämfört med den tidigare perioden 2000-2006, men till följd av nedskärningen i förhållande till Europeiska kommissionens ursprungliga förslag krävs det mer samarbete mellan de lokala och regionala myndigheterna samt att man i större utsträckning använder sig av offentlig-privata partnerskap. De planerade resurserna går i dag till fler gränsområden, framför allt i Central- och Östeuropa, efter anslutningen av de 12 nya medlemsstaterna.

2.3 Nya bestämmelser

2.3.1 I kommissionens förslag, som lades fram i juli 2004, om strukturfonderna för perioden 2007-2013 fastställs ett "konvergensmål" i stället för det tidigare mål 1, ett "konkurrens- och sysselsättningsmål" i stället för tidigare mål 2, och ett nytt mål 3, "europeiskt territoriellt samarbete", som fäster större vikt vid insatser på det gränsöverskridande regionala området.

2.3.2 Detta nya mål 3⁽⁸⁾, som grundar sig på erfarenheterna från gemenskapsinitiativet Interreg, kommer att fokusera på att främja en balanserad integration av EU:s territorium med hjälp av gränsöverskridande, transnationellt och interregionalt samarbete.

2.3.3 Kommittén utarbetade yttranden om reformen av strukturfonderna och Sammanhållningsfonden år 2005⁽⁹⁾. Rådet och Europaparlamentet antog de nya förslagen till bestämmelser år 2006⁽¹⁰⁾.

2.4 Sammanhållningspolitiken: Strategiska riktlinjer

2.4.1 Kommissionens meddelande⁽¹¹⁾ om strategiska riktlinjer för sammanhållningen antogs efter det att olika bestämmelser avseende strukturfonderna hade antagits. Meddelandet bekräftade betydelsen av det nya mål 3, "Europeiskt territoriellt samarbete", och dess tre delar: gränsöverskridande, nationsövergripande och interregionalt samarbete.

2.4.2 Syftet med det nya samarbetsmålet är att främja en ökad integration av EU och att genom gränsöverskridande samarbete och utbyte av bästa metoder minska de effekter som hindren för med sig.

2.4.3 De strategiska riktlinjerna för EU:s sammanhållningspolitik syftar till att

⁽⁸⁾ KOM(2004) 495 slutlig, artikel 6: *Europeiskt regionalt samarbete*.

⁽⁹⁾ EESK:s yttrande om "Förslag till rådets förordning om allmänna bestämmelser för Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden och Sammanhållningsfonden", EGT C 255, 14.10.2005, s. 76, 79, 88 och 91.

⁽¹⁰⁾ EUT L 210, 31.7.2006.

⁽¹¹⁾ KOM(2005) 299 slutlig och KOM(2006) 386 slutlig som antogs av ministerrådet den 5 oktober 2006.

a) förbättra EU-regionernas attraktionsförmåga med avseende på ökande investeringar,

b) främja innovation och entreprenörskap,

c) skapa sysselsättning och mer specifikt ta hänsyn till sammanhållningspolitikens territoriella dimension.

2.4.4 Det är allmänt känt att de nationella gränserna ofta är ett hinder för EU:s utveckling och att de kan begränsa unionens konkurrensförmåga. Ett av de främsta målen med EU:s gränsöverskridande samarbete är därför att undanröja de effekter som hindren för med sig vid nationsgränserna och att skapa samverkans effekter som kan bidra till att komma till rätta med gemensamma problem med hjälp av gemensamma lösningar.

2.4.5 Sammanhållningspolitiken bör fokusera på insatser som tillför den gränsöverskridande verksamheten ett mervärde, exempelvis ökad gränsöverskridande konkurrenskraft genom innovation, forskning och utveckling; sammankoppling av immateriella nätverk (tjänster) eller fysiska nätverk (transporter) för att stärka den gränsöverskridande identiteten som en del av det europeiska medborgarskapet; ökad rörlighet och insyn på arbetsmarknaden; gränsöverskridande vattenförvaltning och skydd mot översvämningar; utveckling av turismen; främjande av de ekonomiska och sociala aktörernas medverkan: utnyttjande av kulturarvet samt förbättring av utvecklingsplaneringen.

2.5 Ny rättslig grund för det territoriella samarbetet

2.5.1 Tidigare har avsaknaden av en enhetlig europeisk rättslig grund för gränsöverskridande samarbete inneburit ett hinder för utvecklingen av verksamheten på detta område.

2.5.2 Kommissionen föreslog 2004 att det skulle inrättas en europeisk gruppering för gränsöverskridande samarbete, en benämning som i kommissionens senaste förslag ändrades genom att termen "gränsöverskridande" ersattes med "territoriellt".

2.5.3 I den förordning som antogs den 31 juli 2006⁽¹²⁾ anges följande:

— "Det krävs åtgärder för att minska de betydande svårigheter som medlemsstaterna och i synnerhet regionala och lokala myndigheter mött vid genomförandet och förvaltningen av territoriellt samarbete inom ramen för olika nationella lagar och förfaranden."

— "För att undanröja hindren för territoriellt samarbete krävs ett samarbetsinstrument på gemenskapsnivå för att på gemenskapens territorium bilda arbetsgrupperingar som har status som juridisk person, europeiska grupperingar för territoriellt samarbete (EGTS)."

⁽¹²⁾ EUT L 210, 31.7.2006.

— "Förutsättningarna för territoriellt samarbete bör skapas i enlighet med subsidiaritetsprincipen i artikel 5 i fördraget. I enlighet med proportionalitetsprincipen i samma artikel går denna förordning inte utöver vad som är nödvändigt för att uppnå målen, eftersom bildandet av en gruppering är frivilligt, i enlighet med varje medlemsstats konstitutionella system."

3. Ekonomisk integration och social och territoriell sammanhållning

3.1 Integration och specialisering

3.1.1 I de stora äldre medlemsstaterna har en betydande andel av den ekonomiska aktiviteten koncentrerats till en central del av landet, ofta till huvudstaden och de största städerna. I varje land har det skett en viss regional specialisering av ekonomin.

3.1.2 Den europeiska integrationen främjar bildandet av nya samarbetsområden som euroregionerna. Med den europeiska integrationen utvecklas den regionala specialiseringen inte bara i varje enskilt land utan i allt högre grad på europeisk nivå. Nationsgränserna är inte längre något oöverstigligt hinder för handeln. Inom ramen för den ökande specialiseringen inom EU främjar detta nya förbindelser mellan olika regioner i olika medlemsstater. I vissa fall skiljer sig regionernas utvecklingsnivå åt, men deras mål är gemensamma.

3.1.3 Ett sådant samarbete är särskilt viktigt när det rör sig om småskalig verksamhet som påverkas kraftigt av gränseffekten, exempelvis de små och medelstora företagen.

3.1.4 Enligt EESK:s uppfattning bör euroregionerna på ett värdefullt sätt kunna bidra till de politiska målen för EU:s ekonomiska, sociala och territoriella sammanhållning. Därför är konvergens, ökad konkurrenskraft och sysselsättning, framför allt i de mindre välmående regionerna och i de regioner som ställs inför nya utmaningar i samband med den ökande specialiseringen, prioriterade målsättningar i det nya förslaget till EU:s regionalpolitik.

3.2 Konkurrenskraft

3.2.1 Euroregionerna främjar stordriftsfördelar. De innebär kort sagt att marknaderna blir större (agglomerationsekonomier), att produktionsfaktorerna komplementerar varandra och att investeringsincitamenten blir större. Enligt uppskattningar kan vissa innovations- och utvecklingsinvesteringar få direkta effekter på ett avstånd på 250-500 kilometer. Även om ett par av euroregionerna är större, sträcker de sig i genomsnitt över 50-100 kilometer.

3.2.2 Euroregionerna är mycket viktiga för att man skall nå ut till en tillräckligt stor kritisk massa inom vissa områden, och de möjliggör en rad investeringar i centrala tjänster som inte skulle kunna genomföras utan gränsöverskridande samarbete.

3.2.3 För att öka konkurrenskraften kan det gränsöverskridande samarbetet mellan de lokala och regionala myndigheterna bistå med olika offentliga resurser:

— Informations-, kommunikations-, energi och transportnät samt annan gränsöverskridande infrastruktur.

— Offentliga tjänster som skolor, sjukhus och räddningstjänst.

— Institutioner och tjänsteenheter som främjar privat ekonomisk verksamhet inklusive utveckling av handel, entreprenörskap och gränsöverskridande partnerskap, nya sysselsättningsmöjligheter och mobilitet bland arbetstagare.

3.3 Sammanhållning: svårigheter när det gäller det gränsöverskridande arbetet

3.3.1 De flesta euroregioner består av regioner med en likartad utvecklingsnivå. Det finns emellertid även euroregioner som omfattar regioner med olika utvecklingsnivå. Ett av syftena med euroregionerna är att främja ekonomisk och annan typ av verksamhet som minskar de regionala skillnaderna. Därför är det viktigt att de berörda länderna och EU deltar i större utsträckning.

3.3.2 Sociala investeringar i grundläggande tjänster är ofta lägre i de gränsöverskridande områdena än i de mer centrala områdena i de olika länderna. Ofta beror det på att gränsregionerna har mindre inflytande i beslutscentrumen. I många fall leder detta till ett otillräckligt utbud av kvalitativa och lönsamma tjänster, framför allt när det gäller tjänster som riktar sig till de mest sårbara i samhället (barn, invandrare, familjer med låga inkomster, funktionshindrade, kroniskt sjuka osv.).

3.3.3 Tack vare gränsöverskridande metoder kan euroregionerna vara av stort värde när det gäller att utveckla denna typ av tjänster och säkerställa att dessa samhällsgrupper får en högre skyddsnivå. Dessutom kan euroregionerna bidra till att i stor utsträckning övervinna de rättsliga, administrativa och finansiella hinder och skillnader som begränsar dessa samhällsgruppers framstegsmöjligheter. De bidrar även till att övervinna gamla fördomar, till att utarbeta gemensamma analyser och till att förbättra den ömsesidiga förståelsen för respektive skillnader.

3.3.4 Gemenskapens regelverk och EU-domstolen har endast delvis kommit till rätta med de rättsliga tillkortakommandena i fråga om den fria rörligheten för gränsarbetare och den bristande harmoniseringen på detta område. På grund av det ökande antalet gränsarbetare har denna situation fått ökad betydelse på EU-nivå, framför allt när det gäller beskattning, sjukförsäkring och socialt bistånd. Definitionerna och handläggningen skiljer sig fortfarande åt i fråga om begrepp som bostadsort, familjesituation, ersättning av vårdkostnader, dubbelbeskattning och andra typer av administrativa begränsningar⁽¹³⁾.

⁽¹³⁾ EESK:s framtida observationsgrupp för sysselsättningen skulle kunna följa upp problemet med gränsarbete och gränsöverskridande arbete i EU.

4. Gränsöverskridande arbete: ett mervärde för den europeiska integrationen

4.1 Att överskrida gränserna

4.1.1 Behovet av att övervinna integrationshindren är något som befolkningen i gränsområdena konfronteras med dagligen. Det handlar varken om att förändra eller kränka ländernas suveränitet, utan om att underlätta ett aktivt samarbete när det gäller samtliga aspekter på livet i gränsområdena, att förbättra levnadsförhållandena och att se till att ett medborgarnas Europa blir verklighet.

4.1.2 EU:s gränser har i stor utsträckning spelat ut sin traditionella roll som barriär, men ekonomiska, sociokulturella, administrativa och rättsliga skillnader kvarstår, och detta är särskilt slående vid EU:s yttre gränser. Målet med det gränsöverskridande samarbetet är därför att i de gränsöverskridande regionerna utveckla samarbetsbaserade strukturer, förfaranden och instrument som bidrar till att avskaffa administrativa och rättsliga hinder, undanröja historiska faktorer som verkat splittrande och göra "grannskap" till en faktor för rörlighet, ekonomisk utveckling och sociala framsteg. Det handlar kort sagt om att göra de gränsöverskridande regionerna till "områden med delat välstånd".

4.2 Mervärde

4.2.1 Det gränsöverskridande samarbetet och dess konsekventa genomförande i form av euroregioner gör det inte bara möjligt att förebygga konflikter, hantera katastrofer och övervinna psykologiska hinder. Det förbättrar även på ett påtagligt sätt utvecklingen på båda sidor gränserna. Detta mervärde kommer till uttryck på politisk, institutionell, ekonomisk, social och kulturell nivå samt i form av integration på EU-nivå. Det gränsöverskridande samarbetet utgör ett värdefullt bidrag när det gäller att främja en fridfull samexistens, säkerhet och integration i EU. Det är ett mycket effektivt medel att genomföra gemenskapsprinciperna om subsidiaritet, partnerskap och ekonomisk, social och territoriell sammanhållning, och att stödja de nya medlemstaternas fullständiga integration i EU.

4.2.2 Dessa permanenta strukturer för gränsöverskridande samarbete möjliggör ett aktivt och fortlöpande deltagande av medborgarna och förvaltningarna samt av politiska och sociala grupper av gränsöverskridande karaktär. De säkerställer den ömsesidiga förståelsen och bidrar till ett vertikalt och horisontellt partnerskap på grundval av olika nationella strukturer och instanser. De gör det även möjligt att förvalta gränsöverskridande program och projekt och att gemensamt förvalta resurser från olika källor (gemenskapsfonder, statliga fonder, egna och medel och resurser utifrån). Enligt EESK:s uppfattning kan den gemensamma utvecklingen av denna typ av initiativ genomföras med större framgång och på ett effektivare sätt om det organiserade civila samhället ges en ledande roll.

4.2.3 Ur socioekonomisk synvinkel gör strukturerna för gränsöverskridande samarbete det möjligt att utnyttja samtliga aktörers potentiella resurser (handelskamrar, föreningar, företag, fackföreningar, sociala och kulturella institutioner, miljöorganisationer och turistbyråer m.m.), att öppna upp arbetsmarknaderna och harmonisera yrkeskvalifikationerna samt att öka den ekonomiska utvecklingen och sysselsättningen genom åtgärder inom andra sektorer som infrastruktur, transport, turism, miljö, utbildning, forskning och samarbete mellan små och medelstora företag.

4.2.4 På det sociokulturella området ligger det gränsöverskridande samarbetets mervärde i en ständig spridning av den allmänna kunskapen, som skall ses som ett gränsöverskridande kontinuum som återges i olika publikationer och format. På samma sätt ger det tillgång till ett nätverk av olika organ som fungerar som multiplikatorer. Det gäller bland annat utbildningscentrum, institutioner för miljöskydd, kulturföreningar, bibliotek, museer osv. Dessutom främjar det gränsöverskridande samarbetet lika möjligheter och större kunskaper i grannländernas språk, även lokala dialekter, vilket är av grundläggande betydelse för den regionala gränsöverskridande utvecklingen och en förutsättning för kommunikation.

4.2.5 Mot denna bakgrund ger det gränsöverskridande samarbetet, med stöd av permanenta strukturer som euroregioner, ökat värde åt de nationella åtgärderna. Detta är möjligt tack vare de gränsöverskridande programmens och projektens komplementaritet, de samverkans effekter som skapas, gemensam forskning och innovation, bildande av dynamiska och stabila nätverk, utbyte av kunskap och bästa praxis, indirekta effekter av avskaffandet av gränserna samt gränsöverskridande och effektiv förvaltning av tillgängliga resurser.

4.3 Hinder

Icke desto mindre kvarstår vissa förhållanden som försvårar det gränsöverskridande samarbetet⁽¹⁴⁾. Bland annat kan följande nämnas:

- De nationella lagstiftningarnas rättsliga begränsningar av de lokala och regionala myndigheternas gränsöverskridande verksamhet.
- Skilda strukturer och befogenheter på olika förvaltningsnivåer på respektive sida av gränsen.
- Bristande politisk vilja, framför allt på nationell nivå, att avskaffa begränsningar, exempelvis med hjälp av nationella bestämmelser eller bilaterala avtal.
- Avsaknad av gemensamma ramar för beskattning och social trygghet eller erkännande av akademiska examina och yrkeskvalifikationer.
- Strukturella ekonomiska skillnader på båda sidor gränserna.
- Språkliga, kulturella och psykologiska hinder, inklusive fördomar och historiska motsättningar mellan olika folk.

4.4 Allmänna principer för gränsöverskridande samarbete

4.4.1 Ett flertal exempel från hela EU gör det möjligt att identifiera en rad allmänna principer för ett framgångsrikt gränsöverskridande samarbete:

- Närheten till medborgarna: Invånarna i gränsområdena vill samarbeta för att övervinna de problem som de ställs inför och för att förbättra sina levnadsvillkor.

⁽¹⁴⁾ Se EESK:s yttrande "Hanteringen av industriell omvandling i gränsöverskridande områden efter Europeiska unionens utvidgning", 21 april 2006, EUT C 185, 8.8.2006.

- Medverkan av politiska företrädare (på lokal, regional, nationell och europeisk nivå) är av grundläggande betydelse för ett gott gränsöverskridande samarbete.
- Subsidiaritet: Den lokala och regionala nivån har visat sig vara den bästa när det gäller att utveckla gränsöverskridande samarbete, även om det behövs allianser med de nationella myndigheterna.
- Partnerskap: Medverkan av samtliga aktörer på båda sidor gränserna är viktigt för att man skall kunna uppfylla de gemensamma målen.
- Gemensamma strukturer: Gemensamma strukturer med gemensamma resurser (tekniska, administrativa och finansiella instrument samt beslutsinstrument) garanterar en hållbar verksamhet som ständigt kan utvecklas. De utgör även en garanti för att man skall kunna utöva vissa befogenheter, förvalta program, inklusive EU-program, nå gränsöverskridande överenskommelser och undvika nationell egoism.

5. Mot samarbetsbaserade styresformer

5.1 Nya områden som kräver nya styresformer

5.1.1 Euroregionerna är territoriella enheter som omsätter nya samarbets- och associationsformer i praktiken inom den offentliga sektorn, inom den privata sektorn och mellan de båda i syfte att definiera nya nätverksbaserade politiska strategier med ett större deltagande av alla aktörer som verkligen är intresserade.

5.1.2 Detta styreskoncept kan ses som en styresform som präglas av större deltagande och som är mer horisontell än de traditionella, hierarkiska och vertikala styresformerna. Den är särskilt lämplig när det gäller euroregionerna, eftersom det handlar om att finna gemensamma lösningar på gemensamma problem.

5.1.3 Euroregionerna spelar dessutom en mindre, men trots det viktig roll för EU:s styrning av den ekonomiska, sociala och territoriella sammanhållningen, och detta är något som får allt större betydelse.

5.1.4 EESK anser därför att euroregionerna och liknande strukturer bör kunna bidra till att fördjupa integrationsprocessen och EU:s fortsatta uppbyggnad.

5.1.5 Inrättandet av euroregioner kräver i sin tur samarbete mellan institutionella och sociala aktörer, ofta med mycket olika traditioner och mentalitet. Att man bor nära varandra betyder inte nödvändigtvis att man samarbetar mer. Därför är institutionernas och de civila samhällsorganisationernas roll viktig inom ramen för horisontella styresformer.

5.1.6 De ekonomiska och sociala aktörernas deltagande i förvaltningen av euroregionerna kräver att det inrättas institutionella ramar som gör att systemet kan fungera. Det organiserade civila samhället bör delta i utformningen och genomförandet av

den politik som fastställs på olika nivåer för det gränsöverskridande samarbetet mellan två eller fler medlemsstater. Arbetsmarknadsparternas medverkan i nätverket Eures i de gränsöverskridande områdena är ett viktigt exempel på denna princip.

6. Slutsatser och rekommendationer

6.1 Antagandet av förordningen om en europeisk gruppering för territoriellt samarbete och det nya målet om territoriellt samarbete innebär nya möjligheter för euroregionerna. För det första inrättas ett rättsligt gemenskapsinstrument för gränsöverskridande samarbete, och dessutom ger det medlemsstaterna möjlighet att på sina olika nivåer delta i det territoriella gränsöverskridande samarbetet. För det andra innebär steget från "gränsöverskridande samarbete" till "territoriellt samarbete" att euroregionerna kan utvidga sitt verksamhetsområde, så att det från att ha omfattat konkreta frågor som rör samarbetet på det lokala planet och mellan närliggande förvaltningar nu kan omfatta den övergripande utvecklingen av större områden med gemensamma synergier och möjligheter.

6.2 EESK menar därför att det territoriella samarbete som främjas av euroregionerna är en viktig faktor för att främja integrationen inom EU och minska den ekonomiska, sociala och kulturella splittring som skapas av de nationella gränserna och i stället utveckla den ekonomiska, sociala och territoriella sammanhållningen. EESK förespråkar därför att det gränsöverskridande territoriella samarbetet får särskild uppmärksamhet i de kommande diskussionerna om det slutliga antagandet av det nya europeiska fördraget.

6.3 För att det europeiska territoriella samarbetet skall kunna uppfylla de förväntningar som skapats genom tidigare nämnda reformer, krävs det enligt EESK:s mening att nationalstaterna och deras strukturer på mellannivå i större utsträckning involveras i utvecklingen av euroregionerna. Följaktligen krävs det statliga strategier för territoriellt samarbete inom gemenskapen. Framför allt måste staterna bidra till att lösa de mest akuta problem som befolkningarna i de gränsöverskridande områdena står inför, och som framför allt avser arbetsmarknad, hälsovård, sociala tjänster, utbildning och transport.

6.4 Med hänsyn till subsidiaritetsprincipen, och för att göra det territoriella samarbetet mer effektivt, vore det enligt EESK:s uppfattning lämpligt att i större utsträckning involvera de europeiska grupperingarna för territoriellt samarbete i den direkta förvaltningen av gränsöverskridande projekt, och i vissa fall även i nationsövergripande projekt som finansieras av gemenskapsfonder eller statliga fonder.

6.5 Att omvandla euroregionerna till "områden med delat välstånd" kräver att den privata företagssektorn (inklusive den sociala ekonomin) deltar mer aktivt i de gränsöverskridande utvecklingsinitiativen, eftersom de små och medelstora företagen har stor betydelse för produktionsstrukturen och sysselsättningen.

6.6 EESK menar att euroregionerna, liksom de europeiska grupperingarna för territoriellt samarbete som inrättas i enlighet med förordning 1082/2006, är ett exemplariskt sätt att i praktiken omsätta de principer för europeiskt styre som kommissionen lade fram i sin vitbok från 2001. EESK menar att effektiviteten i den gränsöverskridande verksamheten och politiken – och av det territoriella samarbetet i allmänhet – är avhängig av om det finns ett äkta partnerskap mellan samtliga berörda regionala och lokala och socioekonomiska aktörer. Därför anser EESK att man bör inrätta modeller för deltagande av organisationer som företräder det organiserade civila samhället i olika projekt för territoriellt samarbete.

6.7 EESK anser framför allt att nätverket Eures bör omvandlas till ett europeiskt instrument som spelar en verkligt central roll som förbindelselänk när det gäller efterfrågan och tillgång på arbete. Det gränsöverskridande området fungerar i denna bemärkelse som ett viktigt laboratorium. EESK beklagar de senaste årens tendens att åternationalisera förvaltningen av Eures, och förespråkar en äkta gränsöverskridande förvaltning av detta nätverk. Dessutom får man inte glömma att Eures förutom sin roll som förbindelselänk på arbetsmarknaden spelar en viktig roll när det gäller att främja den sociala dialogen i de nationsövergripande närområdena.

6.8 Det är väl känt att de socioekonomiska organisationerna spelar en viktig roll för den europeiska integrationen. Därför välkomnar EESK de transnationella försök som de interregionala fackföreningskommittéerna har tagit initiativ till, de olika

formerna av gränsöverskridande samarbete och associering mellan arbetsgivarorganisationer, handelskamrar, forskningscentrum och universitet eller inrättandet av euroregionala ekonomiska och sociala råd osv. Kommittén vill uppmuntra deras konsolidering och utveckling och erbjuder sitt stöd.

6.9 EESK menar att euroregionerna spelar och i ännu större utsträckning kan spela en viktig roll i de regioner som gränsar till tredjeland, med hänsyn till såväl den ekonomiska utvecklingen som medborgarnas säkerhet och den sociala integrationen. EESK anser att denna typ av organ och den verksamhet de sysslar med bör ingå i EU:s grannskaps- och föranslutningspolitik.

6.10 Mot bakgrund av de många försök som genomförts när det gäller gränsöverskridande verksamhet (som vi ger ett par exempel på i bilagan till detta yttrande) och den bristande kunskap som råder om denna, även i euroregionerna, anser EESK att det vore mycket lämpligt att kommissionen utarbetar en handledning med bästa praxis på området som även inbegriper exempel på lyckade offentlig-privata partnerskap.

6.11 Eftersom en så mångfasetterad fråga som denna helt klart inte kan behandlas uttömmande i ett enda yttrande, anser EESK att det vore lämpligt att fördjupa sig i det gränsöverskridande territoriella samarbetet och stödstrukturerna i anslutning till detta i andra yttranden om gränsöverskridande frågor av gemensamt intresse, exempelvis arbetsmarknad, turism, utvecklingscentrum osv.

Bryssel den 11 juli 2007

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Dimitris DIMITRIADIS

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förbindelserna mellan EU och Centralamerika"

(2007/C 256/24)

Vid plenarsessionen den 17 januari 2007 beslutade Europeiska ekonomiska och sociala kommittén att i enlighet med artikel 29.2 i arbetsordningen utarbeta ett initiativytttrande om "Förbindelserna mellan EU och Centralamerika".

Facksektionen för yttre förbindelser, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 14 juni 2007. Föredragande var **Mário Soares**.

Vid sin 437:e plenarsession den 11-12 juli 2007 (sammanträdet den 12 juli) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 63 röster för, inga röster emot och 2 nedlagda röster.

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 EESK är sedan flera år tillbaka övertygad om att förbindelserna mellan Europeiska unionen och Latinamerika utgör en del av en strategi som omfattar mer än handelsförbindelser, och förverkligar EU:s ambition att vara en viktig samtalspartner när det gäller att upprätta en samhällsmodell som vilar på grundvalar som rättsstaten, demokratin och respekten för mänskliga rättigheter, fred och solidaritet mellan folken ⁽¹⁾.

1.2 Dessutom har förbindelserna med Latinamerika och Västindien ur historisk synvinkel en betydelse som går utöver enbart ekonomiskt eller geostrategiskt partnerskap. Folken i Latinamerika upprätthåller sedan länge kulturella, politiska, sociala, språkliga och känslomässiga band till Europa – och även en gemensam syn på omvärlden. Denna aspekt varken kan eller bör glömmas bort. Tvärtom bör den utvecklas vidare inom ramen för den förhandlingsprocess som skall inledas.

1.3 Genom att inleda förhandlingar mellan Europeiska unionen och Centralamerika, med målet att upprätta ett associeringsavtal mellan de två regionerna, vill EESK uppmana till en kraftansträngning för att snabbt försöka uppnå ett avtal som är fördelaktigt för båda parter, och som också kan tjäna som exempel i samband med pågående eller framtida förhandlingar med hela Latinamerika och Västindien genom att visa på de ömsesidiga fördelar som ett strategiskt partnerskap kan innebära. Det handlar om fördelar som avser mycket annat än handel och grundas på ekonomisk, social och hållbar utveckling i regionen, med respekt för rättsstatsprincipen och alla människors värdighet.

1.4 EESK hoppas att förhandlingarna kommer att bidra till att regeringarna i Centralamerika intensifierar dialogen med det organiserade civila samhället i respektive länder. Det skall vara en demokratisk och öppen dialog som grundar sig på ömsesidiga, konkreta förslag. EESK uppmanar dessutom den rådgivande kommittén för det centralamerikanska integrationssystemet (SICA) att fortsätta sina ansträngningar för att ta fram samförstånds lösningar som avspeglar hela det centralamerikanska civila samhällets ståndpunkt med avseende på förhandlingarna och gör det möjligt att genomföra de åtgärder som är nödvändiga för att övervaka hela processen.

1.5 EESK rekommenderar att följande aspekter beaktas under förhandlingarna:

1.5.1. Behovet av att stärka det civila samhället i Centralamerika, särskilt genom en institutionell förstärkning av den rådgivande kommittén för SICA i dess roll som rådgivande organ för det centralamerikanska integrationssystemet. Europeiska unionen måste verka för ett ökat erkännande från sina förhandlingspartner av den avgörande roll som den rådgivande kommittén för SICA har spelat och måste fortsätta att spela för en framgångsrik regional integration. Samtidigt bör EU studera vilket finansiellt stöd som kan sättas in till denna organisation i enlighet med den målsättning som kommissionen utformat i dokumentet om regionalt samarbete.

1.5.2. Införandet av sociala klausuler är nödvändigt för att associeringsavtalet skall bli till fördel för hela samhället och en avgörande faktor för att stärka demokratin, för att bekämpa fattigdom, socialt utanförskap och arbetslöshet, samt för att utveckla en modell som inte ökar eller förstärker orättvisorna. Avtalet skall också bidra till att öka den sociala sammanhållningen liksom respekten för mångfalden i miljön, (i detta avseende bör avtalet också omfatta de tusentals småbrukare som vill bedriva ett jordbruk som är mer miljövänligt). Vid förhandlingarna och senare under tillämpningen av associeringsavtalet bör särskild uppmärksamhet fästas vid efterlevnad och fullständig tillämpning från regeringarnas sida av ILO:s internationella arbetsnormer.

1.5.3. Det allmänna preferenssystemet, Europeiska unionens unilaterala instrument för stöd till utvecklingsländer, är ett stöd som redan finns, men avtalets handelskapitel bör ge fördelaktigare villkor för länderna i Centralamerika än preferenssystemet, vilket i sig redan är ganska förmånligt, något som är viktigt att framhålla.

1.5.4. Det organiserade civila samhället måste få regelbunden och relevant information för att kunna följa förhandlingarna på institutionell nivå. Dessutom bör det ske samråd före förhandlingsrundorna för att det organiserade civila samhällets

⁽¹⁾ "Social sammanhållning i Latinamerika och Västindien", EUT C 110, 10.4.2004, "Relationerna mellan Europeiska unionen och Mexiko", "Relationerna mellan Europeiska unionen och Andinska gemenskapen", EUT C 309, 16.12.2006.

synpunkter skall kunna beaktas. Man bör också organisera forum för en bredare publik så att hela samhället kan följa förhandlingarna på nära håll. För att underlätta det civila samhällets medverkan är det nödvändigt att inrätta en uppföljningskommitté med den formella uppgiften att bevaka förhandlingarna fortlöpande. Den skall fungera som en bro mellan förhandlingsprocessen och det civila samhället generellt.

1.5.5. För att associeringsavtalet mellan EU och Centralamerika i alla sina delar verkligen skall ge utrymme för det civila samhällets deltagande rekommenderar EESK att den gemensamma rådgivande kommittén, som skall bestå av EESK och den rådgivande kommittén för SICA, i enlighet med artikel 52.4 i den politiska överenskommelsen mellan de två regionerna, inleder sin verksamhet omedelbart efter avtalets undertecknande med uppdraget att följa upp avtalet.

2. Inledning

2.1 Rent allmänt har förbindelserna mellan Europeiska unionen och Centralamerika hittills inte varit särskilt intensiva, trots att Europeiska unionen gjorde en betydelsefull insats genom att delta i freds- och demokratiseringsprocessen i regionen och 1984 inledde en dialog på ministernivå som fortfarande tjänar som en referenspunkt för regionen, nämligen San José-dialogen.

2.2 År 2003 undertecknade EU och Centralamerika en överenskommelse om att fördjupa den politiska dialogen och samarbetet. Under det fjärde toppmötet för stats- och regeringschefer från Europeiska unionen, Centralamerika och Västindien i maj 2006 uttalade man sedan en vilja att gå vidare och sluta ett associeringsavtal så snart som möjligt ⁽²⁾.

2.3 I Wien-deklarationen som antogs i april 2006 under det fjärde mötet mellan civila samhällsorganisationer i EU respektive Centralamerika och Västindien fastställdes att associeringsavtalet mellan EU och dessa länder inte skulle begränsas till handel och ekonomi, utan också ta hänsyn till politiska, kulturella och sociala faktorer i syfte att uppnå en ökad social sammanhållning.

2.4 Även i samarbetsprotokollet mellan EESK och den rådgivande kommittén för det centralamerikanska integrationssystemet anges att riktlinjerna för de två institutionernas insatser är att verka för att det framtida associeringsavtalet även innehåller en social dimension och att påverka förslaget så att en gemensam rådgivande kommitté som företräder det organiserade civila samhället inrättas inom den institutionella ramen för det framtida associeringsavtalet. Avgörande för om man skall lyckas sluta ett associeringsavtal är att de civila samhällsorganisationerna i båda regionerna verkligen kan bevaka förhandlingarna och hålla medborgarna informerade om förhandlingsläge, problem och framsteg.

⁽²⁾ I punkt 31 i slutdeklarationen från toppmötet i Wien anges följande: "Med hänvisning till det gemensamma strategiska målet i Guadalajara-deklarationen och det positiva resultatet av den utvärdering av regional integration som gjordes tillsammans med Centralamerika välkomnar vi det beslut som fattades av Europeiska unionen och Centralamerika om att inleda förhandlingar om ett associeringsavtal, inklusive skapandet av ett frihandelsområde."

3. En ny fas i förbindelserna mellan EU och Centralamerika

3.1 Såväl den politiska dialogen som samarbetet och handelsförbindelserna mellan Europeiska unionen och Centralamerika sker för närvarande inom ramen för det allmänna preferenssystemet som EU lanserade på sjuttioalet. Systemet är nu utökat med ett speciellt system för att uppmuntra till utveckling och god samhällsstyrning (GSP Plus), vilket även inkluderar bekämpning av narkotikahandel.

3.2 EU är Centralamerikas näst största handelspartner med 12 % av den totala handeln efter USA (46 %). Med avseende på samarbete och utvecklingsbistånd är EU Centralamerikas främsta bidragsgivare och bidrog med anslag på 563,2 miljoner euro under perioden 2002-2006. Därtill kommer 74,5 miljoner euro i enlighet med det memorandum som kommissionen och det centralamerikanska integrationssystemets generalsekretariat har undertecknat. Ytterligare 279 miljoner euro har beviljats av EU som hjälpinsats efter de katastrofer som drabbat regionen, särskilt efter orkanen Mitch och den jordbävning som senare drabbade El Salvador. EU har lovat att under perioden 2007-2013 öka utvecklingsbiståndet till 840 miljoner euro. Mängden europeiska direktinvesteringar i Centralamerika ökar också.

3.3 I alla händelser omfattar förbindelserna mellan Europeiska unionen och Latinamerika mycket mer än bara handel och samarbete, eftersom de grundas på en bredare strategisk vision som inbegriper områden som i dag är mycket angelägna, nämligen säkerhet, terrorismbekämpning, miljöskydd och en modell för hållbar utveckling, problemet med migrationen och behovet att kontrollera den till förmån både för länder som tar emot och för länder som exporterar arbetskraft, liksom införande av en ny ekonomisk världsordning som grundar sig på goda styresformer som respekterar såväl mänskliga som ekonomiska och sociala rättigheter.

3.4 Det beslut som fattades i Wien i maj 2006 om att inleda förhandlingar med Centralamerika för att åstadkomma ett associeringsavtal med Centralamerika är i sig en utmaning och möjlighet som vi inte får missa.

3.5 Med tanke på att EU:s strategi för associeringsavtal grundar sig på en dialog mellan regionerna är det viktigt att analysera det aktuella läget med avseende på integrationen i Centralamerika.

3.5.1 Arbetet med integration i Centralamerika är ett projekt som funnits länge och kan härledas till de centralamerikanska staternas oberoende. Tegucigalpa-protokollet från 1991 och det allmänna avtalet om ekonomisk integration i Centralamerika från 1993 har blåst nytt liv i projektet.

3.5.2 Trots att det finns ett brett samförstånd när det gäller regional integration har mycket få framsteg av betydelse gjorts, antingen på grund av att det varit svårt att konkret genomföra beslut som fattats på politisk nivå eller på grund av betydande ekonomiska brister, eller också på grund av bristen på regional solidaritet. Man kan dock säga att från och med 2002 tycks integrationen ha tagit fastare form ⁽³⁾.

3.5.3 Det är dock flera faktorer som förhindrar mer påtagliga framsteg i integrationsprocessen, nämligen de regionala institutionernas svaghet, vilket hindrar beslutsfattande på överstatlig nivå, skillnaderna i de olika ländernas ekonomiska utveckling i regionen samt den nästan totala bristen på deltagande från de sociala sektorernas sida i beslutsprocessen och när det gäller att öka medvetenheten om fördelarna med regional integration.

3.5.4 Trots svårigheterna finns det dock skäl till en viss optimism när det gäller den regionala integrationen, i synnerhet med tanke på de traditioner och den kultur som förenar de olika länderna, förekomsten av relativt stabila och adekvata rättsliga och institutionella strukturer samt det kännbara behovet av att reformera vissa institutioner, som till exempel Parlacen ⁽⁴⁾, så att man kan uppnå större effektivitet i genomförandet av regionala politiska strategier. En större medvetenhet och delaktighet från det civila samhällets sida är också en anledning till optimism och tillförsikt.

3.5.5 Vid de senaste sammanträdena för den gemensamma kommittén EU-Centralamerika i april 2007 åtog sig de centralamerikanska regeringarna att presentera en lagstiftningsram med förslag på inrättande av en centralamerikansk tullunion och en tidsplan för genomförande innan associeringsförhandlingarna slutförts. Detta innebär ett viktigt och avgörande steg i riktning mot en centralamerikansk integration och en möjlighet till ett avtal mellan de två regionerna.

3.6 Den förhandlingsprocess som nu pågår är en unik möjlighet att vinna ömsesidiga fördelar på en rad områden, vilket kan och bör tas till vara på bästa sätt. I det följande ges exempel på olika aspekter av detta:

3.6.1 Att utveckla och stärka tullunionen och eliminera ekonomiska hinder och tullhinder mellan länderna i regionen är en strategi som Europeiska unionen stöder. Detta kan i hög grad hjälpa länderna i Centralamerika att utveckla sina ekonomier genom bättre konkurrenskraft i förhållande till aktuella och framtida ekonomiska partner. Detta kommer också att underlätta eventuella europeiska investeringar i regionen och även göra det lättare att upprätta utvecklingsamarbete.

3.6.2 En ökad och mer harmonisk social sammanhållning kan bidra till att stärka de unga demokratierna i Centralamerika, minska risken för konflikter och stärka rättsstaten samtidigt som handeln mellan EU och denna region kan bedrivas på grundval av tydliga, gemensamma regler som respekteras. I flera

olika undersökningar som genomförts av FN:s ekonomiska kommission för Latinamerika och Västindien, ECLAC, har man visat att politisk, ekonomisk och social utveckling till stor del beror på vilken nivå av social sammanhållning som man lyckas uppnå. Därför är det nödvändigt att involvera det organiserade civila samhället under hela förhandlingsprocessen.

3.6.3 Av gemensamt intresse för båda regionerna är att finna lösningar för att förebygga naturkatastrofer, och på så sätt göra länderna i Centralamerika mindre olycksdrabbade. Denna region är mycket ofta utsatt för dessa naturfenomen som orsakar förluster av människoliv och försämrar levnads- och arbetsvillkoren för tusentals människor. Förhandlingarna bör ta hänsyn till detta och genomföra förebyggande åtgärder och insatser för att hantera dessa naturfenomen. Samtidigt skulle dessa åtgärder också underlätta bistånd i nödsituationer och sänka kostnaderna för kollektiva internationella hjälpinsatser.

3.6.4 Utan någon ambition att behandla frågan uttömmande vill vi slutligen ta upp en angelägen fråga av gemensamt intresse för EU och Centralamerika, nämligen åtgärder för att skydda miljön och mångfalden genom konkreta strategier, program och insatser. I och med att förhandlingarna uppmuntrar till en rationell användning av naturresurser, till att man avstår från metoder eller produkter som är skadliga för naturen, till att lantbruksarbetarnas arbetsrättigheter och fackliga rättigheter respekteras samt till erkännande av att det finns naturområden som behöver skyddas, innebär associeringsavtalet förutom en framgång för de två regionerna också en modell för ett nytt slags associering som kan tjäna som ett exempel i samband med andra förhandlingar.

4. Den politiska, ekonomiska och sociala situationen i Centralamerika

4.1 Länderna i Centralamerika hör till de fattigaste i Latinamerika, med svåra problem när det gäller den ekonomiska utvecklingen och en bräcklig social struktur som äventyrar den sociala sammanhållningen i varje enskilt land och i regionen som helhet. Utbredd fattigdom och mycket ojämnt fördelat välbefinnande medverkar till denna bräcklighet.

4.2 Det handlar om en region som för närvarande genomgår demokratiseringsprocesser, där diktaturer och långvariga väpnade konflikter har lämnat djupa spår (med undantag för Costa Rica). Vi vill dock helt kort redovisa vilka de viktigaste hindren för regionens utveckling är:

- a) En fortsatt bräcklig demokratisk situation, som t.ex. yttrar sig i otillräckligt skydd av grundläggande mänskliga rättigheter, strafflöshet och korruption samt brist på insyn i det ekonomiska och politiska beslutsfattandet och i den offentliga förvaltningen.

⁽³⁾ Exporten mellan länderna i Centralamerika ökade med cirka 60 % mellan 1995 och 2002. "Informe Centroamericano 2004", Banco Interamericano de Desarrollo.

⁽⁴⁾ Centralamerikanska parlamentet.

- b) Svag ekonomi, främst på grund av bristen på konkurrens mellan de olika länderna och på grund av deras sårbarhet för förändringar på de internationella marknaderna.
- c) Svag social sammanhållning som i huvudsak beror på den utbredda fattigdomen och det ojämnt fördelade välståndet, vilket leder till att den ekonomiska tillväxten inte kommer de minst gynnade till del: Alternativa överlevnadsstrategier blir då emigration och i övrigt ett samhälle präglad av våld.
- d) Miljöns sårbarhet i många olika fall, på grund av dels de naturfenomen som regionen drabbas av (jordbävningar, översvämningar, långvarig torka), dels den omdömeslösa exploateringen av naturresurserna: Enligt FN:s utvecklingsprogram (UNDP) är de faktorer som ökar miljöns sårbarhet i Centralamerika bland annat den ogenomtänkta och bristfälligt planerade urbaniseringsprocessen, överexploateringen av vattenresurserna, den överdrivna användningen av bekämpningsmedel i jordbruket samt avskogningen.

4.3 Ur ekonomisk synvinkel har den centralamerikanska regionen haft en viss tillväxt, som dock visar sig vara otillräcklig för att möta de sociala utmaningar som regionen står inför. Under de senaste åren har den årliga tillväxttakten i regionen legat mellan 3,2 % och 3,5 %. De centralamerikanska ekonomiernas svaga konkurrenskraft, med undantag för Costa Rica och El Salvador, placerar länderna i denna region långt ner på den ranking av konkurrenskraften som "World Economic Forum" sammanställt för 2006: plats 53 (Costa Rica), 61 (El Salvador), 75 (Guatemala), 93 (Honduras) och 95 (Nicaragua) i en lista med 125 länder.

4.4 På det sociala planet är det viktigt att nämna att samhällena i Centralamerika är mycket komplexa och olikartade, med grupper av ursprungsfolk och en stor befolkningsgrupp av afrikanskt ursprung, som i allmänhet försumrats eller till och med marginaliserats.

4.5 När det gäller ursprungsfolkens samhällen är det vanligt att man associerar dem till fattiga landsbygdsområden och glömmer inflyttningen till städerna på grund av den allt sämre ekonomiska situationen på landsbygden, vilket har lett till att fattiga stadsområden brett ut sig.

4.6 Befolkningen av afrikanskt ursprung, som är spridd i alla länderna (utom El Salvador), har inte fått den politiska och sociala uppmärksamhet som den förtjänar och utsätts därför för etnisk, arbetsmarknadsrelaterad och social diskriminering.

4.7 Den brist på jämlikhet mellan kvinnor och män som alla socioekonomiska indikatorer påvisar är en företeelse som på grund av sin omfattning inte kan ignoreras. På grund av arbetslöshet, otrygga arbetsvillkor, arbetets kvalitet, låga lönenivåer eller ofullständig skolgång, vilket främst drabbar flickor, har det uppstått en situation som är oerhört nedbrytande för kvinnorna i det centralamerikanska samhället. Detta får ännu mer dramatiska proportioner på grund av att en hög procentuell andel av dessa kvinnor av olika skäl är familjeöverhuvud.

4.8 Bristen på aktuella och jämförbara data om situationen för flickor och kvinnor kan tolkas som ointresse för denna fråga, trots att regeringarna i regionen har undertecknat och ratificerat internationella konventioner på detta område, t.ex. ILO:s konventioner eller FN:s konvention om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor. Våld mot kvinnor (i olika former, från våld i hemmet till våld på arbetsplatsen) är fortfarande ett stort problem, trots de ansträngningar som görs av kvinnorörelsen.

4.9 Ett antal särdrag som utmärker regionen måste tas i beaktande för att förstå bristen på social sammanhållning i Centralamerika, nämligen att praktiskt taget hälften av befolkningen eller mer (utom i Costa Rica) lever i fattigdom, att odeklarerat arbete utgör ca 40 % av sysselsättningen, att budgetanslagen till sociala sektorer som hälsa, utbildning och arbetslöshet är alldeles otillräckliga.

4.10 Det är också viktigt att framhålla att det generellt saknas en politik präglad av respekt för mänskliga rättigheter. I synnerhet saknas respekt för arbetsrätt och fackliga rättigheter, trots att de olika länderna i Centralamerika har ratificerat en stor del av ILO-konventionerna, vilket naturligtvis innebär att regeringarnas ansvar att följa dem blir ännu större. Att utöva sina samhällliga och fackliga rättigheter innebär många gånger enorma personliga uppoffringar, och kan till och med innebära risk för livet.

5. Kriterier som bör tillgodoses inom associeringsavtalet mellan Europeiska unionen och Centralamerika

5.1 När man skall försöka få till stånd ett framtida associeringsavtal är det viktigt att klargöra några kriterier som bör tillgodoses, och som i EESK:s mening är grundläggande komponenter för att nå framgång inte bara med nämnda avtal utan delvis också med en mer övergripande strategi för hela Latinamerika.

5.2 *Skillnader:* En av de första frågorna som bör beaktas är de enorma skillnader som finns mellan de två regionerna på en mängd områden – geografisk utbredning, befolkning, BNP, handelsförbindelser och socioekonomisk utveckling.

5.2.1 I och med att det finns så stora skillnader mellan de två regionerna blir det nödvändigt att införa kompenserande åtgärder för att associeringsavtalet skall bli framgångsrikt. Syftet med dessa åtgärder är att sätta upp målsättningar för handels- och samarbetspolitiken som är konsekventa och inte divergerar.

5.3 *Främjande av den sociala sammanhållningen:* Social sammanhållning bör vara ett de centrala kriterierna i det framtida avtalet inte bara för att detta utgör ett strategiskt element i Europeiska unionens förbindelser med tredjeländer, utan därför att det är nyckeln till utveckling i den centralamerikanska regionen, som brottas med enorma problem med fattigdom och socialt utanförskap.

5.3.1 Därför måste nödvändiga åtgärder vidtas för att utveckla politiken på olika områden, t.ex. sociala politikområden som utbildning, folkhälsa och social trygghet eller när det gäller beskattning, så att samhället i sin helhet kan dra nytta av den ekonomiska utvecklingen och de möjligheter som kommer att skapas genom associeringsavtalet.

5.4 *Att stärka demokratin och institutionerna:* För Centralamerika, som har en så komplex samhällsstruktur med en historia av fattigdom, långa perioder av diktatur och inbördeskrig, är det viktigt att avtalet blir en möjlighet att stärka demokratin, särskilt deltagardemokratin, och de institutioner som är delaktiga.

5.4.1 Organisationer av skilda slag, t.ex. sådana som försvarar mänskliga rättigheter, ursprungsfolkens rättigheter, rättigheterna för befolkningen av afrikanskt ursprung, kvinnors rättigheter, arbetstagarnas rättigheter liksom miljöskyddsorganisationer kräver att få medverka i den politiska, ekonomiska och sociala beslutsprocessen i större utsträckning, trots de svårigheter de måste övervinna för att få delta med likvärdiga rättigheter. Det är viktigt att avtalet blir en pådrivande kraft för att rätten till denna medverkan skall erkännas.

5.4.2 När det gäller den rådgivande kommittén för det centralamerikanska integrationssystemet SICA som inrättats genom artikel 12 i Tegucigalpa-protokollet måste dess roll som företrädare för det organiserade civila samhället erkännas, och kommittén måste tilldelas de medel och budgetanslag som är nödvändiga för genomförandet av dess uppdrag.

5.4.3 EESK erkände den rådgivande kommittén för det centralamerikanska integrationssystemet SICA som sin institutionella samarbetspartner genom det avtal som slöts i april 2006, och som innebär ett åtagande att försvara demokratiska, mänskliga, ekonomiska och sociala rättigheter samt en ambition att delta i samtalen om en utveckling av närmare ekonomiska förbindelser och samarbete mellan Europeiska unionen och det centralamerikanska integrationssystemet.

5.5 *Att stärka den regionala integrationen:* Den regionala integrationen skall inte bara ses som ett europeiskt krav i syfte att sluta ett handelsavtal, utan också som en möjlighet för länderna i Centralamerika att bemästra sina ekonomiska svagheter och dra nytta av de gemensamma fördelar som avtalet kan medföra.

5.5.1 Man får dock inte ha en alltför radikal inställning i denna fråga. Regional integration är en process som tar tid och kräver stöd och fortlöpande insatser. Därför bör avtalet innehålla ett antal mekanismer (t.ex. fonder för tullkompensation och för ekonomisk och social sammanhållning) som stimulerar, stöder och underlättar integrationsprocessen i den centralamerikanska regionen.

5.6 *Att införa en social dimension i associeringsavtalet:* Associeringsavtalet innehåller tre pelare som har en stark inbördes koppling – med inriktning på politik, handel och samarbete – vilket

innebär att samtliga är viktiga och att man vid förhandlingarna inte kan överbetona det område som verkar mest invecklat och problematiskt.

5.6.1 På det politiska planet bör det i associeringsavtalet fastställas konkreta åtgärder för att stödja goda styresformer, och det måste innehålla en social dimension som syftar till att öka den sociala sammanhållningen. Det bör också innehålla tilläggsbestämmelser som beaktar kvinnornas roll, försvar av mänskliga rättigheter, arbetstagarnas rättigheter, miljöskydd samt rättigheterna för ursprungsfolken och grupper av afrikansk härkomst.

5.6.2 Avtalet bör dessutom behandla emigrationen från Centralamerika, vilken kan få helt olikartade konsekvenser för utvecklingen i länderna i regionen (överföring av pengar kontra kompetensflykt och förlust av aktiv arbetskraft). I samband med detta bör man uppmärksamma de immigranter som är bosatta och arbetar i Europeiska unionen och att de skall åtnjuta vederbörlig respekt för sin värdighet och sina rättigheter.

5.6.3 I samarbetsplanen bör avtalet föreskriva fortsatt och till och med ökat gemenskapsstöd till regionen för att länderna skall kunna komma till rätta med sina politiska, ekonomiska, sociala och miljörelaterade svagheter. Avtalet kan – och bör enligt EESK – omfatta stöd till institutioner med specialinriktning på olika områden som ILO, Unesco eller WHO så att dessa kan analysera utvecklingen när det gäller de känsligaste frågorna.

5.6.4 För att uppfylla förväntningarna från länderna i den centralamerikanska regionen, som redan har erfarenhet av andra internationella avtal (särskilt Cafta med USA) måste Europa visa att detta avtal har mer övergripande målsättningar som utgår ifrån en världsomfattande social vision, i enlighet med EU:s egna grundprinciper, vilket inbegriper en ekonomisk modell som kan leda till en hållbar utveckling av regionen.

6. EESK:s rekommendationer

Mot bakgrund av det som framförts ovan vill EESK avge följande rekommendationer:

6.1 Associeringsavtalet mellan EU och länderna i Centralamerika skall utgöra en politisk prioritering för unionen eftersom det kan leda fram till mellanregionala överenskommelser mellan EU och andra parter i Latinamerika.

6.2 Avtalet skall lägga lika stor vikt vid alla områden som ingår: politik, handel och samarbete.

6.3 Man skall ta hänsyn till att EU:s förhandlingspartner bland annat omfattar Latinamerikas fattigaste länder och att de enorma skillnaderna mellan de två regionerna kräver förstärkta samarbetsprogram för att undvika att negativa konsekvenser kan komma att uppstå. De handelsförbindelser som inleds bör överensstämma med denna bedömning.

6.4 Avtalet skall omfatta åtgärder som stärker företagets konkurrenskraft och garanterar rättslig säkerhet när det gäller investeringar, samtidigt som det skall finnas kompensationsinstrument för att övervinna de naturliga svårigheter som genomförandet av en gemensam centralamerikansk marknad medför på grund av skillnaderna i ekonomierna i denna region.

6.5 Avtalet skall på ett kraftfullt sätt bidra till att stärka sammanhållningen i regionen så att fördelarna blir uppenbara för alla och inte enbart gagnar vissa sektorer som redan är gynnade.

6.6 Avtalet skall innehålla en social och arbetsmarknadsinriktad dimension, särskilt med tanke på respekten för ILO:s normer. Associeringsavtalet bör främja de undertecknande parternas efterlevnad av de principer och värderingar som finns i ILO:s stadga och dess viktigaste sociala instrument, exempelvis deklarationen om grundläggande principer och rättigheter i arbetslivet (1998), trepartsförklaringen om multinationella företag och socialpolitik (1977, ändrad 2000) och resolutionen från Internationella arbetskonferensen om fackliga rättigheter och medborgerliga friheter (1970).

6.7 Avtalet skall innehålla en tydlig social dimension, där inte bara arbetsrättsliga frågor betonas utan också miljöskyddet och strävan efter framsteg i hela regionen och för alla dess folk.

6.8 Avtalet skall ta hänsyn till de mest utsatta grupperna i befolkningen, såsom kvinnor, ursprungsbefolkningar och grupper av afrikanskt ursprung.

6.9 Avtalet skall omfatta mekanismer som gör det möjligt för det civila samhället att verkligen delta från förhandlingarnas inledning till avtalets genomförande.

6.10 Därför måste stödet stärkas till det organiserade civila samhällets samrådsorgan, och särskilt den rådgivande kommittén för SICA som är det formella organet för integrationsprocessen i den centralamerikanska regionen, så att de kan få de mänskliga, logistiska och finansiella resurser som är nödvändiga för att kunna genomföra sitt uppdrag.

6.11 Snarast möjligt bör också den gemensamma uppföljningskommittén för förhandlingarna konstitueras, som skall bestå av medlemmar från EESK och den rådgivande kommittén för SICA, och som efter gemensamt beslut kan låta andra organisationer vara med och granska förhandlingsprocessen om det är nödvändigt och relevant.

6.12 Slutligen bör diskussioner mellan den rådgivande kommittén för SICA och EESK inledas om sammansättning, funktion och verksamhetsform för den planerade gemensamma rådgivande kommittén, dvs. det formella rådgivande organ som skall bevaka det framtida associeringsavtalet.

Bryssel den 12 juli 2007

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Dimitris DIMITRIADIS

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Främjande av kvinnors företagande i Euromed-regionen"

(2007/C 256/25)

Den 17 januari 2007 beslutade Europeiska ekonomiska och sociala kommittén att i enlighet med artikel 29.2 i arbetsordningen utarbeta ett yttrande om "Främjande av kvinnors företagande i Euromed-regionen".

Facksektionen för yttre förbindelser, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 14 juni 2007. Föredragande var Grace Attard.

Vid sin 437:e plenarsession den 11-12 juli 2007 (sammanträdet den 12 juli 2007) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 130 röster för, en röst emot och fyra nedlagda röster:

1. Sammanfattning och rekommendationer

1.1 EESK välkomnar Europeiska unionens och Medelhavsländernas fulla stöd för Euromed-partnerskapet. Kommittén välkomnar i synnerhet de förslag om utveckling av en politik för att främja kvinnors delaktighet som ingår i Europeiska kommissionens femåriga arbetsprogram. EESK föreslår att man ställer särskilda medel till förfogande för att ge finansiellt stöd till de länder i Euromed-regionen som vidtar positiva åtgärder för att på ett konkret sätt förbättra kvinnornas rättsliga ställning ⁽¹⁾.

1.2 EESK anser att det är av största vikt att man i samband med översynen av slutsatserna från den första Euromed-konferensen på ministernivå om kvinnors roll i samhället ser till att främjandet av kvinnors företagande noga övervakas och utvärderas och att åtgärder vidtas för att driva på utvecklingen.

1.3 EESK anser att man inom ramen för den europeiska grannskapspolitiken måste se till att särskilda åtgärder och mål för främjande av kvinnors företagande ingår i de nationella handlingsplanerna.

1.4 EESK rekommenderar att man inom den europeiska grannskapspolitiken anslår större resurser till utvecklingen av kvinnors företagande och tekniskt stöd till kvinnor som startar eget.

1.5 EESK välkomnar GD Näringslivs och EuropAids initiativ ⁽²⁾ som är inriktade på entreprenörer i partnerländerna i Europa och Medelhavsområdet. EESK uppmanar Euromed-partnerna att vidta liknande åtgärder och därigenom fokusera på behoven i denna region genom de handlingsplaner som förhandlats fram med partnerländerna i Medelhavsområdet.

1.6 EESK ställer sig positiv till den tillfälliga kommitté för kvinnors rättigheter som inrättats inom den parlamentariska församlingen för EU-Medelhavsområdet. EESK anmodar denna kommitté att lägga fram förslag på politiska strategier för att stärka nuvarande företagsverksamhet som drivs av kvinnor och främja framåtblickande hållbara initiativ i ljuset av globaliseringen.

⁽¹⁾ http://ec.europa.eu/comm/external_relations/euromed/barcelona_10/docs/10th_comm_en.pdf.

⁽²⁾ http://ec.europa.eu/europeaid/index_sv.htm.

1.7 EESK skulle gärna se att genomförandet av Europa-Medelhavsstadgan för företag inriktades på kvinnor ⁽³⁾.

1.8 Åtgärder bör vidtas för att säkerställa att det råder jämvikt i fördelningen mellan antalet män och kvinnor som beviljas stöd inom ramen för de Euromed-program som är inriktade på unga människor, både när det gäller deltagare och ledare.

1.9 EESK ställer sig positiv till Euromeds ungdomsforums initiativ att inrätta ett Euromed-nätverk med ungdomsgrupper som arbetar med jämställdhetsfrågor ⁽⁴⁾ och ett Euromed-nätverk för unga entreprenörer ⁽⁵⁾.

1.10 EESK anser att man kan åstadkomma effektivare resultat när det gäller att främja kvinnligt företagande genom samarbete mellan olika ministerier och genom att involvera andra aktörer såsom representanter för finansiella institutioner, genomförandeorgan, näringsliv, sakkunniga och stödgivare i åsiktsutbytet om prioriterade områden samt genom att göra det lättare att överlåta befintliga företag på kvinnor.

1.11 EESK anser att det är viktigt att stärka icke-statliga organisationer och organisationer inom näringsliv och samhälle som verkar för att främja ekonomisk verksamhet bland kvinnor genom offentlig-privata partnerskap.

1.12 EESK anmodar Euromed-parterna att anordna en konferens om kvinnors företagande i Euromed-regionen för att diskutera aktuella frågor på området och utarbeta förslag om kvinnors bidrag till globala utmaningar i regionen.

⁽³⁾ http://ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/ind_coop_programmes/med/doc/f1949_en.pdf.

⁽⁴⁾ http://www.cesie.org/cms/index.php?option=com_content&task=view&id=70&Itemid=85.

⁽⁵⁾ REX/222 Informationsrapport – Stöd till ungdomar i partnerländerna i Medelhavsområdet, CESE 642/2006.

1.13 EESK framhåller än en gång att främjande av kvinnors företagande i Medelhavsområdet i stor utsträckning kan bidra till att skapa en aktiv och dynamisk ekonomi som är inriktad på globaliseringen.

1.14 EESK anser att en förbättring av företagandeklimatet för kvinnor är nödvändig för att förbättra marknadstillträdet inom regionen och till EU-länderna.

1.15 EESK anser att det är viktigt att man fortsätter att utforska de specifika behoven inom varje land för att kunna ta itu med framtida utmaningar för kvinnliga företagare.

1.16 EESK noterar att det finns en mängd observationsgrupper (bl.a. GEM, FN:s utvecklingsprogram och Världbanken) som bevakar företagandet i Euromedområdet, men vi rekommenderar att man inrättar en plattform för att på bättre sätt kunna kommunicera rönen till de politiska beslutsfattarna och för att bättre kunna samla in och sprida information till mikroföretag och små och medelstora företag i Euromed-regionen. Plattformen skulle i synnerhet fokusera på följande:

- a. Områden där kvinnliga entreprenörer har särskilda svårigheter.
- b. Stödja och utveckla program för kvinnliga entreprenörer.
- c. Utveckla mekanismer för medverkande makars juridiska ställning och sociala trygghet.
- d. Vidta åtgärder för att stärka det sociala skyddet och den juridiska statusen för kvinnor som startar eget företag.

1.17 Kommittén rekommenderar att följande tas i beaktande på IT-området:

- Att prioritet ges åt att främja investeringar i infrastruktur och strategier för att förbättra tillgången till ny informations- och kommunikationsteknologi.
- Förbättra tillgången till resurser och utbildning inom IT för kvinnor som startar eget, för att underlätta marknadsföring och föra varor till konsumenterna via de rätta distributionskanalerna, eftersom Internet kan användas som ett instrument för att förbättra marknadsföringen.
- Kvinnors deltagande i beslutsfattande, utveckling och utformning av informationsteknik underlättas genom att en dialog med IT-företag och andra intressenter etableras i syfte att skapa möjligheter till samarbete och gemensamma åtgärder.

EESK rekommenderar starkt att Euromeds ständiga universitetsforum⁽⁶⁾ som lanserades i Tammerfors prioriterar könsrollsdimensionen i sina initiativ i synnerhet på företagandeområdet.

(6) <http://www.medainstitute.fi/?navi=360&lang=2>.

1.18 EESK rekommenderar att särskild prioritet ges åt massmediernas, särskilt TV:s, inflytande på företagande och kvinnor.

2. Rekommendationer rörande mekanismer som är särskilt inriktade på kvinnors företagande i Euromed-regionen

2.1 Det är nödvändigt att införa specifika politiska strategier och program så att kvinnor i större utsträckning kan bidra till tillväxt och utveckling. En del av dessa politiska riktlinjer skulle kunna ingå i en handlingsplan med tydligt fastställda tidsgränser och utvärderingsförfaranden och bör omfatta följande aspekter (utan hänsyn tagen till ordningsföljd):

1. Kapacitetsutvecklingsmekanismer och stödsystem för att uppmuntra kvinnor att utifrån sin egen förmåga överväga hur de aktivt kan medverka till att utveckla den miljö de lever och arbetar i. En möjlighet är att främja etableringen av grupper för självhjälp.
2. Investeringar i social infrastruktur och tjänster för att stödja kvinnor som förvärvsarbetar och kvinnliga egenföretagare.
3. Definiera traditionell entreprenörsverksamhet, små och medelstora företag och egenföretagande.
4. Se till att män och kvinnor kan starta eget på lika villkor, oavsett företagets storlek.
5. Skapa ett rättssystem som gör det möjligt för kvinnor att underteckna handlingar och äga egendom.
6. Skräddarsydd utbildning för kvinnor som driver eller äger företag. Det skulle kunna omfatta mentorsprogram, inrättande av specifika yrkesorgan och rådgivning i juridiska och skatterelaterade frågor.
7. Skapa "ömsesidiga garantiföretag", dvs. ekonomiska organ vars medlemmar är småföretagsägare och som står garanter vid beviljande av banktjänster.
8. Genomföra särskilda program för att förbättra möjligheterna för migrerande kvinnor och minoritetsgrupper att starta eget.
9. Informations- och stödmekanismer för etablering av icke-vinstdrivande företag och kooperativ.
10. Samarbete och nätverkssamarbete med EU-partner för att kartlägga strukturer och instrument, häribland bästa praxis, som har skapat ett mervärde på andra områden.

11. Utbildningspolitik som främjar företagsanda och entreprenörstänkande från tidig ålder ⁽⁷⁾. Entreprenörstänkande måste betraktas som en process genom hela livet som bygger på livslångt lärande och börjar i grundskolan. Det kan öka en persons valmöjligheter i olika skeden av livet.
12. Öka kvinnors deltagande i beslutsprocesser på alla nivåer inom regering, lokala myndigheter och rättsväsende.
13. Tillträde till offentlig upphandling för små och medelstora företag och särskilt företag ägda av kvinnor i syfte att stimulera företagstillväxt.
14. Specifika jämställdhetsmålsättningar inom sysselsättningspolitiken, med kvalitativa och kvantitativa målsättningar, eftersom det är mycket angeläget att fler kvinnor blir företagare, att deras sysselsättning säkerställs och att kvaliteten på denna förbättras ⁽⁸⁾.

3. Situationen idag och framtida utmaningar

3.1 Det är viktigt att kvinnors rättigheter inte behandlas som en fråga utanför kvinnors roll i den ekonomiska utvecklingen. Arbetsmarknadsparternas engagemang vad gäller att erkänna sambandet mellan mänskliga rättigheter, demokrati och utveckling av kvinnors rättigheter är av största vikt. Man bör prioritera att undanröja de hinder för kvinnors deltagande som är ett resultat av traditionella och kulturella lagar samt familjerätt.

3.2 Det är enbart genom samlade insatser för att komma till rätta med könsklyftan och satsa på utbildning och sysselsättning i Euromed-regionen som man kan skapa en miljö där kvinnor kan utveckla sitt företagande.

3.3 Analfabetismen bland kvinnor i MENA-regionen är fortfarande mycket utbredd och uppgår i genomsnitt till 42 % jämfört med 21 % för män, även om genomsnittet varierar mellan länderna. Under de senaste två årtiondena har utvecklingen dock gått framåt när det gäller lika tillgång till utbildning, men även här finns skillnader mellan länderna. I varje land finns en betydande skillnad i läskunnighet mellan den yngre kvinnliga befolkningen (15-24 år) och den vuxna kvinnliga befolkningen (24 år och äldre) ⁽⁹⁾.

3.4 Under det senaste årtiondet har det ökande antalet arbetstillfällen för kvinnor varit resultatet av en kombination av utbildning och tillväxt i sektorer där efterfrågan på kvinnlig arbetskraft är som högst såsom sociala tjänster, utbildning, hälso- och sjukvård och inom serviceyrken. Enbart 32 % av kvinnor i arbetsför ålder förvärvsarbetar eller söker arbete utanför hemmet. I traditionella samhällsgrupper där flickor går i skolan avråds de ofta från att söka arbete.

⁽⁷⁾ EESK:s yttrande "Främja entreprenörstänkande genom utbildning och lärande" föredragande Ingrid Jerneck.

⁽⁸⁾ EESK:s yttrande "Anställbarhet och företaganda – Ett genusperspektiv på den roll som spelas av det civila samhället och lokala och regionala organ", föredragande Luis Miguel Pariza Castaños.

⁽⁹⁾ Världsbankens centrala databank (april 2006).

3.5 Det är viktigt att utbildningssystemet främjar entreprenörstänkande och risktagande. Det är av avgörande betydelse att en nationell utbildningsplan utarbetas som syftar till att förbättra kvaliteten på grundutbildningen och eliminera analfabetism bland kvinnor, i synnerhet missgynnade och handikappade kvinnor.

3.6 Samtidigt som det är viktigt med utbildning i samhällsfrågor och åtgärder för att öka medvetenheten om kvinnors sociala, politiska, juridiska och ekonomiska rättigheter, är det nödvändigt att göra finansärer och andra intressenter medvetna om kvinnliga företagares behov.

3.7 Könsdiskriminering måste ses som en central fråga i ett sociopolitiskt sammanhang och inom den allmänna ekonomiska tillväxtutvecklingen i regionen. De särskilda roller och den status som samhället påtvingar kvinnor genom den traditionella familjelagstiftningen, den s.k. personliga statuskoden (PSC) är diskriminerande för kvinnor. Kvinnors rättsliga ställning som kontrollerar kvinnors deltagande i de ekonomiska, politiska, sociala, civila och kulturella aktiviteterna utgör ett av de främsta hindren, även om nästan 190 länder, häribland länderna i arabregionen, har ratificerat millenniedeklarationen ⁽¹⁰⁾.

3.8 Det är nödvändigt att synliggöra och stärka småskalig traditionell företagsverksamhet som drivs av kvinnor, häribland oavlönat arbete i familjeföretag och traditionellt arbete. Utbildning och stöd bör ges för att främja utveckling och modernisering av hantverk och småföretag som kan utvecklas till produktivt betalt arbete genom att verksamheten omvandlas till kommersiella tjänster som ger kvinnorna ekonomiska resurser.

3.9 Kvinnornas bidrag är störst inom jordbrukssektorn. I landsbygdsområden där en stor del av kvinnorna är analfabeter eller inte har högre kompetens än grundskoleutbildning är tillgången till utbildning mycket begränsad ⁽¹¹⁾. De har ofta inte möjlighet att eller saknar tillräckligt med självförtroende för att förbättra den egna eller familjens situation. Därför behöver de integrerade program som kombinerar personlig kompetensutveckling, fortbildning och utbildning i företagande och grundläggande företagskompetens samt stöd när det gäller livskraftig affärsplan, tillgång till starta-eggetbidrag eller lån för att starta småföretag i sin by. Utbildningsprogram bör skapa möjligheter för kvinnor på landsbygden till utbyte av initiativ för kvinnor både inom och utanför jordbruksområdet samt även ge stöd till icke-jordbruksverksamhet för samhällets manliga befolkning.

3.10 Det är viktigt att inrätta småskaliga kooperativ för att ge stöd åt kvinnliga entreprenörer.

⁽¹⁰⁾ Hijab, Nadia, 2001: Laws, Regulations and Practices impeding Women's Economic Participation in the Mena Region, shadow report, submitted to the World Bank, April.

⁽¹¹⁾ Economic Empowerment of Rural Palestinian Women – Meda-programmet EuropeAid, januari 2006-december 2007, ett gemensamt palestinskt, israeliskt och europeiskt utvecklingsprojekt.

3.11 Det är också viktigt att stödja kvinnliga företagare som driver egna företag så att de kan upptäcka nya sektorer där kvinnor kan ta ekonomiska initiativ i utvecklingen av icke-traditionell företagsverksamhet, exempelvis genom kompetensutveckling inom reklam, marknadsföring och prissättning med sikte på utländska marknader.

3.12 För att man skall kunna skapa möjligheter för att utveckla kvinnors ekonomiska verksamhet krävs tydlig insikt i den nuvarande och framtida socioekonomiska situationen inom de olika regionerna.

3.13 Det är nödvändigt att göra alla berörda aktörer delaktiga för att undanröja hinder för kvinnor och införa särskilda politiska strategier och program så att kvinnor i högre grad kan bidra till tillväxten och utvecklingen.

3.14 Tillgång till finansiering är av avgörande betydelse. Kredittaken måste höjas för att uppmuntra mikro- och småföretag att expandera och investera i den egna verksamheten. Myndigheter och stödgivare skulle kunna erbjuda reguljära låneinstitutioner incitament för dessa projekt. Beslutsfattare bör alltid vara medvetna om de särskilda förhållanden som gäller för små- och mikroföretag beträffande organisation, finansiering, produktivitet och potentiell tillväxt.

3.15 Incitament för nya företagsprojekt och etablering av ny företagsverksamhet bör omfatta större effektivitet i mikrokreditsektorn och väl avpassade och realistiska lånevillkor från handelsbankernas sida.

3.16 Genom att organisera marknadsförings- och PR-mässor i regionen och i EU:s medlemsstater kan man skapa möjligheter till exportinitiativ, i synnerhet inom tillverkningssektorn.

3.17 Framtiden för kvinnor i Medelhavsområdet måste ses utifrån ett övergripande ekonomiskt, politiskt, socialt och familjemässigt perspektiv. Utan ekonomisk tillväxt och förbättringar på sysselsättningsområdet kommer kvinnor att fortsätta att diskrimineras i den orättvisa konkurrensen med män.

3.18 Det är nödvändigt att införa politiska strategier och program för att kvinnor i högre grad skall kunna bidra till tillväxt och utveckling.

3.19 Genom strategier som särskilt är inriktade på kvinnliga företagare kan kvinnorna bryta traditionella ekonomiska strukturer och investera mer i företaget.

3.20 Det finns behov av forskning som kan ligga till grund för alla initiativ för att kartlägga varje lands specifika behov och identifiera kvinnors svaga och starka sidor genom en uppdelning i åldersgrupper och sektorspecifika studier.

3.21 Att kartlägga och utvärdera nationella åtgärder som har anknytning till nystartade företag, information och rådgivning, finansiering, utbildning, fadderverksamhet och nätverkssamarbete är nödvändigt för att man skall kunna fastställa och utbyta välfungerande metoder i och mellan Euromed-regioner, dels i samarbetet mellan de norra och de södra delarna, dels i samarbetet de södra regionerna emellan. Det är viktigt att regelbundet övervaka framstegen i partnerländerna i Euromed-samarbetet för att säkerställa att kvinnor börjar delta fullt ut i det ekonomiska livet i sina länder.

3.22 Genom gränsöverskridande program i Euromed-regionen kan för kvinnliga företagsledarorganisationer utbyta erfarenheter och välfungerande metoder, som är ett effektivt sätt att utveckla företags verksamhet och kompetens.

3.23 Franchising kan vara ett mycket viktigt verktyg för att stärka kvinnors delaktighet genom egenföretagande och småföretag. Genom franchising kan man minska riskerna i samband med nya projekt eftersom man kan utnyttja etablerad praxis och kompetens. Det är också viktigt att förbättra verksamheten inom olika resurscentrum för näringslivet. Det finns behov av kapacitetsutveckling som motsvarar företagets krav. Detta kan förverkligas genom utbyte av bästa praxis och framgångsrika program i andra länder.

3.24 Genom att utforska nya områden såsom IT-tjänster, forskning, FoTU, mediestyning, produktion av innovativa medieprogram och nya nischer inom turistnäringen kan man skapa nya affärsmöjligheter för kvinnor.

3.25 Informationsteknik bidrar till produktivitet, tillväxt, konkurrenskraft och sysselsättning. Att utveckla denna sektor är av avgörande betydelse för att Euromed-regionen skall kunna konkurrera globalt. När man anlägger nödvändig infrastruktur är det viktigt att säkerställa tillgång för alla så att den digitala klyftan inte växer, i synnerhet bland kvinnor och de delar av befolkningen där läs- och skrivkunnigheten är låg. IT-utvecklingen kan skapa ett mervärde och främja både kvinnors och mäns företagande.

3.26 GD Näringslivs webbplats för kvinnligt företagande kan vara ett användbart instrument för utbyte av god praxis och nätverksamarbete ⁽¹²⁾.

3.27 Genom att skapa formella arbetstillfällen inom barnomsorg gör man det också lättare för kvinnor att förena familj och arbete.

3.28 Genom stöd- och informationstjänster för egenföretagande till kvinnor minskar trycket på invandringen. Det kan leda till fler arbetstillfällen både i ursprungslandet och värdlandet.

⁽¹²⁾ http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/craft/craft-women/womenentr_portal.htm.

4. Barcelonaprocessen och den europeiska grannskapspolitiken

4.1 EU:s grannskapspolitik syftar till att främja ekonomisk integration mellan EU och dess partner. Budgetanslaget för parterna i Medelhavsområdet inom den europeiska grannskapspolitiken för perioden 2007-2013 har ökat med 32 % till 12 miljarder euro. Man har emellertid inte i tillräcklig utsträckning prioriterat främjande av kvinnors ekonomiska verksamhet.

4.2 Vid den plenarsession som hölls inom den parlamentariska församlingen för EU-Medelhavsområdet den 16-17 mars 2007 gavs EESK permanent observatörsstatus med rätt att delta i diskussionerna vid församlingens alla möten. Det är ett utmärkt tillfälle för EESK att främja insatser för att stärka kvinnors företagande.

4.3 Vid den första Euromed-konferensen på ministernivå om kvinnors roll i samhället i Istanbul i november 2006 ⁽¹³⁾ gavs ett löfte om att verka för att främja kvinnors företagande genom att förbättra deras tillgång till mark, finansiering, marknader, information, utbildning och nätverksarbete och uppmuntra finansiella institutioner att skräddarsy lösningar efter kvinnors behov, främst genom att erbjuda mikrokrediter.

5. Europa-Medelhavsstadgan för företag

5.1 Vid den femte Euromed-konferensen i Caserta (Italien) den 4 oktober 2004 godkände industriministrarna ett arbetsprogram för industriellt samarbete 2005-2006. Ett av förslagen avsåg utbyte av kunskap och erfarenheter om utbildning för företagande.

5.2 Resultatet var att Europeiska kommissionens generaldirektorat för näringsliv lanserade Europa-Medelhavsstadgan för företag ⁽¹⁴⁾, som godkändes av nio parter i Medelhavsområdet. En av huvudprinciperna är att utveckla ett entreprenörssamhälle i Euromed-regionen med syftet att nå både ungdomar och vuxna genom utbildningssystemet på alla nivåer utifrån ett perspektiv som bygger på livslångt lärande. I stadgan finns dock ingen specifik hänvisning till de svårigheter som gäller kvinnligt företagande.

5.3 Stadgan är ett effektivt verktyg för att förbättra villkoren för företagande. EESK vill dock påpeka att främjande av företagande för kvinnor varken var en huvudprincip eller en av målsättningarna vid genomförandet av stadgan.

5.4 Arbetsprogrammet för näringslivssamarbetet mellan EU och partnerländerna för 2007-2008 bygger vidare på redan uppnådda resultat och stärker åtgärderna för ett effektivare genomförande, men det är inte specifikt inriktat på främjande av kvinnors företagande.

⁽¹³⁾ http://ec.europa.eu/comm/external_relations/euromed/women/docs/conclusions_1106.pdf.

⁽¹⁴⁾ http://ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/ind_coop_programmes/med/doc/f1949_en.pdf.

5.5 Ett antal initiativ som genomförts av Europeiska kommissionen kan fungera som förebild när det gäller bästa praxis och kunskapsutbyte mellan länder i EU och Medelhavsområdet ⁽¹⁵⁾.

6. Det civila samhällets roll

6.1 Det organiserade civila samhället fyller en viktig funktion när det gäller kvinnors lika möjligheter, deltagande och representation i offentliga sammanhang, liksom när det gäller att främja kvinnors företagande.

6.2 Med utgångspunkt i en mycket stark tradition av handikappomsorg för bland annat kvinnor med handikapp samt kvinnor med föga eller ingen tillgång till utbildning eller utbildningscentra kan befintliga resurser utnyttjas effektivare genom utbildning i ledningskompetens och finansiering.

6.3 Genom offentlig-privata partnerskap kan organisationer inom samhälle och näringsliv på ett effektivt sätt främja ekonomisk tillväxt ⁽¹⁶⁾. Sådana partnerskap kan utgöra en ny tjänstegren för inkomstgenererande verksamhet.

6.4 Andra områden som är lämpliga för erfarna icke-statliga organisationer är utbildning och ackreditering för att utjämna könsklyftan inom utbildning.

7. EESK:s roll

7.1 EESK fyller en viktig funktion när det gäller att säkra det civila samhällets deltagande i genomförandet av Euromed-politiken rörande kvinnors integration i det ekonomiska och sociala livet ⁽¹⁷⁾.

7.2 EESK bidrog till diskussionen om kvinnor och sysselsättning genom en rapport som presenterades vid det 21:a sammanträdet för den gemensamma rådgivande kommittén EU-Turkiet den 13-14 juli 2006 ⁽¹⁸⁾ och kommer att utarbeta en rapport om kvinnor och företagande inför mötet i Bodrum, Turkiet i november 2007.

⁽¹⁵⁾ <http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/craft/craft-women/women-dgentr-active>.
<http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/craft/craft-women/database-women.htm>.

⁽¹⁶⁾ [file:///E:/PPP for women entrepreneurship.htm](file:///E:/PPP%20for%20women%20entrepreneurship.htm) 8.3.2007.

⁽¹⁷⁾ De rådgivande organens och arbetsmarknadsorganisationernas roll i genomförandet av associeringsavtalen och inom ramen för EU:s grannskapspolitik.

⁽¹⁸⁾ Gemensamma rådgivande kommittén EU-Turkiet.

7.3 I slutdeklarationen från Euromed-toppmötet mellan europeiska och sociala råd och liknande institutioner i Ljubljana, Slovenien, den 15-17 november ⁽¹⁹⁾ åtog sig deltagarna att driva på sina initiativ för att integrera kvinnor i det ekonomiska och sociala livet, i synnerhet genom utveckling av kvinnligt företagande.

7.4 EESK ställer sig även positiv till att ministrarna erkänner vikten av att främja det civila samhällets roll och öka dess kapacitet genom förbättrat samarbete mellan regeringar, parlament, civila samhällsorganisationer, kvinnoorganisationer, ungdomar, fackföreningar, näringsliv och yrkessammanslutningar samt samarbete mellan nationella, regionala och lokala förvaltningar.

7.5 Som ett led i Barcelona-processen lanserade EU en rad program, varav en del var direkt inriktade på Euromeds ungdomsarbete. Kommittén har lagt fram en informationsrapport om "Stöd till ungdomar i partnerländerna i

Medelhavsområdet", i vilken kommittén tar upp främjande av kvinnors företagande ⁽²⁰⁾.

8. Sammanfattning

8.1 Kommissionen bör garantera att konsekvensbedömningar av EU:s grannskapspolitiken inklusive MEDA-programmen genomförs och även systematiskt innefattar ett jämställdhetstänkande. Kvinnors roll vad gäller företagande i Euro-Med-regionen är central i arbetet med globaliseringens ekonomiska utmaningar. Kommissionens program för MENA-regionen för att stödja kvinnors roll i det ekonomiska livet är ett positivt steg. Åtgärder för att garantera samråd med relevanta representanter från det civila samhället inklusive icke-statliga organisationerna för kvinnor i projektets alla steg, programplanering, implementering, utvärdering och uppföljning bör upprättas för att garantera att målen uppnås.

Bryssel den 12 juli 2007

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande

Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁹⁾ http://www.europarl.europa.eu/intcoop/empa/home/final_declaration_ljubljana_112006_en.pdf.

⁽²⁰⁾ Informationsrapport – Stöd till ungdomar i partnerländerna i Medelhavsområdet.